1.

KISKUN HELIKON

REJTETT RÍMEK

Akasztó verskincse

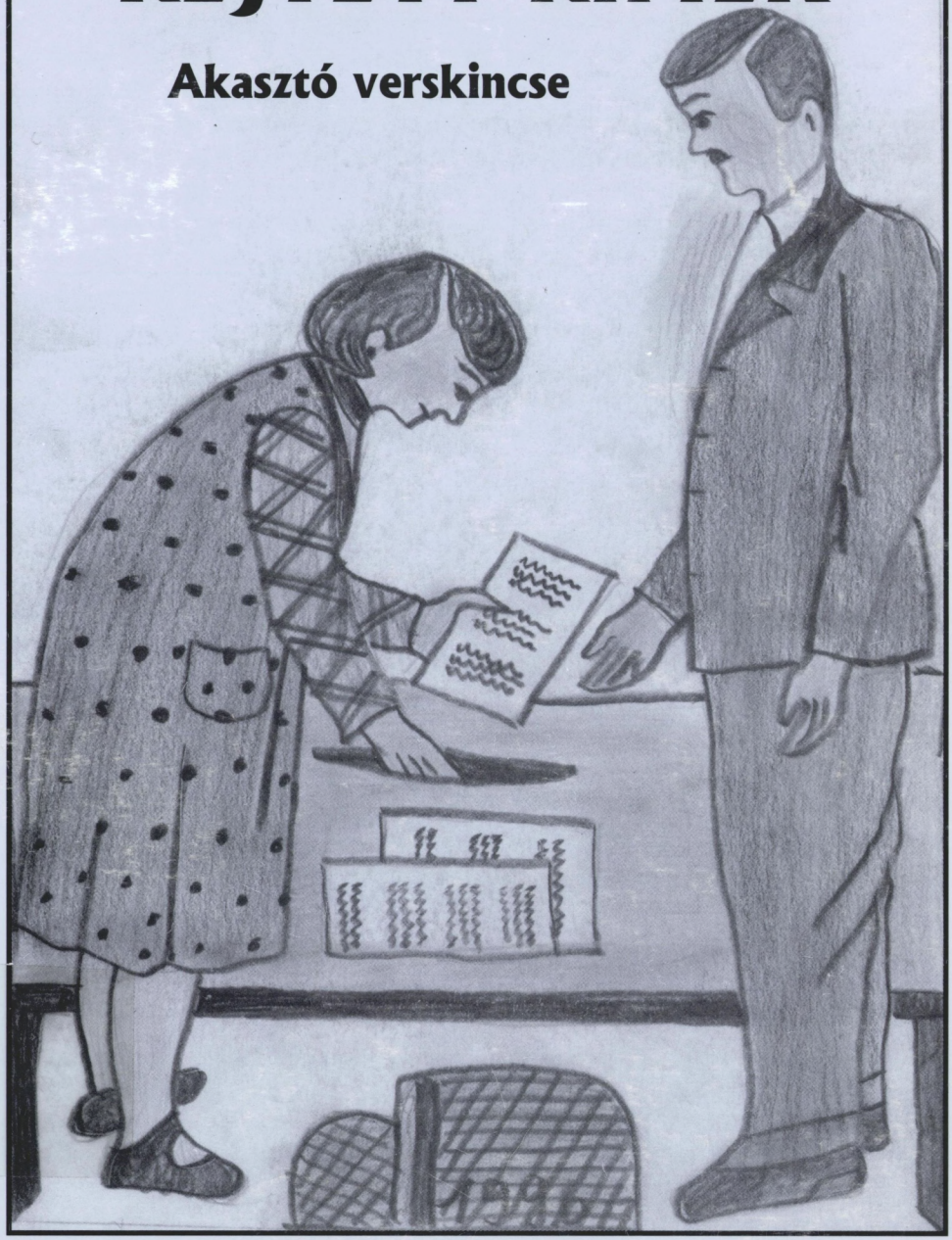

REJTETT RÍMEK
Akasztó verskincse

KISKUN HELIKON
Sorozatszerkesztő
Réthey Prikkel Miklós

REJTETT RÍMEK

Akasztó verskincse

Gyűjtötte, válogatta, a szerzőket bemutatta
és a kísérő tanulmányt írta
RÉTHEY PRIKKEL MIKLÓS

AKASZTÓ, 2001

E könyv elkészítését támogatta

a gyűjtőmunkában:

Endrődiné Turú Erzsébet
Moravcsik Ferencné
Nagy Ferenc SDB
Nagy János
Opauszki János
Pusztai Józsefné
Tasnádiné Mártonfalvi Éva
Tóth Mihályné

Községi Könyvtár, Akasztó
Nagy Lajos Városi Könyvtár, Kalocsa
Petőfi Sándor Városi Könyvtár, Kiskőrös
Katona József Megyei Könyvtár, Kecskemét
és sokan mások
A kötetben szereplők és a szerzők nevét nem tüntettük fel

az elemzésben:
Gál Gyuláné Fero Judit a dallamokat jegyezte le
Zsilák Mária, nyelvész a szlovák szöveget
Klajkóné Vén Krisztina az angol szöveget lektorálta
Szabó Imréné a gyorsírásos szöveget tette át magyarra

A szerkesztő munkatársa:
Kisléghy Györgyné

Készült a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának
támogatásával a Magyar Millennium alkalmából

© Réthey Prikkel Miklós, 2001

Dunszt István: *Viktória* embléma
Címlap: Újvári Benjáminné: *Dugott vers* c. grafikája

Egy község virágoskertje

Olvasnak-e még verset az emberek? Ez a kérdés, mintegy utalva a nemleges válaszra, nem egyszer hangzik fel az irodalmi nyilvánosság világában, és talán még többször az írói beszélgetésekben. Valóban, nem egyszer úgy tetszik, hogy a vizuális civilizáció: a televízió, a tévés „szappanoperák", a videoklipek háttérbe szorítják a könyvkultúrát, mindenekelőtt a költészetet.

És most itt van az íróasztalomon két vaskos kötet egyetlen dunatisza-közi (kiskunsági) község múlt- és jelenbeli költőinek terméséből, és ez a két kötet azt tanúsítja, hogy nem csak olvasnak, hanem írnak is verset az emberek. Falusi tanítók, tanárok, kisiparosok, földművelők, hivatalnokok, diákok: egy egész verselő falu. Aligha hiszem, hogy mostanában más közepes méretű magyarországi község (közösség) hétköznapi életében ilyen magas helyet foglalna el a verses önkifejezés, mint éppen Akasztón, amely község, ezek szerint, a költők faluja.

A **Rejtett rímek** című gyűjteményben akadnak természetesen országosan ismert, jónevű művészei a szónak. Így Csanád Béla, a nemrégiben eltávozott kiváló katolikus papköltő, aki mindig az Evangéliumok szellemében nyilatkozott meg sokszor nem könnyű tapasztalatairól. Vagy Raffai Sarolta, akinek nevét mára szinte elfeledte az irodalmi köztudat, holott egykor verseivel, regényeivel, közéleti szereplésével nagyon is jelen volt a nyilvánosság fórumain. Végül Kiss Benedek, aki ma is akasztói polgár, mellesleg a Magyar Írószövetség vezetőségének tagja és a bevezető sorok írójának régi barátja, meg persze érzékeny látású és tollú költő, régi hagyományok és modern nyugtalanságok összeötvözője.

A két vaskos kötet szerzőinek igen nagy része természetesen ismeretlen az irodalmi életben. Mégis, azt hiszem, ők hoznak valódi híreket egy emberi közösség: egy község valóságos életéről, érzéseiről, tapasztalatairól. Az ő írásaikban kezdi szóra nyitni ajkát / maga a falu. Nem mindig az igazi költészet magasán, de mindig jó nyelvi érzékkel, őszinte vallomással, hiteles tanúságtétellel. Ők azok, akik megszólaltatják Akasztó tegnapi és mai életét, és benépesítik azt a képzeletbeli virágoskertet, amelyben ott rejlenek, nyiladoznak, tarkállnak egy emberi közösség tapasztalatai, felismerései, vágyai és álmai.

Pomogáts Béla
a Magyar Írószövetség elnöke

Beköszöntő
a Kiskun Helikon sorozathoz

Akasztón 1971 óta módszeresen kutatjuk a falu szellemi életét.

A kutatás célja, hogy feltárja a falusi ember műveltségének világát. Azt a szerves közeget, amelyben a falusi ember él: ember és természet, ember és ember kapcsolatát.

Az emberi műveltség gazdag forrása ugyanis ember és ember viszonya. Az emberi kapcsolatok beláthatatlan és kimeríthetetlen sokasága végtelenül sok információt hordoz. Ezeket az ismereteket a mindennapi életből közvetlenül meríti a falu embere. Az információk élet-gazdagok, objektívek, ill. az emberek érzelmi élete miatt szubjektívek. E két ellentétes tendencia jellemzi, színezi, bonyolítja, szövi át az egész életüket. Elvet, irányt, módszert ad az emberek kezébe múltjuk, szokásuk, erkölcsük, vallásuk azaz hagyományuk. Cselekvéseik közösségi szabályok és korlátok között születnek, de mindig a személyiség döntése alapján.

Napjainkban a személyiség kap nagyobb hangsúlyt a társadalmi életben a közösség rovására. Azt hisszük, hogy a személyiség kompaktabb, tömörebb egységéből valóságosabb, pontosabb összefüggéseket hámozhatunk ki, mint a közösségből, annak nagyfokú modalitása, szinte érzékelhetetlenül gyors és kiszámíthatatlan változása miatt.

Célunk feltárni és közzétenni értékeinket a társadalom hasznára.

Munkánk eredménye eddig öt könyv: *Az igaztörténet, Rákóczi kis úrfi, Égi anyámnak, Eke szarván pacsirta, Titkos jelek a porba.* Mivel eddigi munkáink is a saját szellemi és anyagi erőinkből jelentek meg, úgy gondoljuk, lesz a falunak elég ereje ahhoz, hogy saját szellemi értékeit, bár mások segítségével, de ezután is önmaga tegye közkinccsé. Jelen munkánk – a **Rejtett rímek** – ékes bizonyítéka annak, hogy mire képes egy falu, ha összefog.

Termékeny, alkotó személyek a környező falvakban is élnek. Csengődön szintén készül az alkotó akarat szép példája, egy daloskönyv: *Dalol a rőzseláng.* Kaskantyún egy verseskönyv vár megjelenésre: *Apró tüzek ködös éjszakában.*

Reményünk, hogy nemcsak a szomszédos, hanem távolabbi falvak is csatlakoznak e nemes törekvéshez.

E szándék jegyében választottuk a sorozat címéül e patinás kifejezést: **Kiskun Helikon**.

Legyen régiónk saját szellemi műhelye és fellegvára e sorozat.

A szerkesztő

"Valóban vigasztaló, hogy az igazi, gyökeres, organikus költészet iránti ösztön nincs szorítva, sehol, semmi időben, egy-két kiváló egyéniségre, hanem az összes nép tömegében van letéve örök alapul, mellyel mint földanyjával a hitrege óriása csak érintkeznie kell a nemzeti műköltésnek, hogy mindannyiszor megifjodva, megújulva, gazdag erőben s egyszerű szépségben emelkedjék, lehányva magáról a ficamlott ízlés, romlott kor, mesterkélt világ ízléstelenségeit."

Arany János
1861

HORVÁTH JÁNOS (1880-as évek–(?))

Jégvirágos

Jégvirágos kicsi szobám ablaka,
A szegénynek hej de komisz a sorsa.
Ráz a hideg, mikor este lefekszem,
Megvert engem a teremtő Istenem.

Velem együtt téged is hű angyalom,
Nincs egyeben, mint két ölelő karom.
Azzal védem meg a gyenge testedet,
Fáj a szívem, ha látom bús könnyedet.
Bp. 1940. Hallgató

A vág

A vágparti füzes alatt,
A zöld lapulevélen,
Gyöngyharmatban fürdött a nap,
Gulya legelt a réten.
Félkönyéken, zöld pázsiton
Hallgattam a madárdalt,
Elnéztem az égen úszó,
Csendben menő fellegrajt.

Pásztorfiú a kürtjével
Jelt adott a homokon,
Halfiókák ficánkolva
Úsztak a hűs habokon.
Vadgerlice szerelmesen
Párját hívta magához,
Méhe szállott döngicsélve
Mézzel tele virághoz.

Sélye felől harang szavát
Hozta a langyos szellő,
Tele volt szent áhitattal
A balzsamos levegő.

Vasárnapi pihenőmet
Élveztem a Vág mellett,
Égbe nyúló öreg nyárfák
Nyújtottak jó enyhelyet.
Bp. 1946. január 4.

Kakukk madár

Sej, haj, kakukk madár nem rak fészket a fára.
Titkon jár a más madár tanyájára.
Én magam is titkon járok tehozzád,
Sej, haj, kisangyalom, meg ne tudja az anyád.
Bp. 1946. február 6.

Hegyes-völgyes

Hegyes-völgyes ez a vidék,
Díszes vadvirággal.
Kis pacsirta fönt az égen,
Szíve tele vággyal.
A hegytetőn szól a kakukk,
A tölgyfa erdőben
Most van a nap a hegy mögött
Éppen lemenőben.

Dübörög a vonat, messze
Fénylik a lámpása.
Leáldozik éppen a nap
Elveszik sugára.
Török Bálint állomáson
Nóta száll az égig.
Sűrű csillagsátoron túl
Bizonyosan értik!
Török Bálint 1946. március 20.

Falu szép virága

Levelek, levelek,
Hulló bús levelek,

Csak nem jön veletek
Rózámtól üzenet.
Elmúlt már az ősz is,
Tél is nemsokára,
Látlak-e még egykor,
Falu szép virága?

Közeleg a tavasz,
Virágok fakadnak,
Hallom már énekét,
A dalos madárnak.
Párjával a madár
Fészket rak az ágon,
Csak én magam vagyok
Árva e világon.
Bp. 1946. május 22.

Nem szeretem

Nem szeretem a sok üres beszédet,
Mert nélküle mindhalálig megélek.

Nem kutatom kinek milyen tanyája,
Az sem izgat, milyen szép a ruhája.

Egyszerűen élek én a világon,
Becstelen szó sohsem jön ki a számon.

Nem irigylem másoknak földi jussát,
Szegénységem a rablók el nem lopják.
Bp. 1946. május 23.

A kenyér

Keserű a kenyér,
Mégis milyen kedves,

Öl érte sok gonosz,
Mikor nagyon éhes.

Hiába a kincsnek
Mindenféle faja,
Elveti az ember,
Ha üres a gyomra.

Arról ábrándozik,
Mit rakhatna bele,
Ha nem táplálkozhat,
Bizony nincsen kedve.
Bp. 1946. május 27.

Próbára tett

Próbára tett az Úristen,
Elvette a hangom.
Úgy érzem, hogy mindörökre
Elnémult a lantom.
Beteg lett már az én tüdőm,
Majd megfojt az asztma.
Meggyógyulok majd a nyáron,
Az orvos azt mondja.

Ülő helyzetben virrasztok
Téli éjszakákon.
Meddig tart még betegségem
Ezen a világon?
Csak te tudnád megmondani
Egeknek királya,
Szállj le hozzám, Uram Jézus,
Csendes éjszakába.

Álmatlanul virrasztok itt,
Vár a szívem, lelkem.
Szállj le hozzám kis szobámba,
Dicsőitsd meg lelkem.
Örömtelen földi éltem,
Elhagyott a kedvem,

Jobb volna már megpihenni
Künn a temetőben.
Bp. 1946. június 4.

Az éjjel is

Az éjjel is hej de rosszul aludtam,
Barna asszony, terólad ábrándoztam.
Besütött a holdvilág a szobámba,
Búsan él az, kit elhagyott babája.

Nincs már nékem, ki vigasztal engemet,
Gyermekkorban ismertem a szerelmet.
No, de mostan biz megadtam az árát,
Álmatlanul virrasztom az éjszakát.
Bp.1946. június 24.

Anyaföld

Szomjas anyaföldnek
Megrepedt a kérge,
Nincs részünk e nyáron
Termékeny esőbe.
Hervadt búzakalászt
Éget a napsugár,
Szemünk előtt szárad
El az egész határ.

Fáj az ember szíve,
Ha a mezőn szétnéz.
Elsárgul a vetés,
S pusztít a dögvész.
Érzi a madár is
Harmatnak hiányát,
Nem olthatja vele
Az égető szomját.
Bp. 1946. július 5.

Ganz kocsi gyárban

Hosszú sorban proletárok állnak,
Nagy éhessen friss kenyérre várnak.

Én magam is köztük vagyok éhen,
Órák hosszat forró nap hevében.

Mindannyian türelmesen várunk,
Ha megkaptuk, gyorsan odébbállunk.

Nagy örömmel hazatérünk este,
Odahaza várnak a kenyérre.
Bp. 1946. július 13.

Letörte a vihar

Letörte a vihar
A jegenye lombját,
Hullámzó lelkemnek
Gyenge vitorláját.

Sárguló levelek
Szaladnak a széllel,
Ássák már síromat
A temető szélen.

Szomorú fűzfának
Lehajlik a lombja,
Borulj rá angyalom
Sírom fejfájára.
Bp. 1946. augusztus 12. Hallgató

A Városligetben

Ülök a ligetben,
A padnak kőlábán,
Farésze elhamvadt
A tűz piros lángján.

A nagy harcok alatt
Már szegény népeknek
Nem volt minél főzni
Vacsorát ebédet.

Felvágták a padot,
Hisz törvény nem védte.
Felborult a rend is,
Nincs szükség már csőszre.
No meg azt is sokan
Gondolták magukba,
Nem ül le itt ember
Már többé a padra.

Rakjuk rá a tűzre,
A gyermek ne fázzon,
Melegedtek nála
A szegények otthon.
Most pedig a költő
Kényelmetlen helyén
Írja a verseit,
Gubbasztva a térdén.

Mert az Úr Istennek
Mindenre van gondja,
Elküldi a költőt
Kastélyba, kunyhóba.
A megtörtént téma,
Az már el ne vesszen,
Betűbe foglalva
Jót, rosszat hirdessen.

Belső parancsszóra,
Egy nyárvégi reggel
A ligetben vagyok,
Mikor a nap felkel.
Álmos szemmel néz le,
Rám hull a sugára,
Egy elfáradt szegény
Öreg poétára.

Bp. 1946. augusztus 15.

Kint élek én

Kint élek én a természet ölében,
Vadgalambos, árnyas erdő hűsében.
Kakukkfű a fejem alja, illatos,
Takaróm a csillagos ég, de magas.

Galagonya, csipkebokor borul rám.
Gyermekkorban elveszített az anyám.
Fölnevelt az Isten keze, de nagyra,
Barna kislányt zártam a két karomba.

Bp. 1947. április 20.

Hej, de igen

Hej, de igen melegen süt
Isten napja az égen,
Nyugtalanul legelészik
Gulya, ménes a réten.

Mélabús a kolomp szava,
Messze hallik a mezőn.
Nem pihen az éhes gulya
Legyektől a delelőn.

A legelőn katángkóró,
Czigánytüske, szarkaláb,
De nincsen egy lombos szálfa,
Hol pihennék legalább.

Majdhogy el nem olvadok itt
A forró nap tüzében.
Így születik meg a nóta
A költőnek szívében.

Török Bálint, 1947. június 3.

Sír az asszony

Úgy forog a kocsikerék, ha kenik,
Annak örül a leány, ha szeretik.

Vesznek neki tükrös szívet, pántlikát,
Legény legyen ki ellopja a csókját.

Úgy forog a kocsikerék, ha kenik,
Sír az asszony bánatában, ha verik.

Siratja a leányságát bújába,
Mert csalódott a szerelmes urába!
Bp. 1947. június 8.

Mandulafa

Mandulafa januárban
Kivirágzott szépen.
Azt hittük, hogy bő termés lesz
Majd ebben az évben.
De nem válhatott valóra
A mi reménységünk,
Mert elfagyott februárban
Mandula termésünk.

Vele együtt a kajszi is,
Az őszibarackunk.
Nem lesz majd az üvegekbe
Télre mit elraknunk.
Sorsüldözött magyar nemzet,
Úgy szeretlek téged,
Az én igaz szeretetem
Talán meg sem érted.
Bp. 1947. június 11.

Kecske

Kinek nincsen tehene,
Tegyen szert kecskére!
Hogy legyen a gyerekeknek
Meleg tejecskéje!

Városszéli telkeken
Legelő van bőven,

Megél ottan a kecske,
A bokor tövében.

Kössük oda a gidát
Felnől az ott nagyra!
Bő tejelő anya lesz,
A jövő tavaszra!
Bp. 1947. július 3.

Búzakenyér

Fehér búzakenyér
Van az asztalomon,
Te sütötted nékem
Édes kisangyalom.
Néked köszönöm meg,
Világ teremtője,
Te adtad az esőt
A magyar mezőre.
Bp. 1948.

Idősb Horváth János személyét idáig nem sikerült azonosítanunk. A kékborítós füzetet évekkel ezelőtt Pap Jánosné Turu Margittól (1944) kaptam, ő meg Buda Istvánnétól, aki Akasztón, a Széchenyi út 5. sz. alatt lakott, de már rég elhunyt. Megkérdeztük a Buda nénihez közelálló személyeket, rokonait (a menyét, Horváth Jánost, Szabadszálláson stb.), de nem tudtak a versesfüzetről. A szerző kiléte tehát a mai napig ismeretlen.

Amit a szerzőről tudunk. Egyik versében ezt írja: *Gyermekkorban elveszített az anyám.* Ha ez élettény, akkor árvagyerek volt. Következetesen odaírta a versek után keletkezésük helyét és idejét. Ebből tudjuk, hogy a jelzett helyen megfordult, legalábbis a verset ott írta: Török Bálint (!) 1946. III. 20.; Bp. 1946. V. 18., az első budapesti dátum, 1948. I. 10., az utolsó budapesti dátum; köztük van még: Török Bálint, 1947. VI. 3., Érdparkváros, 1947. Az idős bácsit, vagy ahogy ő nevezi magát: *öreg poétát*, megoperálták az Uzsoki kórházban 1947 végén 48 elején. A negyvenlapos kockás füzetből hiányzik néhány oldal. Megszámoztam, összesen 70 oldal lett, tehát az utolsó lapok hiányoznak. A címoldalon ez áll: id. Horváth János költeményei. 1946–48-ig. A

versek és dalok kiírt szép írással vannak bemásolva a füzetbe.

A füzet tele van szebbnél szebb versekkel, közülük válogattam szinte találomra, mert majd mind egyformán szép. Rövid lírai dalokat ugyanolyan jól ír, mint hosszabb elbeszélő poémákat. Rövideket közlünk e kötetben, hosszúakat nem. Róluk csak annyit: megírta egy hamis vásárlás, csalás igaztörténetét, mely nagyon felháborította *A flanel* címmel 144 sorban; írt a zsemlyéről 96 sorban; az operációját is megírta 248 soros elbeszélő költeményben (*Uzsoki kórházban*) 1948. I. 10-én. Ízelítőül idézem az első és utolsó két versszakot a *Zsemlyé*ből:

Kívűl piros belül fehér,
A héjja meg ropogós,
Valamikor mint a manna,
Ma a zsemlye oly kapós.
Szegény ember asztalára
Nem igen jut belőle,
Nyála csordul, mikor elmegy
Fájó szívvel előtte.

...

A kutyáknak csaholása
Zavarja meg a csendet,
Azért tőlem el nem űzi
A megjelent ihletet.
Faházikóm kis kertjében
Száll a virág illata,
Éjszakai langyos szellő
A karjába felkapja.

Viszi tőlem éjszak felé
Igen nagyon messzire.
Széjjelhinti az ég pázsit
Holdsugaras kertjébe.
Tündérlányok körbe, körbe
Táncot járnak vidáman.
Dallal tele van a a szívem,
Az éjszaka kitártam.

Ebben a hangnemben szól a saját operációjáról is. A témát ragyogó ritmussal száguldó tökéletes formába önti. Lebilincselően könnyed verselése magával röpíti az olvasót. Bölcsessége, humora, nyelvezete,

stílusa ékes bizonyítéka, hogy a szerző valóban *öreg* és valóban *poéta*. Költői világa, nyelvezete, stílusa azt sugallja, hogy falusi környezetből származott. Ilyen sorokat csak született paraszt tud írni: *Hej, de igen melegen süt / Isten napja az égen, / Nyugtalanul legelészik / Gulya, ménes a réten.* Tehetsége kétségtelen, bár nem éri el Sinkát, de Sértőt, igen. Nála simább, kevésbé nyílt, szókimondó. A megbékélés hangja szól sorai mögül.

Azzal a nem titkolt szándékkal írtam le néhány adatot az alkotóról és az irkáról, hátha felismeri valaki, s jelenti.

Kézirat:
Külön lap. Van egy A/4es nagyságú kétrét hajtott vonalas lap is, tehát 4 oldal hallgatókkal és csárdásokkal teleírva. Összesen hét mű. Keletkezésük dátuma 1938 és 1941 között van. A *Beteg vagyok, megcsalta egy / Szép asszony a szívemet* kezdetű dalt/nóta után ez áll: Hallgató, Bp. 1938. Horváth János verse és zenéje.
Füzet: id. Horváth János költeményei. 1946–48-ig.

TÓT[H] JOAKIM (1800-as évek vége (?))

Tóth Mihály (1954) egy kis imádságos könyvet kínált fel nekem megvételre. A könyv volt tulajdonosának dédunokája. A könyv címe: Szűz Mária dicsérete azaz: Énekes és imádságos könyv. Öreg Mezey János volt Kunszentmártoni kántortól. Kiadta Szombathy Sándor kalocsafőmegyei áldozár. Második kiadás. Kalocsa, 1882. A tulajdonos vállásos parasztember volt. A könyv hátsó borítójának belső felén acéltollal, tintával volt felírva a tulajdonjogot igazoló szöveg.

Eredeti írásmód:
Tot[h] Joakim
könyve ez ha el tanál
veszni szerelymes
barátom jutasd
az kezemhez

Versformában, helyesen írva:
Tot[h] Joakim könyve ez
ha el tanál veszni,
szerelymes barátom,
juttasd a kezemhez!

Ez a kis szöveg, mely eredetileg próza, kitűnő példa arra, hogy rejtőzik el a verses vagy a lírai attitűd a prózában. És bizonyítéka annak

is, hogy hajlik rímbe az egyszerű parasztember lelke és nyelve. A pillanat, amelyben a büszke tulajdonos bejegyezte énekeskönyvébe ezeket a sorokat, bizonyára emelkedett volt, hiszen lehet, hogy csak ez volt az egyetlen könyv a háznál. S talán még egy, a Biblia.

Figyelemre méltó a *szerelmes* szó ebben a formában: *szerelymes*. Vajon milyen lelki állapot tükre ez a "lágyítás"?

A "jutasd az kezemhez" *az* szavában a *z* betű csak félig készült el, íródott le. Az alsó, vízszintes szára már hiányzik. Vajon miért? Talán érezte az írója: nem biztos, hogy kell az a *z* betű? Bizonyára.

Annyit túlzás nélkül állíthatunk: még egy ilyen kis versike is, kifejezheti alkotója lelki rezdüléseit. Én annak tekintem.

B. NAGY FERENC (1898–1978)

Falumhoz

Kicsiny falum a
Nagy Alföld közepén,
Olyan vagy e most is,
Mint gyermekkorom delén?

Akáczlombos falum
Bogárhátú házak,
Telve vagytok e még
Virág illatával?

Fehér, meszelt házak
Zöld zsalugáterrel,
Honol-e boldogság
Köztetek, mint régen?

Kedves öreg falum,
Drága vagy te nékem.
A hő kívánságom:
Légy boldog, mint régen!

Pottenstein, 1918. május 13.

Hazámhoz

Magyarország, édes hazám,
Bánatosan mért nézel rám?
Idegenbe mentem tőled,
Meghalok szivessen érted,
Szép hazám!

Szabadságunk eltiprója,
Letörve az orosz horda.
Jönnek sorba egymásután,
Fut az áruló talián,
Szent hazám!

De sok fiad hűtlenné lett,
Csalfául elhagyott téged.
Elveszik még büntetésük,
Kárba vész az esdeklésük,
Szent hazám.

Közeleg már a nagy óra,
Hogy a Magyar lobogója
Fennen lobog úgy mint régen
Hatalmasan dicsőségben
Szabad lész hazám.

Potteinstein, 1918. május 16.

Kedvesem levelével

Egy szép napon júliusba,
Forró nyári délelőtt
Egy levél jött a hazámból
Szerelmesem küldte őt.

Üdvösséget hozott nékem
Az illatos kis levél,
Szép szerelemem kis Juliskám,
Hű szerelme az enyém.

Ma én vagyok a világnak
Legboldogabbik fia.
Száz halállal szembeszállok
Felvértez az imája.

A pergőtűz vad zajába,
Pokoltól se rettegek.
Segítsd meg őt te nagy Isten!
Így esd értem kedvesem.
Pottenstein, 1918. július

Tábori tűz mellett

A Lombárd síkságon tábori tűz mellett
Elmerengve ülök késő éjjelen.
Lepihent a tábor, nem hallik semmi nesz,
Csak a forposzt figyel folyton éberen.

Álmodozva csendben lelkem hazaszáll.
Benéz a rózsám kicsiny ablakán,
Éppen imádkozik, értem könyörög:
Édes jó Istenem, segítsd haza Őt!

Búcsúcsókot hintve lelkem tovaszáll
Betekint a szülőházam ablakán
Térdepelve sír-rí értem az anyám
Esdekelve kéri, óvd meg Szűzanyám!

Éjféli órákban lelkem visszatér.
Az édes otthonból vigasz szál felém,
A fáradt testembe friss erőket önt
Nem félem a veszélyt, védnek odafönt.

Közeleg a reggel, bíborszín az ég
Sok ágyú dörgéstől megreszket a lég,
Isten legyen velünk, rajta hát fiúk!
Verjük szét az ellent védve otthonunk.
Olasz front, 1918. október 24.

[Fent a hegyen katonasír domborul]

Fent a hegyen katonasír domborul,
Nincsen senki, aki sírva ráborul.
Messzeföldön lakik az ő babája,
Nem is sejti hol van a katonája.

Barna kislány, ne várj már több levelet,
Meghalt, aki téged nagyon szeretett.
Shrapnel golyó ütötte át hű szivét,
Nem ölelheti többé szerelmesét.

Az volt neki az utolsó óhaja,
Hogy őtet a babája ne sirassa.
Ne hervassza a bú piros orczáját,
Feledje el, élje mással világát.

Barna kislány hogy megkapta a lapot,
Mely őneki oly szomorú hírt hozott.
Gyenge szíve meghasadt bánatába.
Követte vőlegényét a halálba.

Rap, 1919. május 19.

[Borongós a lelkem]

Borongós a lelkem,
Mint a sötét felhő.
Csendben hul[l] a könnyem,
Mint az őszi esső.
Elnézem a kéklő
Felhők tova szál[l]tát,
Mennek szép hazámba
A szeleknek szárnyán.

Hej, ha mostan én is
Velük repülhetnék
Szép Magyarországba.
Még vissza se néznék.
Keblemre ölelném

Drága Juliskámat,
Aztán a bánatos
Szomorú anyámat
Jozefov, 1919. május 30.

A Jozsefstadti fogolytáborban

Leszállott az éjjel,
Csendes már a tábor,
Csak egy fogoly fekszik
Ébren a faágyon.

Hánykolódik folyton,
Nem tud elaludni,
A szegény rab szivét
Gyászos sorsa gyötri.

Látja jó szüleit
Érte szomorkodni,
Drága menyasszonyát
Őérette sírni.

Vigasztalódj szegény
Szomorú rabtársam,
Hazasegít az Ég,
Meglásd nemsokára.

Szegény jó szüleid
Megvigasztalhatod,
S a hű menyasszonyod
Karodba zárhatod.
1919. június 1.

[Messze Csehországba]

Messze Csehországba
Piros pünkösd napján
elmerengve ülök
Egy régi sáncz alján.

Eszembe jutott egy
Kedves régi nóta:
Nyílik-e számomra,
A pünkösdi rózsa!

Eszébe jutok-e
Egy szép barna lánynak?
Kihez a szerelmes
Hő vágyaim szál[l]nak.

Lelkem úszik tova
Reménységem árján,
Haza fogok menni
Őszi szelek szárnyán!
Jozefov 1919. június 17.

[Nincs énnékem más örömem]

Nincs énnékem más örömem
E szomorú világon,
Csak ha a szép kedvesemet
Két karomba zárhatom.
Nem törődöm más bújával-bajával
Csak a rózsám iczi piros ajkával.

Viharos volt az eddigi életem,
Egyik frontról másikra vitt végzetem,
Voltam fogoly a Cseh rablók várába
És most peddig bújdosnom kell
A szép magyar hazámba.

Szenvedtem már s szenvedek még eleget,
De én azért senkivel nem cserélek,
A Juliskám semmi kincsért sem adnám
Ő az életem egén a szivárvány.
Dunaegyháza, 1919. augusztus 12.

[Feljött már a hajnalcsillag az égre]

Feljött már a hajnalcsillag az égre.
Édes rózsám hajtsd ki gulyád a rétre.
Majd estére feljön újra, ha mondom,
Akkor százszor megölelhetsz galambom.

Kihajtom hát a gulyámat a rétre,
Czifra szűröm leterítem a fűre,
Álmodozva hallom gulyám kolompját,
Szivdobogva várom a nap lenyugtát.

Este van már hazahajtom a gulyám,
Bezörgetek kisangyalom ablakán.
Mondd meg rózsám a jó édesanyádnak,
Hogy engemet fogadjon be fiának.

Buda, 1919. december 11.

[Borús a táj, nem melegít már a Nap]

Borús a táj, nem melegít már a Nap.
Jó kedvembe úgy berúgok mint a csap.
Erős borral tele töltve a pohár.
Húzd rá czigány! barna kislány a babám.

Húzzad czigány, kivilágos virradatig,
Virradattól holnapután reggelig.
Addig húzzad, míg a vonód el nem szakad,
S az én szívem bánatába meghasad.

Akasztó, 1920.

[Elszakadt a lantom húrja]

Elszakadt a lantom húrja,
Nem hangzik már énekem.
Boldogságom szerte foszlott,
Gyászköd ül a szivemen.

Kikaczagom azt, ki még hisz
Női csókban s esküben,
Nincs szerelem, nincsen hűség,
Csak hazugság szüntelen.
Akasztó

[Itthon vagyok]

Itthon vagyok,
Itthon újra,
Sok éveken
Átgázolva
Itthon élek én.

Elmerengek,
Elmélázok,
A múltamat
Elbírálom
Igazsággal én.

Szegény inas
Éveimet
Szép csendesen
Reménykedve
Eltöltöttem én.

S azután jött
Háborúság,
A szigorú
Katonaság
És elmentem én.

Jártam véres
Harctereken
Orosz, román
S talján ellen
Jól harczoltam én.

Meggyötörve,
De törve nem

Kiéhezve,
Sebesülten
Hazaértem én.

Itthon meg már
Forradalom,
Köztársaság
Volt akkoron
S újra mentem én.

Jöttek aztán
Néphódítók,
Kommunista
Apostolok,
Hívük lettem én.

Harczoltam a
Burzsuj ellen
Románok és
Csehek ellen
Fogoly lettem én.

Két hónapig
Követ fejtve
Az átkozott
Idegenbe
Hervadoztam én.

Végre megjött
A megváltás,
Fogolycsere
A várva várt
Hazajöttem én.

Hazatértem
Pihenőbe,
De a román
Horda tört be
Elbujdostam én.

Aztán feljött
Az én napom,
Kis Juliskám,
Menyasszonyom
Ölelgettem én.

És most felhők
Tornyosulnak
Egén a boldog-
Ságunknak,
Fegyvert fogok én.

Egy életem,
Egy halálom
Szerelmemért
Feláldozom
Hősiessen én.
Akasztó, 1920. március 3.

[Melegebb már a napsugár]

Melegebb már a napsugár,
Itt van a szép kikelet.
Megjöttek a gólyák, fecskék,
Épitik már fészküket.
Fent a légben kis pacsirták
Zengnek hála éneket,
Üdvözlik a visszatért
Vándormadár sereget.

Megélénkül kint a határ,
Dolgoznak az emberek,
Víg gyermekek kaczajától
Viszhangozik a berek.
Minden örül, él és virul
Az egész természetben,
Csak én vagyok szomorú, mert
Távol van a kedvesem.
Akasztó, 1920. április 16.

[Álmomba szólt hozzám]

Álmomba szólt hozzám,
Tündérek Királya:
Teljesítem, mond[d] mi
Szíved kívánsága!

Akarsz király lenni?
Szólj! Én azzá teszlek,
Bíborba, bársonyba
Rögtön öltöztetlek.

Hogy én király legyek?
Az nem szívem vágya,
Ne szál[l]jon fejemre
A rabnépek átka.

Hát akkor nagy, dicső
Hódítóvá teszlek,
A földi királyok,
Mind szolgáid lesznek.

Nem kell a dicsőség,
S hadvezéri pálma.
A sok kiontott vér
Mind lelkemre szál[l]na.

Kincset adok tehát
Aranyat, gyémántot,
Mennyit emberi szem
Eddig még nem látott.

Nem kel[l]nek kincseid,
Mindig kel[l]ne félnem,
Hogy rablók kiontják
Érette a vérem.

Én el nem találom,
Szólj tehát, mit adjak,
Hogy ne legyen helye
Többé a panasznak.

Sokkal többet kérek,
Tündérek királya.
Hal[l]gasd meg, mi az én
Szívemnek hő vágya.

Szeretek egy kislányt,
Kinek mosolygása
Többet ér mint minden
Király koronája.

Gyönyörű szemébe
Mikor belenézek,
Elfeledek minden
Földi dicsőséget.

Ha átölelhetném
A karcsú derekát,
Gazdag lennék, kinek
Nem találni mását.

De akadályt közénk
Egyház s család támaszt.
Az a kívánságom,
Döntsed le a gátat.

Akkor boldog leszek
Ha teszed kérésem,
Panaszom nem hallod,
Többé az életben.

Mert az a lány az én
Drága menyasszonyom.
Leélni az éltem,
Nélküle nem tudom.

Akasztó, 1920. április 16-19.

[Barna kislány, ha meguntál szeretni]

Barna kislány, ha meguntál szeretni,
Megpróbállak végleg elfelejteni.

De a lelkem megöli a búbánat,
Fájó szivem majd meghasad utánad.

Éjszaka van, komor sötét éjszaka,
Világos még rózsámnak az ablaka.
Fent virraszt még, nincsen nyugta az ágyán,
Mint a patak, folyik könnye az arczán.

Nem alhatik, a bánat nem engedi,
Most is a régi babáját szereti.
Megbánta már ezerszer, hogy elhagyta,
Az elhagyott szerelmesét siratja.

Éjféltájba kopognak az ablakon,
Csak egy szóra jöjj ki hozzám galambom.
Kimegy a lány, megismeri kedvesét,
Örül is meg fél is, mert az éj setét.

Végbucsumat venni jöttem el hozzád,
Felkeresem egy más király országát.
Megpróbálom, kezdek majd új életet,
Csak azt kérem, ne felejtsd el hívedet.

Isten veled, szól a legény s elindul,
A lány utánnafut a kis ajtóból.
Szerelmessen ráborul a vállára,
Vőlegénye lett a régi babája.

Akasztó, 1920. július 16.

[Barna kis lány, mért csaltál meg engemet?]

Barna kis lány, mért csaltál meg engemet?
Minek törted össze árva szivemet?
Te voltál a szerelemnek csillaga,
Nélküled a lelkem sötét éjszaka.

Megpróbáltam felejteni, de nem lehet.
Nem tudom feledni azt a perczeket,
Mikor téged karjaimba zártalak
És boldogan csókoltam az ajakad.

Te megszegted egymásnak tett eskünket,
Mely örökre összekötött bennünket.
Hűtlen lettél, másnak vagy már babája,
Nincs azóta lelkemnek nyugodtsága.
Akasztó, 1920. július 20.

[Elszál[l]t már a fecske, gólya]

Elszál[l]t már a fecske, gólya,
Mindent megcsípett a dér.
Itt van az ősz, megsárgulva
Hull a fákról a levél.

A Természet haldokolva
Nézi a Nap sugarát,
Elmúlásán megnyugodva
Várja jövő tavaszát.

Ködös a táj, hideg eső,
Egyhangúan permetez.
Éltem sötét, mint a felhő,
Mely a légben lengedez.

De a bús őszt s rideg telet
Derűs tavasz követi,
Fájó szívem sohse feled,
Nem vidítja fel senki.
Akasztó, 1920. szeptember 2.

[Szomorú az élet]

Szomorú az élet
Nélküled, te édes
Ragyogó csillagom.

De ha téged látlak,
Szívemből a bánat,
Gond és bú eloson.
Szeged, 1921. április 19.

[Elhagyott a régi kedvem]

Elhagyott a régi kedvem,
Gond s bú most az életem.
Elszakítva messze tőled,
Búsan szól az énekem.

Elmegyek, hol senki se lát
S nem néz vizsga szemekkel,
Hol nem kérdik nagy bánatát
Érted fájó szivemnek.

S ha valami csendes zúgban
Mindenkitől rejtve én
Megszakitott boldogságom
Szép perczeit könnyezém.

Míg én elmúlt boldogságunk
Röpke perczét síratom.
Viduljon fel fájó szived
Kisfiunkon, angyalom.

Szeged, 1921. május 6.

[Őszi rózsák, hervadozó levelek]

Őszi rózsák, hervadozó levelek.
Ég veletek vándormadár seregek.
Megtört szívvel, fájó szívvel,
Szertefoszlott reményimmel
Mindörökre búcsuzom e határtól.

Ha meghalok, vessék a fejkövemre,
Sírba döntött egy csalfa lány szerelme.
Nem fog engem megsiratni,
Talán vígan fog kaczagni,
Mikor lelkem elszáll a föld porától.

Virágot ne ültessenek síromra,
Énérettem könnyét senki ne ontsa.
Volt virágom, amig éltem!

Méze mérgezte meg éltem,
Megízleltem, íze lett halálom.
Szeged, 1921. május

[Tiszaparti vén csárdában]

Tiszaparti vén csárdában
Vígan szól a czimbalom.
Betekintek, megpróbálom,
Hátha a teli poháron
Csendesül a bánatom.

Szép csárdásné hozza a bort,
Belenéz a szemembe.
Borát tölti poharamba,
Szól: öld búdat a mámorba,
S beleül az ölembe.

Szép csárdásné, hagyjon békét,
Nagy a szivem keserve.
Látom nem tudok feledni,
A seb nem fog behegedni,
Mit rajt ütött egy csalfa lány szerelme.
Szeged, 1921. május

[Vígan csendül fel az ének]

Vígan csendül fel az ének
Szép Juliskám ajakán,
Jer, szivem! Mienk az élet,
Csókolj hát meg szaporán.

Had[d] izleljük édes mézét,
A szerelem kelyhének.
Ne hagyjuk elfutni perczét,
Szívünk drága üdvének.

Éljünk vígan, amíg lehet
Igyuk az élet borát,
Feledjük a rideg telet,
Míg nyár ontja illatát.
Akasztó, 1921. június 5.

[Kiskunsági rónán]

Kiskunsági rónán
lakom én,
Ott születtem, ott is
halok én.

Ott vár rám egy szép kis
feleség.
Szeméből mosolyg rám
le az Ég.

Karjaimban nyugszik
gyermekem,
Rajta arczvonásim
fellelem.

Nem kell nekem dics, fény,
gazdagság,
Drágább a családi
boldogság.
Sándorfalva, 1921. szeptember 6.

[Újszeged hűs ligetében]

Újszeged hűs ligetében
Sétálgatok egyedül,
Lelkem a nagy csendességben
Álmodozva elmerül.

Vígan hangzik a madárdal
A fák lombjai közül,
Szívemből a sok búbánat,
Pillanatra elröpül.

Elfeledek perczre mindent,
Földi gondot, bánatot,
Képzeletem országában
Juliskámnál járhatok.
Újszeged, 1921. szeptember 28.

Népdall
(Oroszból)

Valahol a Volga mentén
Élt egy bájos szép leány,
Nem ismerte a szerelmet,
Boldog volt ő igazán.

Mikor jött a gólya, fecske,
Kis szive tüzet fogott,
Ámde hűtlen lett jegyese,
Érzi most mily elhagyott.

Kis Mariska, mi van véled?
Kicsiny szived fáj talán?
Napjaid oly búsan telnek,
Orczád is oly halovány!

Hervadásos őszi éjjel
Kis Mariska tovatünt,
Valahol a Volga mélyén
Minden bánat elmerült.
Szeged, 1921. április 7.

Kelemen lovag

A tó tükrén játszadozik
Egy halovány holdsugár.
Szép tavaszi éjszakában
Nem alhatik a leány.
Lesétál a tó partjára,
S ott leül egy fapadra.
Lázban égő fejét hűti
A hűs szellő fuvalma.

Vajon miért nem alhatik?
Ez a büszke, szép leány.
Nincsen neki vőlegénye?
Vagy volt és megcsalta tán?

Volt egy kedves vőlegénye,
Nagyon szerették egymást.
Igaz szívvel s hűségesen,
Mely ma olyan ritka már.
Délczeg lovag volt az ifjú,
Bátor, nemes jószivű.
A királynak volt testőre,
Kinek neve nagy hírű.

Történt egyszer, hogy a király
Országát megnézni ment.
Az útra magával vitte
Testőrzőjét, Kelement.
Elcserélték ruhájukat
S király lett a testőrből.
A király meg testörző lett,
S szól, senki sem ismer föl.

Megnézték a városokat,
Bejárták a falvakat,
Aztán sorba látogatták
A főúri várakat.
Mindenütt nagy hódolattal
Fogadták a Kelement,
Hogy a cselük jól sikerült,
Minden lovag lépre ment.

Egymáshoz hasonlítanak,
Termetük is egyforma.
Személyük cseréléséről
Senkinek sincs fogalma.
Így jutottak el a büszke
Zádoriak várába.
E vár szép virága volt a
Kelemennek arája.

Mariska volt a neve a szép
Tündéries leánynak,
Érző, nemes, jó szivéről,
Ma is szól a csodálat.

Egy éve már, hogy apjával
Ő is felment Budára.
Akkor látta meg Kelement,
S ott lett neki arája.
Azóta nem látta őtet,
Végtelen most öröme.
Várkapun hogy bevágtatott,
Királlyal a kedvese.

A király pedig boldog volt,
Izgatta a kaland őt,
Hogy ilyen véletlenül talál
Egy szép csinos szeretőt.
De az eset azért mégis
Szeget ütött fejébe.
Különösnek tetszett neki,
A lány viselkedése.

Késő éjjel, mikor vége
Lett a díszlakomának,
Megmutatták hálótermét
Az elfáradt királynak.
Testőrző a király mellett
Levő termet kapta meg,
Hogy urának parancsait,
Ne tegyék késlekedve.

Alig mulott el egy óra,
Hogy a vár elcsendesült.
Az ál király háló lakát
Elhagyta nesztelenül.
Észre vette ezt a király,
Utána ment csendesen,
S figyelt nehogy elárulja
Magát lépte neszével.

Elgondolkozott a mai
Nap eseményeiről,
A szerelmes szép leányról,
Testőrje szökéséről.
Bár nem tudta mire vélni
A lány viselkedését,
Nagyot nézett mikor látta,
A Kelemen szökését.

Ej! Mit törjem fejem ezen,
Szólt a király magában.
Megfejtik az események
Tán még ez éjszakában.
Nem lelt nyugtot a Kelemen
Fent a rideg szobában,
Felkereste a várkertet
S le-feljárt fájdalmában.

Szivét féltékenység dúlja,
Látja képzeletében,
Mariskája miként borult
Vélt kedvese keblére.

Őrült gondolatok gyötrik
Űzve egymást fejében,
Menyasszonyával beszélni
Kell még neki ez éjen.
Nem kopogott lépte alatt
A vár köves udvara,
Egy ablak volt világos még,
A Mariska ablaka.

Tán most is a délutáni
Csókok égnek az ajkán,
Azok nem hagyják nyugodni
Az éj késő óráján.
Pár kavicsot hogy feldobott
A világos ablakra,
Következő pillanatban
A lány nézett ki rajta.

Jöjj le hozzám, szép jegyesem
Én hívlak, vőlegényed,
Nyugtom addig nem találom,
Míg veled nem beszélek.
Rögtön megyek, várjál reám,
Lent a kertben a tónál,
Szólt Mariska, s lesietett,
Szép vőlegénye után.

Szegény Kelemennek szívét
A gonosz féltékenység
Folyton gyötri, sanyargatja,
Még elveszti az eszét.
Ahogy leért a Mariska
A sötét tó partjára,
Várta már a vőlegénye,
Hold világított rája.

A feje födetlenül volt,
S oly sápadt volt az arca,
Mikor Mariska ránézett,
Összeborzadt alatta.

Észrevette Kelemen a
Leány megrezzenését,
S szivét mégjobban gyötörte
A gonosz féltékenység.
Nem ölelsz meg, menyasszonyom,
Lelkem fényes csillaga?
Egy éve már hogy zártalak,
Ölelő karjaimba.

Mert kit tegnap megöleltél
S oly hévvel csókolgattál,
A király volt s nekem kellett
Fogadni a hódolást.
Mert mikor útnak indultunk,
Megnézni az országot,
A király így szólott hozzám,
Én leszek az apródod.

Elcseréljük ruháinkat,
Hogy senki se ismerjen.
Te leszel a király, én meg
Testörző a helyedben.
Hogy e titkot megőrizzed
Esküvel kell fogadnod,
Mert különben fejed veszted,
Bárhol is ha elmondod.

A király meg mindezeket
Egy bokorból hallgatta.
Világos lett előtte a
Délutáni kalandja.
Megsajnálta a király e
Két szomorú szerelmest,
Mert ő volt az okozója,
Hogy e dolog megesett.

Előlépett a bokorból,
Csendesen feléjük ment,
Feloldani esküje alól
A szenvedő Kelement.

De mint lépett, lába alatt
Száraz ág megreccsene.
Észrevette Kelemen, hogy
A király közelede.
Mint a villám, úgy futott át
Agyán a szörnyű tudat:
Hogy a király mindent hallott.
Veszte lett e gondolat.

Isten veled, jó Mariskám,
Legyél másnak jegyese.
Mivel esküszegő vagyok,
Feledj engem örökre...
Szólt Kelemen s a kezével,
Egy tőrt döfött szivébe.
Menyaszonya sírva borult
A vérző tetemére.

Elkéstem, szólott a király,
Nagy búsan a leányhoz.
Vigasztalódj, szivedre a
Vén idő majd gyógyírt hoz.

Másnap fényes kísérettel
Kelement eltemették.
Mariskát meg felejteni,
Olasz honba elküldék.

Két év elmúlt azon véres
Szerencsétlenség óta,
A Mariska semhogy felejt,
De még jobban nő búja.
Oda hagyta Itáliát
Haza jött a várába,
Nincs már czélja életének,
Nem szűnik a fájdalma.

Nem engedi megnyugodni
A Kelemen szelleme.
Éjszakáit ébren tölti
S többnyire a várkertbe.

Most is ott van azon helyen,
Hol kedvese meghala,
A rettentő eset óta,
Nincs neki nyugodalma.
Jobb volna már ő mellette
Lent a sírban pihenni,
Mert idefent az életet
Nem tudja már elviselni.

A szomorú gondolatot
Mindjárt tett is követte,
Beleülve egy csónakba
A tóba beevezve
Megál[l]t, mikor jó mélyre ért,
Evezőit eldobta.
Megyek hozzád vőlegényem!
Volt utolsó sóhaja.

Egy csobbanás, s a hullámok
Összecsaptak felette.
Szerencsétlen vőlegénye
Után magát temette.
Így ért véget a két hű szív,
Egymás után meghala,
Őrködjön az álmuk felett,
Isten legszebb angyala.
Akasztó, 1920. április 25.

Az elbeszélő költemény a tehetség próbája. Sok alkotót vonz a nagyság, mely mögött valami nagy eszme rejtőzik, mely megszólalni kívánkozik és ami eleve feltételezi a hosszabb művet. Feri bácsi is így gondolhatta.

Feri bácsi Akasztón született 1898. október 28-án. Szülei Nagy János kovácsmester és Harman Julianna. Itt élt és dolgozott, amíg el nem szólította sorsa. Borbély volt.

A neve előtti B betű ragadványneve kezdőbetűje. Az ősei, kovácsok, Jászberényből települtek Soltvadkertre valamikor az 1700-as években. Az e hangot í-vel ejtették. A kérdésre, honnét jöttek, így válaszoltak: Birínybű. Ebből lett idővel Biri: Birinyi Nagy → Biri Nagy → B. Nagy. Vadkertről települt a család Akasztóra. E családból több jeles személyiség került ki. Többek között B. Nagy János, a kovácsmester, Akasztó első díszpolgára. (Róla külön fejezet szól)

Feri bácsi hat elemit végzett Akasztón. Soltvadkerten Puhl András mesternél borbély és fodrász mesterséget tanult. Kalocsán és Budapesten volt segéd, majd katona. 1916-ban, az első világháború idején, behívták katonának a Kecskeméti 38. gyalogezred géppuskás századához. Előbb az orosz, majd az olasz fronton szolgált. Sok helyen megfordult mint katona az első világháborúban. Versei mutatják a helyszíneket. Bronz vitézségi érmet és Károly csapatkeresztet kapott. Összeomlás után a vörös hadsereghez csatlakozott, hogy harcolni tudjon a betolakodó szomszédos katonák ellen. Előbb a románok, majd a csehek ellen harcolt. A csehek fogságába esett, ahonnét fogolycsere révén szabadult. Előbb Dunaegyházán, egy családnál szolgált (bujkált) mezőgazdasági munkásként. Majd a helyzet rendeződése után Szegeden szolgált a nemzeti hadseregnél.

Leszerelés után megnősült és borbélyüzletet nyitott a Fő utcán.

1920-ban megnősült, felesége Nagy Julianna.

Autodidakta (önképző) volt, sokat olvasott. Mindent elolvasott, ami a kezébe került, szépirodalmi műveket is. Olvasott, világlátott

embernek tartották. Hallgattak az emberek a szavára. A műhelyében gyakran meghányták-vetették a falu és az ország sorsát.

Látva és tapasztalva a falusi nép nagy nyomorát, egy ellenzéki pártnak, a Független Kisgazda Pártnak lett helybeli és környékbeli szervezője, Gaál Gaszton és Eckhardt Tibor pártelnöksége idején, a harmincas évek folyamán. Az akkori kormány bizalmi emberei: Miklós Kálmán, akasztói főjegyző és Saváry Endre kiskőrösi főszolgabíró próbálták eltéríteni ellenzéki magatartásától. Például egy ízben megtették azt is, hogy szuronyos-puskás csendőrökkel kísértették végig a Fő utcán a községházáig fényes nappal.

Felesége, felsőkereskedelmi érettségivel rendelkezett és postamesternői képesítése volt. Állásra szóló pályázatát mindenünnen elutasították. Az állami alkalmazottak a borbély üzletből elmaradtak annak ellenére, hogy Feri bácsi szakmájának legkiválóbb mestere volt a faluban. Így a családját nem tudta eltartani a borbély szakmából, kénytelen volt mezőgazdasági munkát is vállani. Volt másfél kateszteri hold szőlője. Az idősebb gyerekek a nyári szünidejüket a szőlőmunkával töltötték.

Gyermekei továbbtanulását jótevők segítségével tudták biztosítani.

Agitált a választásokon a 30-as években. Gerinces ember volt, nem lehetett megfélemlíteni. Kis könyvtára volt, amit a testvérére, B. Nagy Antalra hagyott egy ládában átvételi elismervény ellenében, amikor elköltöztek a faluból. Gondolkodására jellemző, hogy néhány könyvet a helybeli Keresztény Iparos Körnek is hagyott, pl. Tolnai Világlexikonát, Mikszáth Kálmán almanachot. Kárpátalja visszacsatolásakor kellett nagyon a képzett munkaerő. Feleségét ekkor alkalmazták egy Beregszász melletti kis faluban, Benében, 1942-ben, majd áthelyezték Máramaros megyébe, Kökényesre (Ternovo). Legkisebb gyermekük, József itt született.

A front közeledtével áttelepítették őket a Győr melletti Kisbarát községbe, ahol egy ismerős családnál kaptak helyet ideiglenesen. Kökényesről mindenüket (bútor, ágynemű, konyhafelszerelés stb.) hátrahagyva jöttek el, csupán kevés ruhaneműt és kevés élelmet hozhattak el magukkal. Öt postás családot raktak fel egy teherautóra. Nehéz, viszontagságos út után érkeztek meg kijelölt helyükre 1944. október 26-án. Feleségét Kisbaráton, majd Ménfőcsanakon, majd ismét Kisbaráton alkalmazták postamesteri, új elnevezéssel, postahivatalvezetői beosztásban. Kisbarátról ment nyugdíjba 1960-ban. Vettek Győrött egy egyemeletes házat az Árpád utca 12. sz. alatt és ott laktak életük végéig négy gyermekükkel.

Feri bácsi Győrött halt meg 1978. május 12-én, a Szentlélek templom altemplomában nyugszik.

Tizenegy gyermeke volt. Három meghalt fiatalon, nyolcat fölnevelt és kitaníttatott. Ferenc volt a legidősebb. Majd így követték egymást: Julianna, Mária, Irén, Margit, Ottó, János, József. Ferenc papnak tanult, a Hittudományi Főiskolát Kalocsán végezte. A Szalézi Szent Ferenc Társaság tagja. Három középiskolát végzett, közülük egy főiskolát. Kettő a Leuven-i egyetem vegyész szakán végzett kitűnő eredménnyel. Ottó az egyetem docense, János a Namüri egyetem tanszékvezető professzora.

Versesfüzetét fia, Ferenc, a pap mutatta meg. Ő kért engedélyt édesanyjától, hogy közölhessük őket. Mintegy nyolcvan verséből válogattam az itt olvashatókat, ez majdnem a fele.

Versesfüzetének címlapján ez áll: *Porszemek a Szaharában.* (A Szaharában áthúzva.) Az Alföldön és a Kiskunságon nem véletlenül jut az ember eszébe a homok. Bár Akasztónak csak a fele az, a másik fele szik. Némi malíciával azt mondhatnók: amennyivel lazább az egyik fele a határnak, annyival kötöttebb a másik.

Mintha ilyen volna a rajta élő emberek jelleme is: a szigorú erkölcs keveredik a lazával.

Feri bácsi határozott személyiség lehetett, ha volt bátorsága élni az alkotásra ösztönző erőkkel. Bár verseit rejtve hagyta. Érezte a maga s faluja kicsinységét a világ nagyságához képest. Egyik versében írja: *Kicsiny falum a /Nagy alföld közepén.* Parányi lét a nagy egészhez képest. Ám létező, mely életteret és jogot követel magának.

Versei sokat elárulnak alkotójuk személyiségéről. A legtehetségesebbek közé tartozik. Témái a mindennapi élet: elsősorban a szerelem, a család, a falu, a haza. Sok a frontról küldött vers. Cicero óta úgy tudjuk: Inter arma silent musae – fegyverek közt hallgatnak a múzsák. E versek az ellenkezőjét igazolják. Úgy tűnik a szerelem valóban mindent legyőz, még a frontélményeket is: vért, sebet, szenvedést, halált. Oly gyakran megszólalt a költő, hogy összerakhatnánk a pontos útvonalat is akár a versek alapján, amerre vezérelték őt: Pottenstein (Alsó–Ausztria), Lombardia (olasz front, itt harcolt), Jozefstad/Jozefov (Csehország, fogolytábor, tehát itt már fogoly volt), Buda, (ebben az időben volt vörös katona), Dunaegyháza (itt már bujdosott, mert vöröskatona volt), Akasztó, Szeged (már a Horthy-sereg katonája). Az orosz fronton is volt, de arról nincs vers. Ezt írja az olasz fronton 1918. október 24-én:

A Lombárd síkságon, tábortűz mellett
Elmerengve ülök késő éjjelen,
Lepihent a tábor, nem hallik semmi nesz,
Csak a forposzt figyel folyton éberen.
Ám ha eljön a reggel:
Közeleg a reggel, bíborszín az ég,
Sok ágyúdörgéstől megreszket a lég.
Isten legyen velünk, rajta hát fiúk!
Verjük szét az ellent védve otthonunk.
(Tábori tűz mellett)

Majd:
Viharos volt az eddigi életem,
Egyik frontról másikra vitt végzetem,
Voltam fogoly a cseh rablók várába,
És most pedig bújdosnom kell
A szép magyar hazába. (Viharos volt)

Az *Itthon vagyok* c. versében szedte sorba viszontagságait már a veszélyeken túli ember történelmi tapasztalatával.

Verseinek témája főként a szerelem, ily sorokat csalt a tollára:

Szerelmünknek édes mámorába
Átrepülünk a világ felett,
Leszállunk a tündérek honába,
Hol a Tavasz nem ismer Telet.

Nincs a létnek, időnek határa,
Ezer év ott csak egy pillanant.
Elfeledjük minden szenvedésünk
Egy mámoros boldog perc alatt.
(Teljesült a szívem)

E szerelem jegyében születtek Feri bácsi versei. Sugárzik belőlük a forró érzés nemcsak Juliskája felé, felénk is.

Feri bácsi tehetségét igazolja egyebek között az is, hogy versei egyformán szépek. Alig van köztük kevésbé sikerült szöveg. Nehéz volt válogatni közülük.

A versformák gazdagsága is ezt igazolja. Formailag dalai a legtökéletesebbek, pl. *Feljött már a hajnalcsillag az égre.*

Nagyon otthonosan mozog a különböző sorfajok között. Írt 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 szótagszámú sorokat. Hol tisztán, hol vegyesen.

A versszakok leginkább 4 vagy 5 sorból állnak, de van 8-soros is. A *Kelemen lovag* c. elbeszélő költeménye, balladája nagyrészt nyolcasokból épül fel.

Rímei közt a párosrím (aa, aabb) a leggyakoribb, de használ keresztrímet (abab) is. Kevert rímek is előfordulnak, ahol a négy sorból három sorvég megegyezik, a negyedik eltér (aaab, aaba, abaa).

A *Valahol a Volga mentén* kezdetű dal az egyetlen, mely nem az ő alkotása, átvétel az orosz népköltészetből. Érdekes, hogy felvette versei közé Feri bácsi. Nyilván nagyon tetszett neki. Korai kézírásos bizonyítéka a dal magyarországi jelenlétének.

A *Kelemen lovag* c. költeménye kiemelkedő műalkotás. A nagy terjedelmű alkotások a tehetség próbái egyben. A tehetséget vonzza az ilyen feladat. Sajnos már nem tudjuk megkérdezni tőle, honnét vette a témát. Majd az összehasonlító irodalom vagy folklórtudomány kideríti.

Nagy Ferenc falunk költészetének egyik legmarkánsabb alakja. Egy hibát azért elkövetett: abbahagyta az írást. Fájlaljuk a hiányt, hisz e költemények született tehetségről vallanak. Mindössze bő három évig írt. Képzeljük, mi maradt a tarsolyában! Mégis, köszönjük örüljünk annak, amit ránk hagyott.

ORBÁN JÓZSEF (1904–1938)

[Riad a lelkem]

Riad a lelkem:
Kicsoda vagyok?
Mért énekeltem
S mért kelnek dalok
Muzsikás szivemben?!

Homályba rejtve
Ki ismer engem?
Álom-megejtve,
Ha dalom zengem?
Ki ismer fel engem?!

Magyar könyörgő

Istenem, Uram!
Magyarok Hadura!
Az áldozat már megvan,
Ne kívánd azt újra!

Nagy volt, véres, kegyetlenül véres
Zsengéjéből adtunk, szép színe-javából.
Nézd, hány anya zokog.
Hány meddő szűzeknek szíve sebe tárul,
Hány ara tépi mirtus koszorúját.
Íme százezrek bősz fájdalmukat búgják,
– Uram!
Nagy-nagy áldozat már megvan!

Ami érték, ami szent,
Mind ami csaták máglyájára került.
Hadurunk, Atyánk, Istenünk
Már az értkalász is hamu, por,
Ne kívánd tőlünk újból.
Máglya, zsarát már kihűlt,
Bősz csatazaj a hangos jaj – nézd – a tűz is elült,
Csak csendesült sirás lappang még a hamu alatt,
Uram.
Megvolt itt a nagy teljes áldozat!

És jaj nekünk, áldozó magyaroknak,
Mert itt még a temetők is zokognak.
Áldozásunk mi csúfunkra égett,
Rossz ármányok keze jaj hogy széjjeltépett.

Istenem, Uram!
Magyarok Hadura!
Az áldozat már megvan,
Ne kívánd azt újra!
De öld, öld, öld meg az Ármányt!
Áldozatunk után add reánk az áldást!

Kalocsa, 1920.

Az én dalaim

Elcsépelt kis dalok,
Együgyün szól szavok,
De azért ne vesd meg csendes nótázásom,
Szerelmes ajkamról fakadt álmodásom!

Született ezer dal, szebb is a rózsáról,
Sok-sok ének sírt már bús levélhullásról,
Napsugárról zengtek
Annyi hárfa-lelkek.

De kérded-e a pacsirtát,
Fénylő mezőn hányszor sirt át!?
Mindig egyet, egyként ujra
Trillás dalát miért fujja?
Ki kérdezi a galambot,
Párja után hányszor búgott?
Mióta kacag a gerle,
Ha csókot ád hű kedvese?!
Virágnak unott az ének,
Ahogy méhek döngicsélnek?

Ne kacagj törpe dalom fölött,
Minden szava érted,
Szivemből gyöngyözött!

Szeged, 1925. augusztus

Béla Kettő és Te Nyerges Barátaim s egykint – Kedves!

Jó napot! Jó napot! Keves vén cimborák!
Hogy telnek felétek, Szegeden az órák?

Irom a levelem Isten-háta mögül,
Onnan is palástja egyik szögletébül.
Bizony messze-estem, messzevitt a vonat,
Meg-megállt, elindult – míg odaért – sokat!
Mágocsot kiáltott egyszer a kalauz.
Csomagot ciheljed, s most Jóska "heraus"!

S itt vagyok Mágocson, nemes Baranyába'
Itt tettem levelem tinéktek postára.

Biz' ez nagyszerű táj, de micsoda vidék!
Hát az úri élet! No az!, hej! csak az még!
De hát rendet tartok s bár piktor nem vagyok,
Átnyújtok ím nektek előbb egy kis rajzot.

Hát, Pajtik, tudjátok, erre hegyek nőttek,
Milyenök Szögedön de táján se "löttek".
Nem ordas tűzhányók, csak kis öcsikéi,
Szálas havasoknak satnya testvérkéi.

Egymáshoz állítva: Zorot s Hurut adnak,
Óriások azok, ezek holmi fattyak!
Púposak, hajlottak, kora-vén-öregek
Föld-anyó vén volt már, mikor ezek lettek!
De mégis gyönyörű remek szép e vidék!!
Hűen lefesteni? Nincsen arra festék!

Itt egyet ásított a vén Föld untába'
Hasadékként mélyen tátva áll most szája.
Ott egy ifjabb öcskös gerincét feldúrta.
Többinél magasabb így görcsös, vén púpja.

Félrecsapva hetykén amannak süvege,
Hát hogyne! Hisz' legjobb bor terem ám benne.
Némelyik erdőt hord görnyedező hátán,
Másik vén, ősz, kopasz, s többet nem bír pár fán!

Szent völgyek virulnak, nevetik a dombot,
Mert nekik termőség, zsír, föld-háj több jutott!
Sir is némelyik domb, mérgében, miatta
Gyöngyözve csergedez bús könnye-patakja!

Zubog a könny-patak be a csatornákba,
S nyújtózik folyóba (mert az vetett ágya.)
Kis folyók, mindahány, unokái nagynak
Nagyapóhoz fürgén: Dunába rohannak!

De én nem követem ám oda útjokat,
Kedvesb az életem s most kezd érni sokat!

Csendes tó lett éltem nyugodt partok között,
Új élet csónakán rá öröm költözött.
A zúgó zivatar fellege messzeszállt,
Egemről kibukkant nap kacag rám sugárt.

De hogy dithirambbá ne legyen levelem,
Napi életemet elétek terítem!
Reggel, mint más ember: felkelek, mosakszom,
Reggelivel már vár – méltóságosasszony!

"Tea tetszik? Kávé?, egy kis méz, vaj, gyümölcs?
Tessék hozzáfogni! Maris az úrnak önts!"
Önt is a cselédlány (szép egy konyhatündér!)
Bizony reggelink ebéddel is fölér!

Azután, amikor teleszedtem begyem,
Szép úrnőm lágy kezét ajkamhoz emelem!
Kezdődik a munka! (Nem ám a toronyban!)
Kis szobámba térünk, ahol már fűtve van!

Mint nagy úr fotöjba belesüppeszkedem,
Lábaim a tűznél meg-megmelengetem!
Holmi kis tanítás, magyarázás – nem sok –
Tehetséges gyerek – hát inkább olvasok!

Két óra így prózán egy-kettőre tellik,
Szabad most a vásár az ebédig, egyig!
Verebet hajhászunk, varjakra puffogunk,
Szép, hatalmas nagy kert lent a mi birtokunk.

Nem közönséges kert: patak kígyóz benne,
Óriás hat fenyő, sétány, s még mi kellne!?
Tiszta ábrándos hely, el lehet merengni,
Ha a szép Hold-tündér el kezdi terelni

Esténként kék égre csillag – s felhő nyáját.
(Pardon majd elvesztem levelem pók-szálát!)

Hát igen! Ebédig puffogunk, cserkészünk,
Ebéden sok fogás csillapítja éhünk!

Node mily királyi, fönséges étkezés
(Jó volna még ebből jövőben egy kevés!)
Nem mondom el nektek azt a sok jó dolgot,
Egy a fő: hogy hasam eddég még nem korgott!

Felkelve illően (terhelt hassal) aztán
Füstölőnek nem árt holmi finom dohány!
De urak! nem zártak minket kalitkába,
Ránduljunk sétára pincék közé máma!

És egész délután dombok közt kóborlok,
Ott vannak a tüzes vér-magyar-jó borok!
Ha iszom belőlük... "Sáros a közötök."
Hazafelé jobbra meg balra "lötyögök!"

Avagy más délután a "herzig Freulein!"
Velünk jön hegymászni, na de milyen "fein!"
Kacagunk, vigadunk kissé "bolondozunk,"
Nem is lóg komoran soha a mi orrunk!

Egyszer fényképezünk, kisérlet van máskor
Jobban élek, mint ti, többszörte, mint százszor.
Uzsonna, tanulás – vacsora szegi be
A víg napnak szélét s "ejtőzünk" s izibe.

Az Álom istennő keblére sietünk,
Kinek hó kebelén puha két emlő csüng
Fejemet nyugtatom hol erre, hol arra,
S álmaim kertje is egyszer csupa rózsa,

Máskor meg muzsikás, holdas zöld rét mező
S kis patak partján mi sétálunk: én – meg Ő!
Utunkra habtündér rózsát és szegfűt szór,
Estikék illata szivünkbe dalt csókol.

Hanem másnap jól fent lovagol már a nap
Ki van a világon nalamnál boldogabb!?

Hála

Fent ragyog az égen
Szép napod Istenem,
A szivembe mélyen
Imámat rebegem.

Hála, hála légyen
A földön és égen
Sorsomért Tenéked
Hatalmas nagy Isten.

Sorshoz

Nemde bekötve szemed
Sors s tapogatva tered
Jobbodat erre, a balt
Árva ki mostoha anyjaként tart!
Mostoha rossz anya, Sors!
Mézed helyett csak a bors
Hullt italomba bele
S balkezed intett, hogy erre fele

S mentem a végzetemen –

Nemde bekötve szemed
Sors s tapogatva terved
Jobbodat erre s a – balt
Arra, ki térdet se hajt!

Nem vagyok én gyermeked
Mégis eljárt a kezed
Borsod helyet im a mézt
Jobb kezed most italomba be mért!

S járok a végzetemen!

Kedves Barátaim!

De elég legyen ugye ebből a sok
hiába való rossz faragásból!

Civilben is írok! De nem sokat!
Idézzem magam! Eszem iszom.
Nincs itt semmi bajom!
Egyedül az bánt, hogy itt még a Jézuska
sem magyar! Sváb itt még
az Atya Isten is! Hisz a temetőben és
az utca sarkain is a keresztek
mind németül van dedikálva
neki (ajánlva)! Még a pap is németül
gagyog!
Igaz, hogy már én is órákat
veszek a Freuleintól – csakhogy
milyen órákat? – Jobb arról
fényes nappal még csak nem is
szólni!
De már igazán elég!
Remélem felkerestek levélben!
Igaz baráti üdvözlettel:
Orbán József úr!

Mágocs, 1925. október 18.

De bánatos a temető

De bánatos a temető,
Az a csupa kereszterdő!
Ráborul a gyászos mély csend,
De sok virág porlad itt lent!

Néha surran csak a szellő.
Tán a temetők lelke ő?
Vagy a holtba szakadt sóhaj,
Mit az ember csak sírból hall?

Szél fütyül át keresztfákon,
Benne sír fel ezer álom,
Sok fiatal sok szerelme
Sirbafojtva, eltemetve!

Leülök egy bús hajlatra,
Friss ültetés még virágja!

Nézek fáradtan, merengve,
Lennt pihenni de jó lenne!

Friss szél suhan, tán üzennek,
Őseim a megholt lelkek:
Ébredj! Új küzdelmekre fel!
Mig tested köztünk nem pihen.
1925

Hűtlenségem oka

Ha sokáig szagolunk egy virágot,
Melyért szivünk éjjel-nappal úgy vágyott,
Eljön a perc és kellemetlen megunjuk,
A kezünket új virágért, más illatért is nyújtjuk.
1927. december 9.

Vasárnap

Az öreg harang misére hív,
Kendőt köt anyám, Nagyanyám,
Ünneplőbe öltözik a szív
És csizmát húz apám, Nagyapám.

Ballagnak a templomdomb felé,
Szép lesz majd a prédikáció,
Férfinép gyűl a templomunk elé,
Sorsunkról lesz publikáció.

Ég felé szent énekek szállnak,
A szivekben nő az áhitat,
Itt jegyességet, ott malacot publikálnak,
Az ég és Föld felé építnek utat.

Én az oltárnál ministrálok,
Délután majd húzok drótokat,
Detektoros rádiót csinálok,
Ég s Föld közé építek hidat.
Akasztó, 1927.

[Találja meg minden zsák a maga foltját]

Találja meg minden zsák a maga foltját.
Jaj, ha a fehér ruhát vörössel toldják.
Szörnyű finaleja szokott annak lenni,
Ha egy emberpárban nincsen közös semmi!

Nem egyezik édes lányom, a mi szivünk.
Más a lelkünk, más anyagunk és a szivünk!
Ne legyen hát a mi sorsunk tragédia.
Isten veled! Utunknak el kell válnia!
1927. december 9.

Ének

arról a pillanatról, amikor szerelem lángol Benned
és keblemre vonva tartlak – elmerülve benned.

Édesem, aranyom, gyönyörűm, gyöngyvirágom,
Napnál is ékesebb könny rezg szempilládon.
Messze álmodó nézésed: mint a hold,
Mert szeretsz: fenség vagy, minőt Isten gondolt!

Mérhetetlen tengere áradoz lelkednek,
Szivedben szivárvány érzések reszketnek,
Megsimitó kezed nyomán tavasz fakad,
Végtelen üdvöm vagy most: egyetlen-magad!

Add csókra ajakad
Még tart e pillanat,
Óh, add egészen magad!

Minden arcban kutatom az arcod,
Minden szemből várom a nézésed,
Megfigyelem a kacajos hangot,
Vélem, szavad hátha idetéved!

Nézem lánykák finom lépkedését,
Amint járnak ritmusos ringással.
Mintha látnám lépteid lengését
Büszke nemes liliomos bájjal!

Ha egy-egy nő átsurran az úton,
Utána száll mohó tekintetem.
Hátha rajtok feltalálni tudom,
Ami kellem nékem testeden!

A sok vonást összeszedegetem,
Magam elé rajzollak így Téged,
Mert kereslek úton útfeleken:
Minden percem csak teveled éltet

Apám!

1.

Apám! Átkozó szavaid
Úgy élnek, égnek lelkemben,
mint mártyr Sebestyén-nyilak
És szivem ájultra verten
nem áld téged fiúilag!

2.

Bitófára hajszolsz engem,
Mint valami rossz gazembert!
– Két kezed áldását vártam,
Ám, az durván arcomba vert
Megnemértő butaságban!

3.

De ma, íme szólni merek,
Mert sajgó szivem kínban ég,
S már nem vagyok az a gyerek,
Aki voltam, amikor még
Csínyre vittek a: verebek!

4.

Apám, az élet engem is
Meghúrcolt nagy kínok útján!
– Egyenlő emberré lettem! –

Kemény vezényszóra kurtán
Nem parancsolhatsz felettem!

Egyetemista
Trianon-országában

Hej! – Régen hajrá-hopp ifjúság!
– Magyar fánkon ma tépett bús ág.
Egykor villogó szemű remény!
– Most tétova és kenyérszegény.

Történelmünk bérces gerincén
Elővágtató titán-legény!
Meg nem alkuvó semmi szóra!
– Ma sors szomorú átkozója...

– Csüggedésre hajlítja a gond,
Arcában bú és kétség szorong!
Mintha lopott volna: úgy illan,
Az utcán csak szeme villan!

Jelenje nincsen! Jövője bús!
Kínok korbácsa szivére húz!
Jajdulni nem tud! Koldulni szégyel
És kóborol nyájtalan-széjjel!

De ajkán ott a dac kérdése:
Uram! – Nem üt az óra mégse,
Hogy sorsunknak átkos ketrecét
Titáni erőnk roppantsa szét!?

[Szeged ... Korona utca...]

Szeged ... Korona utca...
Csak a jó Isten tudja
Hány csókot hagytam ott!

Kis szoba: ütött, csapott.
Két ragyogó csillagot
Láttam csak: – Két szemed!

Ajkad nem mondott "nemet"
Betöltötted szivemet
Égő piros vággyal!

S forró felgyúlt lázzal!
– Tizenhatéves lánnyal
Vágtatott a szivem!

Tüzes szivárvány-iven
Szép szűz testedet vittem
S álltunk a tűz folyónál!

Karoddal átfontál
– Mintha délibáb volnál! –
S kacagott a vén hold!

Két karom átkarolt
És megnyílott az égbolt
S visszhangzott szűz sikolyod!

Szeged... Korona utca...
Csak a jó Isten tudja
Hány csókot hagytam ott!

Irigyellek...

Irigyellek, kicsiny szoba,
Mer[t] te zárod otthonodba
Azt, ki után vágyik szivem.
Aki, az én drága kincsem!

Irigyellek, kopott asztal,
Mert te várod táplálékkal
Galambomat, kit etetnék
Tenyeremből, ha éheznék!

Irigyellek, vén ágyacska,
Mert te ringatod álmokba,
Akit boldog ölelésben
Altatgatnék lágyan, szépen!

[Ügyetlen vagyok én]

Ügyetlen vagyok én
ehhez a világhoz:
Mammonnak sáfárja
lenni nem tudok.
És csak kikrajcároz
az Élet pénztárja
S az utak küszöbén
éhen elpusztulok!

Nekem csak igéim,
nótáim volnának!
De publikum nélkül
Szögletbe állok,
Ahol meg se szánnak!
S ha szivem megvénül
– /: Életnóta végin! :/ –
mindenre "pipálok"!

Erdő mellett első ölelés közben

Vén kontár hold, a betyár
Milyen nesztelenül jár!
Öreganyám papucsa
Ilyen halkan nem tudna!

Akartalak ölelni,
Hogy ne tudja meg senki.
Nem ránk lesett az a vén
Ott a fának tetején!

Mosolyog az ebadta
Ráncolt képű kancslja.
Öreg nagyság, szive tán
Gyulladozik más lángján?!

Szégyelje kérem magát!
Ne hozzon zavarba hát!

Felhők mögött tünjön el,
Míg szűz lyánykám megölel.

Új asszonynak, aki vár

Én a titkok embere
Terhes múltat hordok vállamon,
És holdas éjek szöktetik a lelkem,
De összetört már nótás szivem tengelye!

Nem segít itt szánalom!
Rajtam a Te csókod sem segít!
Mert élet kínlevében meghevertem
S ami bennem van még – csak csupa bánat lom

Utam átok köveit
– Mit egy asszony szive rakott le, –
Könnyözönnel sokszor megsepertem
De nem maradt reményt fakasztó balga hit!

Hiába emeled fel
Intő ujjad, hogy befogja szám,
Én csak sírni tudok, panaszt dalolni
S nem lehetnék boldog a Te Szerelmeddel!
1933. Szeged

Feleségem!

Feleségem!
E szóra fény derül bennem,
Köröttem és fent az égen,
És úgy felcsillan bús szemem!

Feleségem!
Álmok csókja szempillámon.
Karomat kitárom szépen
S gyönyör hang csendül fel számon!

Feleségem!
Gyermek-adó életpárom!
Gondot űző puha fészkem!
Halld! – Szent neved elkiáltom!

Óh, de mintha
Hozzád érve üres kongás
Dübörögne álmaimba
S kigyúl homlokomon a láz!

Lám! most szived
Nem lángol, mint lánykorodban.
Szemedből rideg tekintet
Vág szivembe: /–majd szétroppan!/

Kicsi kezed
Hiába szorongatom én,
Húzódozva visszaveszed
S ránc fut homlokod peremén!

Óh, belátom,
Lelkedig hiába török.
Nincs ott régi vágy és álom,
Mert a szerelmed sem örök!
Akasztó

Az öngyilkosok

Akik elvetik az utolsó sulykot,
Annyi ballépés után: mélybe-lépnek!
Pedig legtöbb erő ezekben buzgott,
És ők voltak hívői legszebb Szépnek,
És fénylett bennük jóremény szövétnek!

De most, hogy remény olajuk megfogyott,
Előttük az Élet fakóra csunyult.
Apránként a sok bizalom csillagot
Köd takarta el, mely lelkükig nyomult,
És szárnyszegett hitük tenger kínba fúlt!

Nagy nekilendülésük kudarcra vált,
S mikor reményük utolsó fénye
Kihunyt: – Sötétség nyelte be az Irányt
Riogatja őket az Élet réme:
Belébotlanak az halál kövébe!

Jó volna egyedül

Oly jó volna
egyedül élni!
– Asszony nélkül!
Mint jegenye
Virágos rét közepén:
Keményen, büszkén,
Bokrétásan, legényesen.

Éjjel: bámulni az eget,
Csillagokat nézni,
Álmokat várni:
– miket megvalósítani
Jaj! – sohase' lehet! –

Nappal: belátni a tájat,
– az életet –
Dacolni széllel!
Dacolni Nappal!
Zokogni néha,
És mindig kacagni!

Nem bajlódni gonddal,
Pénzzel és kenyérrel.
– Soha egy asszonnyal!

[Annyi nóta él még bennem!]

Annyi nóta él még bennem!
Annyi vágy csiráz szivemben!
Jönni kell még valakinek,
Hogy bongjanak újabb rímek

Ujongásban, csókban, lázban,
Mámorozó éjszakákban!

Húrok pendülnének szépen
Lelkemnek lezárt méhében,
De lány kell, aki úgy szeret,
Hogy kicsalja énekemet,
Aki varázsló kezével
Hárfáz szivem szent hevével!

[Puha, meleg voltál]

Puha, meleg voltál,
Mint szép szelid galamb!
És ha megcsókoltál
A szívem e bús harang
Belézendült!

Most nyers, kegyetlen vagy,
Mint vásott fúria!
Vérem szívembe fagy
szavadtól. A lelkem húrja
Belérendül!

[Szólok hozzád, fiam]

Szólok hozzád, fiam,
Te, álmom virága!
Te, kínzott szivemnek
Életre kelt vágya!
– Szólok hozzád fiam!

Tudod-e, hogy ki vagy
S mért kellett jönnöd
S eddig síró ajkam
Mért dalól örömet?
– Tudod-e hogy ki vagy?

Tégedet vártalak
Hosszú éveken át!
Már régen gondoltam
Csókjaimban Terád!
– Tégedet vártalak!

Látod a bizalmat
Csillogni szememen?
– Óh, fiam, az élet
Célja vagy Te nekem!
– Látod a bizalmat!

Nyomorban

Fekete vonat robog a fiammal!
Végzet hidján robog vele messzire!
És mosolyog a fiam! – tudatlan angyal
Nem tudja még, mikép jutott ennyire!

Ha valaki megnézné fájdalmamat
S szivemet, melyen a kerekek futnak:
Döbbent agya nem értené, – ilyen pillanat
Hogy nem tett engem bolond tébolyultnak?

Óvó apai kezem nem véd fiam,
Hanem idegenbe bocsájt tégedet!
Világba kiáltom az okát nyiltan:
Tanult apád nem tud néked adni kenyeret!

[Gyermekem!]

Gyermekem!
Oh, bimbozó hajtás élet mezején!
Szeretetben fogant drága palánta!
Mint tavasszal melengető verőfény
Tölgyecskét: – csókoltalak e világra!
És rád mosolygok most melegen.

Harmatos,
Nyíló virágszemed visszamosolyog
Örömtüzekben izzó napszemembe!
Szivem hymnuszával égre dalolok
S reménylek jövőben! Hiszek Istenben,
Akinek lelkem teérted adóz!

Lombos fa:
Föléd hajtom védőkarom ágait,
Óvlak, enyhet nyújtok kora dér ellen.
Ha durva kezű élet engem szakit:
Nem fáj! Csak neked szenvedned ne kelljen!
Szép álmom Benned hadd virágozna!

[Ma ismét sírok fiam]

Ma ismét sírok fiam,
Ma újból megvert az élet!
Kenyérgondok átka végett
Mai napom se birtam!

Óh, nézd – ártatlan pulyám
Pereg a verejték és könny
Arcomról és kis köntösödön
Hull végig reád puhán.

Úgy, úgy! Piciny kezecskéd
Simogasson lágyan engem!
– Síró ajkam hadd remegjen!
Csöpp szived milyen gyengéd!

Kis ingeddel, óh töröld
Verejtékem s könnyeimet!
Te adj apádnak új hitet
Kit az élet így letört!

Apám,

Dr. ORBÁN JÓZSEF
életrajza az általam ismert adatok és elbeszélések alapján

1904-ben született Akasztón. Édesapja Urbán István, édesanyja Gubán Erzsébet. István nagyapám igazi "célszerű szegény ember" volt. Míg a földjei nem voltak, bognárkodott, ha a Duna kiöntött, halász is volt, ha kellett makrancos lovat szelidített, s probálkozott a hentesmesterséggel is, amit számunkra – unokák számára – egy bámulatosan szép és érdekes régi rézkilincses és horganyzott lemezes jégtartályos fából készült igazi jégszekrény is bizonyított. Ha kellett a Dunántúlra is elment szőlőt metszeni. Kitartó munkájának és szívós természetének – no meg nagyanyám végtelen szorgalmának – köszönhette, hogy vagyona szépen gyarapodott. Ahogy apám cseperedett, nagyapám úgy szőtte terveit, hogy fia majd évek múlva átveszi a gazdaságot, hiszen testvére csak egy volt, egy sokkal később született kisleány. Az én Rózsi néném. Képzelhetni mekkora volt nagyapám megdöbbenése, sőt haragja, amikor egy szép napon a tanító úr arról kezdett neki beszélni, hogy: "István bácsi, a Jóska gyereket taníttatni kell, mert ilyen eszű gyerek harminc éve nem volt a kezem alatt..."

Nagyapám többszöri unszolás után is hajthatatlannak látszott, míg végül a plébános úr is igyekezett rábeszélni őt. Igazán csak nagyanyám hajlott arra, hogy a kemény paraszti létből kitörhet a gyermeke. Ő sem volt gyengébb akaratú nagyapámnál. Végülis apám a kalocsai gimnáziumba került. Nagyanyám mesélte, hogy apám, az ott szerzett tudás alapján 34 paraszt, vagy ahogy ma mondani illik földműves családnál szerelte be a detektoros rádiót, nyáron a gőz cséplőgép addig ki se ment az asztagokhoz, amíg apám a füttyögetésre meg nem jelent, s aztán már ő viselte gondját a masinának. Mindenki szerette, mindenki tisztelte már ifjú korában. Ráadásul sok rokona is volt a faluban, mert nagyapámnak vagy nyolc testvére volt és nem csak az Urbán, de a híres Madácsi család is a rokonsághoz tartozott. Irnom sem kellene, hogy apám aztán Döbrögectől a Kijós–rétig, Kékes pusztától Kisgáton át Ürgésig, sőt Csengődig ismert minden utcát, utat, sőt tán minden ösvényt is.

Úgy volt, hogy pap lesz belőle. De nagyanyám nekem elmesélte, hogy apám már gimnazista korában tervezgette, hogyan is lehetne könnyebbé tenni a nép sorsát. Erdőket és gépeket álmodott az akasztói földre. Ráadásul a lányok sem hagyták a szívét hidegen.

Így aztán nem a teológiára, hanem a szegedi Jogtudományi Karra vezetett az útja, ahol 1933-ban a doktorátust is megszerezte. Díszoklevele ma is a szobám falát díszíti. Szegeden ismerte meg édesanyámat is, akivel később – mert ott kapott állást – Kiskőrösre költözött. Házasságukból öt gyermek született. Én voltam a legidősebb. Két leány és két fiú testvérem volt. Én és Gizella húgom különösen sokat voltunk nagyanyáméknál.

Az 1920-as évek vége felé tört ki a nagy világgazdasági válság, ami még a harmincas évek elején is mély nyomorúságot zúdított az országra. Így érthető, ha apám minden lehetséges munkát elvállalt még a diploma megszerzése előtt, hiszen mielőtt én megszülettem, ő már házas ember volt, s csak jóval születésem után kapta meg a kiskőrösi aljegyzői állást. Valamikor 1935 körül választotta meg a falu népe, méghozzá a kiskőrösi szolgabíró jelöltje ellenében, Akasztóra főjegyzőnek.

Édesanyám mesélte, hogy apám éjfélekig benn dolgozott a községházán. Ahogy ő mondta: "szívét, lelkét adta a falujáért". Téglagyár alapításával is próbálozott. Az Akasztót Csengődtől elválasztó Kiserdőtől kb. másfél kilométerre (alighanem az Ürgés folytatásában) nagykiterjedésű erdőt telepíttetett. Ezzel is sok embernek szerzett munkát. Kamaszfiúként magam is olvastam sok-sok levelét, amelyekben a falu részére kért segítséget az akkori hatalmasságoktól.

Szobája könyvekkel volt zsúfolt. Erdők-mezők gazdaságától az ókori görög bölcsekig minden érdekelte, s így nem csoda, hogy örömét lelte a verselgetésben is. Résztvett a falusi színjátszókör munkájában, Akasztón született keresztapám (Markó Józsi bácsi) szerint kitűnő társalgó és tehetséges gazdája volt hegedűjének is. Ismert minden dalt és sok-sok költeményt, és természetesen a templomban is résztvett csendes de szép, tiszta hangjával a vasárnapi misék istendicséretében.

*Kevesen tudják Akasztón, de ő építtette a templomtéri hősi emlékművet is. Nagyapám pedig a Csengődi út melletti keresztet.**

Korai halálát – édesanyám szerint – fertőzött víz fogyasztása okozta 1938-ban. Ugyanabban az évben halt meg Nagyapám is. Akasztón annyi gyászoló embert egy tömegben még nem láttam, mint Apám temetésén. A latin nyelvű temetési éneket, amit akkor 8 éves koromban ismertem meg Apám koporsója mellett, soha nem tudtam feledni. Ma is könnyes a szemem, ha a Circum-dederunt-ot hallom. /Legkisebb testvérem pár hónapos volt akkor./

**(Utólag csak zárójelben jegyzem, apám jegyzősége idején tűzoltó parancsnok is volt. A Rákosi éve idején egyszer jártam a községházán. Nem csodálkoztam, de fájt látnom azt a falra kifüggesztett*

– tűzoltókról szóló – összeállítást, amelyen Apámat meg sem említették. Számomra ez is azt bizonyította, hogy nem volt "népuralom". Pártszempontok voltak.)

Bpest, 2001. január

Orbán József

Művei:
Egyetlen verse jelent meg, melynek témája a mulató ajtaja előtt kolduló csonka, hadirokkant katona. E verse miatt nyomozók keresték fel, már a halálos ágyán, azt gondolva, lázítani akart. A megjelenés helye, időpontja ismeretlen.

Kézirat:
Régi muzsikán.II. kötet.Sajgó lélekkel gyermekem bölcsője felett. Tele kézírással írt versekkel. Keménykötésű füzet. 84. (általam) számozott oldal.
Lelki Tükör. Keménykötésű nagyalakú hiányos füzet.
Eredetileg: Segédkönyv. (15x33 cm) 100. számozott lappal, de csak a következő oldalak vannak meg: 77, 78, 81, 82, 115–132, 143–146, 149–150, 153–160. Tele versekkel. A 117–127. oldalon 'Regényvázlat' van.
Verses levél. Dupla A/4es lapon. Kézírás. Dátum:1925. október 18.

UJVÁRI JÓZSEF (1906–1978)

Talán Ujvári József alkotta ezeket a szövegeket:

– Hantos ül a szamáron, kántor vezeti, Kanizsai neveti!
Csúfolódó gyermekmondóka.

– Indiblánsz haza-tánc!
Az unokatestvér kislány hazaküldésének kísérő szövege, a mozdulat, mellyel együtt járt: karon fogja az illető személyt és az ajtó vagy kapu felé tolja, löki.

Ujvári József bátyja Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébetnek,

akinek két könyve is megjelent. Bözsi néni az *Eke szarván pacsirta* c. önéletrajzi írásában emlékezik vissza gyermekkorukra. Ott ír bátyjáról, Jóska bácsiról is, aki nagyon csintalan gyerek volt otthon és az iskolában egyaránt. Ha a tanítók meg akarták fegyelmezni, elfutott előlük, még a padok tetején is szaladgált.

Egy alkalommal szokatlanul fejeződött be a történet. Jóska megint rossz fát tett a tűzre, csúfolta a tanító bácsit: *Hantos ül a szamáron, kántor vezeti, Kanizsai neveti!* – s a tanító bácsi nem nézte jó szemmel. Meg akarta fegyelmezni, de a negyedikes Jóska futásnak eredt. Kanizsai tanító bácsi a nyomába, ő ki az ablakon, hazáig meg sem állt. És soha többé nem ment iskolába. Ez 1916 körül történt, ahogy fia, Ujvári Ignác, tanár úr visszaemlékszik a sokszor hallott történetre. Az ilyen eseményre mondjuk: fordulópont (világpont) az ember életében, annyira fontos.

E csúfolóba bele van foglalva mind a három tanító: kettő név szerint, a harmadik a foglalkozása szerint. Azt nem tudjuk, ki találta ki e ritmusos, rímes, alliteráló szöveget, de az bizonyos, volt költői érzéke. Még ha többre nem is tellett neki. Lám, még a rendetlenségnek, a rosszaságnak is lehet esztétikája, szépsége, lehet költői üzenete, röviden költészete.

Egy másik eset. A Jóska bácsiék szomszédjában lakott az egyik nagybácsi, Gyura bácsi. Annak volt egy lánya, Róza, aki mindennap átment hozzájuk játszani, mivel neki nem volt testvére. Jóska unokahúgát, Rózát is ritmikus prózával küldte haza. Megfogta a kezét, kinyitotta az ajtót és ezt mondta neki:

– *Látod Róza az ajtót? Indiblánsz, haza tánc!*

Megjelent: Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet: Eke szarván pacsirta. Egy parasztasszony lírai vallomása. Debrecen, 1995. 16, 17.

SKUTA MIHÁLYNÉ BARTEK ANNA (1909–1997)

A mi kis házunk

Fehérfalu öreg kis ház,
rá egy vén körtefa vigyáz.
Őrt áll az ablaka alatt,
védelmezi a kis házat.

Hideg télbe, szélviharba, csendes éjbe
ott áll több mint 80 éve.

Kicsi ház, de jó nagy a portája,
virít benne sok szép virág,
tarka szekfű, margaretta,
meg szép fehér dália.

Temetőbe a sok síremlék
ha szóllani meg tudna,
a szép nagy csokor
virágokért köszönetet mondana.

Fehérfalu öreg kis ház,
kéménye is kopottas már,
piros cserép a teteje,
két háború volt vendége.
Duna vize se kímélte,
Vígan hömpölygött a kertbe.
Sőt, a portán össze-vissza folydogált,
Még a konyhába is bekandikált.

Vén körtefa, öreg kis ház,
Sok év óta két jó barát.
Egymás mellett állnak
Némán csendben, nem szólnak egy szót,
Közösen hallgatják a század
Eleje óta a szépen
Csengő déli harangszót.
1997

Anna néni becsületes neve a faluban csak: Pingáló Panna volt. Már neve is költői alkotás, szép alliteráció. Festett Anna néni, azért kapta e dallamos ragadványnevet. Tányért, lopótököt, kancsót, köcsögöt, mindent eszközt befestett, amit már nem használt a gazdája, de szerette volna továbbra is megőrízni lakása díszeként. Főként a kalocsai hímzés motívumait használta.

Öreg korában magához vette a fia Kiskőrösre. Elszakadt a házától és kedvenc körtefájától. A sok év, amit házában eltöltött, volt versének érzelmi háttere, melyet halála előtt néhány hónappal írt. Ezt az egyetlen verset írta egész életében – tudomásunk szerint. S ha így van, el kell

fogadni az irodalmároknak, igenis léteznek egyverses költők. Érdekes volna feltárni az összefüggést, hogyan váltott át a képi, rajzolt, festett nyelven megszólaló alkotó erő a nyelvi síkra.

A vers életrajzához tartozik, hogy Varga Józsefné Loványi Ilona hívta fel rá a figyelmemet. Elment meglátogatni idős, beteg, régi barátnőjét, aki felolvasta neki versét. Amikor aztán találkoztam Ilona nénivel, mondta, hogy milyen szép verset hallott ő Kiskőrösön. Elhatároztam, feltétlenül megszerzem, annak a gyűjteményben van a helye. Márkus Mihályné Bartek Julia segített, Panna néni testvére.

ORAVECZ ANDOR (1909–1996)

Halotti búcsúztatók

[Ím megrendült lélekkel]

Ím megrendült lélekkel – állunk körül téged,
Aki olyan hirtelen – végzed földi élted.
Munkás élted közepett – hirtelen nem várva,
Rád borult a zord halál – fekete bús árnya.

Itt hagylak én hitvesem – egyedül magadban,
Mellőled hideg sírnak – éjjébe szakadtam.
Bánatodnak éjjelén – tekints fel az égre,
Rád süt ott egy csillagról – szeretetem fénye.
Drága jóságodat nem – hálálhatom néked,
Töltse meg a jó Isten – áldással az élted.

Gyermekeim s unokák – kiket úgy szerettem,
Fáj a szívem nagyon már – hogy nem ölelhetem.
Isten minden áldása – legyen tivéletek,
Utoljára mégegyszer – csókjaim vegyétek.

Testvéreim, sógornők – és kedves sógorok,
Istenhozzádot most itt – tinéktek is mondok.
Legyetek még boldogok – és egész családtok,
Atyám áldása legyen – mindig ti rajtatok.

Keresztkomám, bérmakomák – rokonok, szomszédok,
Itt az idő amikor – tőletek búcsúzok.
Amiért elkisértek – magásott síromig,
Legyetek hát boldogok – koporsó zártáig.

Már most drága Jézusom – elődbe járulok,
Égi szent zsámolyodnál – térdemre borulok.
Vedd fel szent irgalmadba – távozó lelkemet,
Hogy mindig dicsérhessem – dicső neved. Amen.

Bartek Mihály (67 éves), temetés 1949. október 4-én

[Amikor itt állunk most]

Amikor itt állunk most – e gyászravatalnál,
Fáj a szív és hull a könny – e gyászos válásnál,
Mert búcsúzik a jó férj – hűséges nejétől,
És a jó édesapa – síró gyermekétől.

Ó, te kedves, jó apa – élted még nem volt sok,
Mért távozol közülünk – hisz gondunk tengersok.
Elmegyek szeretteim – mert Isten akarta,
Ő vigyáz majd reátok – s minden családtokra.

Isten áldjon hitvesem – erősítsen az ég,
Évek óta ápoltál – pedig a betegség
Téged sem került, mégis – jó voltál énhozzám,
S gondoztad a családot – jutalmazzon Atyám.

Bízzál a jó Istenben – aki majd megsegít,
Bús özvegyi sorsodban – vigasztal, bátorít.

Szeretett gyermekeim! – egyformán kedvesek,
Édes jó apátokról – ne feledkezzetek.
Vigyázzatok szerető – édesanyátokra,
S vigyen élte titeket – örök boldogságra.

Menyeim és vejeim – és drága unokák,
Nem látjátok többet már – e kedves nagyapát.
Ha jó szándékból néha – síromhoz kijöttök,
Imádkozzatok értem – s viruljon lelkötök.

Testvéreim s családtok – az Isten áldjon meg,
Sógornők és sógorok – el ne feledjetek.
Hiszem, hogy egykor égben – lesz még találkozás,
Atyánk szép országában – boldog viszontlátás.

S még a kedves rokonok – szomszédok s barátok,
S akik ide eljöttek – s értem imádkoztok,
Nyerjétek el az Isten – bőséges áldását,
Földön békét s egykoron – Atyánknak országát.

Ó, Istenem, tekints le – e gyászos családra,
Adjál enyhet és vígaszt – szívük fájdalmára.
Ne engedd, hogy lelküket – a bánat gyötörje,
Légy velük, jó Istenem – irgalmas kegyelme.

Elbúcsúztam Szeretteim – vigyétek fejfámat,
S kívánjatok énnekem – örök nyugodalmat.
Ó, Atyám! Vedd kezedbe – távozó lelkemet,
Hogy angyalokkal együtt – dícsérjem nevedet.

Ó, boldog én, ki pályám - csendben bezárhatom,
Lelkem néked ajánlván - megváltó Jézusom. [Amen]

Mészáros József (54 éves), temetés 1957. március 31-én
[A dallam nincs megjelölve]

[Az ég olyan derült volt]

Az ég olyan derült volt – a nap olyan meleg,
Hogy szép remények, álmok – valónak hittelek.
Lábam nem erre indult – merre utam halad,
Bíztam s a sírba fektet – egy szörnyű pillanat.

Mindig bús eset ez bár – de így legrémesebb,
Mit váratlan csapás ejt – legégetőbb a seb.
S legfájobb, ha boldogság – fordul mély gyászba át,
S most itt a sok könnyes szem – a koporsóban lát.

Oh szép is az ifjúkor – telve boldogsággal,
És a szivünk betelve – édes vidámsággal.

Rózsásak még az arcok – erősek a karok,
És az életreménytől – szivünk forrón dobog.

A huszonöt esztendőm – rövid egy életnek,
Kiváltképen annak, kit – hű szívek szeretnek.
Minden szem, mely rád tekint – forró könnybe lábad,
Ifjú férj, jó gyermekünk – fáj szivünk utánad.

Kedves ifjú mégegyszer – halljuk a hangodat,
Az éneknek bús hangján – mondd el búcsúszódat.
Szólítsad utoljára – szülőt, hitvest, rokont,
S mindazt, aki teérted – szivéből könnyet ont.

Anyám s nevelő apám – ne hulljon könnyetek,
Isten akaratában – nyugodjék lelketek.
A szivem síron túl is – tifelétek dobog,
S lelkem előtt a mennynek – örök fénye ragyog.
/: Mint jó gyermek csókolom – dolgos két kezetek,
S köszönöm a sok küzdést – mit értem tettetek. :/

Fronton halt édesapám – te már a mennyben vagy,
Ahol ölelő karral – várod holt fiadat.
Csillagok leszünk égen – mely földre letekint,
S rátekintve nyugosznak – meg hű szeretteink.

Fogadd el hálaszómat – könnyező ifjú nőm,
Hiszen a búcsúzásra – ó, nem maradt időm.
Pedig szánlak, szeretve – s hálám is végtelen,
Hogy boldoggá tettél és – boldog voltál velem.

Ne sírj, bizz és imádkozz – örök gyász nem lehet.
A jó Isten elűzi – ezt a bús felleget.
Hajnal kel, fényt vet a nap – örülni tudsz megint,
S szemem mennyből reátok – örvendezve tekint.
/: Fogadd el búcsúcsókom – fogadd ez utolsót
Jó Jézus és Mária – legyen a vigasztalód. :/

Aranyos kis "Csibikém" – szeretett kislánykám,
Nem mondod többé nékem – drága, jó apukám.
Anyukával fond össze – kicsiny kis kezedet,
S imátok kísérje fel – a mennybe lelkemet.

/: Ölellek és csókollak – drága kis életem,
Ne feledd el apukát – őrizzed emlékem. :/

Drága, jó testvéreim – érzem, szerettetek,
Legyetek gyászban vigasz – szülőknek, hitvesnek.
Isten mennyben megfizet – minden jóságtokért,
S adja meg sziveteknek – mindazt, amit remél.

Szeretett jó nagymamák és kedves nagypapa,
Tudom a sziveteknek – ó nagy a fájdalma.
Törölje le könnyetek – Atyám két kezével,
S vigasztaljon titeket – áldó kegyelmével.

Nagynéném s bátyáim – most hozzátok szólok,
Odafönt sem feledlek – gondolok reátok.
A ti hő imátok is – segítsen fel oda,
Ahol egyszer szivünknek – lesz találkozása.

Anyósom és apósom – sógornők, sógorok,
Az életnek utjain, – békében járjatok.
Szivetekbe véssétek – örökre emlékem,
És kivánjátok mennybe – jusson fel a lelkem.

Drága keresztszüleim – és összes rokonok,
Vigyázzon reátok a – jó őrzőangyaltok.
Hálás szivetek mindig – Istenben reméljen,
És lelketek egykoron – a mennybe elérjen.

A sok kedves ismerős – és tiszteletadók
És fájdalmat enyhitő – most itt imádkozók,
Tartson távol az isten – minden búbánatot,
S ti meg szivemnek édes – álmot kivánjatok.

Fájón, de elbúcsúztam – csak még egyet kérek,
Mindenkitől, akik itt – részvéttel könnyeznek.
Siromra sok virágot – szépet ültessetek,
És vigasztaljátok meg – drága szerettimet.

Ifjú! Ki meglátod az – Isten fényes arcát,
És amikor angyalok – lelked koronázzák,

Akkor gondolj mireánk – érted könnyezőkre.
Isten veled kedvesünk – nyugodjál békében.

Atyám vedd irgalmadba – a távozó lelkem,
Hogy mindig dicsérhessem – Dicső neved. Amen.

Bisztyó Pál (25 éves), temetés 1962. október 31-én
Dallam: Jézus az én ...

[Egy szomorú hír jött]

•

Egy szomorú hír jött és – könnyes lett szemünk,
S immár koporsóban vagy – kiért fáj szivünk.
Nyisd fel ajkad ifju – s mond[d] a búcsúzót,
Az elmaradt kedves – végbúcsúszót.

Drága kis feleségem – ne felejts engem,
Találkozzunk egykoron – a szép mennyekben.
Vigasztalja Isten – drága szivedet,
S törölje le hulló – könnyeidet.

Édesanyám és apám – ó, ne sirjatok,
Anyósom és apósom – ne zokogjatok.
Nyugodjatok Atyám – szent akaratán,
Találkozunk egykor – ő szent jobbján.
/: Köszönöm jóságtok – s hogy szerettetek,
Csókkal búcsúzik el – gyermeketek. :/

Szeretett testvéreim – s mindnek hitvese,
Kedves családjaitok – jóságos szive.
Az imátok legyen – mennybe kisérőm,
Áldjon meg titeket – én Teremtőm.

Keresztanyám és apám – keresztkomáék
És kedves keresztlányom – áldjon meg az ég.
Kedves jó emlékkel – rám gondoljatok,
Bizzatok, hogy egykor – viszontláttok.

Minden kedves sógorom – és feleségtek
S szerető családítok – ne könnyezzetek.

Inkább imát mondjon – értem lelketek,
Örömteli legyen – az éltetek.

Nagynénjeim s bátyáim – én már elmegyek,
Béke és boldogságban – legyen éltetek.
Én a szép menyekből – nézek reátok,
Hő imával reám – gondoljatok.

Kedves parancsnokaim – és honvédtársak,
Tinéktek e percekben – mit is mondhassak.
Tiszta szeretettel – gondoljatok rám,
Nem szolgálom én már – többé hazám.

Végül összes rokonok – és jóbarátok,
Meg a kedves szomszédok – s tiszteletadók
Hosszú s nagyon boldog – legyen éltetek,
Égi áldás legyen – a részetek.

Szeretteim! Amikor – már elbúcsúztam,
Atyám irgalmát kérem – ki elszunnyadtam.
Imátok kisérjen – az angyalokhoz,
Közel legyek égi – jó Atyámhoz.

A testem meg nyugodjék – a hideg földben
A dicső feltámadás – várt reményében.
Utolsó szómmal is – azt zengi lelkem,
Dicsértessék Jézus neved! – Amen

Polyák István (20 éves), temetés:1963. március 6-án
Dallam: Ó, Te ...

[Megkondult kis harangunk]

I.

Megkondult kis harangunk – mintha csak sírna,
Sirat egy ifjú asszonyt – ki megy a sírba.
Ez lesz végső útjá – nak kísérője,
Szeretteinek meg – nagy keserve.

Az ő kicsi fészküknek – boldog világa
Borult koporsójánál – fekete gyászba.
Párja vesztett madár – panasza felett
Hullnak a bánatos – forró könnyek.

A gyilkos baj tette őt – a koporsóba,
Teste lelke szenvedett – ó, már régóta.
Fiatal lelkének – az fájt a legjobban,
Hogy szeretteit – látta bánatban.

Gondoljátok csak, mi az – árvának lenni,
Szerető édesanyát – már nem ölelni.
Azt az édes csókot – hiába várni,
Mit csak egy anya – ajka tud adni.

Harmincegy éves korban – éltem véget ért,
Pedig anyai szivem – mindig csak remélt.
Isten végzésibe – én belenyugszom,
Ti meg hallgassátok – végbúcsúszóm.

Szeretett kedves férjem – én boldogságom,
Tudom fájdalmas néked – a távozásom.
De ha csillag gyúl ki – esténként égre,
Lelkemnek szerelme – onnan néz le.

Erőt s kegyelmet esdek – a te számodra,
Szeresd és vigyázzál én – két kis árvámra.
Szivednek bánatát – enyhítse Isten,
S vigasztaljon meg – özvegységedben.
/: Én meg szeretettel – csókkal búcsúzom
Ne feledj el soha – édes párom. :/

Aranyos kis lánykáim – jöjjetek ide,
Hajtsátok kis fejetek – kihült keblemre.
Jó a kis Jézus és – benne bízzatok,
Én meg a szép mennyből – nézek rátok.
/: Csókolom még egyszer – könnyes arcotok,
Így búcsúzott el édes – anyátok. :/

II.

Édesanyám és apám – hozzátok szólok,
Köszönöm mit jó szívvel – nékem adtatok.
A gondos nevelést – és fáradtságot,
Minden képzelhető – szivjóságot.
/: Töröljétek le kihulló – könnyetek,
Csókolom kezetek – mint jó gyermek. :/

Férjem szeretett, kedves – drága szülei,
Nem is tudom hálámat – már elmondani.
Szivetek melegét – érezte lelkem,
Azért vágyott ide – most is szivem.

Köszönöm a kitartó – ápolástokat,
Szeretettel párosult – gondozástokat.
Vegyétek jutalmát – egykor mennyekbe,
Addig pedig védjen – Isten keze.
/: Szárítsa fel a ti – könnyes arcotok
Én meg búcsúzásul – csókot adok. :/

Drága jó testvérem és – kedves hitvesed,
Többé én már veletek – ó, nem lehetek.
Gyermekeitekkel – együtt csókollak,
S mint jó testvér egykor – mennyben várlak.

De van még egy kérésem – im most hozzátok,
Itthagyott árváimra – úgy vigyázzatok.
Ne érezze szivük – az én hiányom,
Legyen mosoly mindig – az arcukon.

Sógornőim, hitvestek – és családítok,
Kerüljön el e földön – bajok és gondok.
Sokat imádkozzon – értem ajkatok,
Meglesz érte mennyben – jutalmatok.

Negynéném s bátyáim – s minden családtok,
Ha sírom mellett jártok – rám gondoljatok.
Enyhitse szivetek – bánatát Isten,
Találkozunk egykor – fennet(!) a mennyben.

Unokatestvéreim – várom imátok,
Emlékem szivetekbe – ó, bezárjátok.
Legyetek boldogok – s minden családtok,
Isten áldása legyen – rajtatok. [Amen]

Markó Istvánné Melkvi Teréz (31 éves), temetés 1963. Augusztus 18. – Dallam: Ó, Te...

[Az idős kor Istennek – nagy ajándéka 1.]

Az idős kor Istennek – nagy ajándéka,
Ezt kaptam én tetőled – égi, jó Atya.
Köszönöm jóságod – sok-sok kegyelmed,
Jutalmazd a mennyel – hű gyermeked.

Halljátok tehát immár – búcsúénekem,
Ne sirjatok, nékem már – mennyben a helyem.
Mint édesapátok – lenézek rátok,
S enyhítem pár szóval – fájdalmatok.

Több mint hatvan éven át – teveled éltem
Atyámnak kegyelméből – hű feleségem.
Hűséged jóságod – áldja meg Isten,
Találkozzék lelkünk – fent a mennyben.
/: Vigasztaljon Atyám – özvegységedben
Bizzál édes párom – az Istenben. :/

Most titeket szólítlak – kedves lányaim,
És hű élettársatok – kedves vejeim.
A sírban is szeret – atyai szivem,
S áldást kér reátok – az én lelkem.
/: Csókollak titeket – s amit adtatok
Legyen érte mennyben – jutalmatok. :/

Külön megemlitem a – sok – sok gondozást,
Hosszas betegségemben – a sok ápolást.
Szerető szivetek – isten áldja meg,
Én meg csókkal törlöm – le könnyetek.
/: Mindent megköszönök – mit értem tettetek,
Drága jó hitvesem – s jó gyermekek. :/

Szeretett unokáim – s párnak hitvese,
Nem mondja már ajkatok – drága nagyapa.
Zárjátok a szivbe – az emlékemet,
Csókjaim vegyétek – ég veletek.
/: És ti dédunokák – ne feledjetek,
Áldásom s csókjaim – vegyétek. :/

Egyetlen jó testvérem – s minden családod,
Halhatatlan lelkemért – imádkozzatok.
Tiszta szivből várlak – menyben titeket,
Ahol együtt leszek – majd veletek.
/: Csókkal búcsúzom el – én most tőletek
Legyen a jó Jézus – tiveletek. :/

Külön meg nem említett – összes rokonok,
Kedves jó szomszédaim – és itt imádkozók,
Tegyétek imára – össze kezetek,
S őrizze emlékem – a szivetek.

Éltemben is hű voltam – hozzád Istenem,
Hűn szolgáltam egyházam – s benned reméltem.
Most is arra kérlek – vegyél a mennybe,
Testem meg nyugodjék – lent a földben.
/: Szerettei[m] ti meg – ó ne sirjatok
Feltámadás után – viszontláttok. :/

/: Utolsó szómmal is azt zengi nyelvem:
Ó, ne hagyj el minket – Isten! :/ Amen

Loványi János (86 éves), temetés 1973. november 9.
Dallam: Ó, Te...

[Az időskor Istennek – nagy ajándéka 2.]

Az idős kor Istennek – nagy ajándéka,
Ezt kaptam én tetőled – égi, jó Atya.
Köszönöm jóságod – sok-sok kegyelmed,
Jutalmazd a mennyel – hű gyermeked.

Hosszú özvegység után – immár követem,
Aki már a mennyben vársz – téged hitvesem.

Együtt dicsérjük majd – ég és föld Urát,
Hallgassátok szivem – végbúcsúját.

Leányaim és fiam – és hű hitvestek,
Ne hulljon énérettem – forró könnyetek.
Én e könnyeket most – csókkal törlöm le,
Szálljon rátok szivem – szeretete.

Akikkel együtt laktam – köszönöm néktek,
A sok gondos ápolást – és törődéstek.
Ölellek titeket – drága gyermekek,
Legyen jutalmatok – a szép mennyek.

Drága jó unokáim – s párnak hitvese,
Vigyázzon reátok az – Isten két szeme.
Kérem imátokat – s ez lesz a hála,
Hogy szivből szeretett – a nagymama.
/: És kis dédunokák – az hő óhajom,
Legyen tiveletek – én Megváltóm. :/

És többi sok rokont – kit nem emlitettem,
Szeretettel óhajtom – lássam a mennyben.
Tegyétek imára – össze kezetek,
Ne sirassatok – hisz mennybe megyek.

Tehozzád is fordulok – drága Szűz Anyám,
A szentek országából – tekints le reám.
Szeretteimre meg – boritsd palástod,
Védje őket anyai – jóságod.

Végül kérlek Istenem – vegyél a mennybe,
A testem meg nyugodjék – kereszt tövébe.
Szeretteim ti meg – ó, ne sirjatok,
Feltámadás után – viszontláttok.
/: Bizzatok Istenben – s zengjétek velem:
Maradj velünk Atyánk – kérünk. :/ Amen.

Ujvári Máténé Szabó Teréz (91 éves), temetés
1981. február 6-án – Dallam: Ó, Te...

[Ó, Istenem, tekints le]

Ó, Istenem, tekints le – síró szerettimre,
Akik most koporsómnál – állanak könnyezve.
Hitves siratja párját – gyermekek anyjukat,
Csak Te tudod enyhitni – e nagy fájdalmukat.

Hallgassátok búcsúmat – mindaz, kit szerettem,
És vegyétek búcsúul – végső ölelésem.
Borús a szem mely engem – keresve széttekint,
Csak boldogabbak voltak – együtt a sziveink.

Drága párom, ki voltál – hűséges hitvesem,
Ki az élet bút s baját – megosztottad vele,
Jóságodért az Isten – áldjon két kezével,
Fogadd érte hálámat – igaz szeretettel.
/: Tudom, most fáj a szived – de bizzál Istenben
Légy hűséges Óhozzá – és megáld éltedben. :/

Szeretett leányaim – s egyiktek hitvese,
Mennyből nézek le rátok – áldón és szeretve.
Tudom, hogy szerettetek – ó, én is titeket,
Vigasztalja Istenem – szomorú szivetek.
/: Vegyétek ölelésem – s halld, Atyám fohászunk,
Mindnyájunknak adjad meg – hogy mennybe feljussunk. :/

Drága kis unokáim – egyformán kedvesek,
A búcsúzó nagyapa – azt kéri tőletek,
Imádkozzatok értem – s ne fájjon szivetek,
Hálából a könnyetek – letörlöm tinéktek.
/: Szivem még e percben is – arra kér titeket
Szeressétek az Istent – s mindig jók legyetek. :/

Végül a nem emlitett – összes jó rokonok,
Az értem imádkozók – és kedves szomszédok,
Míg éltek egy-egy imát – értem elmondjatok,
Én sem feledkezem meg – a mennyben rólatok.

Elbúcsúztam szeretteim – Isten hát veletek,
Ő vigasztal s enyhet ád – az életben néktek.
Nékem meg adj irgalmat – Istenem, lelkemnek,

És sirban békés nyugvást – porladó testemnek.
/: Szenvedő jó Jézusom – vidd mennybe a lelkem,
Vigyázz, kiket itthagyok – erre kérlek. :/ Amen

Urbán Antal (61 éves), temetés 1981. március 6-án
Dallam: Jézus az én...

[Koporsód körül állunk]

Koporsód körül állunk – Te drága, jó apa,
Magához hivott téged – a mennyei Atya.
Búcsúzz el hát tőlünk – szeretve kérünk,
És vigasztaljad meg – a mi szivünk.

Fájdalomtól könnyező – drága hitvesem,
Ne sírj, soha nem hagy el – a szerető Isten.
Szeretve nézek majd – égből le reád,
És letörlöm értem – könnyes orcád.
/: Fogadd jóságodért – hálámat tőlem,
Vigasztaljon s áldjon – én Istenem. :/

Aranyos kislányom és – drága unokák,
Szerető szivetektől – várok sok imát.
Ne hulljon érettem – forró könnyetek,
Áldja meg az Isten – jó szivetek.
/: Vigyázzatok nagyon – jó anyátokra,
Hogy enyhüljön szive – nagy bánata. :/

Kedves, jó testvéreim – és családjaitok,
Ki távozott, lelkemért – imádkozzatok.
Fogadjátok tőlem – ölelésemet,
S szeressétek nagyon – Istenünket.

Többi összes rokonok – és kedves szomszédok,
Kérem égi Atyámat – mennybe jussatok.
Imátok legyen a – virág siromon,
Boldog lesz a lelkem – ha ezt látom.

Most Tehozzád fordulok – édes Istenem,
Ki voltál életemben – nékem mindenem.

Kérlek szived elé – engem elvezess,
S angyalokkal együtt – nagyon szeress.
/: Testem meg nyugodjék – földnek mélyében,
S egykor feltámadást – hőn reméljen. :/

/: Drága szeretteim – zengjétek velem:
Ó, ne hagyj el minket, Isten. :/ Amen.

Csatai János (76 éves), temetés 1981. március 11.
Dallam: Ó, Te...

[Hetvenhárom év után]

Hetvenhárom év után – itt a gyászos óra,
S hiába hull könnyetek – gyászkoporsómra.
Elzár az tőletek – s rejti szivemet,
Nem leszek már többé – tiveletek.

Kedveseim szeretve – tekintek rátok,
Látom könnyes szemetek – s remegő ajkatok.
Figyeljetek hogy búcsú–mat elmondjam,
S könnyítsek rajtatok – bánattokban.

Ne sírj éltem hű párja – drága hitvesem,
Kivel sok–sok éven át – éltünk békében.
Fogadd ölelésem – végsőt, utolsót,
Legyen a jó Isten – vigasztalód.

Kedves fiam s hitvesed – az ég veletek,
Holtom után is engem – hőn szeressetek.
Könnyetek törölje – le a jó Isten,
Imátok kisérje – mennybe lelkem.

Drága jó unokáim – s egyiktek hitvese,
Legyen veletek Atyám – áldó két keze.
Hosszú élet legyen – a jutalmatok,
Így búcsúzik most el – nagyapátok.

Elhalt testvéreimnek – kedves családjai,
Látom a sok könnyetek – a szeretet jeleit.

Szerető szivetek – áldja meg Isten,
S törölje le a könnyt – szemeteken. [...]*

Menyem kedves szülei – ti is könnyeztek,
Vegyétek hát hálából – ölelésemet.
Égi találkozás – hő reményében
Áldjon meg titeket – én Istenem.

Külön meg nem említett – összes rokonok,
Ismerősök, szomszédok – és jó barátok,
És akik érettem – most imádkoztok
Legyen Istenáldás – jutalmatok
/: Enyéim bánatát – enyhitsétek meg,
Kisérje imátok – a lelkemet. :/

Most pedig jó Jézusom – állíts jobbodra,
Legyen lelkem jutalma – a mennyei haza.
Kereszt árnyékában – nyugodjék testem
A boldog viszontlátás – reményében.

Elbúcsúztam szeretteim – vigyétek testem
Szurjátok a fejemhez – megírt keresztem.
Drága kedveseim – ó, ne sírjatok,
Bízzatok, egykor még megláthattok.

/: Utolsó szómmal is – azt zengi nyelvem:
Dicsértessék Jézus – Neved. :/ Amen.

Martinkovics Sándor (73 éves), temetés 1981. március 23-án – Dallam: Ó, Te...

* Olvashatatlan szöveg.
A Búcsúztatók dallamait lásd a Függelékben.

Bandi bácsi 1909. augusztus 25-én született Verbócon, Nyitra megyében. Apja Oravecz Frigyes telekkönyvvezető, anyja Decsy Ilona, református pap leánya. Bandi bácsiék négyen voltak testvérek. A család Kalocsára költözött. Itt végezte Bandi bácsi az elemi iskolát, a gimnázium első évét. Ekkor, apja halála miatt, átiratkozott a polgári iskolába, ezután végezte el a tanítóképzőt és vele párhuzamosan a kántorképzőt.

Schmelhegger Emil plébános hívta Akasztóra. 1929 október 25-én a miniszter nevezte ki kántortanítónak. 1934 nyarán feleségül vette Almásy Erzsébetet. Négy gyermekük született. Eleinte szépen éltek Bandi bácsi fizetéséből. Később megváltoztak a körülmények, feleségének is dolgoznia kellett. Sokszor volt katona, összesen 65 hónapot szolgált. 1945-ben frontszolgálatot teljesített. Orosz fogságba esett. Távollétében kántorrá választották, mert a kántor, Révfy Zoltán elesett a háborúban. 1947-ben jött haza. Ez év őszén költöztek be a kántori lakásba. 1948. augusztus 15-től igazgató-kántortanítóként dolgozott. 1949. október 20-án politikai okokból rendelkezési állományba helyezték, vagyis leváltották. (Nem tárgyalta meg a Mindszenty-ügyet az iskolában) Ezután kántorként dolgozott 1990. október 1-ig, nyugdíjba vonulásáig. 1978 óta élt özvegyen.

Hosszú tevékenysége alatt sokat tett a faluért. A fontosabbak: húsztagú fúvós levente zenekart alakított, majd gyermekkórust és férfi énekkart vezetett.

1979. október 28-án hármas évfordulót ünnepelt az egyház és a falu: Bandi bácsi születésének 70., akasztói munkálkodásának 50., és kántori működésének 30. évfordulóját. A meghívót Szentgyörgyi József, c. prépost, esperes, plébános írta alá. Elhunyt 1996. december 24-én.

Nagyon sajnálom, hogy elkerülte figyelmemet Bandi bácsi kántori működése, tevékenysége, főként a halottak búcsúztatása. Elsősorban a világi alkotásokat gyűjtöttem. Amikor kiterjesztettem gyűjtési körömet minden szellemi alkotásra, Bandi bácsi már nem írta és énekelte a halotti búcsúztatókat.

Számunkra az a „mellékes" tevékenysége fontos, melyet mint kántor végzett. 282 halotti búcsúztatót hagyott ránk. A gyermekei adományozták Népköltészeti Gyűjteményünknek. Bizonyára jóval többet írt. Az első 1949. október 4-ről való, de ez egy korai, s egyedülálló adat. A második 1957. március 31-ről származik. 1961. április 11-től már több van, de a szövegek száma egyértelműen azt bizonyítja, hogy nem búcsúztattak el minden halottat énekkel, vagy hiányos a gyűjtemény. Az utolsó 1981. március 27-ről való. Nagyon szép anyag, kiadásra érdemes. Tízet közlünk részben az elsők, részben az utolsók közül.

A halotti búcsúztatók szövegeit egy-kettő kivételével gépiratban kaptam meg. Minden lap tartalmazza a halott nevét, asszonyoknak a leánykori nevét is, életkorát, az utcát, ahol lakott, ritkán a halál nemét (főként, ha váratlan volt a haláleset), a temetés időpontját, a dallamra utaló egyházi ének első két szavát.

Az énekek egyedi alkalomra készültek és Bandi bácsi saját szerzeményei. Kérdés azonban, milyen mértékben tekinthetők „saját" szerzeménynek. Honnét származtak a szövegek: átvette azokat részben vagy egészen vagy ő maga írta mindet? Voltak-e mintái?

Megírásuk előtt mindig megbeszélte a halott rokonaival a feltételeket: kitől búcsúztasson stb. A szövegeknek tehát voltak állandó és változó részei.

Bandi bácsi hagyatékából előkerült többek között Fiák András Kinevező énekek minden alkalomra halottas és közönséges miséken (Eger, év?) és Ujházy Miklós endrődi kántor. – Válogatott római katholikus halotti búcsúztatók (Eger, 1930.) című műve. E könyvek állapota mutatja, hogy gazdájuk gyakran forgatta őket és bizonyára felhasználta a búcsúztatók írásakor. A szövegek összehasonlító vizsgálata nem célom.

Bandi bácsi két dallamot használt, legalábbis ez a két dallam van megnevezve a búcsúztatók szövegénél:

1. Ó, te rettenetes, keserű halál...

2. Jézus az én reményem... (In: Dr. Czapik Gyula: Temetőkönyv. Budapest, 1960. 45. és 58. ének. Lásd a Függelékben)

A halotti búcsúztatókat egyházi rendelet tiltotta. A Collectio Rituum (egységes szertartáskönyv) 1960-ban kimondta: "Minden lelkipásztor igyekezzék bekapcsolni kántorát, hogy a Collectio Rituum szertartásait egységesen, a liturgia előírásai szerint végezzék. *Tilos minden külön búcsúztató ének.* Tilos változtatni a szertartásokon. Egyházilag jóváhagyott énekeket, imákat lehet használni." (Litterae Circulares ad Venerabilem Clerum Archidioecesis Colocensis et Bacsiensis. Anno 1960. Dimissae. Kalocsa, 1960.) Bandi bácsi még 21 évig énekkel búcsúztatta az akasztói híveket, ekkor azonban Szentgyörgyi József plébános határozott tiltására abbahagyta. Sőt, ha nem kallódnak másutt szövegek, azt látjuk, hogy épp a rendelkezés keletkezése közzététele után kezdte el Bandi bácsi az énekek írását. Azóta Akasztón nem rendszeres ez a szolgáltatás, de nem szűnt meg teljesen. A hívők kívánsága minduntalan rést üt a törvény szövedékén, s az egyházi tilalom ellenére is él. (V.ö. a Szabó Jánosné Radvánszki Juliannáról írottakkal)

Kézirat:
282 halotti búcsúztató.

MÉSZÁROS ISTVÁNNÉ ÚJVÁR ERZSÉBET (1910)

Hét ajándék

Adj uram bölcsességet
és add hogy másokat is
bölccsé tehessem és jóra tanítsak

Világosítsd meg
értelmemet hogy a te világosságod
égjen lelkemben

Tanácsot hogy ne kételkedjek
és ne tanácstalanul
álljak meg Isteni parancsolataid előtt

Tudományt kérek tölled uram
hogy tudjam a jót a rossztól
elválasztani és megkülönböztetni

Lelki erősséget adjál nekem uram
hogy erős legyek hitemben reményben
és Isten szeretetében

Jámborságot hogy szelíd és
béketürő lehessek és felebarátaim
szeressem és szivből megbocsássak

Az úr félelmét add nekem Istenem
hogy féljem az urat aki ítél
eleveneket és holtakat

Szent lelked szentelje meg
életemet utolsó órámat
és minden felebarátomnak add uram

És add meg Istenem
lelked hét ajándékát
mindnyájunknak Amen
1980. január

Nagycsütörtök

Homlokod verejtéke
Porba vegyül
A Hold megvilágít
A gecemáni fái közül
Arcod fénylik lelked vérzik
A bűn sok-sok terhe
Válladra nehezül
Kelyhet nyújt az angyal
S te kiüríted fenékig
Kéred az Atyát hátha elűzi
A sok kínt és szenvedést
Mely rád várnak rád egyedül
Nehéz sóhajok hagyják el ajkadat
Piros véred csorog homlokodon
A sok csőcselék rád rohan s te
Csak tűröd és hallgatsz szótlanul
Mi is segíthetnénk de csak nézzük
Tétlenül szenvedésedet
És apró-cseprő bajainkban nem is
Gondolunk rád
Pedig ha elhagynánk szörnyű vétkeinket
Neked is könnyebb volna járni a Golgotát
Jézusom segítek
Itt van az alkalom
Ha te porig alázod magadat
Én bűnbánatot tartok hogy
Könnyebb legyen a szenvedésed
Segítek neked és jobb leszek

1981. március

A kisértet

(Igaz történet, prózavers)

Anyám fonta a kendert,
szólt, pergett a rokka,
s nyálával igazította a száraz kenderfonalat.
Apám mesélt nekünk a hosszú, hideg téli estéken,
mi pedig körülálltuk, öten-hatan, támasztottuk

hátunkkal a meleg, vén, öreg búboskemencénket.
Mesélt apám a régi szép időkről,
királyfiról, királylányról, óperenciás tengerről,
a vén boszorkányokról, akik az ő idejében sűrűn megfordultak
a faluban, házaknál,
mesélt a kidőlt-bedőlt kemencéről.
Este volt, téli este, mindnyájan a mesét lestük,
amit apám összeszedett.
Odafigyeltünk apám ráncos, derűs arcára, mely huncutos, tréfás
meséivel meg is nevettetett.
Egyszer azonban az est félhomályban a pisla mécses gyenge
fénye mellett nem is gondoltunk semmire, csak hallgattuk
apám meséit a meleg kemence mellett, amikor a konyha felől
tipegés, halk csoszogás hallatszott.
Csisz-csosz, mintha valaki kísértetiesen csoszogott volna
a sárgahomokkal felszórt konyha földjén.
Apám abbahagyta a mesét, mi is ijedten szorongva, halkan
susogtunk egymásnak: jaj, mi lehet, jaj, ki lehet.
Édesanyám is abbahagyta a rokkázást, ő is felfigyelt és hallgatózott, és
újra meg újra csak csisz, csosz, mintha valaki
papucsokban csoszogott volna.
Ki lehet, kérdezte anyám, ki jött be a zárt ajtón keresztül?
a boszorkány? a kulcslyukon és újra csak hallgattunk.
Édesapám bátor ember volt, de most a félsz ott volt a nadrágjában, de
azért félve elindult az ajtó felé, hogy megnézze
a sötét konyhába, ki az a a bátor jövevény, és azt mondta,
ejnye, hát márcsak nem ijedünk meg a magunk árnyékától, és
kinyitotta az ajtót.
Azt gondolta hirtelen, ha az öreganyjának a szelleme jött el,
majdcsak megbarátkozik vele, ha a fekete macska a boszorkány,
amik a mesékben vannak, azt a seprűvel elzavarja, de uramfia,
micsoda meglepetés: az öreg lúd állt vele szemben a sötét konyhában.
A kamra sarkában ültette el édesanyám, hogy kiköltse a
kislibákat. Ő már megunta leszállt a fészkéről és elindult
egy sétára a sötét konyhában, ő csoszogott olyan kisértetiesen,
hogy minket megzavarjon a mesehallgatásban.
Amikor apámmal farkasszemet néztek, elkiáltotta magát öreg
liba módjára: gi, gá, gi, gá.
Apám annyit mondott: Te buta liba, nem tudtál előbb szólni?

1981. november

Miatyánk

Istenem, mindenem,
ki vagy a mennyekben,
örökké áldott legyen
a drága szent neved.

Jöjjön el országod,
égben és a földön,
szeretetben, békességben
dicsőítsünk téged.

Eledelünket add meg
testünknek, lelkünknek,
hogy hálát adjunk érte
szent bölcsességednek.

Bocsáss meg minekünk,
mennyei jó Atyánk,
adjál lelki békét
testvéreink iránt.

Ne engedd a gonoszt,
hogy lelkünk kísérje,
add szent lelkedet,
hogy a gonoszt elűzze.

Mennyei jó Atyám,
te vagy a mindenem,
áldott legyen örökké
drága szent fölséged. Amen.
1982. február

Világ teremtője

Te vagy, én Istenem,
mennynek, földnek ura,
én meg a föld pora,
zöld fűben kicsike bogárka.

Hatalmas vagy Te, e nagy
világ felett
mennynek és földnek
ura s teremtő Istene.

Te alkottad a mennyet,
eget, csillagokat,
tengert, szelet, vihart,
tajtékzó hullámival.

Zöld erdőben vadat,
mezőben virágot,
kezünkbe adtad
e kerek világot.

Embert teremtettél,
a földnek porából,
koronájává tetted,
hogy Téged imádjon.

Fényes napot adtál,
hogy mindnyájan éljünk,
életünket, Atyám,
hálásan köszönjük.

Tarts meg minket, Atyám,
erőben, békében,
hogy boldog béke szálljon
az egész föld népére. Amen.

1982. február

Postás Böske

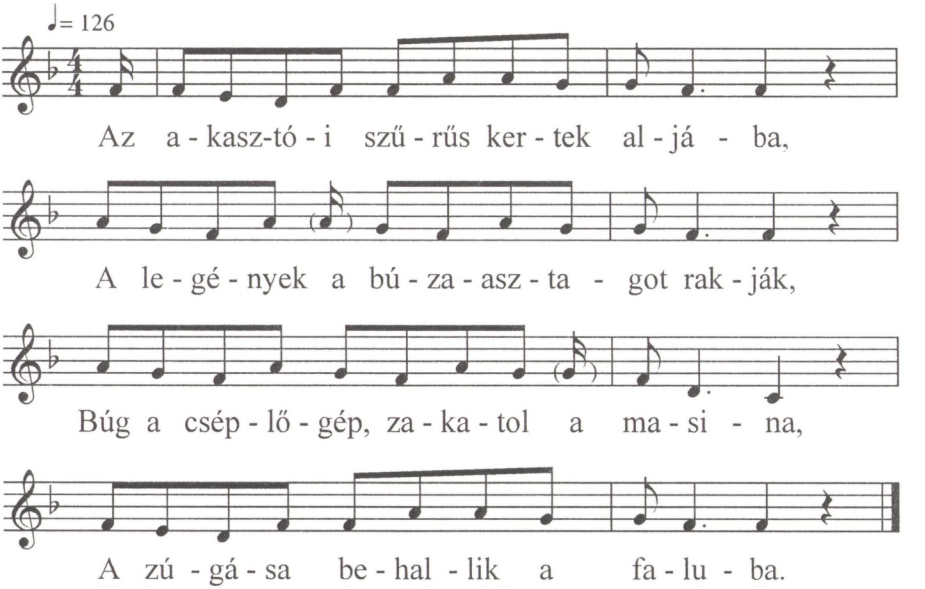

A Tót[h] Böske fent van a dob tetején,
Ő a soros kötélvágó lett szegény.
Dalolgatott, nem gondolt a sorsára,
Hogy mi is lesz ennek a napnak az ára.

Zúg a cséplő, zakatol most a rosta,
Nyári szellő a polyvát messzehordja.
Tót[h] Bözsike felemelte a karját,
Belevágta a kévébe sarlóját.

Az etető bácsi megfogta a jobb lábát,
Ez okozta a szép leány balsorsát.
Tót[h] Bözsike ekkor nagyon megijedt,
Ijedtében a dobba beleesett.

Leszakította a nagyrosta a karját,
Vér borítá a sok pelyvát és szalmát.
Piros arca halvány lett a szegénynek,
Elvesztette a jobb* karját a Böske.

Amikor az anyja ezt meghallotta,
A két kezét feje fölé kulcsolta.

Édes lányom, mi is lesz most teveled?
Gyászba borult a szép leány életed!

Amikor a szeretője e szomorú hírt meghallá,
Sajnálta, de mégis cserbe elhagyá.
A szép Böske árván maradt örökre,
Nem volt néki többé hű szeretője.

Egy kezével kereste a kenyerét,
Akasztóban postás lett a szegény.
Télen, a nagy hóban, nyári hőségben
Járta az utcákat kedvesen és szerényen.

Karján a szatyorban hordta a levelet,
Bánatosokat, búsat vagy víg szerelmeset.
Postás Böske volt ő, így hívták a szegényt,
Aki fiatalon elveszté a jobb kezét.

Hiába is búg a tüzes masina,
Tót[h] Bözsike békében nyugszik lent a sírba.
Nyári szellő suhan a sírja felett.
Itt nyugszik ki boldog sosem lehetett.

1982. Igaz ballada Tót[h] Böskéről

A bal karját veszítette el, oka – mások szerint – az volt, hogy egy legény megdobta őt kévével a kazalról, elvesztette az egyensúlyát és belebillent a dobba

Mária születése

Máriának arany ágya,
Benne fekszik szűzi lányka.
Hópelyhecske a párnája,
Liliom a lepedője, mit
Angyali kezek szőttek.

Megszülettél, Szűz Mária,
Atya Isten szép leánya.
Szent Annának virágszála,

Joháimnak bokrétája,
Szent Léleknek szép mátkája.

Megszülettél e világra,
A napfénynek sugarába,
Hajnal pírja köszöntötte,
Tiszta harmatban fürdette.
Üdvözlégy, malaszttal teljes!

Jézus Krisztus édesanyja,
Kisasszonyunk, Szűz Mária,
Mennyországnak királynéja,
Szent Józsefnek jegyes párja,
Őszirózsák illatárja.

Mi is köszöntünk most téged,
Születésed örömére, üdvözlégy,
Óh, drága Szent Szűz, itt a
Földön mellettünk légy,
Mennyben velünk örvendezzél. Amen.
1982. szeptember 16.

Békabál

Bálat rendeztek a békák a
nádas tónak száraz partján.
Megjelentek a tóban lakó varangyok,
táncoltak, peregtek, csörögtek a bakancsok.

Zene is szólt, a kecskebéka úrnak,
szólt a hegedűje, elszakadt a húrja.
A nádiveréb ugrált nádról-nádra,
fütyülte a nótáját a kis békuszkáknak.

Volt nagy zene-bona szép tavaszi estén,
táncolt a sok kutykurutty, érezte a vesztét.
De nem soká tartott a békabál, megjelent
a tóban a gólya uraság.

Részt akart ő venni a béka dáridón,
gondolta, jó lenne egy kis béka lábikó.

De a varangyok hamar megismerték,
a hinárba bújtak és pislogva lesték.

Kinevették a békák a hivatlan vendéget,
még ők se kaptak máma ünnepi ebédet.
Így a gólya úrfi hosszú csőrrel távozott,
kelepelt a békáknak és a magasba elszállott.

1982. szeptember 25.

Boldogabb tavasz

Jobb lenne, ha mindig
boldog tavasz lenne,
a fák zöldülnének,
száraz ág se lenne.

Kéklő hegyek alján
bárányka legelne,
csengettyűszó hangja
messze szólna, csendben.

Jobb lenne, ha virág
nyílna a kertekben,
kismadárka dala
szállna az egekbe.

A tenger se zúgna,
mérges tarajával,
zivatar se zúgna,
még a szél se fújna.

Sok a csillag az égen
fényesen ragyogna,
az ezüst hold fénye
éjjel világítna.

Hajnal hasadásból
gyöngyharmata hullna,
napnak sugarában
fürödne a nappal.

Háború se volna,
piros vér se hullna,
a sok özvegy, árva,
könnyeket nem ontna.

Az ember-szivekben
a szeretet élne,
hogy békében lenne
minden igaz ember.

Szerte a világban
a háborúk dúlnak,
jobb lenne, ha mindenhol
szép tavasz volna.

A beteg világnak
Gyógyítója lenne,
azt kívánom, hogy ez
egyszer igaz lenne.
1982. november

Hófehérke és a hét törpe

Heten voltak a kistörpék.
Szakálluk a földig ért.
Hegyes orrú topánkájuk,
A süvegjük türkizkék.

Bent laktak az erdő mélyén,
Fehér volt a házikó.
Dolgozgattak, kisbaltájuk
Azt dalolta hó ha hó.

Egyszer aztán alkonyatkor,
Mikor hazaérkeztek,
Ott találtak egy szép kislánt,
Ki házukban érkezett.

Hófehérke volt a kislány,
Kit mostohája kergetett.

Rátalált a házikóra,
Amely menedéke lett.

Megízlelte a vacsorát
És a piros borocskát.
Le is pihent egy kis ágyra
És álomba szundikált.

Hajnaltájban felébredtek
A kistörpék és a lány.
Megkérdezték Hófehérkét,
Honnan jött és merre járt.

Hegyen-völgyön, erdőn-mezőn
Kergetett a mostohám,
Amíg ide nem érkeztem.
Kisházatok otthont ád.

Megegyeztek a kistörpék.
Nagy örömmel fogadták,
Kitakarít, kimos nékik,
S főzi a jó vacsorát.

Megbeszélték, a kisházba
Senkit be ne engedjen,
De a gonosz mostohának
Volt egy tudós tükörje.

Megkérdezte a kis tükrét,
Hol van a Hófehérke,
A hét törpék házikóját
Túl az erdőn megleled.

És a gonosz, rossz mostoha,
Piros almát dugott el,
Belekeverte a mérget,
Hogy Hófehérke megegye.

El is indult messze útra,
Hegyen, erdőn, vőgyön át,

Amíg a kis törpécskéknek
Kisházukra rátalált.

Megszólítá Hófehérkét:
Egyél e szép almából.
Majd meglátod, te leszel
A legszebb a nagyvilágon.

Beleharap Hófehérke,
És az almát megeszé.
Megakadt a mérges alma
És a torkát mérgezé.

Meg is örült a mostoha,
Hogy jól végezte a dolgát.
Visszament a palotába
És tükrét megszólítá.

Tükröm, tükröm, kicsi tükröm,
Mondd meg nékem igazán,
Hogy meghalt-e a Hófehérke
A hét törpe birtokán?

Így szólt a tudós kis tükör,
Szive igen szomorú:
Meghalt, meghalt Hófehérke,
Kész az üvegkoporsó.

Hazaértek a kistörpék,
A baltájuk nem dalol,
Kis szivükben fájdalom ül,
Oda minden vigaszuk.

Beletették koporsóba,
Mit üvegből csiszoltak,
Felvették a vállaikra
A kedves halottukat.

Erdő szélén haladt el,
Hol a sír volt megásva,

Arra jött egy szép királyfi,
Fekete pej lovával.

Megkérdezte a hét törpét,
Hová viszik a szép lánt.
Eltemetjük a mély sírba,
Hol örök nyugtot talál.

Megkérdezi a törpéket,
Nem adnák-e el neki,
Őnéki a halott kislány
Boldogságát jelenti.

Fel is tették a koporsót
A pej lova hátára,
Elvágtatott örömébe,
Túl az óperencián.

Nagyot ugrott a lovával,
A koporsó leesett
És a szegény Hófehérke
Nyomban fel is ébredett.

Megtartották a mennyegzőt.
A törpék megjelentek,
Jót mulattak és azután
A mesének vége lett.

1984. február. Meséből fogalmaztam

Kendermagos

Volt anyámnak egy szép tyúkja
Kendermagos farka kurta

Felszállott a kutrovásra
És hangosan kiabálta

Kotkodács! Így szólt anyám
Ilyen nagyot ne kiálts!

Meghallom én lassan is
Halkan szólok magam is

De a tyúkja csak kiabált
Kotkodács! Kotkodács!

Szegény anyám féltette
Hisz minden jóval etette

Búzaszemmel kenyérhéjjal
Mégis beesett a kútba

Kurta farka jól megázott
Anyám egyetlen jószága

Megfőzte őt vacsorára
Szegény pára jól megjárta

Nem szólt többet kotkodája
Így jár aki elhibázza
1984. február

Öreg kemence

Hej, kemence, kemence,
Fehér, búbos kemence,
Öreganyám kedvence,
Ott melegszik mellette.

Hej, kemence, kemence,
Rőzse pattog, ég benne.
Öregapám tördeli,
Bajuszát pödrögeti.

Hej, kemence, kemence,
De sok kalács sült benne,
De ízletes a béle,
Megtelt a hasam véle.
1984. március

Esik eső csendesen

Gulyásbotom beleszúrom a földbe,
Cifra szűröm leterítem melléje.
Vizsla kutyám vigyázzál a gulyámra,
Hogy az éjjel be ne menjen a kárba.

Ereszkedik le a felhő, eső lesz,
Gyere rózsám, feküdj az én szűrömre.
Betakarlak, hogy az eső ne ártson,
Megcsókollak, hogy a szivem ne fájjon.

Felszáradt a harmat a zöld mezőről,
Rásütött a nap sugara az égről.
Gyere rózsám, szárítsd meg a ruhádat,
Vizsla kutyám, tereli a gulyámat.

1984. április

Jézust leveszik a keresztről

Mária arca halovány,
Mert most temetik drága,
Szent fiát.
Ölébe tartja e drága kincsét,
Csókkal halmozza el,
Könnyeit hullajtja rá,
Szent szivét hegyes tőr
Hasítja és járja át.
Szép piros rózsák nyílnak ki
Jézus drága szent sebein,
Hol a vasszegek és a
Fényes dárda járta át.
Oh, én édes Jézusom, drága
Szent szived, mely érettünk
Nyittatott meg, és szent
Sebhelyeidből a vérpatak
Rózsái hullottak,
Add meg a kegyelmet,
Hogy Szűz Mária tőrjárta
Szent szivével együtt

Mindig szeressünk,
És elnyerjük a bűneink
Bocsánatát és a dicső
Feltámadást. Ámen
1984. április

Suba

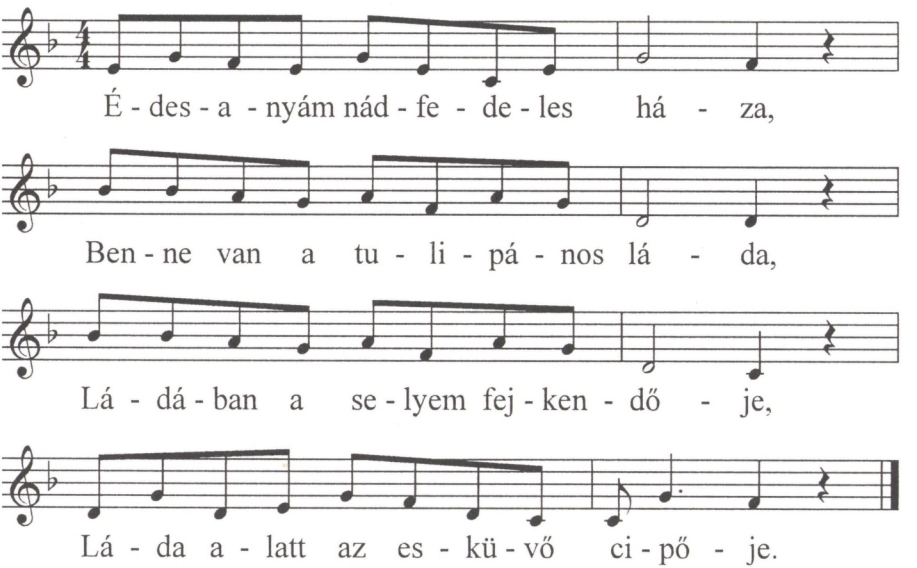

Édesapám ráncos kiscsizmája,
Tegnap vette a halasi vásárban.
Olyan szépen csikorog a sarka,
Megakad az anyám szeme rajta.

Édesapám nádfedeles háza,
Benne van a kivarrott subája,
Piros, himzett tulipán van rajta,
Ha alábújnak, nem fáznak alatta.
1984. június

A teremtő

A csillagok felett létező valaki vagy,
a felhőkön járó csodák szelleme,

a földünkről gondoskodó égi lény,
ki vigyáz és őrködik felettünk.

Nem látjuk és nem halljuk lépteid,
de mégis észrevesszük csodás tetteid,
ha nézzük csodás, szép világid,
teremtéseddel összeütközünk.

Irányítója vagy a bolygóknak,
a felhők felett lépkedő mindenség,
leborulva imádjuk szent nevedet,
mert te vagy az örök Istenség.
1985. április

Az égő csipkebokor

Tűzpiros fényben úszott
Kertünk alján zöldelő akácfánknak lombja,
Amikor hajnalhasadáskor
A veres, felkelő nap bíborban úszott
És veres fényt vetett rá.

Néztem, amikor a természet
Ily csodálatosan megfesti
A maga pompájában
Tündöklő tűzpiros arculatát.

Nem sokáig tartott e művészi tájnak
Megfestett képe.
A nap korongja lassan felemelkedett,
És az akácfánk levetette
Bíbor piros köntösét.
1985. április

Betlehem

Arany csengő csilingel,
Kis Jézuska született
Betlehemben.

Zöld fenyőág kizöldült
Pásztoroknak hírül jött
Betlehemben,

Hogy menjünk őt imádni,
Leborulva áldani
Betlehemben.

Fényes csillag világít,
A kis Jézus is fázik
Betlehemben.

Vigyünk neki takarót,
Szivünkben útravalót
Betlehemben.

Szeretetet és hálát,
Szivünknek imádságát
Betlehemben.

Menjünk, menjünk szaporán,
Jézuska örömmel vár
Betlehemben.

Áldj meg minket kis Jézus,
Pásztorokkal vigadjunk
Betlehemben.

1985. december 14.

Március 15.

Nézd, hogy lobog a mi zászlónk,
szent szabadságunk jelvénye!
Álljatok alája mindnyájan,
aki hisz Magyarország feltámadásában!
Mert szent ez a zászló,
örök időknek, hősöknek emléke.
Hisszük, hogy ez a zászló
megmenti magyar büszkeségünket.
Igaz magyar csak úgy lehetsz,
ha hazádat szereted.

Márciusi szabadságban
ragyogjon a szeretet.
Ne hagyd, hogy az idegenek
bitorolják helyetted.
Együtt,
ketten és mindnyájan álljunk alá!
A mi zászlónk piros, fehér és zöld szinű.
Márciusi szabadság napfénye ragyogjon
büszke kinzó meggyötört szivünkben.
Mert ez a zászló volt apánk reménysége, biztatója.
Istenbe vetett hittel nézzünk fel erre a zászlóra,
ha szenvedni kell,
ha harcolni kell!
Drága magyar hazánkat megvédeni és
szeretni kell!

1991. március 13.

Mesterem a király!

Amikor picinyke
Gyermek voltam,
Anyám a bölcsőbe
Ringatott és én
Mosolyogtam rá és
Ő dúdolgatta az altatót.

Akkor angyalokról
Álmodoztam még,
Fehér ruhába jártam
Az ég kék mezején.
Szerettem a virágokat.
Picinyke lelkem boldog volt még.

Most, amikor az élet ringat,
Ide s tova hány, egyszer
Járok a keskeny úton
S megállok a szűk kapunál.
Ott vár engem mesterem,
Jézus, a megváltó Király.

1993. május 10.

Gyümölcstelen fügefa
Bibliai ige

Ha ki vagy választva a sok közül,
Ha be vagy ojtva az egészséges
Fügefa gyenge hajtásába,

Akkor teremj jó és gazdag bőséges
És egészséges gyümölcsöt, és akkor,
Megtartatol, és örökké élsz.

De ha, férges és rossz gyümölcsöt teremsz,
És ha korhadt fává leszel, kivágnak,
És az örök tűzre vettetel.

És szól az Úr az ő vincellérének,
Vágd ki e haszontalan fát, még nem
Ettem a gyümölcséből soha, és a

Vincellér kérleli az Urat, még várjál,
Amíg körülásom megtrágyázom,
Megöntözöm az élet vizével, és megkapálom

Ha jövőre se terem, vágd ki
E haszontalan fát, hogy gyümölcs
Soha azon ne teremjen és égesd el!

Mert Isten kegyelme, ha nem termeli meg
A lélek ama gyümölcseit, kivágattatunk,
És az örök tűzre és kárhozatra vettetünk.

Lukács evangéliuma 13.6–9.

A lélek gyümölcsei pedig ezek:
Szeretet – Öröm – Békesség – Türelem
Jóság – Hűség – Szivesség – Szelídség –
Önmegtartóztatás
1991. augusztus 20.

Anyám!

Ki engem szíved alatt
Hordoztál, véreddel táplháltál,
Szereteteddel életet adtál.

Köszöntelek anyák napján,
Amikor elavultak csontjaid,
Az idő elmosta poraid,

De emlékidet, szeretetedet még
Mindig őrzöm, Édes jó anyám,
Ilyen hosszú időn át.

Szerettél, mint anya gyermekét,
Mint rózsa a bimbóját a tövisek
Között, hogy meg ne sértsék méhed magzatát.

Köszöntelek anyák napján egy forró imával,
Kereszted tövében egy rózsaszállal.
Én is megyek hozzád egy virágos úton át!

Te oly rövid időt éltél itt közöttünk,
Az én fonalam hosszúra elnyúlt,
De Isten megmutatta nékem, merre visz az igazi út!

1997. április 29.

Királyi gyermek!

Királyi gyermek vagyok én.
Föld az én palotám,
Jézussal járom keskeny utamat,
Lesz aranyos koronám!

Királyi gyermek vagyok én.
Jézus fogja kezem,
A lábnyomába lépegetek,
Kezét sohasem engedem el.

Királyi gyermek vagyok én.
Ég lesz az én palotám,
Csillag kerekeken száguldok
Az angyalok kocsiján.

Királyi gyermek vagyok én.
Jézus az én jó atyám,
Ha engedelmes leszek itt a földön,
Enyém lesz a mennyei Kánaán.

Királyi gyermek vagyok én.
Jézus fogja a kezemet,
Őrá bízom egész magamat,
Át adom neki Életemet!
1997. július 6.

Gyermekláncfű

Gyermekláncfű szép virág
Virulsz mint a kikirics
Sárga színű köntösöd
Ragyog mint pipirics

Pitypang-pitypang gyermeklánc
Sárga kicsi gombocskák
Fű közt égő lámpácskák
Égből szállott angyalkák

Szép tavasznak hírnöke
Zöld mezőnek köntöse
Gyermekláncfű aranyláng
Pitypang-pitypang óralánc

Fújja szél a lámpásid
Égbe hordja pelyheid
Buborék fű gyermeklánc
Hópihéid tündértánc
1999. április 29.

Futó fájó gondolatok

Mért törik le egy darabka
Szívemből amikor meglátom
Fényképed asztalomon

Mért folyik könnyem szememből
Ha írok rollad akkor is ha
Talán nem is akarom

Fájdalom megcsavarja a
Szívemet mint a tengeri szivacsot
Ellopom arcodról drága mosolyod

Várlak mindég képzeletben s tudom
Hogy itt is vagy velem vagy föntről nézel
Marikám ha egy kis verssel igézem képzeletem

Sok minden emléked körülölel
Írásom kicsalják fájó könnyeimet
Istenem ez az élet miért ily könyörtelen

De majd én is veled leszek odaát a
Fellegekben Isten dicső országában
Ott könny nem lesz csak boldogság van

Imádd értünk a drága Jézust hogy ott majd
Fönt találkozzunk Édesanyád és a mamád
Ott lesz boldog találkozás együtt, feltámadás

Hozzád vágyom, Istenem!

Kopár már az udvarom,
Nincsen nékem otthonom.
Ha arra járok, keresem,
A fészkemre nem lelek.

A kis madár ágra száll,
Kis fészkére rátalál.
Jött az orkán szétverte
Az én puha fészkemet.

Jaj de rég volt, régen már.
Volt két ifjú fecskepár,
Eresz alatt kettesben
Rakták puha fészküket.

Hordtak bele gyapjucskát,
Szórtak rolluk tollacskát,
Fiókákra vigyáztak, etették és
Itatták, legyecskével táplálták.

Teltek-múltak az évek,
Fiókák szárnyra keltek.
Itt maradtunk kettesben,
Órák, percek peregtek.

És az idők rohantak.
Itt maradtam magamra.
Most vándor madár lettem én,
Fáj a szivem a fészkemért.

Hegyet-halmot, ha bejárom,
Házamra rátalálok.
Készül már a lakhelyem
Odafönt Mennyekben.

Jézus mondá, ne féljek.
Készítek én lakhelyet.
Atyám országában sok hely van,
Ki engemet szeret, ingyen kap.

Kérlek téged, jó lélek,
Oszd el széjjel mindenem,
Fogadd szívedbe Jézust,
Megnyered az Égi Jus[s]t!
2000. május 21.

A kis házról szól a vers, amit férjével épített 1939-ben, s amelyben leélte életét. Gyermekei magukhoz vették Bözsi nénit, a szülőházukat eladták, az új tulajdonos lebontotta.

1910. december 8-án született Akasztón tehetős nagyszülők unokájaként, de már szegény szülők gyermekeként tipikus nagy-

családban. Kilenc testvér közül Bözsi néni a hatodik. Apja Ujvári István, anyja Baltás Anna. Elemi iskoláit helyben végzi el jó, jeles és kitűnő eredménnyel. A munkát korán megismerte. Volt libapásztor, cseléd, napszámos, summás. 1933-ban férjhez ment. Első gyermeke (fiú) halva születik. 1936-ban születik első lánya, Erzsébet, utána sorban még hat: Mária, Magdolna, Ilona, Zsuzsanna, Anna és 1950-ben a hetedik, Julianna. Nagy szegénységben élnek, kevés földből, napszámból, miegymásból. Férje 1940-ben súlyosan megbetegszik. Ez a betegség haláláig elkíséri. A háború csak ront a helyzetükön. A beadás őket éppúgy sújtja, mint az egy-két gyermekes családokat. 1849-ben elkezd Bözsi néni a pesti piacokra járni, akkor úgy mondták, batyuzni. Jórészt gyalog vitte súlyos csomagjait (kacsát, tejet, tejszínt, vajat, túrót, kolbászt, sonkát stb.) a csengődi állomásra, s onnét vonattal Pestre. Ezek voltak a diktatúra évei.

Ekkor történt az is, hogy elvitték a család egyetlen tehenét, mert a hétgyermekes család nem tudta fizetni az adót. Viszont Bözsi néni furfangját igazolja, ahogyan visszaszerezte a tehenet az élni akarás szellemében.

A lányok közben felnőnek, s lassan férjhez mennek. 1971-ben ismét súlyosan megbetegszik férje, majd 75-ben meghal.

Férje halála után szabadul fel Bözsi néni a súlyos családi gondok alól. Ekkor kezd ismét verset írni. (Lánykorában is megpróbálta, de azok a versei elkallódtak) A nagycsalád oszlopa, fenntartója magára marad. A nyomasztó egyedüllétet kirándulásokkal enyhíti.

1976. novemberében ismét férjhez megy, második férje Beszedics László.

Egyre gyakrabban és tudatosabban nyúl a ceruzához. Sorban születnek versei. 1979. február 24-én voltam nála először, alkotó és kutató élő kapcsolata ekkor kezdődik el. Megírja önéletrajzát is, mellyel részt vesz a Lakitelek Alapítvány önéletrajzíró pályázatán. Ötödik helyezést ér el. Ő az egyetlen akasztói parasztasszony, akinek két kötete is megjelent. Könyvei sikeresek voltak, bár kis példányszámban jelentek meg. Külön elemzés tárgya lehetne, hogy vált egyre határozottabbá az önkifejezés akarása, tudatossága, s lett egyre eredményesebb. Hogyan lett a szemlélődő emberből tudatos alkotó.

Verseinek témáit a természetből, a családból és a vallásból meríti. A természethez közel áll, hiszen egész életén át paraszti életmódot élt. Témái is ilyen természetesek, a közvetlen környezetből, a hétköznapokból valók, események, élmények, élőlények, tárgyak, eszközök. Megtörtént eseményeket dolgoz fel balladáiban ill. mesés és vallásos elbeszélő költeményeiben. Ezeket publikáltuk a *Rákóczi kis*

úrfi c. kötetünkben.

Vallásos világképe jól tükröződik verseiben. Ám ő többre is képes volt. Rendszeres bibliaolvasó ember, s mint aki jól ismeri a Bibliát, megírta gondolatait egy-egy igéhez kapcsolódva. Én apokrif leveleknek nevezem ezeket az írásokat. Apokrif levél = laikus exegézis, laikus szövegmagyarázat ill. igemagyarázat, avagy a hívő, bibilaolvasó ember istenes gondolatai a Biblia egy-egy igéjéről. Biztatásomra írta meg, bár nem nagyon kellett ösztökélni, jött magától a gondolat. 1996. november 23-án fejezte be ezt a nagy munkáját nyolcvanhat évesen. Bözsi néni nagyon szeretné, ha megjelenne. Fontosabbnak tartja, mint verseit.

Háromféle szempont szerint válogattam: már megjelent verseiből, a kötetéből kimaradt versekből és a kötet megjelenése után írt versekből. Így az egész életműből vettem reprezentatív mintát, a teljesség igénye nélkül.

Igyekeztem olyan verseket beválogatni e kötetbe, amelyek híven reprezentálják Bözsi néni világát: témáit, versformáit, stílusát, szemléletét, azt a sokféle műfajt és alműfajt, amelyben alkot. Jól reprezentálják versei viszonyát a családjához (*Anyám*), a tágabb körhöz, a természethez (*Gyermekláncfű*), az állatvilághoz (*Kendermagos*), az ünnephez (*Nagycsütörtök*), a falu eseményeihez, tragédiáihoz (*Postás Böske*), és a valláshoz (*Világ teremtője, Hozzád vágyom, Istenem, Mária születése*). Szülőháza melegét sugározza az *Öreg kemence*. De kedveli a mese fantáziavilágát is (*Békabál, Hófehérke és a hét törpe*). Hazafiságáról a *Március 15*. c. verse vall.

Az alkotó személyiségét és verseinek esztétikai értékeit külön tanulmányban elemeztem verseskötetében, ott olvasható, ezért itt eltekintek az esztétikai elemzéstől.

Az *egész emberre* szeretném ráirányítani az olvasó figyelmét, ahogy beleszületett egy társadalmi, gazdasági, kulturális közegbe, felnevelkedett benne, alkalmazkodott hozzá, kiszűrte belőle a számára legszükségesebbeket, majd elvégezte a sorsa által rárótt kötelességet (becsülettel felnevelte és kiházasította hét gyermekét), éveken át gondozta ágyhoz kötött beteg férjét. Amikor már mindent elvégzett, 65. életévén túl, még érezte, valamivel tartozik. Az élet, amit megélt, nem az övé. Az élményt meg kell fogalmaznia és át kell adnia. És megfogalmazta versben (lírában), megírta önéletrajzát (prózában), és megfogalmazta a legfőbb jóhoz, Istenhez való viszonyát apokrif levelekben.

Olyan személyiség ő, aki ismeri az örökölt szellemi hagyományt (dalokat, balladákat, egyházi énekeket, hiedelmeket stb.), de inkább arra törekszik, hogy a magáéval gazdagítsa ezt a kincset. Flaubert szerint a

megszerzett és megélt javak közlésére születtünk és nem a birtoklására. Rá különösen illik ez a megállapítás. Éli az alkotó, a teremtő elme lelki gyötrődéseit, aki megnyugszik, amikor kiírja magából érzéseit, fájdalmait. Először persze önmagának írt, vagyis szigorúan elrejtette füzeteit. Ám a genezisében hordta a közösségi szellemet. A hét gyermek ezt világosan igazolja. De a lelkéről, melynek domináns része az istenhit, azt hitte, az titok, az ő titka, mely egyedül rá és az Istenre tartozik. Beszélgetéseink során én felvillantottam egy másik nézőpontot, s rögtön megértette: az ember nem önmagának él és ír. Az idő múlásával a lányai is belátták.

Olyan lényeges részévé vált személyiségének az önkifejezés az évek során, hogy amikor Magdi lánya le akarta beszélni az írásról, ezt válaszolta: – *Ha nem írok, sírok*!

Életképességét, bölcsességét, becsületességét, tisztaságát, hűségét csak hite múlja felül.

Íme egy alkotásban megvalósult teljes élet!

Munkái:

Balladái. In: Réthey Prikkel Miklós: Rákóczi kis úrfi.
Akasztó, 1992. 21–23, 380–395.
Égi anyámnak. Válogatás egy parasztköltő életművéből.
Debrecen, 1994.
Benne tanulmány: Nézőpontok egy parasztköltő verseihez. 155–173.
Eke szarván pacsirta. Egy parasztasszony lírai vallomása.
Debrecen, 1995.
Benne tanulmány: Az önéletrajz létélméleti, szerkezeti és stilisztikai eleme. 211–253.
Az időskor ajándéka. In: Kiálts! Az Őskeresztyén Apostoli Egyház Lapja. 1997. 2. 45.

Róla:

Réthey Prikkel Miklós: Rákóczi kis úrfi. 21–23.
uő. Nézőpontok egy parasztköltő verseihez. In: Égi anyámnak. 155–173.
uő. Az önéletrajz létélméleti, szerkezeti és stilisztikai elemei.
In: Eke szarván pacsirta. 211–253.
uő. Áldás vagy áldozat (Egy parasztasszony személyisége élete, versei, önéletrajza és vallásos vallomása tükrében).
Előadás: Sors–Áldozat–Divináció. Tudományos konferencia. Bp. 1997. 12–14. (Megjelenés alatt: Áldás és költészet /Személyiség, vallás, esztétikum/ címmel).

Kéziratban:
Verseiből csak válogatás jelent meg, sok verse kéziratban lappang.
Hit szárnyán az újjászületésig (Apokrif levelek: avagy egy vallásos asszony bibliaértelmezései hívő emberek számára. Akasztó, 1996. 166. old.

BEKE KÁROLY (1911–1977)

[A családom]

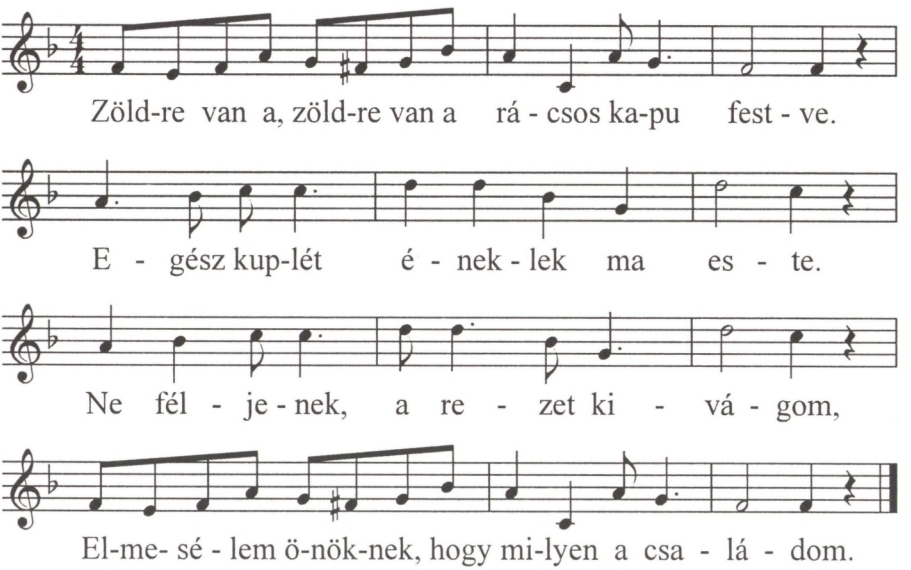

Van énnékem két fivérem, egy híres pilóta.
Levegőből él már évek óta.
Képviselő a másik fivérem,
Vácon ül most zárt ülésen, tetszik tudni kérem.

Üzletvezető az apám egy híres üzletbe,
A cselédlányt ő vezeti helyre.
Színésznő a nővérem, hisz látszik,
Mert ha mama pofon vágja, hét színeket játszik.

Én vagyok a legszebb gyerek az egész utcába.
Aki rám néz, az lesz rögtön kába.
Az én mamám okleveles bába,
Én meg vagyok pénztáros egy ingyen mosodába.

Bemutattam önöknek, hogy milyen a családom.
Hogy pénzem nincs, én azt sose bánom.
Jó uraim, siessenek, kérem,
Mert akinek sok a pénze, az lesz feleségem.

Akasztón született 1911. augusztus 14-én. Akasztói származású, de nem a faluban lakott, hanem Akasztó–Csengőd–Tabdi között a Sallai–birtokon. Sallaihoz szegődött el még fiatalon, aztán a családjával együtt élt ott a birtokon, kinn a Bolevári–dűlőben. A „ kastélyban" lakott, amit az uraságtól kapott egyezség fejében. A Sallai–birtokot művelte, de volt saját birtoka is. Földműves volt, de kertészkedett is, szőlője is volt. (A birtok közigazgatásilag Tabdihoz tartozott és tartozik)

Nagy családja volt, feleségét Nemes Juliannát Kaskantyúról hozta. Tizenegy gyermekük született, hetet felneveltek. Vidám, családcentrikus ember volt. Nagyon szerette a gyerekeit. Éva így emlékszik rá:

Korán keltünk, mert messze volt a csengődi iskola, ahová kocsin, télen szánkóval vitte a gyerekeket. Anyám elgyújtotta tüzet, az apám sültkruplit, szalonnát sütött reggelire, és ezekkel a szavakkal keltett fel bennünket: – Arany gyermekeim, keljetek fel, kész a reggeli!

Vidám, vicces ember volt. Egy alkalommal beöltözött mikulásnak, ami máig emlékezetes a családnak. A dalokat, nótákat nagyon szerette, de nemcsak ő, a felesége is, és ahogy nőttek, a gyerekek is. Könnyen dalra fakadt a család a szürke hétköznapokban is, nem kellett hozzá ünnepélyes légkör.

Írni, olvasni nem tudott, de talpraesett, tudnivágyó ember volt. A Szabad Földet mindig megvette és a gyerekeivel olvastatta fel. Tudta a helyét a világban.

Ezt a verset, ill. ahogy ő nevezi kuplét fejben „írta" és fejben is őrizte meg. Később a felesége jegyezte le. Természetesen dallammal született, és úgy is énekelte sokszor, nemcsak ő, az egész család.

Sok év telt el azóta. Kitűnő ötlet volt a lányától, Évától, hogy elénekelte az óvodás bálon. Jó alkalom is volt a bál, hogy feltámadjon, és kilépjen a családi körből a falu közönsége elé ez a kis mű, az egyszerű parasztember rejtett tehetségének szunnyadó bizonyítéka. Ez az egy mű maradt fenn tőle, bár többet is „írt".

Az persze nyílt és válaszra váró kérdés, hogy egy tőről metszett falusi parasztember, aki ráadásul tanyán éli életét, távol három falutól is, miért *kuplét* költ, s miért nem népdalt vagy magyarnótát? Vagy olyanok is születtek, csak nem maradtak fenn? Akkor meg az a kérdés, miért ez maradt fenn a családi közegben?

Meg kell jegyezzem: nem biztos, hogy pontos a műfaji megjelölés,

a kuplé. Sőt! Dallama népies műdal (=magyarnóta).
1977. október 28-án hunyt el.

NAGY JÁNOS (1913–1999)

Álom
Asszonyom

Ma rólad álmodtam megint
Enyém volt piros ajkad
Lehunytad éjfél szemedet
S a nyakam átkaroltad
Kebled keblemen pihegett
S az ajkad szívta ajkam
S a gyönyör tűz hullámai
Futottak végig rajtam...
Ó miért is volt álom csupán
Mért jött ébredés rája
Ó miért is nem lehet való
Lelkemnek legszebb álma...
Pirosló nedves ajkadat
Csókolni oh be vágyom
Elérhettem egyszer asszonyom
Egyetlen örök álmom.
1934. tavasz

Nagy János a már említett B. Nagy Ferenc unokaöccse, ugyanabból a családból való, csak a családot 1964-ben bírósági végzéssel eltiltották a B betű használatától. Apáik voltak testvérek. Foglalkozása kovács volt.

1913. október 13-án született Kaskantyún. Néhány hónapos korában hazaköltöztek Akasztóra.

Hat elemi osztályt végzett, utána két év ismétlőt, majd négy év alatt kitanulta a kovács mesterséget édesapja műhelyében.

1934. október 2-án megnősült. Felesége Barna Rozália. Két gyermekük született, János és Rózsa.

A megélhetésért kora reggeltől késő estig dolgozott. Elve volt: *„Vagy megcsinálni valamit kitűnően, vagy hozzá sem fogni"*. Ennek a

szellemében élte le életét.

A sok munka mellett tevékenyen résztvett a közéletben. 1942-től önkéntes tűzoltó, majd ennek a testületnek parancsnoka. Sok munkájának és szervező tehetségének eredményeként az akasztói Önkéntes Tűzoltótestület évekig az ország első öt helyezettje között szerepelt. Híres volt zenekaruk, színjátszó csoportjuk, néptánc-csoportjuk és énekkaruk.

Jani bácsi nagyon szerette faluját és a falu lakói is szerették őt. Egész életén át tisztelték és szerették szorgalmas, becsületes, pontos, lelkiismeretes munkájáért. Ezt a szeretet fejezi ki az is, hogy többféle tisztséget töltött be élete során. Az Önkéntes Tűzoltótestület parancsnoka volt több mint harminc évig. Tanácstag volt a múlt rendszerben és a Végrehajtó Bizottságnak is tagja volt több ciklusban. A Földműves Szövetkezet Ellenőrző Bizottságának elnöke az 1960-as években és a Kisiparosok Országos Szövetsége (KIOSZ) helyi szervezetének is elnöke volt több éven át.

1973–1993-ig tagja, majd elnöke az Egyházközség Képviselő-testületének.

Munkásságát és társadalmi rangját ismerte el a község Képviselőtestülete, amikor 1997. szeptember 1-én odaítélték neki az *Akasztó Díszpolgára* címet. Ő az első, aki megkapta ezt a megtisztelő címet a faluban. 1999. december 19-én hunyt el fia gondozásában.

Sokat beszélgettem vele. Egyszer borozgatás közben elmesélte, hogy amikor jött a diktatúra, a téesz, és nagyon szorult a hurok a régi paraszti gazdálkodás körül, s ezáltal a parasztokat kiszolgáló mesteremberek körül is, felmerült annak lehetősége, hogy elmegy a faluból és máshol keresi meg a kenyerét. Ő hallani sem akart róla. Ezt mondta:

– *Én azokat az embereket nem hagyom itt, akik nekem kenyeret adtak a háború után, amikor olyan szegény világ volt.*

Haláláig hű volt elhatározásához.

A verset is egy ilyen beszélgetés közben találtuk 1994. július 11-én. Megmutatta a tűzoltótestületről készült régi fényképeket. Keresgélt a ládafiában és a kezébe akadt egy kisalakú receptes füzet. Lapozgattam, benne találtam e verset. Meglepődve kérdeztem:– *Jani bácsi még verset is írt?* Csak mosolygott. Minden bizonnyal ez az egyetlen, amit Jani bácsi írt életében. Elkértem tőle, szívesen ideadta.

A kézírásos szöveg után ez áll: Írta B. Nagy János kovács segéd 1934 tavasz. Közlésünk betűhív.

Sok magyarázat, azt hiszem, nem kell a vershez. Bizonyára még esküvő előtt élte meg az álmot és írta le versbe. A szerelmes ember

érzelmi feszültsége, vágya jól érződik a sorokon. A nyelvi forma megfelel a valódi érzés hevének.

VARGA JÓZSEFNÉ LOVÁNYI ILONA (1917)

[Szomorúan szóltak most a harangok]

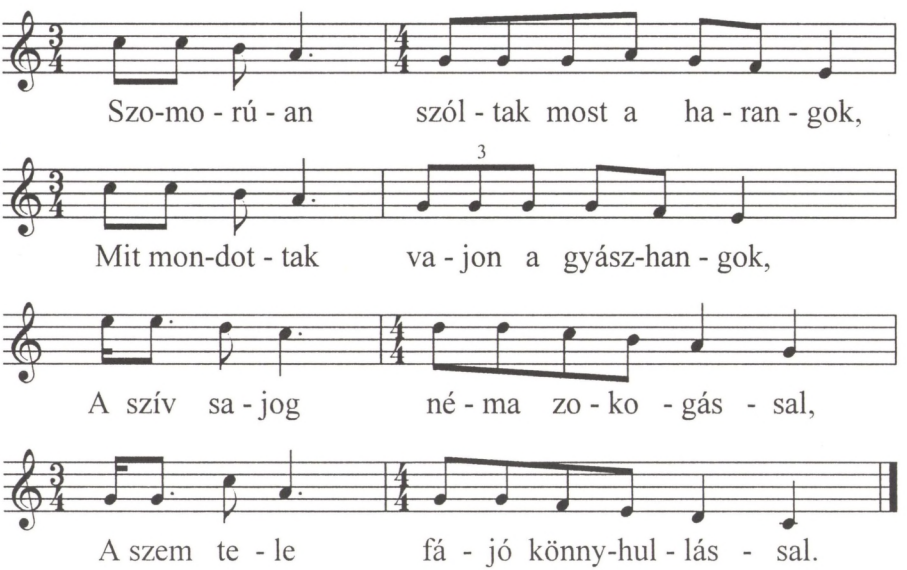

Gyászunk oka ím itt e ravatal,
Mely előttünk egy jó klubtársat takar.
A halálnak itt van gyászos képe.
Tanulj ebből földnek árva népe.

Szeretteim most jöjjetek ide.
Végbúcsúmat vegyétek éntőllem.
Sírom előtt, ha néha megálltok,
Mondjatok el egy-egy miatyánkot.
Változat:
Sírom előtt, ha néha elmentek,
Imádkozzatok ott énérettem.

Kísérjük a sírhoz kihült hamvát,
Tegye ott le az életbe vitt baját.

Jézus egykor a szép mennyországba,
Édes Jézus, vidd őt boldogságra.

A hideg sír most már az én hazám.
Elcsendesül itt minden vágyam már.
Minden kínom itt most már véget ér,
Megnyugtat majd a hantos sírfenék.

Elenyészik az életünk, mint a gyertyaláng,
És a sok szenvedés után megjelenik a halál.
Hosszas beteges testemet nyomja e koporsó.
Benne nyugszik kit szerettem, az édes jó anyátok.

Halál után is van élet, ezt tanítja szent hitünk,
Találkozunk fenn a mennyben, ha az Istent szerettük.

Akasztón született 1917. április 12-én. Apja Loványi János, anyja Bartek Verona, földművesek. Elemi iskoláit helyben végezte. 1943. március 8-án ment férjhez Varga József kereskedőhöz, aki Kapuvárról került Akasztóra a Hangya Szövetkezet révén. Két gyermekük van. Házasságkötésük után Ilona néni is a Hangyánál helyezkedett el, mely a háború után ÁFÉSZ lett. Hatvankét éves koráig volt kereskedő.

Hangja és rátermettsége miatt sokszor szerepelt a falu különböző kulturális rendezvényein már iskolás korától. Színdarabokban különösen, melyeket Szakál István és Czár Menyhért plébánosok tanítottak be, pl. *Naca módszere, Mit susog a fehér akác, Vészicsné, a magyarok átka. A Magda álma* c. darabot Kalmárné Kapocs Erzsébet tanította be nekik. Szívesen bíztak rá szólóénekes szerepeket, mert élesebb és magasabb hangja volt a többieknél és kitűnt közülük. Kiskőrösre is átjárt az apácákhoz éneket és szerepet tanulni. Sokszor fellépett a Szarvas Étterem színpadán. Hangját, hallását apjától örökölte. A népdalkörbe épp a hangja miatt nem illett be. Ma 84 éves és szép, tiszta hangon énekel.

Sok egyházi éneket ismer. Hosszú éveken át kísérte a kántorral együtt a halottakat utolsó útjukra. Ő énekelte magnószalagra azokat a dallamokat is, amelyeken Oravecz Andor kántor halottbúcsúztató verseit énekelte. Ma is szívesen énekel kisebb közösségekben, ha felkérik. Karakterisztikus személyisége, hangja, jelleme, kedélyessége rányomja bélyegét a társaságra. Aktív közéleti személyiség volt sok éven át és még ma is az, korához képest. Régóta előénekes.

Sok dallam és szöveg forog a fejében. Ha kezébe kerül egy verses

szöveg, mindjárt dallamot keres hozzá. A közölt búcsúztatóról meséli:

– *Egyik alkalommal elkísértük utolsó útjára egyik klubtársunkat. Temetés után egyenesen bejöttünk ide a klubba. A Borsik Rozával jöttünk, az volt a legöregebb tagja a klubnak. Azt mondja nekem, hogy: Énnekem is ilyen szép énekeket énekelj ám, mint amilyet ennek a halottnak éneköltél! Akkor mindjárt szerkesztek is neked egyet. Elkezdtem gondolatban, az első versit. Elmondtam neki. Aztán utána egy hónapra meghalt. Akkor írtam négy vagy öt versit és el is éneköltem neki.*

– *Ezt írtam neki akkor, mikor eltemettük. Az összes klubtárs ott volt. Koszorút is vittünk.*

– Ilonka néni, ezek olyan szavak, meg sorok, meg olyan gondolatok, amik benne vannak a másik énekekben is.

– *Nincs benne.*

– Ha kinyitom az énekes könyvet, biztos találok benn hasonlót.

– *Még a hangját se találja!*

– Én a szöveget mondom.

– *Nem talál!*

– Ezt maga találta ki teljesen?

– *Ezt én találtam ki.*

Az első gondolat, ami az olvasó eszébe jut: ez annyira hasonlít a többi énekhez, hogy azokból állította össze Ilonka néni, az az érzése. Ami nemcsak elképzelhető, hanem természetes is. Hogy mennyire kéznél van nála a dallam, arra elmondok egy igaztörténetet:

A szobámban beszélgettem vele az életéről, közben megjöttek az iskolásgyerekek próbálni a színpadon a másnapi műsort a mozgáskorlátozottak számára. Kértem Ilonka nénit, várjon, rögtön jövök. Várt. Odaadtam neki Skuta Mihályné versét, amit általa fedeztem fel. Olvasgassa. Mikor néhány perc múlva visszajöttem a szobába kezében tartotta a verset – és énekelte. Én rászóltam dorgáló hangon:

– Ilonka néni, az nem ének, az vers!

– *De hát ezt is lehet énekelni, már meg is van a dallama!*

Azt hiszem az ilyen emberről írta Babits: *Akinek a lelkében dal van, saját lelkét hallja minden dalban.*

Nem is szeretnék tovább foglalkozni Ilona nénivel. Aki ért, annak ennyi is elég. Akinek van tehetsége, az úgy keveri a fejében és a szívében lévő anyagot, dallamot és szöveget, ahogy akarja és ahogy a helyzet, a közösség és az alkalom kívánja. S hogy milyen mértékben *saját dallam és szöveg* az általa összeállított mű – ki tudja.

BINSZKI ISTVÁNNÉ BARNA JULIANNA (1920–1999)

Juliska néni született akasztói. Tagja annak a tragikus sorsú Barna-családnak, amely 1929. április 24-én egyszerre vesztette el az édesapját és az édesanyját. Ő volt a hetedik gyermek a nyolc közül. Ma már csak a nyolcadik él, Jóska bácsi.

Juliska néni hat elemit végzett a helyi iskolában. Jó tanuló volt. Férjhez ment és háziasszony volt egy hagyományos paraszti gazdálkodásból élő családban. Három gyermeke van, két lány és egy fiú.

Tagja volt sok éven át a helyi pávakörnek. Jól énekelt és sok dalt ismert. Különösen szerette az egyházi énekeket. Nagyon kedves ember volt. Közvetlen, nyílt kapcsolatban voltunk. Ennek a nyílt kapcsolatnak köszönhető, hogy olyan kis, semmitmondó, gyerekkori eseményt is elmesélt az életéből, amely a pszichológiai alapokon nyugvó irodalom és folklórtudomány számára is hasznos lehet. Ilyen mélyen személyes eseményekről szóló történetekkel is kitűntetett Juliska néni. Mintegy megajándékozott a saját „személyiségéből letört darabbal".

Egy esemény igaztörténete, alkotáslélektani és esztétikai tanulságai címmel a kötet végi összefoglaló tanulmányban részletesen elemzem a történetet. Itt csak a történet lényegét árulom el: anyukája kiküldi kis Juliskát, nézze meg, nincs-e valami baja az ólban a kacsáknak. Ő kiment, megnézte, egy megdöglött. A kislány a tényt dalba foglalva sétafikált az udvaron.

Juliska néni négy alkotással, balladás dallal szerepel *Rákóczi kis úrfi* c. balladás kötetünkben. Érdekes, hogy a négy alkotásból három vidám *(Meg ne mondja komámasszony az uramnak, Édesanyám, minek ez a baba, Mikor megunta az Ádám egymagát).* Nem tartoznak a klasszikus népköltészeti alkotásokhoz. Vallásossága mellett volt benne jó adag humor és némi kacérság is. Ezt mutatják a tőle gyűjtött balladás dalok, melyeket mástól nem hallottam. Vallásosságát mutatja a *Mélységes erdők sűrűjén* kezdetű ballada, mely valójában Endrődi Sándor *A celli búcsú* című elbeszélő költeménye, mely 1914-ben jelent meg.

Mi a létfeltétele az esztétikai jelenségnek? Az ember, a személyiség. Az emberben születik a szép: ő látja meg, ő fogalmazza meg 'valamilyen nyelven' a valóság egy részletét, az ember adja tovább és az ember fogadja be.

Művei:
Egyik énekese a Rákóczi kis úrfi c. balladáskötetnek.

FODOR MIHÁLY (1921–1997)

Akasztón, a Fő utca elején lakott. Anyja neve Farkas Terézia. Öt leánygyermeke van, egyik lánya (Ilona) Budapesten él. Elköltözött a faluból 1994. március 8-án.

Felvétel készült vele 1995. július 11-én.

Miska bácsi váratlanul toppant elém az ismeretlenségből a művelődési ház előtt egy nyári reggelen. Nem szoktam korán kelni, de épp akkor határoztam el, átállok a reggeli munkára. Egy ilyen nekibuzdulásos koránkelés után igyekeztem a művelődési házba, úgy hat óra tájt. A nap már fent volt. Elég világos volt ahhoz, hogy a járdán egymás mellett elhaladó emberek felismerjék egymást. Tiszta fejjel ébredtem és nyitott lélekkel igyekeztem munkába. Akkor már javában foglalkoztam a rejtett rímekkel. Azokhoz igyekeztem.

A ház előtt van a falu buszmegállója. E reggelen csak egy ismeretlen, idegen, idős, ember állt a járdán. A keletről jövő napsugarak sárgaarany fénybe vonták az idős bácsi fejét, hajkoronáját.

Ketten voltunk. Én néztem őt, ő nézett engem. Csak egy pillanatra találkozott tekintetünk. Szemeink beszéltek. A másodpercek töredéke alatt kiderült, van bennünk valami közös. Köszöntöttem a szokásos jó reggelt-tel. Ő már a válaszában nyitott volt. Úgy szólt hozzám, mint aki régen ismer. A mosoly az arcán, az öröm, hogy megszólította őt egy másik ember a reggeli órában, és még más, nem tudom miféle érzések öntötték el. Megszólalt és csak beszélt. Ő beszélt, én csak néztem, figyeltem illendőségből, de illendőségem rövid időn belül csodálkozássá nőtt. A bácsi, valami verses szöveget mondott. Nem szabályos költeményt, és nem szavalt, de ritmus, dallam, fény, mosoly, öröm, tört fel belőle. A közlési vágy nem öltött szabályos nyelvi formát, szavakat, mondatokat, hanem egy sajátos, metakommunikatív együttesbe állt össze a személyiségét reprezentáló jelenetben. Csupán néhány pillanatig, másodpercig tartott. Legfeljebb egy-két percig. Ilyen jelenetben kikapcsol az ember időérzéke, ami amúgy is labilis.

Az én válaszom csupán annyi lehetett, hogy megkérdeztem: honnét ez a lírai megnyilvánulás? Csak nem szokott verset írni? De igen! És hol vannak a versek? Itt – és a fejére mutatott. Le kellene írni őket válaszoltam. Engem nagyon érdekelnek a versek.

Előadása, mert joggal nevezhetjük annak, amilyen rövid, váratlan, spontán, ösztönös, rögtönzött volt, olyan mélyről jött, s olyan hatásos volt. Élmény volt, mely köztudottan nem értelmi, hanem érzelmi síkon zajlik. Nem mondott semmi emlékezetre méltót, amit meg kellett volna

vagy meg lehetett volna jegyeznem.

Amikor elfordultam és be akartam lépni az irodába, rögtön tudtam: ritka, egyedülálló és megismételhetetlen pillanat részese voltam.

Ahogy elment, elkezdtem gondolkodni a történteken. Mi is történt velem? Ki ez az ember? Honnét jött és hová tart. (Ezután tudtam meg: akasztói, csak nem tartózkodik itthon, állandóan úton van a gyermekei között) Felemelő volt a jelenség: az aranyban úszó nyári korareggel, két ismeretlen személy váratlan találkozása, köztük lírával töltött érzelmi feszültség és egy várakozással teli, sokat sejtető jövőkép.

Az élmény hatására rögtön megvillant bennem: az a sajátos lélektani állapot, amely megjelent Miska bácsi arcán, az attitűd, s amit magában rejt, az attitűdköltészet. Amikor az érzés csupán gesztusokban nyilvánul meg, a készség jelen van a közlésre, de nincs „elkészítve" a gondolat a kimondásra. Az akarás olyan részben tudatos, de inkább tudattalan cselekvésekre kényszeríti a személyt, hogy a jelenlévő, befogadó szó nélkül is érzi, sőt megérti az elmondani kívánt gondolatot, üzenetet.

Ekkor pattant ki az új fogalom: attitűdköltészet.

Elhatároztam, Mihály bácsit megismerem közelebbről is.

Néhány hónap múlva újra találkoztunk. Dunavarsányba utazott, de jóval korábban érkezett. Behívtam a kultúrházba. Beszélgettünk. A felvételből közlöm a fontosabbakat.

– *Költő vagyok, Petőfi Sándornak az unokaöccse – mondta. Petrovics apja az én apám negyedik unokatestvére volt, de már meghalt az én apám is, anyám is. Én nem is azoktól örököltem, hanem [a] jó Istentől [a tehetségemet.] Én a jó Isten által tudom az eszemet és a véleményemet azt megnézem, hogy kinek osztom. Például Önnek osztom. És fogom osztani még én élek és Akasztón leszek. Bárhova visz a sorsom, de olyan rosszra nem fog vinni, hogy ne tudjak beszélni, ha nem is többet, egy-két szavat. De azt ígérem Önnek, hogy szeretettel, boldogsággal fogom Önt körülvenni, és ezt az ígéretet holtomiglan betartom. Helyes?*

– Helyes! Köszönöm szépen, Miska bácsi, de most mondja meg, mért van ilyen bizalommal én irántam, hiszen még nem találkoztunk, csak egyszer?

– *Egyszer. Erre is válaszolok... Majd [ez] lesz a jelen pillanatban a találkozásunknak a jelképe. Ezt én mondom Önnek. Bizalommal, szeretettel, boldogsággal vettem körül, mikor én először megláthattam, de Ön is ugyanilyen szeretettel fogadott engemet. Már legalábbis én így gondolom. A jelen pillanatban ennyit.* (fuldokolva beszél)

– Köszönöm, Miska bácsi. A múltkor, mikor találkoztunk reggel, azt kérdeztem, hol vannak a versei? Ott a fejben, azt mondta. (Ő

megismételte a mozdulatot, a saját fejére mutatott) Miska bácsi, mondjon nekem néhányat, ami eszébe jut csak úgy!

– Vannak gyermekei?

– *Öt gyermekem van, majd erről is írok (!) mindjárt, talán nem megy el a buszom:*

Szeretettel, boldogságban vesz körül az Isten,
Mikor rátok gondolok, édes gyermekem,
Imádkozva járok el előttetek... (érthetetlen szöveg)
Imádkozzatok ti is értem, mert tudjátok, hogy beteg vagyok.
De ha ezt ti megteszitek, boldogsághoz én vágyok.
Szeretettel imádlak benneteket öt gyermekem,

Négy leányom és egy gyermekem.
Neveltelek sokáig bűntől mentesen,
De imádkozzatok értem szüntelen.

– *Nem írta[m] le, de ebben* (a magnóra mutat*) benne van.*

– Benne van, igen. Múltkor egész jó erőben volt, most meg össze van roppanva. Mi történt?

– *Szívinfarktus, trombózis.*

– Akkor magának kórházban kellene lennie.

– *Oda szeretnék jutni, ha sikerül.*

– Ismét elénekli a Szeretnék egy szál orgonát leszakítani kezdetű dal két veresszakát (pontosabban, teljesebben, mint előbb) majd megkérdezi:

– *Mit szól hozzá?*

– Nagyon szép, Miska bácsi. Maga mióta gondolja azt, hogy költő? Mióta ír verseket? Egyáltalán, leírta a verseket régebben?

– *Nem!*

– Akkor tehát nem ír verset. Verset csak a fejében ír. Mióta csinálja ezt, emlékszik rá?

– *Huszonnégy éve, mikor összetalálkoztam a feleségemmel és mintha egy sugár jött volna innen ide...* (elfúló hang, bizonytalan szöveg a magnóról) *Mondom neki, mit akarsz velem? Én nyomorult, beteg ember vagyok. De azért jobban jártam, mint mostan, mert nem kellett bot egyáltalán. Én akkor úgy éreztem, hogy az Isten velem van. Azt a nőt nekem megadta, az én számomra, hogy boldoguljak. Hát boldogultam, mert ha én minden versemet le tudtam volna írni, nem is megyek messze, csak olyan megközelítőleg, ha nem volna már jó néhány százezer, akármi legyek. Néhány százezer.*

– Miska bácsi, az nagyon sok ám!

– *De itt van e!* (ismét a fejére mutat), *és majd meglátja, ha bejövök.*

Nem kell hívni, bejövök majd. Ezzel a mondattal fejezte be a beszélgetést Miska bácsi:

– *Örülök ennek a találkozásnak. Fogunk mi még találkozni, mert Akasztót nem hagyom el!* (Hangszalagról)

Elhagyta, mert a sorsa úgy hozta. Kiskőrösre került az Egyesített Szociális Intézmények Sárkány József úti Otthonába.

Moravcsik Ferencné volt abban az időben az otthon vezetője. Sokszor beszélgetett Miska bácsival. Rajzoltatta és beszéltette őt. Néhány beszélgetés után úgy érezte Erzsike, hogy Miska bácsi szövegeinek, melyek részben történetek voltak, részben dalok, részben imák és egyéb „műfajok" vegyesen, van folklorisztikai értékük és magnóra vette őket, majd egy részüket lejegyezte. Ebből közlünk egy oldalnyit:

[Istenem, könyörgünk hozzád]

Istenem, könyörgünk hozzád.
Vedd oltalmadba a lelkemet!
Bízom benned örökkön örökké. Ámen.
.....
Dicsértessék a Jézus Kisztus mindörökkön örökké.
Ámen.
Az Atyának, a Fiúnak, Szentlélek Istennek nevében.
Amen.
.....
Én mennyei Édesatyám!
Áldást kérek a jövőben, hogy hazamehessek.
Hittel, buzgó szeretettel otthon lehessek a feleségemmel együtt a mennyek országában,
örök oltalomban.
Dicsőség legyen mindenkor, mindenkinek, betegeknek áldás, jóakarat
mindenféle népnek, nemzetségnek.
És lévén, lőn az Úr, aki feltámadt a halálból.
Halálnak már nincsen diadala.
De halál, hol az akarat, ott a földön, a mennyben, ott nincsen.
Légy boldog, Isten, akaratod szerint.
És mi is együtt vezekelhessünk az élő tengeren, az élő vizeken
dicsőségben az Atyával, mennynek, földnek

teremtőjével, Jézius Krisztussal.
Amen.

.....

Ki a dicsőséges Mennyországban vagy, völgybe
letekintesz,
És Isten, bár Te vagy, győzelemnek a sikere a pokol.
De hol a diadalmad?
Az már elveszett, nem lesz többé,
mert az Isten a földet azért teremtette,
az Ádámot, az Évát, hogy folytassa az életet,
Szülessen sok Jézus Krisztus, szülessen sok Szűz Mária.
Mennynek, a földnek a teremtőjének a Jézus Krisztus
által üdvözülhessünk.
Amen.

.....

Örök Isten, te légy segítségünk, dicsérhessünk és
lehessünk Jézus szava hallgatói,
igaz megtartói.
Amen.

A szövegeket elválasztó pontozások az ima közben ejtett szüneteket jelzik, ahol lezárul egy-egy ima szövege, bár nem válnak el határozottan egymástól.

A szöveg műfaja: ima vagy fohász. Második feleségét nagyon szerette, sokat köszönhetett neki, róla szól az ima, őt foglalta imába.

Az ima a római katolikusoknál általában az egyház által szentesített szöveg, melybe beépülnek a hagyományok is. A kanonizált szövegek mellett ismeretesek a spontán formák is. Ez a kettő keveréke. Több szöveget kellene ismernünk, hogy biztosabban megítélhessük vallásos értékeit.

Miska bácsi szerette a szabadságot. Nem sokáig tartózkodott egy helyben. Ebből és rövid beszélgetésünkből arra következtetek, hogy inkább a spontán érzelmi kitörések híve volt.

Még közölt egy-két verstöredéket, ami vers, nóta, ima vegyesen. Nem tiszta műfajúak. Idős kor, megkopott emlékezet, érzelmi telítettség, egyedüllét, vágyódás a feleség után a mennyországba, az eljövendő halál sugallata, mind azt jelzik, elkéstem a gyűjtéssel. Néhány évvel korábban kellett volna megszólítani őt. Az *emlékezetbe rejtett vers* és az *attitűdköltészet* jelenségének felismeréséhez mégis nagyban hozzájárult.

BARNA JÓZSEF (1922)

A Barna család Kunszentmiklósról került Akasztóra valamikor a múlt a században. Jóska bácsi dédapja még Szentmiklóson van eltemetve, de nagyapja, Barna Mihály, már Akasztón élt, itt is van eltemetve.

Jóska bácsi is Akasztón született. Ő a legkisebb gyermeke, egyben az egyetlen élő tagja ama tragikus sorsú Barna családnak. Szülei 1929. április 25-én haltak meg. Ő már május 1-én libapásztor volt Fülöpszálláson, Téti Imre tanyáján. Iskolába nem járt, mert nem volt itthon, ill. csak a téli hónapokban. Nagyon keveset tudott, még írni, olvasni sem. Hantos Sándor volt a tanítója. Amikor év végén vizsgáztak a gyerekek, István bátyja elment érte, és hazavitte vizsgázni. Nem tudott semmit, de szép hangja volt, ezért a tanfelügyelő előtt mindig énekelnie kellett a vizsgákon a *Boldog asszony anyánk, régi nagy pátrónánk* kezdetű éneket, és a tanító úr átengedte kegyelemből.

Az első vizsga után már egyedül ment vissza a kanálisparton a gazdájához. Pista bátyja, a gyámja e szavakkal búcsúzott tőle: *Józsikám, nekünk most már ez az életünk, nekünk szolgálni kell, amíg csak élünk, csak így lesz kenyerünk.* A kiscseléd pénzt nem kapott, de háromszor ehetett naponta. Ez nem sok, de otthon még ennyi sem volt.

A család szétszóródott. A testvérek ritkán, csak karácsonykor vagy újévkor találkoztak.

Jóska bácsi az idők során Szabadszálláson, Apostagon, a Hetényi pusztákon, Alsódabason, Hartán, és a miklai tanyákon volt cseléd. Tavasztól őszig szolgált, általában március 1-től november 30-ig, András napig. Ügyes volt, szorgalmas és megbízható. És olcsóbb volt, mint a lelencgyerekek. Utánuk fizetni kellett az árvaszéknek is és a gyereknek is.

A katonaságnál már tanulhatott, tisztes iskolát is végzett.

Nagy élmény volt életében a nő: *„Sokáig csak bámultam őket, mint borjú az új kaput... Sokkal többre értékeltem őket, mint magunkat, a férfinemet. Számomra, aki olyan korán elvesztettem az édesanyámat, olyan volt minden nő, mint maga Szűz Mária. Az az érzés volt bennem, hogy én minden lányt szeretek."*

Fiatalon, amíg szolgált, nagyon megszerette a lányokat. Az volt az egyetlen szórakozása és a legolcsóbb – mondta.

Suba a subához, guba a gubához. Jóska bácsi is olyan lányt keresett magának, mint ő – szegényt. Amikor megismerte Polyák Margitot, így imádkozott: *„Én, aki annyit megátkoztam a szegénységet, azért imádkoztam, arra kértem az Istent, hogy ez a gyönyörű kislány*

szegény legyen." Az volt. 1946-ban megnősült.

Testvéreivel megegyezett: földet kapott tőlük cserébe az ő házrészéért. Egy fél házat vásároltak a Szűk utcában (ma Petőfi utca) 2 tinóért, 1 hízóért, 600 négyszögöl szőlőért és 1 hold földért.

43 nap híján 50 évig éltek együtt. Két gyermekük van. Jóska bácsi ma már özvegyen él.

Nagyon szeret olvasni. Főként ismeretterjesztő műveket, lexikonokat olvas. Nagyon szeret rejtvényt fejteni. Szép kis könyvtára van. A tudni vágyását végre kielégítheti.

Két asszony volt igazán fontos az életében: az édesanyja és a felesége. Ez abból is kitűnik, hogy két verset írt életében: az egyiket édesanyjához, a másikat a feleségéhez. Van dallamuk, sőt valójában dalként keletkeztek. Az *Édesanyám emlékére* így hangzik:

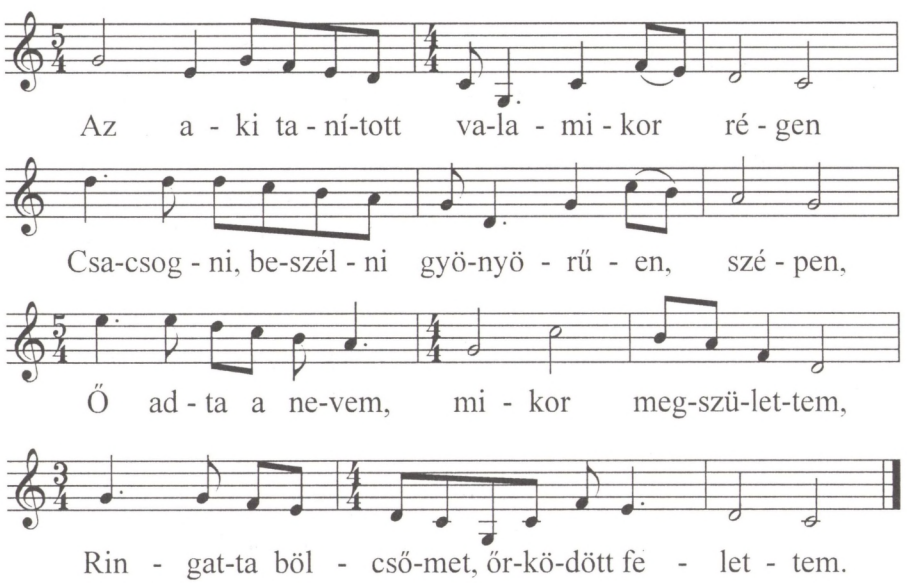

Drága volt, drága volt, drága az emléke.
Rozoga szobámnak falán függ a képe.
Ott függ rég a falon, éke a szobámnak,
Őt szólítom minden este jó anyámnak.

Pici, piros mécses világítja arcát,
Kitárja ölelőn felém a két karját.
Óh, ha megmozdulna, s keblére ölelne,
Boldogan pihennék én ott el örökre.

Búcsút intett felém ölelő két karja.
Bánatos lelkemnek ki legyen vígasza?
Vigaszt ad majd nekem, ki fölöttünk vigyáz,
Ki bús éltünk után hantjaink közt megáll.

Dallam: Ha kimegyek a temető mély árkába. (citerán játssza el)

Fél évig írta Jóska bácsi e verset, melynek később adta a dallamot. Amikor elolvasta nekem, ezt fűzte hozzá: – *Nagyon nehéz volt, de megérte!*

A másik vers már eleve dalként született, ugyanis a dallam már gyerekkorában beült a fülébe, még libapásztorkodás idején, és a szöveg csak egy-két napja született. Így szól:

[Pitymalodik, szól a kakas]

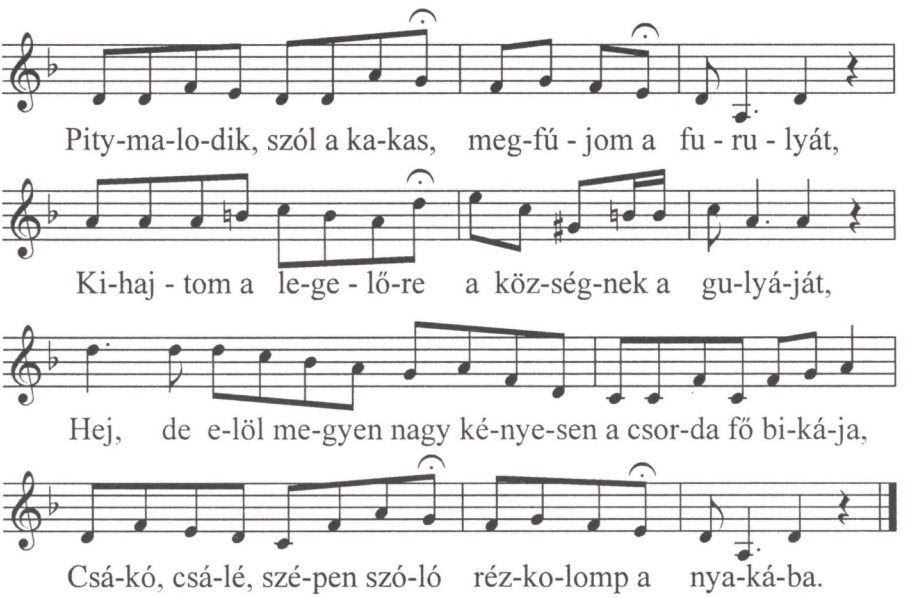

Ne, te, ne, te, Csákó, Csálé ebadta vad bikája!
A tehénnek nincsen tőle maradása, nyugvása.
Hej, de egyet-kettőt a karikással majd közéjük durrantok,
Én ilyenkor a babámra, Margitkára gondolok.

Ha kihajtom a gulyámat a virágos mezőre,
Tarisznyámat, a subámat leterítem a földre.[x]
Hej, de föröstökre[xx] pásztortűznél sütöm én a szalonnát,
Lágy kenyérnek tetejére csöpögtetem a zsírját.

Pista fiam, az angyalát, vedd elő a furulyát!
Fújd el nékem, édes fiam, a számadó nótáját!
Hogy nem akar a tehéncsorda kint a mezőn legelni,
Nem akarja a számadót (a) számadóné szeretni.

Költözik a fecskemadár más idegen országba.
Én is mennék, hogyha tudnék a falumból utánna.
De, nem ereszt a Juliskám gyönyörű szép kék szeme,
A jó Istent arra kérem, hogy egy cseppet szeressen.

Kongó, Kongó[xxx] vén robotos, menj a gulya elébe,
Gyere kutyám, tereljük be a gulyát a községbe.
Ha beérünk, minden asszony megfeji a tehenét,
Dicsértessék, adjon az Úr nyugodalmas jó estét!

(x) = lehet: *gyepre* is
(xx)=föröstökre: Frühstück német szóból → früstök → föröstök=reggeli
(xxx)= a kutya neve

Egy kutyanyelvre jegyezte le Jóska bácsi a dalt. Amikor elénekelte, még hozzáfűzte: – *Írhatnám tovább is, de felesleges.*

1999. húsvét hétfőn Jóska bácsi locsolni indult, de nem volt verse. Így szólt magában: Locsolóvers nélkül nem mehetek locsolni. Nincs versem, hát majd írok egyet. Ezt írta:

[Kelj föl párnáidról]

Kelj föl párnáidról, szép ibolyavirág!
Nézz ki az ablakon, milyen szép a világ!
Megöntözlek szépen az ég harmatával,
Teljék a tarisznya szép piros tojással!

Bíztatásomra, hogy írjon más verset is, ezt válaszolta: – *Tudnék írni, de minek!*

Ennek ellenére, ez év végén, december 11-én megkaptam tőle a *Pitymalodik, szól a kakas* kezdetű dalt. Így születnek a dalok.

Meg kell jegyeznem: a Barna család muzikális család volt. Minden tagja tudott citerázni. A legidősebb Pista bácsi, jeles közéleti személyiség a faluban, cimbalmozni szeretett nagyon. Jóska bácsi játszott szájmuzsikán (szájharmónika), tangóharmónikán és még ma is játszik szinte minden nap citerán. A citera ott fekszik a nyári konyhában

az asztalán. Csak egy mozdulat és már szól is. Ez a muzikalitás beragyogja Jóska bácsi öreg napjait is. Dalai jól felismerhetően mutatják, kihez fűzte őt szoros kapcsolat.

Van még egy írása Jóska bácsinak, amely ide kívánkozik. Az *Életünk történelem* c. pályázatra ő is írt egy dolgozatot. Címe: *Pénz és ember. Utószó*. Az írás pont négy füzetoldalt tölt meg. A sorok margótól margóig tele vannak írva. Amikor elolvastam, rögtön éreztem: ez nem egyszerű prózai szöveg. A sorok kisebb egységekre oszlanak. Az egységek: mondatok, szószerkezetek, szavak, a szavak végei, a ragok és képzők ismétlődnek és az ismétlődésben szabályszerűségek rejlenek. A szöveg ritmikus. Hogy jó érzékelhető legyen, az általam érzékelt szakaszhatároknál megtörve szedtük ki a szöveget. Így jobban látható. Már a szem felismeri és segít a fülnek érzékelni a ritmus hullámzását vagy épp döccenését.

Pénz és ember
(Utószó)

A pénzt, ha dolgozol megkapod.
Ha szerencséd van, vagy ügyeskedsz, százezreket is
szerezhetsz,
de gyárat nem vehetsz,
jobbágyot, rabszolgát nem tarthatsz.
Mi értelme hát eladni pénzért a becsületedet?
A munkához jogod van.
A nép alkotmánya biztosítja számodra az állást és a kenyeret.
Ha talpat nyalsz, hízelegsz, magasztalsz hitvány senkiket,
tán magasabbra kúszhatsz a ranglétrán,
rázhatod a rongyot,
de úr nem lehetsz,
mert önként csak a bolond vállal nálad szolgaságot.
Mi értelme hát eladni – magasabb rangért – a becsületet.
Harcolni kell!
Ma sem adják ingyen a babért,
Hazugsággal csatát nyerhetsz.
A pillanatnyi győzelmet is megszerezheted.
Jutalmat, kitüntetést is kaphatsz.
De az igazi hős csak a harcban születik.
Fityeghet a melleden a jelvény,
viríthat a fejeden a babérkoszorú:
a munkatársaid, a barátaid akkor is tudják, hogy ki vagy?

És ha érdemtelenül hordod a csillagokat,
szégyelheted magad.
Mi értelme hát eladni – hamis győzelemért – a becsületet?
Ne hidd, hogy körülötted mindenki vak, süket, naiv és ostoba.
Hazudni lehet.
Becsaphatod a feleségedet, családodat, rokonaidat,
imádóid is akadnak.
Nem ismeri fel mindenki a hamisítványt.
Félrevezethetsz, elnémíthatsz ostoba bölcseket,
akik attól vélik nagyobbnak magukat,
hogy téged nagyra tartanak.
De nem csaphatod be a hazádat,
nem csaphatod be a nagy világot!
Az idő mindenkit megmér,
mindenkit helyre tesz.
Akik nem szólnak, azok is figyelnek;
felbecsülnek, mérlegre tesznek.
Egy ideig hisznek, bíznak benned,
hiszik, hogy megjavulsz,
elégedetlenkedve, fog szorítva tűrik hitványságod,
de a végén le csapnak rád,
összetörnek és szemétre vetnek.
Te is a helyedre kerülsz.
Az élet kiméletlenül osztályoz.
Az emberi sorsok könyvében feljegyzik minden tettedet.
Értékednek megfelelően beírnak a kijelölt rublikába.
Ott nem csak munkás van meg paraszt, meg értelmiségi és kispolgár.
Ott külön válnak a jók és rosszak,
a becsületesek és gazemberek,
a bátrak és gyávák,
a dolgozók és dologtalanok,
az igazak és hazugok,
a tanultak és tanulatlanok,
a zsenik és a koklerek,
a művészek és a ripacsok,
a szűzek és a szajhák.
Ott elválik egymástól a hitvány és a nemes,
pőrére vetkőzik az igazság –
hiába öltözöl selyembe, bársonyba,
akkor is mezítelen maradsz.

Mi értelme hát eladni – egy hamis életrajzért – a becsületet?
Az életéért mindenkinek felelnie kell.
Ha hazugságban éltél,
az igazadért hiába perlekedsz.
Alsó fokon a pert megnyerheted
– de felső fokon –
a nép itélőszéke előtt –
nincs kibúvó!
Ott a fiad, az apád, az anyád, a testvéred,
a feleséged, a szomszédod, a munkatársaid,
a főnököd, a beosztottaid, az ismerőseid,
ülnek az ítélőszékben
és fejedre olvassák tetteidet:
milyen munkás, milyen beosztott, milyen vezető,
milyen gyermek, milyen testvér,
milyen apa, milyen barát –
milyen ember voltál?
És ítéletet hoznak.
Mit gondolsz, milyen ítéletet hoznak?
Minden azon múlik:
elvesztetted vagy megtartottad a becsületedet?
Hidd el barátom,
nincs más értéked a földön,
csak a becsületed, az emberséged.
A többi: a ruhád, az aranyad, a lakásod, a kocsid,
a nyaralód, a rangod,
mind veszendő:
elpusztítja az idő, az árvíz, a tűzvész, a válság, a háború.
De ha becsületes vagy,
akkor a pokolban is ember maradsz!
Becsületes emberként mások szemébe nézni –
nincs ennél szebb dolog!

Ember hát tudd meg!

nem akkora vagy amekkorának tartod magad,
hanem akkora, amekkorának mások tartanak.
Lehet, hogy szerényen élsz –
s néha nélkülözöl is –
gyalog jársz
és nem külföldön nyaralsz,

hanem itthon töltöd a nyarat –
de akkor is jobb, ha a becsületed megmarad.

Így legalább te is becsülheted magad.

Életünk történelem

Bordal

Piroslik a bor a pintes üvegbe.
Barna kislány, ülj bele az ölembe.
Tüzes a bor, ha megiszom, berúgok,
Adj egy csókot, mindjárt kijózanodok.

A bor tüze kialszik már reggelre,
Csókod tüze ég és lobog örökre.
Barna kislány, ne kéresd hát magadat,
Jó kedvem van, ragadd meg az alkalmat.

Nyújtsad csókra cseresznyeszín kis szádat,
A szivemet ne ölje meg a bánat.
Hadd rúgjon be az én szivem a szádtól,
Hogy csak téged szeressen és imádjon.

A te szived rúgjon be az enyémtől,
Viruljon ki fehér orcád tüzétől.
Hajtsad buksi fejecskéd a keblemre,
Hiszen tied szivem forró szerelme.
2001. június 17.

Kézirat:
Napló. Jóska bácsi naplónak nevezi, de utólag írt visszaemlékezés. Csak részletek jelentek meg belőle Dulai Sándor cikkében.
Dalosfüzete Népköltészeti Gyűjteményünkben.
Hangzó anyag:
Kedvenc dalait, nótáit magnószalagra énekelte a rádióból felvett zenekarok kíséretével.
Róla:
Dulai Sándor: Szegény lányt keresett magának.Kincses kalendárium a 2000. esztendőre.Bp. 88–92.

B. NAGY JULIANNA (1923–1944)

B. Nagy Julianna, Ilona Akasztón született 1923. február 5-én. Apja B. Nagy Ferenc férfi fodrász, falunk egyik legtehetségesebb költője, akinek szintén olvashatók versei e kötetben. Elemi iskoláit helyben végezte, majd Kalocsán folytatta tanulmányait. Az Assisi Szent Ferenc Leányai betegápoló rendnek volt a tagja. A Rendben a Mária Vilma nővér nevet viselte.

Fiatalon tüdőbajban hunyt el, mint oly sok akasztói gyermek abban az időben. Emiatt égették el hagyatékát. Kis füzetkéje Isten kifürkészhetetlen akaratából, és testvérbátyja, Nagy Ferenc jóvoltából megmenekült. Ebben találta bátyja e két verset és küldte el, hogy felvegyük a Rejtett rímek c. kötetbe. Örömmel tesszük, hiszen az ő élete is bizonyítéka annak a vallásos, szent aurának, melyet az akasztói nép századokon át maga köré varázsolt, és amelynek fiai szétszéledtek a nagyvilágba, hogy elvigyék a falu hírét és felszentelt papjai legyenek szeretett vallásuknak. A kis Juliskát is magához szólította először Jézus, az ő szolgálatára, aztán, nagyon fiatalon, az Úr az ő, immár végső szolgálatára.

Íme a két vers:

[Jézuskám, a Te "Vilmosod" beteg]

Jézuskám, a Te „Vilmosod" beteg.
Gyógyítsd meg, úgy kér ő Tégedet!
Ne hagyd itt sinylődni a betegágyon,
Hisz annyi lélek várja a világon.
Várja, hogy bátorítsa őket,
Ég felé irányítsa tekintetüket.
Jézuskám, ő úgy szeretne meggyógyulni,
A lelkenek százait Tehozzád vezetni.
Szeretné bátorítani a csüggedőt,
S megvigasztalni a szegény szenvedőt.
Könnyet letörölni, bánatot oszlatni,
Minden szegény bűnöst Tehozzád küldeni.
Megkeresztelni a pogány gyermekeket,
Megtéríteni a hitetleneket.
Úgy szeretné mindezt megternni!
Jézuskám,
Érted egyedül csak egész életén át.

Gyógyítsd meg, kér Téged, minél hamarább!
Hogy végezhesse a feladatokat.
De mindig csak a Te akaratod legyen,
Marad ő sokáig függve a kereszten.
Ha neked így tetszik jobban, ám legyen.
Szenved ő szivesen, bátran, türelmesen.
Lelkeknek százait így is mentheti,
Hogyha szenvedéseit Teérted viseli.
Jézusom, ugye őt meghallgatod?
Hisz neki is úgy jó, ahogy Te akarod.

Emlékezés
(Megtörtént)

Mikor a zárdába jöttem,
S a fogadószobába mentem,
Ott volt egy néni,
Aki elkezdett lányáról mesélni.
Elmondta, hogy illedelmes,
Mindenkihez szelíd, kedves.
Vele mindenki megelégszik,
Reá senki sem panaszkodik.
Délután elment a néni...
Egyedül maradtunk:
Anyám és én.
Ekkor anyukám homlokon csókolt
és mondta:
„Ne halljak, kislányom, panaszt
rád soha!"

Az első egy ima, melyet beteg embertársáért mondott, és amelyet le is írt, hála Istennek. A másik az ő saját életének lényeges mozzanata: az a pillanat, amikor belépett a rendbe. Ennek az egyszeri, egyedi, megtörtént eseménynek, igaztörténetnek, világpontnak a rögzítése verses formában.

CSANÁD BÉLA (1926–1996)

Tárogató

Este volt már, késő este.
Minden aludt, madár, lepke,
Csak valahol messze-messze,
Egy hang sírt a néma csendbe.

Egyik régi magyar várban
Tárogató sírt a csöndes éjszakában.
Fájlalón, sírón, szivet rázón
Szólt e hang a néma éjszakákon.

Mindig szomorú, kesergő volt hangja,
Mit siratott, már mindenki tudja,
Mindig azt siratta, mindig azt beszélte:
Hej, mi lesz veletek ős Árpád népe!

Akasztó, 1939. június

Magyar nyár

Hív a mező s dalos madár,
Csalogat a rét.
A pacsirta és a rigó,
Minden olyan szép.
Int a kalász, szól a virág,
Hallgass csak miránk,
Minket minden olyan nagyon
Szeretni kíván.

Nézd a madárt, a pacsirtát,
Mily magasba száll,
És a tücsök, hallgasd csak, hogy
Hogyan muzsikál.
Feléd int itten minden lomb,
S minden kis madár.
Oh, mily jó itt, óh, mily szép itt
Ez a magyar nyár!

Akasztó, 1939. Július

A mező

Kint vagyok a mezőn,
Gyönyörű itt minden.
Ilyen sok szépséget
Nem láttam már régen.

Sárga kalászok közt
Nap arany sugára
Megtörve fekszik el
Zöld kukoricára.

Itt-ott már a tarló
Sárga mezejében
Nagy keresztek állnak
Szépen sor rendjében.

Fent a magas légben
Pacsirta csicsereg,
És a zöld mező közt
Tücsök ciripelget.

Amottan a barom
Delelőre fekszik,
Álmosan feküsznek,
A juhász is alszik.

Amott egy kútágas,
Álldogál egyedül,
Búsan néz a tájra,
Melyre forróság ül.

Déli harangszókor
Megállnak a munkák,
És az Úrangyalát
Mind elimádkozzák.

Oly csendes ilyenkor
A messzeli határ,
Csak tücsök hegedül,
És énekel madár.

Kalocsa, 1940. április

Itt járt Krisztus

Itt járt a földön Krisztus, a Mester.
Egyszerű ruhában, mint a többiek,
Nem volt sem gazdag úr, sem hadvezér,
"Ács fiá"-nak hívták az emberek.

Amerre ment a nép közt,
Nyomában járt az áldás és a béke.
Örült a vak, a sánta, a béna,
Ha kezük ruháját érte.

Megtanított, mi az, hogy élni.
Nem diktátorként, fényes gazdagon,
Hanem szegényen, alázatos szívvel,
Talán elfeledve és megvetve nagyon.

Égi boldogságot hirdetett
Azoknak, kik nyomába lépnek,
És utánzói lesznek a szótlan,
Önfeláldozó keresztviselésnek.

Itt járt a földön Krisztus, a Mester.
És itt jár közöttünk most is csöndesen:
Tanítja lelkünk, hogy kell Őt követni,
Tanít szenvedni némán, türelmesen.

Kalocsa, 1942. március

A jó gondolatok

Sólyomszárnyon jönnek,
Sólyomszárnyon mennek,
Üzennek a völgynek,
Üzennek a hegynek.

Elvisznek távolra,
Tarka lepkét üznek.
Számodra, számomra
Koszorúkat fűznek.

Vidáman dalolva
Elszállnak az éjben,
Zöld ágakat hozva
Megjönnek reményben.

Csöndesen suhanva
Senkit nem zavarnak,
Szívekbe hatolva
Tettekre gyújtanak.

Megjöttek, elmennek,
Sietnek, nem várnak,
Csak akkor pihennek,
Ha valóra válnak.

Csak akkor pihennek,
Ha valóra válnak.
Kalocsa, 1943. március

Tavaszi jambusok

Elmúlt a téli hó fehér világa,
Kis jégvirág nincsen már ablakunkon,
Hideg nem csíp piros rózsát arcunkon,
Nem öltöznek már a fák zúzmarába.

Rügyek fakadtak szépen sok-sok ágon,
Barackfa itt is, ott is szép virágos,
Kis méhecske zümmögve arra szálldos,
Zöld lett a fű a messzi nagy határon.

Megérkeznek a gólyák és a fecskék,
Virágra szálldosnak a tarka lepkék,
Pacsirta víg dalt énekel a réten.

Gyönyörködök az Isten-alkotásban,
Oly szép itt minden kint a nagy határban.
Kis bárányfelhők úsznak át az égen...
Kalocsa, 1943. Április

Van-e szebb hivatás?

Kispaptársaimnak ajánlom

Sok ember sötét éjben vándorol,
nem tudja miért, nem tudja hova.
Fényt vinni ezeknek szeles éjszakákon,
siető léptekkel sietni oda,
hol zúg az örvény, és az árban
emberek vesznek el, kint az éjszakában
Krisztus fényét vinni:
van-e szebb hivatás?

Szeretni Istent örök szeretettel,
szeretni Istent égő szeretettel,
hófehér lélekkel, dolgozó kezekkel,
szenvedő testvérhez lehajolni lágyan,
/Jaj, sokan szenvednek sötét éjszakában!/
szeretni mindenkit, mint Istennek tetszik,
mosolyogva menni mindig csak előre,
visszamosolyogni madárra, mezőre,
mosolygó lélekkel Isten hegyén járni,
Krisztus kezét fogva mindig harcban állni,
kietlen pusztákon mint őrtorony állni,
Istent szolgálni oltárnál, mindenütt:
van-e szebb hivatás?

Ez a pap hivatása.
Igaz, hogy néha nehéz a küzdelem,
igaz, hogy gyakran lázadozik testünk,
és vigyáznunk kell, hogy soha el ne essünk,
és nehéznek tűnik tövisek közt járni,
Isten szőlőjét melegben kapálni,
délibábos pusztán csak egyedül állni,
és nem állni meg hívó leánykacagásra,
de Isten kezét fogva túljutunk a vészen,
megőrizzük lelkünk tisztán, hófehéren,
S ugye, testvérem, gyönyörű dolog
Isten kezét fogva járni az életben.

Kiskunhalas, 1943. október

Egy szegény kisfiú

Nem tudom, most mit csinál az apja,
lehet, hogy alig van betevő falatja,
és homlokán az izzadtság csorog,
barázdált arca ritkán mosolyog...

Nem tudom, most mit csinál az anyja,
talán tíz gyereke van, s a ruhákat varrja,
és mosni jár reggeltől késő estig,
korán hajnalban kel és későn fekszik...

S talán a szegény kisfiú most éhes,
míg én nevetve nyúlok a kenyérhez,
s a sok szegény most fázik rossz ruhában,
én meg itt ülök jó meleg szobában.

Mégis, mégis annyi panaszom van.
Jaj, mért akarok élni mindig jobban?!
Hisz akkor is, hogyha már semmink sincsen,
miénk lehet legfőbb kincsünk: Isten.

Kalocsa, 1943. november

Karácsony
ESTE

Augusztus egyszer Rómának császára,
Nagy hatalma voltán aztat parancsolta:
Minden élő polgár írassa fel nevét,
Mondja meg vallását és születése évét.
Még pedig iratni akárhol nem lehet,
Mindenki ott legyen, ahol megszületett.

Így történt, hogy ekkor József és Mária,
Az első az ács volt, a másik Isten lánya.
Ők is elmentek a római parancsra,
ahol ők születtek Betlehem városba.
Sokáig kerestek lakást, nem találtak,
Végre egy szegény barlangban megszálltak.

Ott született Krisztus, Isten égi bárány,
Embereknek égi s földi békét adván.
Leszállott a földre emberképet öltvén
Egy szegény jászolnak fagyos, hideg ölén.
Krisztus volt ő, Isten, Atyának a fia,
Pásztor volt az első meglátogatója.

Angyal vitte a hírt szegény pásztoroknak,
Megszületett Krisztus az ő barlangjukban.
Jöjjenek, nézzék meg Üdvözítőjüket,
A jászolban fekvő kisded gyermeket.
El is mentek hozzá Betlehem városba,
Ajándékuk volt túró és kis birka.

És a kisded Jézus lemosolygott rájuk,
Nagyon tetszett néki szerény ajándékuk.
A hideg jászolból rájuk mosolygott,
S gyémánt szemével rájuk áldást osztott.
Krisztus, az Isten, a föld Megváltója
Játszadozott ottan, a hideg jászolban.

Nem meleg szobában vagy egy palotában,
Született Krisztus egy szénás jászolban.
Melegséget rája csak a barom fújta,
Tehén, ökör s birka odahajolt rája,
S a kisded Jézust azok melengették
És, ha nem is tudták, de Krisztust segítették.

S mikor a csillag feltűnt Napkeletről,
Eljöttek a bölcsek zengve dicsőségről,
De mi nem voltunk ott, nem is énekeltünk,
De most karácsonykor mi is ott örüljünk
Jézusnál a pásztorokkal, képzeletben,
Énekeljünk az angyalokkal Betlehemben.

A karácsonyfa mellett most az egész család
Lássa a jászolban Krisztust, a föld Urát.
Énekeljünk ottan a szent angyalokkal .
Imádjuk ott Krisztust a jó pásztorokkal,

Melegítsük Krisztust ott az istál[l]óban,
És a kisded köztünk áldást oszt valóban.
Édesanyámnak, apukámnak karácsonyra:
Szerető fiúk: Béla

Megjegyzés: egyedi, díszített kézirat, megkülönböztetett figyelmet érdemel; a verset kézzel írta le a szerző két összehajtott A/4es lapra, a cím kiemelve feketén árnyékolt piros betűkkel, a versfők kezdőbetűje díszes iniciálé, az első oldalon fent és két oldalt színes díszítés van, vázlatos épület, istálló, fenyőágak, virágok vízfestés a szélek tussal kihúzva; középen fent ez a szöveg: GLORIA IN EXCELSIS ('dicsősség a magasságban'), az időpontot nem jelölte. [1943(?)]

Fekete varjú a tavaszi fán

Fekete varjú ül a tavaszi fán.
Nincsen nékem már nyugodt éjtszakám.
Messze repültek a régi, színes álmok,
feketevarjús fák alatt szántok.
Néha a pusztáról sóhaj kerekedik,
s az ablakot barna viharfelhők verik.
Sírnak a fák a semmiszürke égre:
mikor jön egyszer szép tavaszunk végre?
Tudom, a madarak is búsabban szállnak;
az én testemen is fáradtak a szárnyak.
Máskor, ha fa tövén ibolyát szedtem,
attól virágos lett mindig a kedvem.
Most, ha a rétből a szél világnak ered,
kérdem: az én kedvem vajjon hol tekereg?
Esténkint árny lepi el a bús szobákat,
és az ajtón hozzánk bekopog a bánat.
Istenem, mikor lesz újra dalos határ,
kacagó fák és napsugaras a nyár?
Hej, mikor is jön majd vissza régi álmom?
Lesz-e szüreti dal őszi délutánon?
Lesz-e arató az érett búzaföldön?
Lesz-e, aki ősszel kukoricát törjön?

Most fekete varjú ül a fáknak hegyén,
És szebb tavaszt várunk bús hazám meg én.
Kalocsa, 1944. március

Viszontlátom szülőfalum

Viszontlátom szülőfalum
nemsokára.
Ráborulok zöldpázsitos
hős vállára.
Előttem lesz, szemem előtt
szép határa,
s bolyonghatok a rétjein
valahára.

Tudom, szeret ő is engem,
úgy mint régen.
Száz városnál sokkal drágább
kincsem nékem.
Várnak már a régi gólyák
a kéményen.
Megyek innen nemsokára
víg serényen.

Szeretlek én szülőfalum
mindig téged.
A szivembe tette Isten
drága képed.
Milyen hálát tudnék adni
én tenéked?
Bárcsak hoznék a nevedre
dicsőséget!
Kalocsa, 1944. Április

[A sorsunk nem volt soha földi éden]

A sorsunk nem volt soha földi éden,
s hiába várod, nem lesz soha az;
a szenvedés, a munka sose' szégyen,
a dolgozóé a boldog tavasz,

mert szenvedésből nemcsak könnyek lesznek,
a jóság is a szenvedés fia,
és újrazöldül minden fájdalomból
a boldogság, mint tavaszi fa.
Szeresd azért, ha van, a bánatod is,
hisz bánatunk az örömről dalol:
hogy lesz egyszer még sokkal jobban ennél,
s megnyugszunk egyszer vígan valahol.

Akasztó, 1945. április
Sok szeretettel Béla

Emlékvers Minda Rózsa emlékkönyvébe

Gyümölcsoltó

Egy üzenet,
egy angyal szárnya:
már itt az Úr
szívedbe zárva.
Beépül Isten
a világba,
rügyezik Isten
szabadsága.

Anya méhében
az igazság.
jövőnk, hogy múljék,
ami gazság.
Benne az ország
születőben,
Máriában,
az anyatőben.

Ecce homo

Ne bántsátok

Az Ember áll előttetek
a töviskoronás
a háború áldozata

akinek félkarját elvitte a srapnel
szemét a gránátszilánk
Tiszteljétek
apám keserű mosolyát
aki megjárta Isonzót és Doberdót
még az erdei vadat is
becézgette ő
együtt imádkozott a lovaival
Tiszteljétek

Virágének

Rózsák, rezedák, nárciszok,
de szomorú vagyok!
Remeteségbe mennek a
törékeny angyalok.
Világ rengetegében én
hová vonulhatok?
Valahol ismertek-e még
lakatlan csillagot?

Ami követelődzik, ím,
nem a jelen.
Ami létezik, nem az a
reménytelen,
nem is a sors, azt nem lehet
leküzdeni.
Békét magamban kellene
teremteni.

A postáslány

Egy félkarú lány hordta régen
falunkban a leveleket.
Nyaranta gyakran vele mentem,
én a pöttömnyi kisgyerek.

Félkarja volt, de azzal is mily
nagy forradalmakat kevert:
az emberek sírtak s nevettek
mindenfelé, amerre ment.

Vele tanultam látni, akkor
a világ sorsa hogy forog,
s hogy közömbösek nincsenek, csak
sírók vannak és boldogok.

Késő szombat délután

Nem láttam még ilyen ezüstös
mélyből sugárzó kék eget!
Fák lombja úszik mérhetetlen
magasban s hószín fellegek.
Hízelgő szellő száll az ágra,
s versenyt csörög az ostoba
szarkákkal, mintha semmi dolga
nem volna már, sem otthona.

A rét selymén tengert csodáló
arccal hever egy kis legény,
körötte béklyót zörgető szép
csikó, néhány ökör s tehén.
A fiú lankadtan elalszik,
oly bágyasztó a levegő,
de állatjait féltve őrzi
a harsogó dús legelő.

Halk neszezéssel pihenőre
készül a szombat délután,
ragyog a táj, mint hazatérő
szerelmes arató leány.
A csöndes árnyak áramában
lassan bevonja szárnyait
a síkság, s nézi a pipáló
apró kémények százait.

Pattog a tűz, csillog a krumplin
a paprikás zsír bíbora.
Fortyog a lé, akár az étvágy
várakozó vad mámora.
Hét végén fogaink erői
megnőnek, szájunk szélesebb,
s ahogy betelik nyugalommal
a föld, ezerszer ehesebb

lesz a szívünk, mely küzdve bátran
munkálta boldog igazát...
Kint még egyszer a zaj feléled,
gulyás pattintja ostorát,
az állatok szédült örömmel
szívják a hazai szagot,
és a csorda füstjén keresztül
felszikráznak a csillagok.

Akasztó

Kiss Benedeknek,
a költőnek és földimnek

Itt még senkit sem akasztottak,
csak tizenkilencben egy heves parasztot,
azelőtt is, azután is csak önmagukat
a szegények, ha elméjük elborult.
A sár se volt akkora, hogy szekeret akasszon,
szikes a föld, az ekét se veszi be.
Gyalog amúgyis messzebbre juthatott,
aki menni akart. (Itáliába
katonának, Berlinbe kurtizánnak.)
Nem tudom megfejteni nevedet, falum,
te szívet szakasztó árva világ,
mezítlábasok, betyárok hazája,
sorsomat örökké sorsodba akasztó,
Ég alatt marasztó, kenyérszagú táj!
S aki elvándorolt, messzebbre jutott-e?
Én is hogy eljöttem, otthont nem találtam,
csak tied vagyok én, hűséged foglyaként
örök visszatérő.

Ma sem kell senkinek sehol a szegény,
csak az ígéret s a remény az övé:
megváltó várakozás.
Csak a mennyek országa
a szegényeké.

Böjti szelekkel

Most menedék a bánat
a város puszta lett
rád farkascsorda támad
hófúvás betemet

Ha zord böjti szelekkel
a tavasz visszatér
a múltad is feledd el
s mi másnak többet ér

add oda aki kéri
még boldogtalanabb
élj mint a mesebéli
toronyban aki rab

szabadulást remélve
szárnyára vesz a hit
mert nem bírod ki élve
hogy ne várj valakit

Gyökér a földben

Halott anyám
gyökér a földben
belőle nő
emlékek tája

Égig érő fák
mind benne gyökereznek
mindig hazavezetnek
az ő jegenyéi

Halott anyám
gyökér a földben
befonta láthatatlanul
egész világom

Aki síkságon született

Aki síkságon született
kiszolgáltatva világnak,
nem lehet boldog remete,
akit mindenütt haza várnak.

Feje fölött a kék tető,
a csillagok szívébe látnak,
egyedül gondolkodni se,
emlékezni se tud magának.

Mindig menekülésre kész,
ezért mindenkinél nyugodtabb,
tűzön át, vízen át szabad
útjai végtelenbe futnak.

Anyám szeme

Anyám fekete fejkendője
jut eszembe:
az egyszerű élet
lobogója.
A szeretetre épített világ,
amit Jézus hirdetett
a boldogság hegyén.
Anyám küzdelmes,
hősi élete.
Ahol gyermek voltam,
az a ház,
amely fölött örökkön-örökké
a betlehemi csillag ragyog
s anyám szeme,
a legfényesebb csillag.

Vadászat

Apám megy elöl, én utána,
köröttünk halkan sír a nád.
A csillagok között kiáltva
húznak a fáradt vadkacsák.

Lapulj a nád közé, le gyorsan!
Néhány szorongó pillanat,
s egy vad a szédítő magosban
forogni kezd a hold alatt.

Csobban a víz lábam nyomában.
Előbb is csobbant, hogy a holt
kacsának vére len a sásban
a szikes vízzel összefolyt...

S mentünk tovább. Nem is figyeltem
a többit, mily riadva szállt!
Hogy rázták le vad rémületben
a szárnyukig szökő halált!

Egy régi szélmalomra

Emlékeimben úgy állsz még ma is
gyerekkorom fénylő ege alatt,
mint óriás, kitárva karjaid,
szállani készen, mint a madarak.

Sokszor megmásztuk gerendáidat,
ott születtek az első távlatok.
Néhány méter magas tető alól
az ember mennyi szépet láthatott!
A kis patak lent vígan ballagott,
vizén tótágast álló vadkacsák,
túlnan a rét s határtalan szikek
füvén a csorda ringatta magát

előre lassan, füllesztő meleg
hullámain keresztül, s fönt az ég

felhőfodrokkal ékes partjain
bárányok itták tengerek vizét.

Távol a falu zsongott, mint a kas,
zöld cséplőgépek dünnyögték körül,
s gabonás zsákkal teli a derék
kocsik vonultak győzelmi jelül...

Ott állsz-e még? Hej, citerál-e még
a szél vitorlád roncsolt szélein?
Emlékeim szép kék ege alatt
forogva némán őrlöd éveim.

A kanász

Ha ostora pattog az utcán,
a fegyverek jutnak eszembe.
S ha fújja tülkét rendületlen,
a trombitaszó harsog egyre

emlékeimben, és a porban,
amit az ijedt disznók vernek,
úgy rémlik, fojtó csatafüstben
fáradt oszlopok menetelnek,

pedig a kanász csak a béke
embere mégis; hogy jólét
virágozzék, hajtja a csordát,
és otthona a sarjadó rét.

De én a gyilkos háborúknak
gyermeke, szinte tehetetlen
szorongó képzettársítások
rémeit hordom a szívemben.

Bájoló

Kinek semmi kinek emlék
mért maradjak hova mennék
boszorkányok csipkebokra
csipkefüggöny csillagokra

Nem a csillag szemd éget
hol keressek menedéket
rókalyukban csigaházban
azt sem tudom merre jártam

Tág mezőben csillagűrben
hálóidba menekültem
vad tüskéje rózsafádnak
hogyha fáj is csak imádlak

Meg ne köss jaj ne eressz el
bűvölj lánggal szerelemmel
ronts meg dallal szögezz fára
te vagy kínom lelkem ára

Házam fölé kapufámra
tűzd ki napod éjszakára
nem halok meg nem is élek
soha többé csak tevéled

Sziksós néni

Nyárvége van. Fakó ruhában
megy, megy az úton
egy öregasszony.
Kezében gyékényből fonott szatyor.
Nagyon nehéz, nagyon nehéz!
Lehúzza vállát. Hangosan
lélegzik, s néha alig hallhatóan
ezt mondja: Sziksót vegyenek!

Alig hallhatja valaki,
oly csöndesen kiáltja.
Mintha bűneit
kellene utcahosszat kiáltoznia!

A sziksó nem kell senkinek.
Van szappan, száz mosószer.
Pedig ez a néhány kiló
sziksó kimosná a szívünkből

a piszkot, a rideg
részvétlen zord nyugalmat!

Szegény asszony, talán
mindennap végigjárja útját,
a megaláztatások útját.

Nagyon szegény,
ki azt sem tudja,
hogyan kell kérni.

Apám vacsorázik

Egy szót sem szól. A párolgó leves
fátyola mögül néha kietekint,
éppúgy, mint mikor valamit keres,
szeme körüljár s tálba néz megint.

Kenyérért nyúl, hogy újra szegjen,
s a kenyérhéjban sír a kés,
akárcsak benne, – élesebben
sebet hasít a szenvedés.

Anyám az asztalt nézi hosszan,
szeme körül árnyék a gond,
sápadt az arca, mint magosban
felhők közt szálló holdkorong.

Pedig ők érzik napjainkban
a jó emberség örömét...
Tudom már: ami ebből itt van
a földön, soha nem elég!

Nem búsulnak, csak nem beszélnek,
és én is hallgatok velük.
Megértem így is a beszédet,
amit kiált az életük!

Sziksó

A sziken minden nád kiszáradt,
alig nőttek ki a fűszálak,
meghaltak gyenge ifjúságban,
zörgött a fű, amerre jártam.

Az ember lelke sírni tudna,
hogy ez a föld csak erre futja
leginkább: gyászra, temetésre,
hogy be nem érik jó vetése.

De sorsa nem gyász szakadatlan,
derengő, néma hajnalokban,
mikor a táj harmatban ázik,
a sziksó rajta kivirágzik.

Jobbat nem adhat, ami érték,
virággá szövi szenvedését
elrejtve fehér sószirомban,
derengő néma hajnalokban...

Én vagyok néha ez a száradt,
szikes föld, mikor a világnak
s az Úrnak nem is adhatok már
többet magasztos kínjaimnál.

Egy rozmaringbokorra

Rónai György emlékének

Igen, igen, a rozmaringbokor.
Én voltam az a hajdani barát,
én álltam ott ajtódnak küszöbén,
mint ijedős, esetlen kisdiák
a tanára előtt .
Igen, igen,
a rozmaringvirág.
Falusi költő égő csipkebokra,
a küldetés fojtott, vad mámora,
tiszta források illata...

1986

Dal

Rajeczky Benjamin
85. születésnapjára

Valahol tán a csillagokban,
hol tüzes gyémántport kavar
a szél, vagy bölcsőringatásban,
mondd, merre születik a dal?

Tengerek mélyén, végtelenben,
vizek sodrában, fürge hal
szárnyán, talán madár-viharban,
mondd, merre születik a dal?

Oltárok trónján, misegyertyák
áldozat-lángján vagy a hit
ösvényein, szikár hegyeknek
Csúcsain, – merre születik?

Anyám, ha minden veszve volt már,
s megkísértette a halál,
dúdolni kezdett szomorúan,
s derűsre váltott a határ.

Történelme, sorsa sugallta,
ősi szekérvár-védelem,
hogy énekek közt illatozzék,
mint a virág, ki védtelen.

1986

Szülőházamra

Itt volt a ház, ahol születtem.
Itt voltam boldog igazán.
Kiűzve a paradicsomból
Csupa vándorút a hazám.

Csanád Béla 1926-ban született Akasztón a Fő utcán. Szülőháza ma már nem áll. Eredeti családi neve: Melkvi. Szülei földművesek

voltak. Elemi iskoláit Akasztón, a középiskolát Kalocsán végezte a jezsuita gimnáziumban. 1945–50-ig a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem Hittudományi Karán tanul. 1950-ben abszolvál és doktorál. 1950. április 23-án Akasztón szentelik pappá. 1950 és 58 között Csátalján, Bácsborsodon, Csengődön és Jánoshalmán hitoktató, káplán. 1958–63-ig a Szegedi Egyházmegyeközi Hittudományi Főiskolán a pasztorális teológia és a homiletika tanára. 1963-ban kinevezik a Központi Papnevelő Intézet lelki igazgatójának, majd 1965-től ugyanitt tanulmányi felügyelőnek. Közben, 1965-ben Rómában liturgikus tanulmányokat folytat a bencés rend San Anselmo Egyetemén. 1966-tól a budapesti Római Katolikus Hittudományi Akadémia megbízott előadója. 1967–69-ig A Teológia c. folyóirat szerkesztőségi titkára. 1969-ben magántanári habilitációt szerez. 1970-től haláláig a budapesti Hittudományi Akadémia Liturgia és Lelkipásztorkodástan Tanszékének nyilvános rendes tanára.

1976-tól, párhuzamosan egyéb megbízatásaival, a Magyar Katolikus Püspöki Kar Hitoktatási Bizottságának igazgatója és az ekkor induló új római katolikus hittankönyv sorozat felelős szerkesztője.

1978-tól címzetes apát, 1983-tól a Kalocsai Egyházmegye kanonoka.

1989. január 30-án megalapítja a Keresztény Értelmiségiek Szövetségét, melynek ő első elnöke. 1989 júniusától elindítja a JEL c. spirituális és kulturális folyóiratot, majd ugyanez év szeptemberében az Aranyág c. katolikus gyermekújságot. 1993-ban megalapítja a JEL Kiadót, melynek haláláig igazgatója. 1991-től pápai prelátus.

1996. november 25-én, hosszú betegség után, visszadja lelkét Istennek.

Annyira szerette szülőfaluját, hogy itthon kereste végső nyughelyét. Nem találta.

*

Már javában Akasztón éltem, amikor megtudtam, hogy van egy pap költője is a falunak, Csanád Béla. Kiss Benedekről már régen tudtam. Aztán az is kiderült, nemcsak egy papja van a falunak, hanem három. Értsd: három akasztói parasztfiú lett pap: Bisztyó József(1920), Nagy Ferenc(1920) és Csanád Béla(1926). Már ez jelzi: e majdnem színtiszta katolikus közösség hite belülről és nagyon mélyről fakad. Egy falu, három pap, három pásztor, három küldetés. Izgatott a sorsuk és a viszonyuk a faluhoz: papi személyiség és hívő közösség viszonya. Gyűjtöttem is anyagot mind a háromtól. Szerveztünk egy találkozót 1992. szeptember 12-én, afféle pap-alkotó hívő-olvasó találkozót, elsősorban Csanád Bélára számítva, mert egyedül ő írt közülük. Bisztyó

és Csanád atya volt jelen. Én ekkor ismertem meg személyesen. Lassan megszereztem verseskötéteit. Elsősorban verseit ismerem, bár a *Vasárnapi elmélkedésekbe* is beleolvastam, de az távol áll tőlem. Versei által kerültem hozzá közel lélekben.

E kötet alapvető célja: rejtett, vagyis még nem publikált verset közölni a szerzőktől. Csanád Béla az egyik költő, akinél eltértem eredeti célkitűzésemtől. Kértem Györffy Andreát, a hagyaték gondozóját, keressen a hagyatékban elfekvő kéziratokat. Keresett, de nem talált. Azt mondta: Csanád Béla olyan közel volt a kiadási lehetőségekhez, hogy minden verse megjelent. Ha született egy alkotása, rögtön elkérték tőle. Már-már lemondtam eredeti célomról és új szempontot tűztem ki, amikor megjelent nálam Judák Imréné Minda Rózsa (1930) és átadta Béla bácsi ifjúkori verseit. Azokat a verseket válogattam be, amelyek elsősorban akasztói élményekből születtek. És nagyon értékes anyagot találtam!

A falu általános szakrális képét Erdélyi Zsuzsanna így rajzolta meg: *Alföldi útjaim során többször, szinte tanácsként hangzott el, hogy ki ne hagyjam Akasztót, mert ott a népek igen vallásosak, "szentesek" és nagyon tudnak énekelni... Meg akartam ismerni azt a közösséget, amely közeli és távolabbi környezete megbecsülését váltotta ki. Ahhoz, hogy ezt kiválthassa, hosszú idő és az elődök folyamatos hitbuzgalma kellett. Egy-két nemzedék égbetörő igéit még nem kapja szárnyára a kunsági szél. A szájhagyományozó paraszti kultúra hordozóinak többgenerációs közreműködése, következetesen folytatott jámbor gyakorlata formálhat csak ki ilyen messzeható spirituális aurát. Ez nemcsak a népi áhitat hivatott képviselőit, az előénekesek, búcsúvezetők, szent emberek, szent asszonyok, könyvesemberek, szárazpapok, félpapok sorát veszi körül, hanem ...mintegy krisztusi jelenségként, a test felhőivel és a kegyelem harmatával vonja be a hátteres közönséget is. Talán még a káromkodó, Isten markából kiszaladt emberre is árad belőle valamennyi... A községnek ilyen jó híre nem volt alaptalan.*

Az itt nyert vallási-szellemi örökség az ún. nagyon jó anyaghoz tartozik... A hagyomány századokon át sűrűsödő szellemi képződmény, amelynek kialakulásában a megélt valóságnak jelentős szerepe van. S e valóság nemcsak az ünnepek élményeiből, hanem a hétköznapok munkájából és örömeiből is áll. A profanum és a sacrum nem választhatók szét egymástól, teljességükben adják az életet és adják ennek verbális lenyomatát, a költői örökséget.

Nehezen fogalmazhatnánk meg pontosabban azt a életteret, amelybe Csanád Béla beleszületett és amelyből égre tört. A belőlük s általuk keletkezett költeményekről ezeket mondja: *Csanád Béla lelkében*

*is fölvillanó sugaras fények lepik el a szövegeket. Ellepik, akár a harangzúgásos ünnepek élményéről szólnak, akár az emberi lét nagy eseményeinek örömérő̈l: a születés, a szerelem, a házasság szentségekkel is védett-áldott mozzanatairól. Nemkülönben rávetődnek a társas lét szalagos, keszkenős, rámás-csizmás forgatagára, az aratóbálok, a szüreti mulatságok, a farsangok vigalmaira. Ezek a sugaras szövegek műfaji változatosságukban vallanak az életről, az emberről, lelki-tudati tartalmairól, szemléletmódjáról, de a közlési kényszerről is, valamiféle önkifejezési vágyról. S ez jelentkezik az anonym jellegű népi költésben s ez jelentkezett immár a tudatosan vállalt költői gyakorlat*ban is, Csanád Béla nevével. (JEL. Csanád Béla Emlékszám)

Művei:
Csanád Béla gimnáziumban írott versei nagyrészt az intézmény keretében jelentek meg. Ezek: Kalocsai Kollégium (1941, 1943); Kisszemináriumi Prohászka Kör Érdemkönyve (1941); Vakációs levelek (1939); Kalocsai Kispap Körlevél (1943); Kalocsai Néplap (1943).
1947-től a Vigiliában, 1951-től az Új Emberben rendszeresen publikált verseket, műfordításokat, a liturgikus évvel kapcsolatos elmélkedéseket. Mindkét szerkesztőségnek állandó külső munkatársa volt.
1969-től szerkesztette az új magyar hittudományi sorozatot.
Pacsirta szállj (válogatott versek), Bp., Szent István Társulat, 1964.
Haldokló bilincsek (társszerkesztőként), Bp., Ecclesia Kiadó, 1968.
Misztérium és megújulás (liturgiatudományi tanulmány), saját kiadás, Bp., 1970.
Veronika kendője (versek), saját kiadás, Bp., 1977.
Virággá lettünk (versek és versfordítások), Bp., 1981.
Vasárnapi elmélkedések (liturgikus elmélkedések egyházi ünnepekre), Ecclesia, Bp., 1981.
Jézussal együtt (gyermekimakönyv), Ecclesia, Bp., 1981.
Védőszented, példaképed, Ecclesia, Bp., 1981.
Isten ege alatt (antológia, szerkesztő), Ecclesia, 1985.
A lelki élet mesterei (sorozatszerkesztő Ákos Gézával), Szent István Társulat, Bp., 1986-tól
A kozmosz ablakai (válogatott és új versek), Magvető, Bp., 1987.
A bölcsesség iskolája, Christianus, Bp., 1991.
Kutak és emlékek (válogatott és új versek), JEL, Bp., 1991.
Alapvető liturgika (egyetemi jegyzet), Bp., 1992.
A beavató szentségek (egyetemi jegyzet), Bp., 1993.
Boldog ünnepet, hazám! (új versek és himnuszfordítások), Bp., 1995.

Neveléstan (egyetemi jegyzet), Bp., 1995.
Keresztény valláspedagógia (egyetemi jegyzet),JEL, Bp., 1996.
Vasárnapról vasárnapra. „A" év, JEL, Bp., 1996.

Kézirat:
Pepita borítós spirálfüzet, 23*16 cm-es, 43 lapos, benne 42 gépelt vers, a lapok hátoldalán az első megjelenés helye.

Róla:
Magyar Katolikus Almanach II., Szent István Társulat, Bp. 1988.
Ki kicsida a hírközlésben. Babits Kiadó, Szekszárd, 1993.
Új Magyar Irodalmi Lexikon I. Bp., 1994.
Magyar Katolikus Lexikon II. Szent István Társulat, 1995.
JEL. Spirituális és kulturális folyóirat. IX.(2000)2. Csanád Béla emlékszám, benne Erdélyi Zsuzsanna és mások írásai.

DULAI SÁNDOR (1926)

Centenárium

Ez ünnepély alkalmából írok most én magyarok.
Megírok én egyenesen mindent, amit akarok.
Szabadságunk, mint száz éve, most is veszélyben forog,
Letörni a reakciót, ez mostan a fő dolog.

Egykor régen Petőfi volt, ki szabadságot hirdetett,
Most Tildi és Rákosi vette át ezt a helyet.
A magyar nép megértette akkor az idők szavát,
Győzelmesen lobogtatta a szabadság zászlaját.

Ezt a zászlót ma is újból nagy veszély fenyegeti,
Ki letörni megpróbálja, esküszünk, hogy jaj neki.
Mert a magyar köztársaság nem ismeri a kegyelmet,
Fasisztáknak rövidesen megássa majd a vermet.

A vezető állásokra azok tartják jogukat,
Kik nyugatra vették akkor németekkel az utat.
A földjüket most mitőlünk visszavenni akarják,
Pedig aztat nem régen még németeknek eladták.

Mind menydörgés mindenfelől, úgy hangzik a mi szavunk,
A fasiszta bérenceknek földet vissza nem adunk.
Azt a földet, amit egyszer nekünk adott Rákosi,
Nincsen olyan reakciós, aki tőlünk elveszi.

A külföldi hatalmakkal szövetkeztek ellenünk.
Azt gondolják rövidesen végeznek így majd velünk.
A fasiszta nyugatosok új háborút akarnak,
Háborgatják a nyugalmát a dolgozó magyarnak.

Nagy Ferenc és társai kik összeesküvők voltak,
Mikor leleplezték őket, Amerikába pakoltak.
Onnan üzennek mostan a magyarnak,
Hogy ők most egy új háborút akarnak.

Az itteni fasiszták a propagandát elhiszik,
A háborús rémhíreket az országba szétviszik.
A híreknek venni észre örülnek volt uraink,
Azt gondolják övéké lesz a hatalom majd megint.

A Mindszenthy hercegprímás az egyháznak a feje,
Jobb lenne, ha íly dologba nem avatkozna bele.
A mi elvünk a vallását soha nem háborgatja,
De ő azért mi pártunkat állandóan zaklatja.

Ha soká uszít háborúra, meglesz ennek az ára,
Kap majd egyszer, mint Szálasi kötelet a nyakára.
Mert az ilyen bujtogató nem érdemel egyebet,
Minthogy az ő nyakára is kötél hurkot tegyenek

Üzenjük a fasisztáknak kik nyugaton tanyáznak,
Gondolják meg józan ésszel, hogy mostan mit csinálnak.
Mielőtt még elindulnak, jobb lesz hogyha megállnak,
Mert különben nekimennek a legszörnyűbb halálnak.

És az orosz hadseregnek küldjük köszönetünket,
Hogy a német nácizmustól megszabadított minket.
Reméljük, hogy továbbra is jó szomszédok maradunk,
Mert mi is, épp úgy mint ők, örök békét akarunk.

Centenárium alkalmából szent fogadalmat teszünk,
A fasiszta urainkank rabszolgái nem leszünk.
Tiszta szívből kívánunk mi újabb ezer éven át
Tartó boldog magyar demokráciát.
1948. március 15.

Próba szerencse

Személyesen velem történt ez az eset,
Le is írom most a történetet.
Nem azért írom, mintha olyan szép lenne,
De nevetni való akad azért benne.

Akkor én még kicsi suhanc voltam,
Mikor egyszer eképp okoskodtam.
Gondoltam, most úgyis unatkozok nagyon,
Sütök palacsintát, most van rá alkalom.

Megfigyeltem sokszor, hogyan süti anyám,
Megpróbálom én is, majd sikerül talán.
Így bíztattam magam, nem kell attól félni,
Hogy szüleim közbe haza fognak érni.

Ezt a gondolatot tett követte nyomban,
Gyufát vettem elő és tüzet gyújtottam.
Azután sebesen lisztet készítettem,
A lisztbe azután kristálycukrot tettem.

Gondolkoztam rajta, mindent beletettem?
Valami fontosat ki nem felejtettem?
Egy darabig ezen törtem a fejemet,
Azután a lisztbe kevertem a tejet.

Palacsintasütőt a kezembe vettem,
A tésztából jócskán beléje öntöttem.
Majd alája kevéske zsírt tettem,
Isten nevébe a sütést megkezdtem.

Az egyik oldala jó is lesz már talán,
Jó lenne, ha mindjárt meg is fordítanám.

Mikor megfordult a palacsinta végre,
Akkor látom, hogy oda van ám égve.

Gondolkoztam rajta, mi annak az oka,
Miért égett úgy a palacsinta oda.
Kevés volt a zsír biztosan alatta,
Azért égett oda ez az istenadta.

Hogy oda van égve, az még semmi,
Ettől a bajától meg lehetne enni,
De a a vastagsága, az nem tetszik nekem,
Van vagy három centi, hogyha nem tévedtem.

Mikor megkóstoltam, akkor vettem észre,
Hogy a palacsinta majdnem nyers egészbe.
Mérges voltam nagyon a kezembe fogtam,
Minta palacsintát a kutyának dobtam.

Első nem sikrült, no de majd a többi
Sikerül biztosan, nem kell elcsüggedni.
Hiszen értek én a palacsintasütéshez
Többet mint tyúk az ábécéhez.

Hiába volt nekem minden tudományom,
Nem sikerült a sütés semmi áron.
Vékonyra csináltam, ezer felé szakadt,
Vastagra csináltam, úgy belül nyers maradt.

Sütés közben volt még elég bajom.
Egyszer a kezemet égettem meg nagyon.
Ettől annyira megijedtem,
Hogy a palacsintát a földre ejtettem.

Mindjárt végzek vele, még az a jó,
Hiába ez is csak asszonyoknak való.
No még ez az egy van, azután végeztem,
Megbántam már azt is mikor belekezdtem.

Mikor a nagy munkát éppen befejeztem,
Valami fontosat akkor észre vettem.

Tojást a tésztába biz én nem is tettem,
Hogyhogy én ennyire felejtékeny lettem.

No, jó lesz ez, úgy is meg lehet ezt enni,
Elkezdtem a lekvárt beléje tekerni.
Mikor ezt a munkát javába folytatom,
Kocsizörgést hallok én kint az udvaron.

Tudtam, hogy mostmár én elvesztem,
Szüleim megjöttek, mindjárt észrevettem,
El akartam tenni mindent gyorsan,
De ez nem sikrült, anyám bejött nyomban.

Ott hevert szanaszét a sok maszatos edény,
Én bennem már akkor nem volt semmi remény.
Zavaromban az edényt kezdtem helyre rakni.
Tudtam, hogy ez egyszer kifogok majd kapni.

Anyám szidott, majd elkezdett ütni,
Azt mondta, hogy fogok-e még palacsintát sütni?
Azt hiszem, hogy annyi zsír van a kamrába,
Mind amennyi víz folyik a Dunába?

Én mentettem magam, úgy ahogyan tudtam,
Bár szóhoz csak néha jutottam.
Azt mondtam, hogy nem zsírral csináltam,
A sütéshez zsír helyett én vizet használtam.

Így zajlott le akkor a palacsintasütés,
Nem ettem belőle, de kaptam néhány ütést,
Mert a palacsintát anyám megkóstolta,
Ehetetlen mondta, s a kutyának dobta.

Azóta is hogyha palacsintát eszek,
Eszembe jut mindig ez a vidám eset.
Nem felejtem el ezt a történetet,
Még akkor sem, hogyha száz esztendős leszek.

1948. június 29.

Megjárt az ördög

Az ördögnek egyszer régen volt egy darab földje,
Gondolta, hogy ő bíz nem munkálja, kiadja bérletbe.
Tudjuk, hogy dolgozni sohasem szeretett,
Ezért egy szegény embert gyorsan felkeresett.

Akkor a szegénynek még nem volt hatalma,
Az egész föld volt akkor az ördög birodalma.
Így hát szegény ember nem tudott mást tenni,
Kénytelen volt az ördögtől a földet kivenni.

Az ördög azt mondta, foglaljuk írásba,
Hogy a termést elosztjuk egyenlő arányba.
Fele lesz az enyém, tied a másik fele,
Elsőbb én választok, írjuk ezt is bele.

Mikor kisütött a nap, elmúlt a hideg tél,
A szegény ember a feleségéhez így beszél.
No, anyjuk, bevetjük a földet, krumplit vetünk bele,
Mert a szegénynek ez fontos eledele.

El is vetették a krumplit hamarosan,
Megjött rá eső, nőt is rohamosan.
Az egész határba ez volt tán a legszebb,
Úgy, hogy nemsokára virágozni kezdett.

Az ördög is kíváncsi volt nagyon,
Hogy a krumpli hogy nézhet ki vajjon?
Meg is látja mindjárt, amikor odaér,
Milyen szép a krumpli, rekord termést ígér.

A krumpli már akkor el volt virágozva,
Szép zöld gumók nőttek rajta sorba.
Az ördög a bajszát pödörgette,
És a zöld gumókat egy szálig leszedte.

Elviszem majd haza, megörül az asszony,
Megis mondom neki, estére kotyvasszon
Ebből a krumpliból, ő úgy is szereti,
Biztos vagyok benne, megörül majd neki.

És a szegény ember hadd nézze a napot,
Krumpli evés helyett ásítozzon nagyot.
Megtanulja máskor azt az igazságot,
Nem köt ördöggel több cimboraságot.

Persze hát az ördög nem járt iskolába,
Tudomány biz nem volt az ő kobakjába.
Azt hitte szegénynek az ő buta feje,
A krumpli indának legjobb a teteje.

A mérges gumókat az asszony megfőzte,
Vacsorát az ördög várni alig győzte.
De mikor egy kanállal megevett belőle,
Egyszeribe elment az étvágya tőle.

Ezalatt a szegény a krumplit szedegette,
Az összes zsákjait mind teleszedte.
Olyan nagy krumplikat szedett, mint egy alma,
Munkájának bőven meg volt a jutalma.

A szegény embernek kruplija lett bőven,
Ezért búzát vetett a másik esztendőben.
A földbe, hogy legyen kenyere,
Mert hát a családnak ez is fontos eledele.

A búza jól bevált, érni kezdett szépen.
Az ördög egy napon arra sétált éppen.
No az idén majd okosabb leszek
Mind tavaly, több olyan butaságot nem teszek.

Az ördög ezeket gondolta magába,
Kitolok most a szegénnyel istenigazába.
Kiszedem az alját, marad a teteje,
A szegény embernek maradjon a feje.

Ezzel hozzáfogott és nagy sietve
A tarlót egy szálig mind kiszedte.
És a búzát szépen learatva
Az egészet ott a földön hagyta.

Szegénynek legalább nem kellett aratni,
Csak éppen a búzát keresztekbe rakni.
Gondolta is, mikor hazafelé haladt,
Milyen jó, hogy a gabona mind az övé maradt.

Volt már a szegénynek krumplija, búzája,
De nem volt neki még kukoricája.
Jó volna a földbe kukoricát tenni,
Hogy lehetne hízlalni, szalonnát is enni.

Ahogy elgonolta, úgy is cselekedte,
Kukoricával a földet szépen bevetette.
És az ördög kiment minden este,
Lehet-e már szedni? Mindég csak azt leste.

A terve egyszer sem sikerült még neki.
Tudta, hogy a világ most őtet neveti.
No de sebaj, behozza ezt százszor,
Okosabb lesz mostan, mint eddig volt máskor.

Harmadik év járja, most észen kell lenni.
Nem fogok, mint máskor annyira tévedni.
Nem lesz majd a szegény most olyan nagy legény,
Mert a kukoricát most mind leszedem én.

Leszedte az ördög mind a kukoricát,
Tetejét és alját, otthagyta derekát.
De kukoricának középen a csöve,
Nem ér annak semmit kalásza és töve.

De ő ezt hogy tudhatta volna,
Hisz kukorica nincsen a pokolba.
Ebbe nem is nyugodhatott ő bele,
Hogy a földön így kitoltak vele.

Azóta nem él az ördög a föld kerekén,
Lent csücsül a pokol mélységes fenekén.
Gondolja, hogy többé soha
Nem lenne ilyen ostoba.

Ha még egyszer felkerülne,
Azt hiszem, hogy megörülne.
De nekünk ez nem jó volna,
Maradjon csak a pokolba.
1949. augusztus 5.

Döbrögecen földszomszédja volt Sanyi bácsinak Pállfy Péter bácsi. Tőle hallotta 1946-ban e kb. ötperces történetet. Ahogy ő nevezte: mesét. Ezt dolgozta fel 1949-ben.

Levél Oroszországba

Messze Oroszországba írom e pár sorom
Igaz szeretettel, mint jövendőbeli rokon.
Melybe kívánok erőt, egészséget,
Szívednek nyugalmat és békességet.

Kívánom, hogy ott messze Oroszországba,
A hosszú szomorú fogságba,
Isten vezéreljen mindig tégedet,
És ő irányítsa minden lépésedet.

És a szomorú életed egén
Csillogjon mindig a remény.
Távozzon éltedből a ború,
Ne légy ott idegenben sohasem szomorú.

És az élet, ha néha nehéz lenne,
Ne csüggedj sohase, bizzál az Istenbe.
Mert Isten, a te gondviselő atyád,
Hozzá fohászkodjál gondot visel reád.

Régen volt már, öt esztendeje,
Hogy a sorsnak a kegyetlen keze
Kiragadt családod köréből,
És feleségednek szerető öléből.

Itt kellett hagyni fiatal hitvesed,
Kivel együtt még keveset éltetek.

Itt kellett hagyni egyetlen gyermeked,
És mindenkit, ki kedves volt neked.

Miért kellett neked idegenbe menni?
Mások bűneiért neked kell szenvedni?
Azokért, kik háborút okoztak,
És mindenkire csak szenvedést hoztak.

Idehaza faludba, ha az alkony leszáll,
És elcsendesedik a szép dunai táj,
Kisfiad, ki itt maradt árván,
Hallgasd, imádkozik kicsi ágyacskáján.

Hív téged, jöjj, mert ő hazavár,
Mert itthon szebben dalol a madár,
És szebben nyílik a virág.
Itthon majd boldogabb, jobb lesz a világ.

Bízzál, az idő közel van már,
Feleséged, gyermeked nem hiába vár.
Otthonod nemsokára újra láthatod,
Szeretteid újra csókolhatod.

És akkor majd mily boldogok lesztek,
Te és mindnyájan, kik téged szeretnek,
És neked lesz részed majd a jóból
Isten segítsen haza a Szovjetunióból.
1949. augusztus 10.

Sándor bácsi a házasságra készülődve lírai heteket élt át. Apósjelöltje is olvasta verseit. Büszke is volt rá. Megkérdezte az ifjú Sándort, nem volna-e kedve vigasztaló levelet írni a Szovjetunióban sínylődő foglyoknak. Ugyanis két leendő rokona is malenkij roboton szolgált a szovjet szénbányákban. Sándor megírta a levelet, amint itt olvasható és átadta apósjelöltjének, aki pedig továbbadta Leitert Kristófné Kaiber Erzsébetnek. Az ő férje és testvére volt kint fogságban: Leitert Kristóf (1912–1969) és Kaiber Henrik (1927–1986?). Nekik szólt a verses levél. Erzsébet kiküldte a levelet. A címzettek megkapták. Megörültek neki, mert ilyen levelet senki nem kapott a táborban. Új erőt öntött beléjük és visszaadta a hitüket a hazatérésben. És haza is tértek. Sőt, a levelet is hazahozták. Sokáig emlegették a levelet, de a fogságról nem

beszéltek. Íme bizonyság: a költészet – életerő, vagyis érzelmi energiájának létfennmaradási értéke van.

Katókának

Pici szíved, ha érettem érez,
Édes kicsi angyalom,
Bocsáss meg, ha vétettem én néked.
Hidd el, hogy megbántam nagyon.

Felejtsd el, ha nem jól szóltam
Vagy nem jól viselkedtem.
A jövőre nem gondoltam,
Jót akartál, én meg nem értettem.

Ám belátom most, amikor már
Másképp gondolkodom.
Szavad nem fogadtam meg bár,
De máskor megfogadom.

Megbántottalak tégedet,
Mert nem hallgattam szavadra.
Elszomorítottam szívedet,
Mert nem vigyáztam magamra.

Kis Katókám, hidd el nekem,
Most nagyon szomorú vagyok.
Még nem bocsájtod meg, mit vétettem
Addig az is maradok.

E sorokat mikor írom,
Szemem könnybe lábad.
Elviselni alig bírom,
Hogy megbántottam kicsi Katókámat.
1949. január 2.

Emlékezzünk az árvízre

Egy régi csendes februári éjszakán
Nagyon kihalt és néma volt a táj.

Semmi sem mozdult, minden hallgatott,
A mély csend mindenkit álomba ringatott.

A mi tanyánkon is aludt mindenki,
Nem volt ébren közülünk senki,
Mikor az ablak alatt valaki megállt,
Az ablakon hangosan bekiabált.

Halló! Ébredjetek! Öltözzetek gyorsan!
Vagy nem tudjátok, mily veszély van mostan?
Kiöntött a Duna, még nem hallottátok?
Fenyeget az árja, ti ezt nem tudjátok?

Rádió bemondta, e tájt el kell hagyni,
E tájon nem lehet senkinek maradni.
Az árvíz ezt a részt is el fogja önteni,
Amit elér, mindent romba fog dönteni.

Mikor én álmosan szemem kinyitottam,
Először azt hittem, hogy rosszat álmodtam.
De rájöttem, hogy igazat hallottam,
Ijedtségemben az udvarra szaladtam.

Még nagy sötétség volt, de én néztem azért.
Azt gondoltam, a víz talán ide is ért.
Vizet még nem láttam, ebben megnyugodtam,
De mindenfelől nagy lármát hallottam.

Bementem és mondtam, nekünk is el kell menni.
Nem lehet egy percet tovább késlekedni.
Pakolni kell gyorsan a legfontosabbat,
Csak a fontosat, más minden maradhat.

Rövid idő alatt a kocsira pakoltunk,
És nagy félelemmel útnak is indultunk.
Azaz csak útnak indultunk volna,
De a kocsit a ló meg sem mozdította.

Mert mi a kocsira raktunk annyi mindent,
Így hát nem is csoda, hogy a lovunk nem ment.

A nagy tehert, mit a kocsira raktunk fel,
Három erős ló sem vitte volna el.

Amint az udvaron a lovat szólítgatom,
Két kakastollas fordul be az úton.
Nyomban azután oda is érkeztek,
Köszöntek azután egyet-mást kérdeztek.

Hát maguk, atyafi, hova készülődnek?
A tanyából tán csak nem menekülnek?
Hogyha maguk innen el fognak majd menni,
Mire visszajönnek, nem marad itt semmi.

A sok útonálló mindent elvisz innen.
Cigány és csavargó tanyázik majd itten.
Ezt mondta a csendőr és folytatta eképp,
Én lennék maguknak, tappodtat sem mennék.

A csendőr azután föltekint a dombra,
Gondolkodik kicsit, azután ezt mondja:
Itt ez a domb, nézzék, pakoljanak rája.
Oda nem megy biztos Dunának az árja.

A csendőrök nekünk ily tanácsot adtak,
Aztán nemsokára tőlünk elballagtak.
Azt mondták, hogy nekik most tovább kell menni,
Másutt is kell egy kis rendet teremteni.

Azt talán már nem is kell mondani,
Hogy nekünk sok mindent fel kellett hordani.
Egész napot azzal töltöttük el,
Hogy a dombra hurcoltunk mindent fel.

De estére kelve csak végeztünk végre.
Kunyhót is csináltunk a domb tetejére.
Vizet még nem láttunk, ez megnyugtatott minket.
Gondoltuk, hogy talán elkerül bennünket.

Este, mikor az alkony leszállott,
Kunyhónk, mint egy vár, a dombtetőn állott.

Az óra már elütötte a tizet,
Mi akkor még mindig lestük az árvizet.

Rossz sejtelmek között nyugovóra tértünk,
Az egek urától segítséget kértünk.
Az árvízveszélybe ne hagyjon el minket,
Hanem minden bajban segítsen bennünket.

Reggel első voltam, aki felébredtem.
Első dolgom volt, hogy körültekintettem.
De amint felnézek, ó szent Isten mi az!
Köröskörül zuhog a szennyes áradat.

Nem ismert a víz semmilyen akadályt,
Elöntötte végig az egész láthatárt.
Amerre csak elment, károkat okozott.
Magával vitt mindent, de semmit nem hozott.

Szóltam az anyámnak, anyám ébredjen fel.
Körülöttünk zajlik, dübörög a tenger.
Házunk egyik vége máris a vízben van,
Ami még bent maradt, ki kell hozni onnan.

Anyám így kiált fel: Oh! Én uram Isten!
Könyörülj mirajtunk, mert elveszünk itten!
Feljön a víz ide, akkor mi lesz velünk.
Elönti a dombot, mindnyájan itt veszünk.

Én nyugtattam szépen az édesanyámat
Ne sírjon éd'sanyám ne ölje a bánat.
Ez a domb négy méter a földnek színétől,
Itt nem kell hát félni a Duna vizétől.

Ha ide is feljönne a bősz Duna árja,
Úgy vízözön lenne, mint Noé korában.
Így beszéltem hozzá, el is értem végre,
Anyám megnyugodott kicsit erre a beszédre.

Délfelé egy kis öröm ért bennünket,
Megláttunk két embert, kik az úton mentek.

Ezek az emberek, hogy kerültek ide?
Hogy nem vitte el őket Dunának a vize?

Kiáltottam nekik, hova mennek, földi?
A nagy zuhatagon hogy tudtak átjönni?
Az emberek kicsit velünk beszélgettek,
Később megfordultak és tovább is mentek.

Nagy zuhogás közbe csak akkor vettük észre,
Amikor egészen a fejünk fölé érve
Egy nagy repülőgép egész alacsonyan,
Nagy gyorsasággal fölöttünk elsuhan.

A repülőgéptől egész megijedtünk,
Mikor az később keringet felettünk.
De legjobban akkor féltünk tőle,
Amikor valami kiesett belőle.

Először azt hittük talán újságpapír,
Melybe van valami megnyugtató hír
De mikor lejjebb ért és szemügyre vettem,
Megláttam, hogy egy kicsit tévedtem.

Odamentem, megnéztem, hogy mi az.
Megláttam, hogy az egy nagy szeretetcsomag.
Nagy vörös betűkkel az volt reá írva,
A magyar vörös kereszt ajándéka.

A csomagban volt kenyér és szalonna,
Az aljába egy skatulya gyufa.
Megörültünk a csomag tartalmának,
De legjobban mégis a gyufának.

Másnap, mikor épp virradni kezdett,
Csónakkal hozzánk katonák érkeztek.
Kérdezték, hogy nem történt e bajunk?
Nem féltünk-e itt a dombon magunk?

Amint azok velünk beszélgettek,
Egy lapuló nyulat ott ők észrevettek.
Nosza-rajta a folyamőr katonák
Üldözőbe vették a tapsifüles komát.

A kezükbe karókat ragadtak,
És mindnyájan a nyúl után szaladtak.
Üldözték a nyuszit hegyen-völgyön át,
Nyuszi mégis eltűnt, üthették a nyomát.

Házunk előtt van egy nagy eperfa.
Árvíznek nyoma meglátszik még rajta.
Jeleket faragtam én az eperfára,
Hogy lássam, hogy áll a Dunának az árja.

Lejöttem a dombról egy borús reggelen,
A fán a jeleket nézegettem.
Ahogy én a fára pillantottam,
Örömömbe nagyot kiálltottam.

Hála az Istennek, elmegy a víz talán,
Apadt vagy öt centit az éjszaka folyamán.
Volt is öröm ennek hallatára,
Örömünknek alig volt határa.

Így múlt el fölöttünk az árvíz veszély.
Emlékezetünkben még ma is élénken él.
Ilyesmit az ember nem felejt el soha,
Mikor a sors hozzá kegyetlen mostoha.

1949. január 12.

Az árvíz 1941. február 16-án volt.

Cigányok a láthatáron

Az ablakon kitekintek.
Meglepetve látom,
Hogy egy cigánycsapat vonul az úton,
Elől a vajda lóháton.

Lónak ugyan nem mondható,
Mert biz szegény párán
Csak csont bőr van már,
S alig áll a lábán.

Két kis cigány kölyök,
Husángokkal hajcsa,

Sündisznó húst szaporán
Kotyvasztani kezdtek.

Erőt, egészséget,
Köszön a cigányasszony,
És így folytatja tovább,
Hogy semmit el ne mulasszon.

Szép, fiatal gazda úr,
Megvetem a kártyát,
Megmondom a szerencséjit
S a szíve szándékát.

Még a füstös cigányasszony
Ily szavat mondott,
A hat rajkó ezalatt
Ezerfelé rontott.

Az egyik a paprikát
Szigorúan szedte,
Másik meg a barackot a
Barackfáról verte.

Harmadik a ház mögött
Csirkét zavarászott,
Negyedik az ablakon
A szobába mászott.

Hordjátok el magatokat!
Egy-kettőre, gyorsan,
Egyet-kettőt azonnal
Pofon hajítottam.

Kint rotyogott a pörkölt,
Mikor odamentem
És a cigány bandára
Így rázendítettem.

Pucoljatok el innen!
Mert majd odébb teszlek,

Különben a csendőrök
Azonnal itt lesznek.

Nosza lett erre lárma
És nagy kavarodás,
A csajkába odasült
A sündisznó paprikás.

Cigányvajda felugrott
A vén gebe lovára,
Többi cigánytársaság meg
Egy trapba utána.

Árkon-bokron keresztül,
A karaván elfutott,
Hogy valamelyik hátranézzen
Eszébe sem jutott.
1949. március 22.

Fájós fogam kihúzattam

Fog skorpió, most már jaj neked!
Elért végre téged végzeted.
Eleget kínoztál, míg a számba voltál,
De többé nem kínzol, végre meglakoltál.
1949

Sajó kutyánk fejfájára

Isten veled, sajó kutyám,
Nem ugatsz te már ezután.
Nem őrzöd már a portánkat,
Udvarunkat, kamaránkat.

Egész család téged gyászol,
Jő szemünkre bús könny-fátyol.
Szemünkből a könny megered,
Sajó kutyám, Isten veled!
1951

Egy nagyobb siheder
A kötőfékit tarcsa.

Aztán jön a férfi népség
Apraja és nagyja,
Ki az asszonyokat messze
Maga mögött hagyja.

Hátukon a rossz dunnákkal,
Melyből a toll a földre hull,
Büszkén hirdeti, merre mennek,
Hogy erre cigánycsapat vonul.

Egy koszos kis malacot
Nagy keserűséggel
Egy fogatlan szipirtyó
Hajt meszelőnyéllel.

Leghátul meg szanaszét
Meztelen gyerekek
Ünnepélyes keretek közt
Zárják a menetet.

Ahogy nézem őket tovább,
Észrevettem, hogy talán
Letelepszik ott a hűsben
Ez a cigány karaván.

Kukorica közé ment
A vén kehes lovuk
Azt hitték, hogy az egész határ
Az ő jogos tulajdonuk.

Egy toprongyos cigányasszony,
Mert neki úgy tetszik,
Öt-hat koszos rajkóval
Befelé igyekszik.

Többiek meg csajkát, vödröt, fazekat
Nyomban előszedtek,

[Add, anyukám, kicsi kezed]

Add, anyukám, kicsi kezed,
Az élet oly szép teveled.
Oly boldogság az életünk,
Mert mi egymásé lehetünk.
Ha az idő el is halad,
A szerelmünk örök marad.
1955. július 3.

A Dulai-tanya Sörkén állt, a domb aljában, Akasztó és Solt között, Akasztótól 6 km-re. 1947 után hivatalosan: Dunatetétlen Heténvi tanyák 34. sz. (Ekkor lett önálló község Dunatetétlen, előtte Hartához tartozott) Akkor Solttól Akasztóig csak ez az egy tanya volt az út mellett. Ott mindenféle ember megfordult, mert még bort is mért a gazda, Dulai János. Sanyi bácsi apja. Szinte nem volt éjszaka, hogy ne kért volna éjjeli szálást valaki náluk tavasztól őszig. Ma már nincs meg a tanya, csak a birkahodályok állnak a domb tetején.

Sándor bácsi Kiskőrösön született 1926. május 17-én. Szülei földművesek voltak. Apja Dulai János (1892–1940). Anyja Markó Erzsébet (1902–1978). Mivel apja fiatalon elhunyt, anyja újra házasságot kötött, ezúttal Ujvári Jánossal (Cipri) 1944. március 11-én, aki akasztói volt. Ezáltal szorosabbá vált a kapcsolata Akasztóval. Később két húga is Akasztóra ment férjhez. Sanyi bácsi abban az időben szinte mindenkit ismert a faluban. Akasztóra járt bálba az Üti–kocsmába.

Kétéves kora óta Sörkén élt, nevelődött s lett emberré. 1966. június 12-én költöztek Dunatetétlenre.

Hat elemit végzett. Az első két évet Akasztón járta. Hat kilométert gyalogolt oda, hatot vissza naponta. A harmadik osztályt Kiskőrösön. Apai nagymamájánál lakott a Deák F. utca 23. sz. alatt. A negyedik, ötödik és hatodik osztályt a Dunatetétlen–Heténypusztai iskolában végezte el. Ez az iskola már jóval közelebb, csak 3 km-re volt a tanyájukhoz. Itt Kamondy Kálmán tanította, aki 65 gyermeket tanított mindannyiójuk megelégedésére. Az Isten hosszú élettel jutalmazta becsületes munkájáért a tanító bácsit: 90 évet élt.

Sanyi bácsi kitűnő tanuló volt. Tanítói szerették. Szerették volna, hogy továbbtanuljon, de a családi körülmények nem engedték. Apja beteges volt, heten voltak testvétek, szükség volt a munkájára. Már 12–13 éves korában ő aratta le a család 34 holdnyi gabonáját (búzát, rozsot, árpát). Apja halála után ő volt a családfenntartó. Mostohaapja

balesetet szenvedett, ezért a nehezebb mezőgazdasági munkát utána is Sanyi bácsi végezte el 1949-ig, amikoris megnősült. Felesége Gubányi Katalin, ő is a hetényi tanyákon nőtt fel.

A miklai tanyákról Akasztóra jártak bálba 1948-tól 1952-ig.

1960-ig önállóan gazdálkodott, részben saját földet, részben feles és bérelt földet művelt. Nagyon sokat dolgozott. Ekkor a szövetkezet kiforgatta vagyonából a családot. 1961. január 1-től a szövetkezet tehenészetében dolgozott nyugdíjas koráig.

Kötődése a költészethez. Fontos tényező volt az életében, hogy a szülei szlovákok (tótok) voltak és otthon mindig szlovákul beszéltek. Még ma is tud szlovák nótákat, amit az apjától tanult. Hármat magnószalagra is fölvett.

A verset nagyon szerette már iskolás korában. Már akkor szerkesztett egy-két versszakos rímes mondókákat. Eleinte szlovákul kezdett verselgetni, de azok olyan csintalan, elég pikáns versek voltak, amiket játszás vagy munka közben költött jórészt a testvéreire. Amit a másik testvérére mondott, azt versbe foglalta. Vagy ha valami érdekeset meglátott, azt gyorsan versbe foglalta. Percek műve volt az egész. Nagyon fontosnak tartotta gyerekkorában a rímet. Mindig azt élvezte, ha rímbe tudta szedni a verset. Még a trágár szavakat is versbe foglalta szlovákul. Petőfi volt az eszményképe. E versikéket nem írta le, nem tartotta egyáltalán fontosnak őket, de egyet megtartott emlékezetében:

Ezt a versikét hétéves öcsémnek kapásból szerkesztettem 1942 augusztus hónapban. Amikor is öcsém, aki nálam 9 évvel volt fiatalabb, nem volt hajlandó kihajtani a disznókat a tarlóra legeltetni és csak az időt húzta:

[Tam t'i je chl'eba]

Tam t'i je chl'eba bivaj
A hibaj už aj
Lebo t'a tak od'erjem
Aj t'i kokoš virežem
Virežem t'i ho z vajcí
Vicapím t'i ho psovi
Nak sa nažere.

Vel'ki chl'eba som t'i dav
Veri si ho ta zožrav
Ak si ho zeméstuvavav

Ta t'a ot'ec podrbav
Dos som t'i ja d'afotav
Žebi si friško ňežrav
Starí lődörgő.

Magyarul:
[Ott van a kenyered]

Ott van a kenyered, bivaly,
És gyere is már,
Mert különben megnyúzlak
és a pöcsöd levágom.
Levágom tököstül együtt,
És kidobom a kutyának,
Hadd zabálja meg.

Nagy kenyeret adtam,
Talán már megzabáltad?
Hogyha megemésztetted,
Megbaszott apád,
Öleget pofáztam, hogy gyorsan ne zabálj,
Öreg lődörgő.

Akkor tért át végleg a magyar szóra otthon, amikor anyja másodszor is férjhez ment. Mostohaapja csak magyarul tudott, s otthon csak magyarul beszélhettek, ami nem volt nehéz Sanyi bácsinak, hiszen kitűnően beszélt magyarul addig is.

Utána csak magyarul költött mondókákat, versikéket. Először nehezen ment neki, de aztán belejött. 1948-ig nem tartotta fontosnak, hogy leírja verseit. Bár már 47-ben is költött néhány szerelmes verset a menyasszonyához, azokat lejegyezte.

Első komoly verset 1948 tavaszán írta, a címe: *Centenarium*. Elment Kiskőrösre a centenáriumi ünnepségekre. Nagy hatással volt rá az ünnepi szónoklat. Úgy érezte, hogy le kell írni a gondolatokat, amik eszébe jutottak a hallottak nyomán. Belső kényszert érzett, hogy leírja. Ettől kezdve írt aktívabban. Bár már korábban is írogatott. Munkaszolgálatos korában például naplót vezetett. Igaz nem következetesen és nem sokáig. Nem nagy terjedelmű a naplója, de legalább megpróbálta.

A versírásról faggatom őt.

– Mikor jutott eszébe az, hogy verset írjon? Legelőször. Az ötlet

honnét jött?

– *Az Isten tudja. Nekem olyan könnyű volt akkor a versírás, hogy amit gondoltam, mindent versbe tudtam volna szedni. Hogy a versírás? Azt mondhatom, hogy a Petőfinek a verses kötetit nagyon szerettem. Volt más költő is, akit szerettem, de még a mai napig is Petőfi Sándort szeretem legjobban. Lehet, hogy a Centenárium c. vers adta az ihletet. Verseimen érződik Petőfi stílusa. Mert Petőfi versei rímben nagyon gazdagok.*

Nem voltam kényszerhelyzetben – mondja Sanyi bácsi, vagyis nem kényszerítette senki őt kívülről arra, hogy verset írjon, de utána meg ezt mondja: *Máskor úgy gondoltam, erről írok, mert ezt érdemes leírni. Sőt, úgy éreztem, hogy le kell írnom. Az ötlet percek alatt jött, a vers nem készült el rögtön, de az eredeti elgondolás megmaradt. Amikor kész volt, örültem, hogy leírtam. Izgatott, hogy mégis csak elolvassa valaki. Úgy éreztem, nem csinálok rosszat, ha elolvassa valaki a verseket. Ha látja az érdeklődő, hogy 60 évvel ezelőtt mi történt.*

Nem is gondoltam, hogy ötven év múlva majd valaki érdeklődik irántuk. Magamnak írtam a verseket. Találtam benne örömet. Inkább a versekben. A novellákat is nagyon szerettem. Meg hát olvasni általában szerettem. Fél éjszakákat olvastam petróleumlámpánál, meg mécsesnél. Ezek nem voltak olyan hasznos építő jellegű olvasmányok, de az olvasást gyakoroltam, a szókincset meg gyarapította – emlékezik Sanyi bácsi.

Körülbelül 1953-ig írt verset, mintegy harmincat. Ez nem nagy szám, mégis, tekintettel a sok beszélgetésre, melyek során feltártuk a versek és Sándor bácsi viszonyát, azt mondhatjuk: a költészet beragyogta Sándor bácsi és a felesége, Katóka egész életét.

Pár évig még írogatott házasságkötésük után, de aztán nagyon lefoglalta a mezőgazdasági munka. Túlságosan is belemerült a munkába és nem volt ideje. Kedve lett volna, ideje nem volt:

Megvallom őszintén: a későbbi rendszerben nem láttam értelmét neki. Párszor eszembe jutott, hogy valamelyik lapnak beküldök egy verset, de a kudarctól tartva, hogy nagyon rossznak találják, nem közlik, nem küldtem be. Meg egy kicsit hosszúk is a versek általában és a hosszú verseket nem szeretik a lapoknál, inkább csak a rövidebbeket. Tudtam volna írni a Kádár-rendszerben is politikiai verset, de tartszabályos voltam, hogy esetleg becsúszik egy mondat, amely miatt kellemetlenségem származik.

A versírást nem tanulta. Soha nem kapott felvilágosítást a módszerről, de sok verset olvasott, nemcsak Petőfit.

Nem tökéletes, amit írtam, de nem is törekedtem arra, hogy az legyen. A történetet igyekeztem színezni. A vidámabb stílust szerettem.

Élvezetes legyen, ha valaki olvassa. Nem tanultam a versírást, inkább a természetemben lehetett benne a verskézség, a rímek – mondja.

Az ötvenes években nagy „rend" volt az országban. Mindenre felügyelt a kormány: mit gondoltak az emberek, hová mentek, mit tettek? A tűz is veszélyes volt, különösen nyáron, aratás idején. A falvakban tűztornyot állítottak fel, ahonnét be lehetett látni az egész határt. Állandó ügyeletet tartottak. Egy személy a toronyból figyelte a falut, egy lovaskocsi pedig a torony alatt várt. Az vitte a veszedelmes hírt lóhalálában a tűzoltóknak.

Sanyi bácsi is sorba került. Gondolhatjuk, unalmas volt odafent egyedül. Mit tesz ilyenkor egy költői lelkületű személy? Verset ír. Sanyi bácsi a következő verset írta ceruzával a bódé deszkafalára:

[Mikor én a határt nézem]

Mikor én a határt nézem,
A nép kenyerét védem,
Hogy a tűz martaléka ne legyen,
És a nép több kenyeret egyen.

Így az ötéves terv végére,
Mindenkinek örömére,
Jólét és megelégedés lészen,
Gond nélkül élünk egészen.
Dulai Sándor

Ez 1952 nyarán történt a 24-órás tűzvédelmi szolgálatban. Sándor bácsi a következőt fűzte hozzá: *A néptől az utolsó szem gabonát is elvitték. Hogy a nép több kenyeret egyen: ennek a sornak két jelentése volt: az egyik, valóban jó lett volna, ha a nép több kenyeret kapott s evett volna, ez nem sértette a rendszert, de: ez a másik jelentés ellentétes az elsővel, ti. mindenki tudta, aki akkor élt, hogy a parasztnak egyáltalán nem lett több kenyere, ha többet termelt és takarított be, mert akkor többet vittek el tőle. Tehát a vers nemcsak dicsőítette a rendszert, hanem gúnyolta is.*

A Sándor bácsi után érkezők olvasták, s kérdezték, honnét tanulta ő ezt a verset? Tudták ki írta, hiszen alatta volt a neve.

Még odarajzolt egy parasztembert is görbe bottal, pörge kemény kalappal és füstölgő cigarettával a következő szöveggel: *Gond nélkül él.* A hátsó gondolatot, a rejtett gúnyt értette mindenki, aki látta. Sándor bácsi szerint sokan, legalább százan látták.

Hogy milyen veszélyt rejtett magában ez a vers és kép, azt mindenki megérti, aki beletekint a diktatúra politikai légkörébe, a korabeli parasztemberek és mások visszaemlékezéseibe. Csak egyetlen rosszindulatú belemagyarázás és feljelentés kellett volna hozzá, hogy politikai ügyet csináljanak belőle és elvigyék a kéretlen „poétát" és „rajzművészt" a rendőrök.

Negyven éven át az volt a szándéka, hogy a fiára hagyja a verseit. Sándor hivatásos író. A Szabad Föld munkatársa volt sok éven át. Eszébe se jutott, hogy valakinek megtetszenek és esetleg könyv alakban is megjelennek. Mégis az emberben benne van a vágy, hogy halála után is maradjon valami. Miért ne hagyja az utókorra, ami érdekes lehet.

Dicséretet először a feleségétől kapott verseiért. Aztán az apósától, aki vőfély volt, ő is büszke volt rá, hogy a veje verset ír. Sőt, amikor abbahagyta az írást, bíztatta, írjon tovább. Ez nagyon jó érzéssel töltötte el Sanyi bácsit.

Kézirat:
Napló, magyarnóta gyűjtemény, versek, magnetofon felvételek

DÓRÓ ERNŐ (1928)

Nyugdíjba megyek már!

Nyugdíjba megyek már,
Eltelt felettem 60 tavasz, 60 nyár.
Ne gondolja senki, hogy vagyok oly nagy szamár,
Hogy ne élvezném azt, amit az élet még kínál.

Takarékba a pénzemet nem gyűjtöm,
Napjaimat vidámsággal töltöm,
És ha meglátok tíz-húsz jó falatot,
Abból én is enni akarok.

Bor pedig jöhet vörös vagy fehér,
Gyomrocskámba abból jócskán elfér,
Csak legyen az szódával keverve,
Jöhet az akár lóitató vederbe.

A fiatalok pedig bízzanak a nyugdíjas életben.
Kezem és eszem asszonyi comboknál jár tettben és lélekben.
A benyalásoktól pedig, ha még egyenesen állok,
Jó hosszú sugárban nagyokat pisálok.

Szeretettel várlak TITEKET házamba!
Vígadjatok egy jót háromoldalú sátramba!
Egyetek, igyatok míg tart a készlet!
Akit meghívok, remélem itten részt vesz!

Kedves jó Sógoraim, arany és ezüst Vők, Komáim és Barátaim!
Szeretettel meghívlak hatvan éves földi pályafutásom és nyugdíjba vonulásom m e g ü n n e p l é s é r e.
Az esemény színhelye Akasztó, Vöröshadsereg u. 61., udvarban egy háromoldalú sátorban lesz megtartva, rossz idő esetén szilárd építőanyagból készült helyiségben.
Ideje: 1988. augusztus hó 27 szombat /Gáspár napja/ este 18 óra 59 perc.
Az ünnepség kizárólagosan heréletlen kanik részére lesz tartva, a hal ételekről és behűtött b o r italokról, valamint Szemes harmónikazörejeiről a nyugdíjas gondoskodik. – A jó kedvet kedves vendégeinknek kell előcsalogatni!
Kellő tisztelettel ide elvár:

D o r ó E r n ő,
aki nyugdíjas immár

Akasztó, 1988 augusztus hó

Meghívó 1.

NEGYVENÉVES lettem,
Ilyen bolondot még sohasem tettem.
A bút és keservet tegyük ma félre,
Igyatok jó nagyot az ünnepelt egészségére!

T A P I N Y T A T O S M E G H Í V Ó

Kedves jó ..... Sógorom, Barátom!
Érkezésedet 1994. december ...-ra v á r o m.
Mikor ráborul a sötétség az égre,
Akár bele is eshetel a bográcsleves.

December 6-án éppen negyvenéves lettem,
Farkincámat még merevítővel sohasem kentem.
Oszlopom még mindig mereven áll
A TŰZOLTÓ terem meg éppen Tégedet vár!
Születési ünnepség van készülőben,
Várlak is Tégedet hóban vagy esőben.
Ne félj, nem fogol ott fázni,
A bornak leve bennünk fog cikázni!
Ha meg éppen olyan nagy hideg lészen,
A kályha majd itt áll melegre készen.
Csak vegyük komolyra a dolgot,
Ne fujjuk egymásra a PÁL-napi kormot!
A halat is kifogják addig a lébe,
Ne hogy éhségnek legyünk majd kitéve.
Vagy bográcsba kerül marhának lábszára.
Borral csússzon le az mindnyájunk torkára!
Kedves vendégem, ne igyál itt nálam vizet,
Mert ezután meg ÁFÁ-t csak a bolond magyar fizet.
Szidolozom borom naponta tisztára,
Így öntse azt bele ki-ki a poharába!
Legyen itt jókedv, a hangász meg húzza mindenki nótáját,
Éjfélkor ha lesz, kapjuk be az ünnepelt kolbászát.
Nótába meg senki se fogja be száját,
A hangász elhúzza mindenki nótáját.
Nem kell itt letolni senkinek gatyáját,
Udvaron kicsavarhatja bárki a furulyáját.
Köszöntő versikót DORÓ SÓGITÓL várom,
Meghívó szövegem ezzel be is zárom.

SZERETETTEL VÁRLAK: RÁTKAI ISTVÁN MIKLÓS,
– aki negyven éves,
ilyenkor mindenre képes!

Meghívó 2.

MEGÉRTEM HÁT 50 ÉVET!
JÓ MULATSÁGOT TŐLETEK REMÉLEK,
A BÚBÁNATOT TEGYÜK MA FÉLRE,
IGYATOK NAGYOKAT AZ ÜNNEPELT EGÉSZSÉGÉRE!

MEGHÍVÓ

Kedves jó .....Rokonom, Barátom,
Érkezésedet 1995. február 28-ra várom!
Mire az alkony leszáll a KULÚRHÁZ tetejére /délután 17 óra/
Akár bele is eshetel pörköltem levébe.

Ezen a keddi napon éppen 50 éves lettem,
Éppen ezért a KUTÚRHÁZBA mentem.
Ott várom én minden jó Barátom,
Hogy velem együtt ottan vacsorázzon.

Születésnapom most vagyon készülőben,
Meg is tartom azt hóban vagy akár esőben.
Ha hideg lenne, nem fogol ott fázni,
Kövidinkám, ha Benned fog cikázni.

Ha meg a teremben éppen meleg lészen,
Hideg fröccsöm ott vár az előtérben.
A birkát is levágatom addig pörköltnek levébe,
Vendégem nehogy már éhségnek legyen ott kitéve.

A megnyitó versikóra kérem türelemmel várni,
Nem fontos öt ujjal addig vacsorázni.
Aztán lesz fehér bor szódával keverve,
Négykézláb is ihatod lóitató vederbe.

Fel is nyalhatod eme nemes levet,
Innen józanul haza senki se mehet.
Éjfélkor meg meglepetés kajára kell várni,
Nem fontos addigra teljesen bezabálni.

A nótába meg senki se fogja be a száját,
Dulai elhúzza mindnyájunk nótáját!
Varga György meg ezek után azt várja,
Hogy a meghívott pontosan jöjjön a
S Z Ü L E T É S - N A P J Á R A !

Meghívó 3.

HATVANÉVES LETTEM!
ILYEN BOLONDOT MÉG SOHASE TETTEM,
MEGÉRTEM HÁT EZT A 60 ÉVET,
JÓ MULATSÁGOT TŐLETEK REMÉLEK!

M E G H Í V Ó :

Kedves jó ..... Fiam, Nászuram, Tesóm, Barátom!
Érkezésedet 1996. május 4-én szombaton 7 órára várom.
Oda várlak a TŰZOLTÓ SZERTÁRBA,
Ahol a pörkölt már főni fog a bográcsba!

Születésnapom most van készülőbe,
Meg is tartom bármilyen időbe.
A süldőt már kiszemeltem a bográcsba,
Hátha a szakácsom le se kozmája!

Boromat meg tisztára derítettem,
Hozzája szódát is kerítettem.
Így aztán lesz bor szódával keverve,
Ihatol azt aztán lóitató vederbe.

A süldőt meg levágom pörköltnek levébe,
Nehogy vendégem már éhségnek legyen kitéve
Köszöntő versikóra tessék türelemmel várni,
Nem fontos addig öt ujjal zabálni!

Aztán, ha folyik a bor, négykézláb is nyalhatod ez nemes levet,
Innen józanul senki haza nem mehet.
A nótába meg senki se fogja be a száját,
Szemes elhúzza mindnyájunk nótáját.

A pogácsa reméljük nem fog a szánkba beszorulni,
Kigúvadt szemekkel nem fogunk budiba borulni.
Meztelen didisek nem fognak az asztalon mászkálni,
A vendégek viszont jót fognak nótázni.

Köszöntő versikót a Tesómtól kapom,
Remélem ideér időben ez napon.

Mindezek után NÉMETH PÁL azt várja,
Hogy a meghívottak jöjjenek el a
Hatvanadik születése napjára!

Rátkai István Miklós köszöntése

Pityuka kománk ma éppen 40 éves.
Nem is tudja az ember, hogy ilyen korban mire is képes.
Meg tudja mustrálni a nőket, hogy honnan nőtt ki a lábuk,
Aztán csak értelmezni kell, hogy ilyenkor mi a vágyuk.

És ha már megérte Öcsi bácsi ezt a 40 évet,
Vágjon hozzá Nekünk igen jó képet.
Készített Ő ezen időszak alatt egy lányt, meg egy gyereket,
De ezzel a nagy nyomással készíthetett volna egy egész hadsereget!

Ugyan az is meglehet az ország egyik-másik sarkába,
Öcsi bácsira hasonlító öt-hat gyereket ott találna.
Csakhogy legjobb ezt nem keresni,
Mert hát gyerektartást senki sem szeret fizetni.

Mire is mentél ez cudar életbe,
Hol találod magad 40-es létedre?
Markoló gépedbe vagy talán a pincébe,
Vagy holnap bánatosan nyögöl majd a WC-be.

Ahogy mondogatják most jó a sorod,
A beton a markoló kanalába a stadionba forog.
Pénzed az van, de AUDIT mégsem akarsz,
Félsz, hogy azzal a szőlődnél el is kaparsz.

Jó Neked a Lada, benne a sok kacat,
Javításhoz alkatrészed mindig akad.
Markolódat pedig, aki lánctalpasnak látta,
Csak nagyfokú borivászattal magyarázta.

Ahogy teltek az évek Teréz testvéreddel fel is cseperedtél,
Majd felnőve, úgy mondják, jó borivó gyerek lettél.
Aztán bocsássa meg az Ur neked a vétkeket,
Úgy tudom, igen szereted a jó étkeket.

Most is megérkezett hozzád a sok éhenkórász vendég,
Nem tudom a jóllakás kinek-kinek mikor is lesz elég.
Aztán a jó erőtől tudjuk majd farkunkat csóválni,
Oda megyünk aztán, ahol lehet valamit próbálni.

Azután, hogy megvetted azt a kerekes markoló gépet,
Gondoltál egy nagyot és merészet,
Sógorodnál bódultál borok mámorába,
Aztán indultál markolni a cigány házba.

Szét is szedted volna azt akkor nagy jó kedvedben,
Ha az utolsót szedted volna szét akkor lenne rendben.
Arra még külön egy ünnepnapot tennénk,
Cigányok nélkül magasan meglennénk.

Beszedics Vasas Jani is itten ül a sorban,
Kiderült róla, hogy a torkát Ő is öblögeti borba.
Mert hát Őkegyelme a sört kedvelte,
Mostanság látom, hogy a bort is jó kedvvel elnyelte.

Mostanában rendezett Ő egy nagy lakodalmat,
Élveztük is ottan a nagy vigalmat.
Nagyszerű borászoktól Ő azt is elleste,
Hogyan kell szidolozni a bort fényesre.

Ittuk is a nedüt, igen jó kedv lett tőle,
Három liter is juthatott egy-egy főre.
Ünnepelt Öcsi Urunk is itta a fehéret vörössel keverve,
Aztán csak nézte, hogy három nyakkendő is a nyakára lett tekerve.

..... *

Mondhatnám a verset még sokáig,
Lehet, hogy hallgatnátok azt Isten untáig,
Csak hát azért jöttünk itten össze,
Hogy az ünnepelt a társaságot fröccsökkel győzze.

Ha pedig elfogy az ünnepelt bora, meg szódája,
Az Ady utcába is rohangálj utánna.
Éljed a következő 60 évet is boldogságba.
Aztán még meghívhatsz lányod, fiad lakodalmába.

Én meg kívánok Neked sok születésnapi éveket.
Éljél meg sok jót és szépeket!
Hagyd a francba a nyavaját, meg a betegséget!
Az ember bor mellett hosszú éveket élhet.

Ne mérgelődj semmin, hanem vidáman éljél,
Napjába akár ötször is keféljél.
További köszöntéstől ne féljél,
Bor, meg szóda után nézzél,
Mert elértem most a köszöntő végére,
Igyunk egyet az ünnepelt Öcsi bácsi egészségére.
1994. december 6.

* Ebben a stílusban folytatódik a köszöntő 42 versszakon át. Közlésüktől eltekintek. Ez a köszöntő 1994. decemeber 6-án hangzott el az ünnepelt 40. születésnapján.

KADARKA KÖSZÖNTŐ

KISKŐRÖSI aranyhomok,
Benned teremnek a jó borok.
Őseink a múlt századokban,
Szelidíték egyre jobban.

Kiskunságnak homokos buckája
KADÁR vesszőket visszavárja.
Viheti is azt bármerre a szél,
A bora az orvossággal is felér.

Fújhat orkán vagy lágy szellő,
E homokban nő a szőlővessző.
Terem rajta fehér s tüzes,
De a KADÁR itt a tősgyökeres.

Rosé bort a magyar elé,
Jó asszonyt meg oda mellé.
Míg az asszonyt símogatom,
A KADÁR bort kortyolgatom.

Jó kis KADÁR gazdag zamat,
Magyar ember téged óhajt.

Kortyolgaták, ízlelgetik,
Lelkük tükrének becézgetik.

Így volt régen hajdanában,
Örvendeztünk KISKŐRÖS borának.
Jöttek aztán újabb levelek,
KISKŐRÖS jó hírének búcsút intenek.

Becsüljük azt, ami maradt,
Szaporítsuk a vessző szálakat.
Adjunk becsületet a KADARKÁNAK,
Tót és magyar áldásos munkájának.

Jöhet ide bármily nemes szőlő,
A hagyományos KADÁRT ihleti a költő.
Legyen hát újra szó széles e világban,
Mily jó íz és zamat van a borában.

Ősi hagyomány a NEMES KADÁR,
Jó borivó téged kíván.
Míg torkunkat borával locsolgatjuk,
Kiveszni vessződet soha nem hagyjuk.

Legyen hát újra híre, rangja,
Tiszta terítőn kerüljön az asztalra.
Hitünkben adjon reményt és kitartást,
Hogy megőrizzük az ősi hagyományt.
1996. március 15.

Ernő bácsi Debrecenben született 1928. június 6-án. Apja nyomdász, a debreceni nyomdász szakszervezet elnöke, s mint ilyen sokszor megjárta a rendőrséget. Anyja könyvkötő. Két testvére van.

Elemi iskoláit Debrecenben végezte, katolikus népiskolában, a középiskola első négy osztályát a piarista gimnáziumban. Cukrász mesterséget tanult Miskolcon a nagybátyjánál, akinek nagy cukrászdája volt ott. Házukat 1944. június 2-án lebombázták. A családjukat Hajduszentgyörgyre az Eszenyi–majorba telepítették. Levente. Tiszacsegéről megszökött 1944. november 19-én, Erzsébet napkor.

Háború után ismét Debrecenben van és a *Dunántúli Népszava* c. napilap gyakornoka 1950-ig. Budapestre megy és átképezi magát vasöntőnek az Óbudai Hajógyárban, majd a Villamos Gép és Kábelgyár

öntödéjében dolgozik. „Kiváló dolgozó". Kiemelik, szakszervezeti vezető, titkár lesz.

1955 nyarán az adóbegyűjtési hivatalhoz kerül Császártöltésre. Ekkor volt Nagy Imre begyűjtési miniszter. Onnét áthelyezik Tázlárra tanácselnöknek. Az 1956 október végéig töltötte be ezt a tisztséget, amikor az októberi események elűzik ebből a faluból.

1957. január 1-től Akasztón lakik. A Községi Tanács adócsoportnál dolgozik, majd a csengődi Tanácshoz kerül, az adócsoportot vezeti négy évig. Elbocsájtják, ill. Kényszernyugdíjazzák. (...)

Nyugdíjasként is aktívan dolgozik az Állami Biztosítónál. 1992 óta a jelenleg is működő Béke Szövetkezet felügyelő bizottságának elnöke.

A versírásról. Édesapja sokszor mondott verses köszöntőt a különböző gyűléseken. Ernő bácsi tőle örökölhette efféle hajlamát, de ez csak később búját elő. Iskolai évei alatt nem vonzották a versek különösebben. Csak annyit tanult, amennyit kellett.

Akasztón, 1980–82 körül kezdett verses köszöntőt mondani. Az elsők között volt Liszka Turu Mihály bácsi édesapjának a köszöntője, meg Pál Feri bácsié, Pál Lajos édesapjáé. Először rövidet írt, később hosszabbat. Kezdetben egyet-kettőt mondott évente, az idén már tizenöt-tizenhatot. Igény van a köszöntőkre.

A szüret volt a legalkalmasabb időszak, hogy kialakítsa a verset. A köszöntők szerkesztésének a következő menete van: 1. Megbízás, 2. anyaggyűjtés, ez volt a legnagyobb munka, mert olyan eseményeket kell az ünnepelttel kapcsolatban összegyűjteni, amelyek megtörténtek (igaztörténetek), és valamilyem emberi hibából erednek, 3. a személyre való ráformálás, avagy a köszöntő, a meghívó szövegének megírása a történetek alapján, azok kiforgatása, humorizálása, a komikus elemek csokorba kötése, 4. javítás, csiszolás kétszer-háromszor, 5. előadás az ünnepélyen. Gyakran már dallamot is „húzott" a versekre.

Lényege a meghívóknak, de különösképp a köszöntőknek, hogy elterelјék a figyelmet köznapok gondjairól és ráhangolják a vendégeket a mulatságra. Hogy már az ünnepség elején megemelјék a hangulatot, és felvidítsák a vendégeket.

Írt Ernő bácsi más témájú verset is: barátja emlékére egy kucsmacsapkodó versenyről; újszülöttről, aki nagypapává avatta az apukát, aranylakodalomról. Sőt, írt puttonyos szabályzatot és vadászati aranyszabályokat és locsolóverset is.

Részletesen nem elemezzük a szövegeket. A lényeg: a meghívások száma nem fogy, hanem állandó. Ernő bácsi alig győzi teljesíteni őket. Ez lényegében kifejezi a közösség véleményét, bár egy-

egy részletkérdésben bizonyára eltérnek a vélemények.

Munkái:
Időnként publikál egy-egy cikket napilapokban, közügyekben.
Kézirat:
Meghívók, köszöntők, egyebek.

TÓTH FERENC (1929)

[A mi unokáink nagyon jók]

A mi unokáink nagyon jók,
Mind az öten kiválók.
Ha valamelyik elhibázza,
Azt anyukája kijavítja.
Amíg az unokák tanulgatnak,
Addig a nagyapák iszogatnak.
Ha így menne sokáig,
Megélnék én száz évig.
1994 (?), lejegyezte unokája

[A búzatábla még aratatlan]

A búzatábla még aratatlan,
A Juliska még csókolatlan.
Megcsókolná a katona,
De a Julis ezt nem hagyja.
Hagyná ő, de nem hagyhatja,
Mert az anyja megláthatja.

[Mikor téged látlak]

Mikor téged látlak,
Mindig azt gondolom,
Nem vagyok én ébren,
Csak szépet álmodom.
1996. december 11.

[Olyan mély gondolatok]

Olyan mély gondolatok
vannak a szívembe bent,
hogy azt kivenni
csak szívvel együtt lehet,
hát, ha lehet.

[Szegény vagyok, semmim sincsen]

Szegény vagyok, semmim sincsen,
Ez a Wartburg minden kincsem.
Tudom, hogy nem egy nagy vagyon,
De én mégis szeretem őt nagyon.
Elvisz minket a templomba,
Utána mehet is vissza a garázsba,
De onnan aztán sehova,
Mert nincsen semmilyen papírja.
Egyik szemét örökre lehúnyva,
Másikkal egyet-kettőt pislogva,
Úgy néz bele a szomorú világba.

[Három üveg vodkát hozok]

Három üveg vodkát hozok,
Csókolom a Gorbacsovot.

[Szép a szemed, szép a szád]

Szép a szemed, szép a szád,
én egész évben csókolnám.
Csókolnám, de nem lehet,
mert messze vagy te éntőlem.

Tóth Ferenc Akasztón született 1929. augusztus 26-án. Az általános iskolát helyben végezte. Több tanfolyamon résztvett a munkakörének megfelelően. Némi kitérővel itt élte s éli életét a mai napig.

Először zenész volt. Nyolcvan basszusos, két oktávos

tangóharmónikán játszott. Majd katona lett. Utána kubikos, mert jött a tsz. és elvették a földet: 13. kh. földet, szőlőt, két gyönyörű csikót. Az állam szolgálatába állt: hat évig rendőr volt Kecelen, majd Kecskeméten. Hazajött. A tanács adócsoportjánál dolgozott tizenhárom évet, s még a szakszövetkezetnél hármat. Ma már nyugdíjas.

Verset hatvan éves korában kezdett írni. Először csak úgy a maga kedvére. Aztán az unokáiéra és a rokonaiéra is. Egy füzetbe írta őket.

Amikor megtudtam, elmentem hozzá, s kértem a verseket. Sajnos nem kaphattam meg, mert a felesége tűzbe dobta a füzetet. Nagyon sajnálta, de hát nem gondolta volna, hogy fontosak lehetnek még valakinek. Az itt olvashatók csak a „maradék", ami egy másik mindenes spirálfüzetben túlélte a napról-napra változó érdeklődést és értékelést, még a családon belül is. Feri bácsi szerint, nem fontosak, nem is jók. Nem is ő jegyezte le őket, hanem az unokái. Részben legalábbis. *Amik elégtek, azok jobbak voltak. Azok közt lett volna a kötetbe való* – mondja.

Azokat jobbára éjszaka írta. Amikor eszébe jutott, kiment a kazánházba és ott írta le a gondolatait, mert reggelre elfelejtette volna. Tudta, hogy nem tökéletes úgy, ahogy leírta, ennek ellenére, másnap soha nem javított rajtuk. Ő is úgy gondolja, mint én: ami egy adott pillanatban történik, az jellemző, sőt tipikus, tehát örök.

A búzatábla még aratatlan kezdetű vers keletkezéséhez. Egyik unokája, egy kis képet rajzolt a naptárba és ezt írta mellé: „Papa, majd légy szíves írj róla egy verset. K(alapos) Marianna. 1995. július 14." És a papa megírta verset 1995. szeptember 24-én

A kép egyszerű gyermekrajz: tizennégy vonal, mely fent „fejben" végződik, mint a búzaszál. Köztük és mellettük egy-egy alakot utánzó vonalrajz, egy férfi és egy nő. A férfi kalapjában virág, a nőében masni. Jobbra fent sárga színű napocska. Az alkotó, a kisunoka, kétséget nem hagyva, magyarázatot fűzött az egyes ábrákhoz: „BÚZA" „Juliska bámulja a napot" „Kis Katona nézi a Juliskát". Nyilakkal jelölve, hogy kire vonatkozik a szöveg.

A kép mellett a papa verse, a kívánságnak megfelelően, saját kézírásával, szépen, olvashatóan.

A kisgyermek a kis rímet, a kis verset is mosollyal hálálja meg. Hát még ha ez a gyermek egyben unoka is! A személyes kapcsolat érzelmi telítettségének mércéje és bizonyítéka, hogy papa és unoka verssel és képpel érintkezik egymással. A versforma ebben a kapcsolatban nem csak esztétikai funkciót tölt be, hanem érzelmit. A szeretet nyilvánul meg versbeszédben. Egyfelől az unoka kérésében, másfelől abban, ahogy a nagypapa teljesíti a kérést.

ORBÁN JÓZSEF (1930)

Ő és Én

Ő: Csodavilág hőse, álmok álmodója,
Nem vagyok e világ fénytelen lakója.
Nincs helyem itt nékem, mégis itt kell élnem,
Költözöm örökké. S jaj vissza kell térnem!

Távol, meseország, álmoknak világa
Volt a születésem képzelt palotája.
Azóta álmodom, ott élek, itt lakom,
Jaj! Az ébredéstől úgy félek, borzadom!

Mégis az álmomat nem élhetem végig,
Álmom irigy kezek foszlányokká tépik.
Harc, Élet, Igazság, Világ és Valóság
Álmom gyűlölködve, vadul fosztogatják.

Mért kell hát álmodnom, ha valóság ébreszt?
Mért kell hát ébrednem, ha csak álmom éleszt?
Álmaim ezüstje mért válik hamuvá,
Szép aranyalmája ízetlen mocsokká?!

Mért legszebb álmom az, mely sohase teljesül?
Ha való nem lesz már, mért nem hagy egyedül?
Mért nem lehet egyszer életet és álmot
Örökre felednem?!

Én: Az én hazám nem a tündérek hazája,
Nem vagyok álmoknak mesekatonája.
Itt a helyem nékem, itt élem az éltem
Bánat is örömmé válik e vidéken.

Délibábos Kunság, szép nagy magyar Alföld.
Ott születtem, hol az ég kék, a fű zöld.
Azóta vándorlok, az országot járom,
De Duna–Tiszapartra vissza-visszavágyom.

Én is álmodtam tiszta, nagy álmokat,
Kergettem gyönyörű, szép délibábokat.

Ám Kunság mezején korán ébredtem én,
Tövisbe is léptem, álmodozó szegény.

Azóta kerülöm a csalfa álmokat,
Nem kergetek többé délibábokat.
Csak mi teljesülhet, a valóság éltet,
Szeretem halálig az igazat, szépet.

Mert a legszebb álom mégiscsak az élet
Minden más álom az Élethez igéret.
Erőt ad e földnek minden dobbanása,
Nem vágyok távoli mesepalotába.

Ezt főiskolás koromban írtam Pesten, 1951-ben, 21 éves voltam akkor

Emlék Nagyanyámról, emlék a gyermekkorból

Hajnali mocorgás, pislákoló lámpa,
Nagyanyám öltözik sokráncú ruhába.
A bontfésű alatt haja deres erdő,
Rántja a berlinert: gyapjúmeleg kendő.
Amikor az ajtó kilincse is kattan,
nem tudom igazán... talán csak álmodtam.

De kisvártatva hallom: pattog a venyige,
serceg a szalonna... A búbos kemence
a meleget ontja...

Kitárul az ajtó és kristályhó ruhában
ott áll a Nagyanyám, gyémánttű hajában,
a gyapjúkendőből hullik a sziporka,
Kipirult az arca, fiatal a hangja:

Hull a hó kisfiam! És vár a szalonna!
Szentendre, 1988. november

Ha tőlem csak egyetlen egy vers kerülne valami gyűjteménybe, akkor talán ehhez ragaszkodnék legjobban. – fűzte e vershez a szerző

Azon a tájon

Két oroszlán közt* testem nyugtatom,
messzire látok a párás ablakon;
Ködlovasok közt hömpölygő szekér,
vonulnak sorra, végtelen a tér...
Tejfehér uton én is indulok,
ismerős tájra libbenve jutok.
Azon a tájon
nyár van gyönyörű,
csodaszép zöld és
selymes ott a fű.
Nádas közül csillog,
kék és zöld a víz,
az a gyönyörű táj
mindig hazahív!
A reggeli harmat,
a déli harangszó,
a vacsora illat
oly hivogató.
Csónak ring alattam?
Vagy egy meggyfaág?
Testvéreim szólnak?
Tán egy jóbarát!?

Simogat a szellő,
átölel a tér,
lelkem megnyugodni
mindig hazatér.
Két oroszlán közt testem nyugtatom,
messzire látok párás ablakon.
Diófám törzsén száraz ág zenél,
süvítve kontrázza a szilaj téli szél.
Hópelyheket kavar, s a ködöt űzi el...
Csupa dér a határ! Az álom elszelel.

Odakünn
rendületlenül
hegedül
jajgatva beszél

a fagyos téli szél
és végtelen a tér.
Szentendre, 1990. január 9.

* Fotelom karfái oroszlánfejet mintáznak.

Primitív költemény

Ül a kis verandán és fürgén kötöget,
bár reszketés rázza aráncos kezeket.
A postaládához elcsoszog vagy százszor,
most sem jött levél az egyetlen fiától...

A falon fényképek és mirtuszkoszorú,
boldog fiatal pár. És micsoda kisfiú!
Itt pólyás a lelkem, ott gügyögött, beszélt,
hintalovon ült már, ott nyújtja a kezét.

Iskolás lett immár, majd zord katona.
Ez a szép kislány itt, a menyasszonya.
Az esküvői fénykép! S ezt a lakást vettük.
Itt a kis unoka. Mennyire szeretjük!

Mindenkinek mondja... És várja a fiát,
a fiatalasszonyt és a kis unokát!
Levél jön – sokára: Most nem mehetek Anyám!
Új főnököm van és rengeteg a munkám.

Hetek és hónapok reszketeg osonnak,
vastagabb szemüveg kell már az anyónak,
de olvassa büszkén az újabb levelet;
A fiamnak bútorra, s új kocsira tellett!
Postásnak, szomszédnak büszkén magyarázza.
Éjszaka nem alszik, csak a sírás rázza.
Szipogva alszik el és micsoda álom!
Ott várja a fia, a kis állomáson...
Öltözik sietve: "Hazajött a fiam!"
Repülne elébe, elindul boldogan...

Meg-megáll reszketőn,
épp csak araszolgat,

autócsordaközt
az úton átballag.
Fülkéből kihajol
dühöng a pilóta:
"Ez a mamus itten
tiszta idióta!"
"Nyanya az istenért!
A szemétől nem lát?
A frászt hozza rám itt,
magára meg halált!"

Édes fiam! Csakhogy
hazajöttél végre!
A Mama karját tárja,
és még kettőt lépne,
de sötét lett immár
és örökös béke.

Szentendre, 1990. január 18.

Áprilisi szél

Áprilisban mindig
visszatér egy álmom;
Áprilisban mindig
Szülőföldem járom...
zápor mossa ablakom,
hallgatom, csak hallgatom...

Tiszától Dunáig
friss szél zúdul át,
és csak szórja, szórja
emlékek záporát.

Száraz avar zörren
barackvirág hull.
Egy kiskapu nyikkan,
kilincs csikordul.
Barna akáclevél
örvénylik, beszél:
"Hej! Jókomám ébredj!
Kit hozott a szél?!"

A kapuban ott áll,
a haja fakó,
de csillog a szeme,
megjött a Lackó!!
Szentendre, 1991. április 10.

[A csengődi határba]

A csengődi határba
kútágas áll magába.
Várja, várja a gulyát,
meg tán Lacit és Jóskát.

De őket már hiába,
elmentek más határba.
Laci Adelaideban heverész,
Jóska Szentendrén egerész.

De a gulyás visszajő,
a sok marha búú meg bőő.
Elbődül és azt bőgi,
de messzement a Józsi!

Tudok-e még?

Nem is tudom...
Csak kefélem
és gondolkodom.
Tudok-e még
tavasszal is,
és máskor is
ily jó puhát,
és szőröset
különöset,
és kedveset
simogatni,
kefélni még,
és becézni,
és csodálni,
hogy ott felül
mily gömbölyű

milyen kerek,
mily gyönyörű,
alig merek
gondolni rá,
hogy alatta
hány szép órát
töltöttem én,
és mi vár még rám...
Hát nem is tudom,
csak kefélem,
s gondolkodom,
hogyan lesz szebb
a kalapom.

Szentendre, 1994. november 7.

Önéletrajz

1930. április 28-án születtem Szegeden. Apám akkor állásnélküli diplomás volt, aki főleg házitanítóskodásból kereste kenyerét. (Édesanyáméknak Szegeden a Mars téren volt üzletük.) Előbb Akasztón Nagyapáméknál éltünk, később Édesapám Kiskőrösön kapott állást, ott laktunk, ott jártam óvodába is. Iskolai éveimet már Akasztón kezdtem, ahol Édesapámat főjegyzőnek választották. Édesapám korai halála miatt Csengődre költöztünk. Nyolc éves voltam akkor és négy testvérem volt, a legkisebb még fél éves sem volt. Apámtól egy férfikerékpárt örököltem, és szerény kis házunk könyvekkel volt tele.

A kerékpáron – előbb váz alatt pedálozva – ha csak tehettem átkarikáztam hét kilométerre lakó Nagyanyámhoz, aki sokat mesélt nekem Édesapámról és Akasztó általa ismert történetéről, s az ottani emberekről. Ha csak tehette elkísért a temetőbe Apám, Nagyapám, és több rokonunk sírjához is. Igazán otthon Akasztón éreztem magam. Elmentem a rokonokhoz Burgóba, Kisgátra, a Fő utcába ide-oda, amerre csak Apámmal is jártam, amikor még nem kellett elsiratnom őt. Nagyanyámat kis kapával legtöbbször a Páskomra kísértem, s amikor már nagyobb fiú lettem vele és Rózsi néném meg Suhajda sógorral szénát is gyűjtöttünk a Kijóson, szüreteltünk Döbrögecen. Akkor már testvéreimet is el-elhoztam vállalva azt is, hogy bizony, ha többen jövünk kettőnél, akkor gyalog kell megtenni oda-vissza tizennégy kilométert. Sok-sok emlék fűződik ezekhez az utakhoz. Ha vasárnap mentünk, akkor még a kispadokon kinn ültek nemcsak az aszonyok, hanem több helyen a

férfiak is. Főleg az idősek. Emlékszem a pipájából hogy bodorintotta a füstöt Béni bácsi, aki a pékséggel szemben lakott és ahogy köszöntöttem mindig megállított és mindig azt kérdezte: "Ugye te vagy az Urbán Józsi legidősebb fia? Ugy-e visszajössz hozzánk apád helyébe?... Megszólítottak mások is szeretettel visszemlékezve Apámra. Bennem pedig egyre mélyítették ezek a visszaemlékezések a falu és lakói iránti szeretetet. Ismertem én és tiszteltem a félkarú postás Böske nénit is, akiről a mai akasztóiak már csak Réthey Miklós úr népköltészeti gyűjteményéből olvashatnak. Ott voltam én akkor is, amikor 1944-ben az orosz Raták gépfegyvergolyót és kisebb bombákat szórtak a falura. Egy jólelkű Minda nevű gépész húzott ki engem és húgomat a vértől pirosló árokból, hogy pincéjükbe menekítsen mielőtt még bajunk esne. Nagyanyánkhoz mentünk éppen elbúcsúzni a front érkezte előtt de nem számoltunk a gyors támadással.

Igen, vissza akartam én menni mindig a nádasoktól, rétektől, kalászoktól és szőlővesszőktől körülölelt, Apám emlékét őrző falumba, amit szülőföldemnek éreztem. Folytatni akartam Apám munkáját, de a háború és az élet sodra más utakra terelt. Akasztóra akkor is mindig vissza-visszajártam, amikor már az Egri Dobó István Gimnázium diákja lettem, és akkor is, amikor a Budapest Cukor utcai Pedagógiai Főiskola történelem-irodalomszakos hallgatója voltam. Egyetemre jelentkeztem, de azt mondták, hogy ha nekem az apám főjegyző volt, akkor annak is örülhetek, hogy egyáltalán tovább tanulhatok. Bizony Rákosi uralkodása idején ez tényleg igaz volt.

Mint főiskolai diák, esti iskolásokat, felnőtteket tanítottam nyelvtanra és irodalomra. Így aztán kollégiumba is felvettek, sőt, végül egy gyermeklapnál a Pajtás Újságnál találtam magam. Később saját akaratomból mégis tanítani mentem. Szerettem az irodalmat tanítani. A verseket különösen. Akkor is és ma is, ha valami nagy öröm, vagy nagy bánat ér, úgy érzem írnom kell. Nem tartom magam költőnek. Egyszerűen csak ember vagyok. Sok-sok csodálatos ember él a Földön, aki verset sohasem írt, de házat épít, kenyeret süt, gyógyít, vagy éppen gyermeket dajkál. És mégis úgy érzem, hogy nagy ajándékot kapok az élettől, amikor a verssorok "megszólalnak" bennem, és addig nyugodni nem hagynak, amíg a toll vagy szerény írómasinám segítségével világra nem hozom "őket".

Orbán József

Budapest, 2001. január

U.I.: Két gyermekem van. Fiam 36 éves és gimnáziumban tanít, de tanított már az Egyesült Államokban is. Nem akartam, hogy pedagógus

legyen, de azt mondta, én voltam a példakép.
Lányom az Egészségügyi Minisztériumban dolgozik.
Fiaméknál van két unokám, a hat éves Lilla és a nyolc éves Gergő. Fiam sosem írt és nem is nagyon olvasott verseket, Gergő unokám számítógépre írt két szép verssel lepett meg nemrég.

RAFFAI SAROLTA (1930–1989)

Raffai Sarolta, az ismert költő, író, drámaíró kalocsai volt, bár Kecelen született. Apja érsekuradalmi bognár volt. Kalocsán nőtt fel, ott is végezte iskoláit. A tanítóképző elvégzése után, 1950-ben jött Akasztóra. Döbrögecen tanított nagyjából egy évig.

Kisdiák kora óta foglalkozott irodalommal állandó rendszerességgel.

1978-ban meglátogatta Döbrögecet. Ekkor írt fiatal koráról, falusi élményeiről a *Falu és város között* című cikkében. Itt szólt a Döbrögecen eltöltött időről. A pályakezdés nehézségei, élményei, gondjai egy életen át elkísérték. Ő maga így emlékezik vissza:

Akasztó–Döbrögecz puszta Kiskőrös környékének egyik tanyacsoportja. 1950-ben még alig épült ott öt-hat ház egymás kurjantásnyi közelébe, az iskola közelébe, ahol felnőtté válásom elkezdődött, ahol önállóvá lenni kényszerültem. Nyolc osztályt tanítottam egyedül s rögtön kezdőként. Akadt olyan fiúcska is tanítványaim között, aki öt kilométernyi távolságból járt iskolába. Talán ha egy évet eltöltöttem ott, mégis ezért ragadt reám a tanyai tanítónő elnevezés azóta, s főként az irodalomban, holott a jelzőt épp ezért aligha érdemeltem.

Így romantikusabb? Nem tudom.

Nos, kalocsai létemre mindaddig csak a vendégmarasztaló sarat ismertem, ott találkoztam először a vendégmarasztaló homokkal. Amelyben bokáig merül a láb, s amelyen olyan nehéz a járás, mintha tizenkilenc-húsz évesen is hetven-nyolcvan esztendő terhét cipelné vállain az ember. Hasztalan esik, semmi az, minden mennyiségű csapadékot gyorsan elnyel a föld, hamar párologtatnak el az egymáshoz nem kötődő, maguknak való, fáradtsárga homokszemcsék. És kerékpárral tán még keservesebb, mint gyalogosan. A tüdő, a szív majd kiszakad mire áterőlteti a testet s a könnyű gépet a süppedékes homokfúvásokon.

Autóbusz akkor még alig járt: jött egy hajnalban öt óra körül Kiskőrös felől, ment Akasztóra, vissza ugyanaz, ugyanazon az útvonalon, este. Hogy pontosan mikor, nem emlékszem már.

Szombaton, heti dolgom végeztével anyámékhoz igyekezvén gyalogosan mentem a kiskőrösi vasútállomásig, s vasárnap este vissza hasonlóképpen. Úgy rémlik, nyolc kilométer volt a távolság, lehet, valamivel több, de míg az ember olyan igen fiatal, s különösen ha a visszaúton szép holdvilág fényessége kíséri, ennyi meg se kottyan igazán.

Ott szerettem belé az olajfákba. Lakásom előtt állott jó néhány, gyorsan terebélyesedőn, ezüstzölden. „A leghaszontalanabb faféle" pittyegtek a tanyasiak, ám én az illatuktól megrészegedtem, borzasztóan szépeket álmodtam, s a májust azóta is a virágzó olajfák illatáért várom legfőképpen, holott attól, hogy szépeket álmodjam, régen leszoktam öntudatlanul, akaratlanul. De akkor még éjjel-nappal tárva volt minden ablakom szédelegtem a felejthetetlen és utánozhatatlan gyönyörűségtől, amely, és nem mellékesen, a petróleumlámpa igencsak kellemetlen és számomra teljesen új szagától is megszabadított.

Három fontos dolgot köszönhetek a nyúlfarknyirövid tanyai múltnak. Ott ébredtem rá egyik alapvető tulajdonságomra, azt hiszem, máig a legértékesebbre, egyúttal a legtöbb veszélyt jelentőre is: hogy soha, semmilyen körülmények között nem tudok félni s nem félek senkitől, semmitől azóta sem. Hogy másokért rettegek, a hozzám közelállókért, de értük nagyon az egészen más ügy.

Még egy fontos dolgot tanultam én ott, az emberemlékezet óta pusztaságban élőktől, az akkor még igenigen magukrahagyottaktól, nevezetesen: mennyi mindent képes az ember saját két kezével megteremteni, összeügyeskedni, s hogy végszükségben miből mi készíthető, ha éppen úgy hozza sora. Később, az ötvenes évek elején-derekán igen nagy hasznát láttam ennek. A gyerekeim sosem éheztek, sohasem fáztak, lábbelijük, ruhájuk mindig akadt.

A legfontosabb mégis: olyan emberek életét, gondolkodásmódját, gyermekded szokásait, s általában csak a gyermekektől elfogadható, vagy gyermekeknek megbocsájtható, már-már kegyetlenül durva, mégsem rosszindulatú tréfálkozásait ismerhettem meg, amilyennek létezéséről még csak nem is álmodtam. De olyan fokú segítőkészséget, együttérzést ugyanakkor, amilyet más ember elképzelni sem tud. Én ezt a sajátos kettősséget annyira ellentmondásosnak éreztem, hogy tanyai emberekről írásaimban mindeddig szó sem esik természetesen tanyai parasztságra gondolok s ma már, ennyi év után félek, aligha tudnék

ismét olyan közel kerülni hozzájuk, mint annak idején.

Huszonöt esztendő elteltével merészkedtem el újra arrafelé a fiammal, férjemmel s már nem gyalogosan. (Lobogó, 20(1978)49. 17–19.)

Akasztóról Páhira ment, onnét Kecelre, Császártöltésre, majd Uszódon át Kalocsára. Kiskunsági lakhelyeiről, életéről alkotott véleményét így summázta: *A homoki világ énnekem mégis, mindvégig idegen maradt. Tíz éven át nem láttam a Dunát s az ártéri bulya zöldet tavasz idején. A nyárfák, jegenyék, fűzek sokadalmát... Pedig dehogy a homok fojtogatott, dehogy, sokkal inkább a hazakívánkozás.*

Költőként kezdte irodalmi pályafutását. Első verseinek egyike, a *Csitri* a Kalocsai Néplapban jelent meg 1944-ben. Első verseskötete 1966-ban jelent meg, címe: *Részeg virágzás.* Közben volt Döbrögecen. Nem tudjuk, de bizonyára sok döbrögeci élmény lett költészetté s került bele e kötetbe.

Ő maga is azt vallotta a kötet fülszövegén: *Magamra és a világra eszmélésem első idejétől, kisdiákkoromtól foglalkozom irodalommal, állandó rendszerességgel és tervszerűen képeztem magam.* Tehát Akasztón is? De hogyan?

Tőle tudjuk, s fentebb olvashattuk is, első munkahelye volt falunk. Fiatalon, 19–20 évesen került ide, mindjárt a középfokú tanítóképző után. Ekkor szakadt ki a szülői ház melegéből is. Önálló lett. Városból nem falura, tanyára került. Elképzelhetjük, mennyire új volt ez az élethelyzet számára. Az összevont egy-nyolc osztály sem lehetett könnyű a kezdő tanítónéninek.

Tanítványaitól tudjuk, sok gonddal küszködött, bár a tanyasiak nyitott szívvel és ajtóval fogadták, mint mindenkit, aki jószándékkal közeledett hozzájuk. Gyakran meghívták őt esti beszélgetésre, disznóvágásra. Ezek a családlátogatások legtöbbször vidám hangulatban zajlottak le. Azt szerettem volna megtudni, írt-e verset Döbrögecen. Írt. Az egyik tanítványa a nagyobbak közül elmondta, hogy egy nagyalakú spirálfüzetből olvasta fel neki a tanítónéni a verseit. Tetszettek neki. Mások nem nagyon emlékeztek ilyen versolvasó együttlétekre. Ez arra enged következtetni, hogy titokban tartotta Sarolta, hogy verset írt.

Szerettem volna felkutatni fiatalkori verseit. Kalocsán felkerestem a férjét, Angeli Tamást. Ő azt mondta, a Rákosi korszakban, a diktatúra idején elégették az összes addig született verset, mert féltek a retorziótól. Mivel nem sikerült ebben a korszakban írt verset fellelnem, az első kötetéből közlök egyet, amely egyér-telműen a tanyai élményekre utal.

Tanyára szakadtan

Hold udvara a tanyában: kis iskola, egy marok láng.
Tűzkígyóit dűlőutak dülöngélve szertehordják.
Kis iskola, egy marok láng.
Egyszeregy áll össze, hull szét, már csak zsongás:döngicsélget.
Viráglepkék, szűzfehérek az akácon fürtbe tértek,
viráglepkék, szűzfehérek.
Tárt ablakok keresztrácsán fennakadnak, ottrekednek,
szétszórva az olajszagban megcsomósult vaktürelmet.
Fennakadnak, ottrekednek.
Hátra dől. A fal aranylik, bársonyt bolyhoz most a tábla,
krétasápadt csillag porzik szétterülő, nagy hajába –
bársonyt bolyhoz most a tábla.
Lassan nyíló szem fehérén kék árnyékok összecsapnak,
tíz év roppan lakkos hátán kékben fürdő bogaraknak –
kék árnyékok összecsapnak.
Tíz év, s hány nap, mennyi óra, értelemmel, vagy anélkül…
megnyílt szája fogainak fehérétől kifehérül.
Értelemmel, vagy anélkül?
Horgad a láng – mind szelídebb – már csak eszmélésért gyúlna–
mint a barlangos sötétség szakad be a magány kútja.
Láng csak eszmélésért gyúlna.
Viráglepkék, szűzfehérek, százszor száz kis fürtbe tértek.
Szűk ereken vérsejtecskék ugratnak a zárt sövénynek.
Haj, százszor száz fürtbe tértek.
Szikkad a nap. Hömpölyögve megtért gulya hosszan kongat.
Széthull a csend – széthullt árkán meddő mellek ágaskodnak,
meddőn, meddőn ágaskodnak.

(Részeg virágzás. Bp. 1966.)

Kutatás. Az Új Magyar Irodalmi Lexikon kifelejtette Akasztót Raffai Sarolta életútjából. Kár, mert az első munkahely meghatározó a legtöbb ember életében. Különösen a tanárében, aki gyerekkel foglalkozik. Ez Raffai Saroltánál is így volt. Ő maga írja le a már említett visszaemlékezésében, miért volt fontos számára a nálunk eltöltött esztendő. Amikor többek között azt írja: a tanyán tanulta meg, miből mi készíthető, és később ennek nagy hasznát vette, a gyermekei sosem éheztek. Ez vajon azt jelenti, hogy itt tanult bele a főzés tudományába?
Tanítványai sok emléket őriznek róla, de keveset mesélnek.

Vajon táplálkozik-e nagysikerű regénye, az *Egyszál magam* az akasztói élményekből?

Munkái:
Nem sorolom fel az összes – mintegy tizenhat – művét, nem tudjuk milyen közvetlen szálak kötik Akasztóhoz

Róla:
Új Magyar Irodalmi Lexikon

BÚS LAJOSNÉ KUPSZA ROZÁLIA (1930–1998)

Az idősek napjára, 1992. november 20-ra írta Rozi néni ezt a verset. Felolvasta az ünnepi ebéden, utána kaptam meg tőle.

[Édesanyám, te rózsató voltál]

Édesanyám, te rózsató voltál,
Tövisek közt bimbót fakasztottál,
S e rózsabimbó, kedves gyermeked,
Akiért most hullajtod szerető könnyedet.

A rózsabimbó kinyílottá feslett,
Idősödő fejed ezüstszínűvé lett.
Kedves szülő, most eszedbe jut-e,
Hogy a kinyílt rózsaszirom szívedre hullt-e?

Hisz tudod, hogy napfelkeltére naplemente jön,
Ami fáradt testedre panaszt tör.
Ne búsuljál, bízzál Istenben,
Hogy adjon erőt, egészséget öregségedben.

A néni még egy rövidke verset írt.

Emlékvers

Eszterkém, te kisleányka,
még most is itt él szivemben,
édesanyád egy szál gyertyája,

a névnapodon lángoljon kezedbe.
Ne hagyd elégni,
hisz ez életednek fénye,
szeresd szüleidet
vidám ifjúságban, erő egészségben.

GUBÁNYI ISTVÁN (1931–1986)

Gubányi István, Dulai Sándor feleségének a testvére, aki maga is vőfély volt, írta ezt a verset Sanyi bácsi 24. születésnapjára A köszöntő lényege: 76 évig éltessen az Isten, tehát összesen 100 évet kívánt a sógornak. A szerző egyetlen verse. Sándor bácsi őrízte meg a saját versei között.

Házasságának első nevenapjára

Ünnepélyes keretek közt
Írom e sorokat,
Melyben felköszöntöm
A kedves sógoromat.
Kívánok névnapjára
Erőt, egészséget,
Vígságot, örömet
És szép békességet,

Hogy boldogan élhesse
Életét le végig.
Kívánom, hogy éljen
Még 76 évig.

Szerkesztette: ifj. Gubányi István Gubányi Katalin[nak] és férjé[nek] Dulai Sándor[nak].

UJVÁRI BENJÁMINNÉ SZTRAKA ZSUZSÁNNA (1931)

Bizonyára meglepő antológiánk anyaga, amely nagymértékben eltér a hagyományos versgyűjtemények szemléletétől és verskincsétől. Nem mindennapi alkotások találhatók kötetünkben.

Még meglepőbb Zsuzsa néni nyelvezete. Ő antológiánk egyik legösszetettebb, legérdekesebb személyisége. Az ő versnyelve lényegesen eltér a többi alkotóétól. Ne lepődjön meg, ne riadjon vissza az olvasó az ő nyelvezetétől! Zsuzsa néni nemcsak a magyar nyelv szókincsét és nyelvtani rendszerét használja, hanem a szlovák nyelvet (főként nyelvtant) is. A kettő keverékéből építi fel költeményeit.

Megjegyzés: Verseinek szövegeit természetesen úgy közlöm, ahogy ő megírta, de: javítottam (emendáltam) azokat a magyar helyesírás szabályaitól való eltéréseket, amelyek zavarták volna az olvasást, a megértést és befogadást (központozás, egybeírás, különírás, hosszú magán- és mássalhangzók (n,r,t), fonetikus írásmód stb.) a betoldásokat nem jelzem, kivételesen, az akadémiai szabályzattól eltérően. Versnyelve így is kitűnően érvényesül, követi a gondolkodás mechanizmusát. *A titkos jelek a porba* című kötetben betűhíven közöltem Zsuzsa néni verseit. Az érdeklődő ott tanulmányozhatja a szlovák-magyar keveréknyelvet.

Életem napjai

Sorsom tanított, legyek költő,
Sorsom tett engem, legyek döntő,
De nehéz minden szavam,
Írom tentával egy oldalra.

Ezelőtt pár évvel nem tudtam én ezt,
Mire döntött a sors, azt jegyezhetem:
Tanít, csitít, bátorít, kérelget,
De hazudni is megtanít engemet.

Jó is, szép is az élet,
Tanulni is kell ezt.
Bármerre is fordul a sorsunk,
De azért sohse búsulunk.

Hasznot hajtani nem tudok,
Én mindig azon búsulok,
Miért is voltam olyan gyáva?
Jövő sorsomat elengedtem világnak.

Egy életem, egy királyom,
Büszkeségem sudba vágom.

Addig harcolok az élet tengerén,
Míg nem leszek a föld közepén.

Rászülettem festészethez,
Az apám nem engedte.
Rászülettem fényképésznek,
Arról hallani sem lehetett.

Választottam egy szerelmi pártfogót,
Kiért az anyám megbúbolt.
Hiába vesztegettem a szegényt,
Csak elpártította a fejét.

Férjhez mentem egy más legényhez,
Házasságunk négy hónapos lett.
Szétváltunk, mint a borjak,
Mert nem szerettük egymást soha.

Utána egy évre férjhez mentem eképpen.
Ez életem is ilyen eddig végtelen.
Csak a gond, a bánat fejemen,
Visszavágyódik a múltunk eredete.

Születtem egy igazi pályaválasztásra,
Szerettem volna eljutni, de hiába.
Kinek egy gyermeke van nem adja,
Mindenáron dolgozónak akarja.

Pályám lett volna egy igazi szép élmény,
Festő és fényképész Döbrögecz terén
Habár nem is lettem volna,
Szülőföldem akkor is emlék maradna.

Így hát mindenről lecsúsztam,
Megmaradtam a gyászélet útjára.
Imádságom megvalósul-e vagy tán
Elmúlok mindörökre hiába.
.....

Nehéz minden perc, minden óra,
Nehéz az élet, nehéz a sors valója.

Nehéz, hogy ezt kell írnom,
De nehezebb, hogy kell vívnom.

Letört egy szekfű a tövéről,
Letört egy kislány boldogság öléről.
Mutatom néktek az én óhajom,
Mutatom néktek az én sorsom.

Van egy reszkető lélek, kit kerget a vágy,
Emésztő bánat, kergető végzet,
Kinek élete rongy, eldobott,
Kinek párja nincs, oly elnyomott

..... (1962)

Így folytatja Zsuzsa néni még 47 versszakon át az élettörténetét. Ha csak ennyit közölnénk, már az is elég volna, hogy lássuk: hátrányos helyzetből indult az élete.

[Egyszerű parasztasszony vagyok]

Egyszerű parasztasszony vagyok,
Melyet a széphez ragaszkodom.
Boldogságom csak abban látom,
Kis igényű az én vágyakozásom.

Nékem egyedül kell lennem.
Ezt hozza életpár, így legyen.
Az egyedüli magányt így szenvedem,
Csak itthon e ház kertekben.

Egyszerű a ruházatom.
Egyszerű a beszéd modorom.
Egyszerű a ház a környéken,
Melyet az élet így rendelt el.

Az én vagyok sok mindenről gondolok.
Mindenben csak én sorakozom.
Szeretném életem rendjét,
Ha az életviszály viselné terhét.
1962–63 körül

Első szerelem – 1944

Volt gyermekkori szerelem.
Életével bizonnyal fizetett.
Életét kockáztatta rám,
Ki szerelmét így adta igazán.

Háborúkor megmentőnek sietett.
Lelőtték, az lett az ő végzete.
Itt volt néki e ház kapunál,
Itt a kútnál, ahol a fenyőfa áll.

Fenyőfát csendesen éltetem,
Mely örök emlékre hely nekem.
Hagyjátok e fát élni.
Vére folyt, lelke szállt égig.

Harmincöt évre verse ébredt felém.
Emlékét csak így őrzöm én.
Csendesen e tanyahelyen,
Ahol a vágy örök hűségét érezhetem.

Szigorú tanító az élet nekem.
Szigorúan neveltek itthon engem.
Szigorú lett gyermekálom.
Szigorú kezdet szerelmi valóságom.
1977. február 15.

1944. december 8-án egy kóbor szovjet katona agyonlőtte Zsuzsa néni kedvesét, Ujvári Gábort (1926), Zsuzsa néniék tanyája előtt

Az én uram!

Az én uram olyan volt,
A kocsmába beosont.
Még a pénzből tartott,
Addig az én uram el nem távozott.

Az én uram olyan volt,
Káromkodni jól tudott.

Imádkozni nem tanult.
Szent anyja nem volt szigorú.

Így hát van nékem egy csacsikám,
Kiről írom most es sorocskám.
Becézgetni is csak szépen lehet,
Mert elkergeti az Isteneket.

Így hát tűrök, szenvedek,
Más választásom nem lehet.
De én azért nem búsúlok soha.
Lesz még az életnek új korszaka.

Kedves férjem, ahogy vezeted az életem,
Úgy vezeti Isten a te kezedet.
Nem lesz, ki halgassa szavad,
Nem lesz, ki veti az ágyad.

Nem lesz, ki int a jóra.
Ne legyél az ördögnek barátja.
Az ördög integet, gyere játszani velem,
Aztán megszorongat, határoz[d] gyorsan magad.
1977. augusztus 15.

A tanyán élni

Tanyán élni nem álom.
Tanyán élni munkálkodással,
Tele vagyok mindég dolgokkal,
Tele vagyok félelmi okokkal.

Tanyán élni csak remélni,
Minden szépről lemondani.
Tanyán élni sok gonddal jár,
Tanyát sokan már itt hagyták.

Tanyán élni nem tud mindenki,
Tanyasi életet élvezni.
Tanyán élni és félni,
Idegfeszítő életet végig viselni,

Az tudja csak igazán,
Ki itt született a tanyán.
Nem ismert meg semmi jóból,
Így maradnak meg tanyasi gondból.
1993. április 4.

Isten súgja

Isten súgja meg nekem,
Hogy mit is cselekedjem.
Isten súgja meg nekem,
A reményt ne adjam fel.

Isten súgja meg nekem,
Egyszer tiéd az életed.
Magam ura lettem,
Nem parancsol senki sem.

Isten súgja nekem,
Írásban tevékenkedj.
Bűneidet csendes hittel
Magadban őrízd meg.

Isten súgja nekem,
Folytassam, amit elkezdtem.
Megáldott széppel, jóval,
Éljek egyszerű szavával.
1993. május 16.

Magamról vallom

Én magamról vallom:
Tót szülők sarjadéka vagyok,
Tótul beszélni mégsem tudok,
Eltiltották tőlem a magyarok.

Mindkét fajta a nagyszülők
Tótul írni, olvasni tudók. (voltak)
Én így elmaradtam egy beszéddel,
Magyarok közt sarjadtam eképpen. (lassú növés)

Tört magyarral beszélek,
Lassú gonddal ítélek.
Meg kell gondolnom, forgatnom,
Mert még hozzá balos is vagyok.

Nehéz volt magyarra átállás. (beszédstílus)
Küszködtem iskola nyomdokán.
Kezem-lábam járt és az eszem,
Mindent megértsek tovább.

Tótul tanítottak szüleim beszélni,
Kisgyerek társ nem volt senki.
Magyarul akkor tanultam,
Mikor akasztói iskolába elsőbe jártam.
1993. július 31.

Az ihlet

Megtámadott az ihlet,
Alvóhelyemből kelni kell.
Fogd a papírt, írd le
Rímszavaid szépen tedd le.

Megtámadott az ihlet,
Kezedből tegyé le mindent.
Gondolkozzál egy kicsit,
Meglesznek rendben soraid.

Ha nem írom le azonnal,
Elveszítem a jó fogalmam.
Egyszerűen nem jön semmi,
Hiába a gondolat, nem fog menni.

Gondolkozás rímszava
Az ihlet hódolója.
Tedd hát sorba szépen őket,
Megtudod mi áll össze belőle.

Megtámadott az ihlet,
Lefektettem soraim szépen.

El-elolvasgatom gyengéden,
Versikém született belőle.

Ez az ihletcsoda
Sokunkat felrázza.
Agyunknak az nem árt,
Felfrissítő gondolkozás.

Megtámadott az ihlet.
Csuda jó vicc lett.
Gondolatom feltámadott,
Vicceimnek nyomát hagyott.

(Az ihlet szót nem tudom, honnan ere[d]t)
1995. augusztus 5.

Berúgott Magyarország

Berúgott Magyarország,
Néped süllyed a föld alá.
Összedőlsz, mint a kártyavár,
Néped alkoholista már.

Hová lesz majd nemzedékünk,
Ha alkoholista a népünk?
Új nemzedék, ifjak kellenek!
Szülessen újjá magyar nemzet!

Berúgott Magyarország,
Néped gyenge lábon áll.
Nincsen hite, nagy reménye,
Rogyott lábbal megy a földbe.

Gondolkozzunk, drága népünk!
Hová lesz a sorsunk nékünk?
Új nemzedék lesz-e biztos?
Magyarország stabil lesz-e most?

Szédelgő kis országunk,
Szégyentől, ha szédelegsz,

Vagy talán szégyeled,
Mi is történt veled?

Ha berúgtál, józano[dj]ál!
Józanságból gondolkodjál!
Gondolkodj és cselekedj!
Miné hamarabb, hogy el ne vessz!
1995. augusztus 17.

Dugott vers

Dugogattam kicsi versikém,
Senki meg ne lássa még.
Sok éveken keresztül
Strózsák volt a fekhelyük.

Férjemnek látni nem szabad.
Semminek tekintette ő azt.
Azt mondta, ebből nem lesz kenyered,
Csak a dolog lesz az egész életed.

Férjem, amég élt szegény,
Tovább gyugdostam a regényt.
Ne akadjon a kezébe még,
Jaj lesz Zsuzsa neked rég.

Özvegységem után derült fény,
Egy embernek kincset ér.
Kulturigazgató annak neve.
Strózsákból előszedette.

Így látnak most napvilágot.
Sokan lettek már most.
Számon kell ám tartani,
Menyit tudok belőlük irni.
1995. augusztus 28.

Felejthetetlen

Felejthetetlen Döbrögecz!
Fájó szív mondja ezt.

Szokni valahol nehéz.
Felejteni nehezebb lett.

Elmúltak az emlékek.
Már többé nem ismernek.
Emlékbe zárult minden.
Elveszik egyszer Döbrögecz.

Felejthetetlen Döbrögecz.
Csak egy személy mondja ezt.
Legdrágább hely neki.
Döbrögecz hallotta csak síró szavait.

Döbrögecz régen nád és rét.
Vadászok kergették őzikét.
Most is oda gyarapszol.
Nincsen már sok lakosod.

Volt templom, iskola, sok gyerek.
Minden elmúlott feledett tégedet.
Egy pár tanya várja még a csodát.
Isten veled felejthetetlen Döbrögecz.
1995. november 7.

Magyarnak érzem magam

Ha tótul beszélnek,
Dobban nagyot a szívem.
Figyelek, mit mesélnek.
Magyarnak érzem magam.

Értem-e a tót beszédet?
Nem-e feledtem el régen?
Emlékszem-e rája?
Tót mamák mit povedálnak? (beszélnek)

Nehéz a tót szó nekem.
Már csak magyarul tehetem.
Nem forog jó a nyelvem,
Csak magyar az ittlét életem.

Értem még a tót szavakat.
Beszélni nem jó[l] tudom.
Ilyen a magyar[r]al kevert tót.
Utoljára magyar minden szó.

Mindent magamról írtam,
Amit magamról tapasztaltam.
Enyit emlékbe zártam.
Utoljára magyar maradtam.
1996. április 16.

Pici dédi

Megszületett Tóth Robika,
Most lettem én dédi mama.
Született első dédunokám,
Igy lettem én dédmamám.

Szép a kicsi aranyos bébi.
Szép a kicsi öreg dédi.
Mind a ketten totyogva mennek.
Örülnek a kicsi életüknek.
1996. május 12.

Gyönyörű Mónika

Országh Mónikának,
az unokám kedvesének

Gyönyörű vagy Mónikám!
Gyönyörűbb, mint a nagyvilág.
Gyönyörű legyen az életed,
Ezt kívánom teneked

Gyönyörű szemed néz reám,
Én kedves Mónikám.
Legyen versem emlék csupán,
Hosszú életed minden óráján.

Gyönyörű vagy Mónikám!
Akasztón legszebb kislány.

Hódít a szép mosolyod.
De sok fiú a rabod!

Gyönyörű szép Mónikám,
Legyél büszke kislány!
Mosolygó szemed néz reánk,
Édes kedves Mónikánk.
1997. november 19.

Bözsi néninek

Válaszom azért nem jutott el eddig,
Nem jött rímszavam semmi.
Hiába gondolkodtam ennyit,
Nem jött az ihlet eddig.

Megkaptam levelét, amit nem gondoltam.
Hosszú idő válaszára írogattam.
Amit szeretettel fogadtam őszinte szavával,
Azért emlékül írom magának.

Amit írt tudom kereszténynek tartozom.
Életem Isten kezében vagyon,
És hitemel soha el nem hagyom,
Hisz ő fogja kezemet, lelkemet, nagyon.

Fogadja szeretettel őszinte levelem.
Ami főként hiányzik belőlünk.
Sok hosszú évekkel áldja meg az Isten.
Ezt kívánja a Zsuzsi nevű testvéred.

Köszönöm minden célzását,
És az Istennek minden tanítását,
Mert mindenben megtanított,
Nem engedett engem roskadnom.
1998. január 10.

Költői levél, válasz Mészáros Istvánnénak, a költőtársnak

Családfa

Öregapám családfája
Széthullott százegy ágra.
Eltörött az öreg ága,
Áll még mellette a párja.

Öregapám családfája
Hasadozik ágról-ágra.
Nehéz néki minden ága,
Fiait már házasítja.

Ága párja vár már rája,
Ő lesz sorba már utána.
Három fia ága családfája,
Unoka dédunoka utána.

Megnyúl a fának ága,
Megszületik család kicsi ága,
Dédunokáink kisvirága,
Így hal meg a családfája.

Múlunk születünk a nagyvilágra,
Mint a lehulló fának ága.
Megöregedett fa egyszer elszárad,
Mi is elmegyünk a túlvilágba.

Az én uram családfája,
Én lettem ő utána.
Gyermekeim az ágai,
Unokáim hajtásai,
Dédikém a rügyei.

1998. január 16.

Csak egy anya

Csak egy anya volt az enyém
Csak egy anya volt oly kemény
Csak egy anyába nem volt remény
Csak egy anya volt az enyém

Csak egy anya szíve kemény
Csak egy anya hideg és merény
Csak egy anya játszotta az eszét
Csak egy anya eltávolodott szegény

Csak egy anya az enyém
Csak egy anya nem beszél többé
Csak egy anya elment örökre még
Csak egy anya lett a múlté

Csak egy anya nem adta érzelmét
Csak egy anya nem tudta ki az övé
Csak egy anya nem becsülte gyermekét
Csak egy anya elvesztette mindenét

Csak egy anya elvesztette életét
Csak egy anya ott fekszik a sír mélyén
Csak egy anya nincs közöttünk többé
Csak egy anya már csak emlék kép

Csak egy anya kegyetlen szeszély
Csak egy anya nagy eszmény
Csak egy anya ki volt nekem
Csak egy anya ki adta életem

1998. április 30.

Nemzetiség

Elárul engem a beszéd modorom.
Elárul, hogy tót vagyok.
Szavamon meghallható,
Nem magyaroktól származom.

Nehéz a beszéd kincsem.
Gondolkodni kell, hogy is ejtsem.
Mondani gyorsan nem lehet,
Elgyorsítom a beszéd végeket.

Néha hadarom a szavakat,
Tudom, mi a magyarázat.

Nem tehetek róla semmit.
Elárul a beszédem, ennyi.

Tótságomat nem szégyelem.
Honnan származom, semmit nem tehetek.
Ez az én beszédhibám,
Ha hadarni kezdek.

Szeretném szavaim szépen ejteni,
Szépen, folyamatosan beszélni.
Úgy látom az már nem lesz,
Magyarnak születni kell ezt.
1998. május 5.

Festészet

Messze tájon élek,
Lelkem a festészet.
Ahová megyek, ahová nézek,
Mindig te vagy az életem.

Messze tájon élek,
Sok-sok táj emlék lesz.
Sok fáradalmat pihenek,
Képeimben látom ezt.

Tájkép, világ négy sarka:
Szívem mind, mind akarja.
Messze látok utamon,
Elfáradok, itt a nyugalom.

Festészet ád hitet nekem,
Esténként csillagokat nézem.
Messze földön ébredek,
Csillagok között reménykedem.

Adjatok hitet nekem!
Vezessen utatok engem!
Legyen remény, szeretet!
Festészet örömére legyek.

Fe[ss]ünk sok-sok szépet
Múlt örök hűségére!
Ifjaink is lássák a múltat,
Vonják ki, ami őket úntat!

Messze tájon élek.
Minden táj szépsége
Mutatja önmagát.
Szereted-e őt igazán?

Akkor leszel hű festő.
Magad leszel benne ő,
Szép arccal jössz felém,
Így emlékszem még.

Szép arcodat látom,
Csillagokhoz így kiáltom:
Vezessetek új utamon,
Legyek boldog, ha mondom!

Festek, festek, mindig festek.
Tájaimmal sosem telek.
Nézegetem, ismételem,
Örülök, hogy nagyon szépek.

Bámulom sok, sok arcokat.
Ámulatba kergető gondolat.
Gondolatban dolgoznak serényen.
Vajon ki viszi haza a dicsőséget?

Álmomba festő voltam.
Társaim igen drukkoltak.
Felébredtem apám mondására.
Elmúlt, nincs többé, hiába.

Festőnek lenni,
Álmokat kergetni,
Gyötrelemmel élni,
Hazugságba bízni.

Festő akartam lenni.
Apám nem akart annak nevelni.

Egy kölköm van, nem úrnak nevelem,
Ez volt a célja ellenem.

Így ért véget pályafutásom.
Csalódásban éltem világom.
Pályám elfutott előlem,
Így maradtam parasztság kenyerére.
2000. július 11.

Zsuzsa néni festő szeretett volna lenni, de az édesapja nem engedte, hogy tanuljon. 2000. július 10-én meglátogatta a Művelődési Házban működő Kiskun Helikon Alkotótábort, ahol amatőr művészek festettek. Szándékosan hoztam be, hiszen jól tudtam: a festészet volt minden álma. Nem tudtam, milyen hatással lesz rá a látvány: egy nagy terem tele festőállvánnyal, vászonnal, olajfestékszaggal, vidám fiatalemberekkel. Örömet akartam neki szerezni, de lehet, hogy bánatot szereztem. A meg nem valósult, elsorvasztott vágy, álom, kívánság feltámadt és olyan érzelmi energiákat mozgatott meg, melyeket csakis versben tudott levezetni.

Nem vagyok akasztói

Nem vagyok akasztói, nem biz én,
Csak döbrögeczi tanya az enyém,
Csak szülőhelyemen vagyok jó én,
Hiába, tanyasi gyerek lettem én.

Szívem szerint kellett leírnom,
Hogy szívem kicsit megnyugodjon.
Pár évnek utána haza vágyakozom.
Nem vagyok akasztói, csak azt tudom.

Nem vagyok akasztói, nem biz én.
Magam bevándoroltnak érzem én.
Szivem csak azt sajogja mindég,
Döbrögeczen születtél, az a tiéd.

Nem vagyok akasztói, nem biz én.
Hitem sem az, ami itt a népé.
Senki sem érzi azt, amit én.
Öregségem végett élek itt én.

Nem voltak számla, csak falevelek.
Azért nem kellett a sok pénzt fizetnem.
Éltem nagyparaszt módjára életem.
Nem kérdezte senki miből is éltem.

Szivem súgja, le kellett írnom még,
A honvágy sokszor visszatér.
Szivem súgása nagyon őszinte,
Őszintén, szerető maradok Döbrögecér.
2000. november 13.

Még mindig döbrögecinek érzi magát

Zsuzsa néni Akasztó és Kiskőrös között Döbrögec–pusztán született. Apja Sztraka Pál, anyja Opauszki Zsuzsánna, földművesek. Nagyszülei még tiszta szlovák ajkúak, szülei már kétnyelvűek. Ő szlovákon cseperedett, hatéves koráig csak szlovákul beszélt, de az évek során magyarrá lett. Ám a tudata közel sem egynemű.

Iskoláit Akasztón kezdte. Egy évig bejárt a faluba a tanyáról sok társával. Első tanítója Bakay Mária volt. Öt osztályt Döbrögecen végzett, ahol közben megszervezték az iskolai oktatást. A hat elemi után szeretett volna továbbtanulni, de az apja nem engedte.

A háború megviselte őt is, mint a legtöbb védtelen lányt és asszonyt.

1944. december 8-án a tanyájuk előtt lőtte agyon egy kóbor szovjet katona az udvarlóját, Ujvári Gábort (1926).

1947. március 20-án férjhez ment Farkas Pálhoz. Négy hónap múlva elváltak.

1947-ben tért haza orosz fogságból Ujvári Benjámin, 1948-ban élettársi kapcsolatba lépett vele. Nem esküdhettek meg, mert nem vált el tőle első férje törvényesen.

1949. július 31-én megszületett első gyermekük, Benő, 1951. július 29-én második gyermekük, Mária, 1953. március 28-án Gyula.

1954-ben örökbe adták fiúkat férje testvérének, mert nekik nem lehetet gyerekük. Ezzel elkezdődött egy életfogytig tartó lelkifurdalás.

1961. április 21-én meghalt az édesapja, akinek árván maradtak második házasságából született gyermekei. A családi helyzet drámai, még ha féltestvérekről is van szó. Az élmények hatására Zsuzsa néni megírja első versét.

1971-ben megnősül a fiúk, 72-ben a lányuk megy férjhez.

1980. Az apajpusztai élmények hatására faliképeket varr.

1990. szeptember 12-én meghalt a férje.

1991. március 24-én találkozunk először. Ekkor kezdődik alkotó és kutató termékeny kapcsolata.

1992-ben megjelenik a *Rákóczi kis úrfi* c. balladáskönyv, benne Zsuzsa néni *Síneken az alvó ember* c. balladája.

Tanyán született, ott nőtt fel és ott is élt 1994. december 16-ig, amikor is hosszú vívódás után beköltözött a faluba.

1997-ben megjelenik *Titkos jelek a porba* c. verseskönyve, melyet saját képei illusztrálnak.

Ezzel az utolsó mondattal be is fejezhetném a tanulmány írását, mert verseskötetében részletesen elemeztem alkotó személyiség és költészet kapcsolatát. Az érdeklődő ott megtalálhatja. Zsuzsa néni azonban több szempontból is érdekes, mély összefüggések feltárására ad lehetőséget, s ezért kitérek a legfontosabb szempontokra a már megjelent mű alapján.

Zsuzsa néni az ember avagy a költő személyisége. A személyiség elemzésének jelentéssel bíró szinteken kell történnie. A legtöbb személyiségvizsgálat összehasonlító jellegű. Ezek hasznosak, de az organikus kutatások közelebb vannak a lényeghez. Nem elégedhetünk meg azzal a merev tannal, hogy az emberek megértéséhez elég az egyént valamely osztályba besorolni. A lélektan csak akkor lehet igazán önmaga, ha az egyéniséggel is foglalkozik.

Sokkal könnyebb az ént éreznünk, mint meghatároznunk, hiszen az ember sohasem teljes: létezése a valamivé válásban rejlik. A vázolt nehézségek ellenére vállalom a feladatot, és megkísérelem röviden felvázolni Zsuzsa nénit, az embert, az élő és alkotó személyiséget. Négy forrásból ismerhettem meg őt: 1. az élő emberből és az ő igaztörténeteiből, életrajzi elbeszéléseiből, 2. verseiből, 3. rajzaiból, grafikáiból, 4. egyéb kézimunkáiból (hímzés, falikép).

A megértés igénye azt kívánja, hogy egészként lássuk a személyt, mint a saját-világában-létezés egyedi példáját. (1)

A tanyán élő emberre talán az a legjellemzőbb, hogy „gazdaságilag érett". Küzdeni tud a megélhetésért. Már ebbe született bele. Tudjuk, a tanya gazdasági tér és élettér egységét jelenti: a parasztember ott él, ahol termel. Ez az egység mélyen beleivódik a tanyasi gyerek és felnőtt személyiségébe. E ténynek önmagában nagy egységesítő szerepe van személyisége szerkezetében. „Röghöz kötött" személyisége jól tükröződik pl. *A csavargás nem zsánerem* c. versében. De: ezzel ellentétben, nemcsak a megélhetés gazdasági feltételeit látta és használta ki Zsuzsa néni, sőt, nem azt látta elsősorban. Nem termelte a bort, hogy gazdag legyen, hanem csak a legszükségesebbet, amelyre a családjának szüksége volt az élethez. Ő igyekezett tudatosan elszakadni

ettől a környezettől. A röghöz kötöttség nem jelentett nála földhöz ragadtságot. Érezte, tudta, függetlenítenie kell magát, ha értékes, maradandó alkotást akar teremteni bármely területen. Ő ezt úgy hajtotta végre, hogy bár tiltotta a férje a versírástól, ő megírta a verseit és mint féltett kincseit eldugta. De, ha valaki érdeklődött irántuk, azonnal elővette. Ahogy nekem is megmutatta, bár előtte nem ismertük egymást.

Az ember életének feltétele a valósághoz való viszonya. Érzékszerveink fontos adatokat közölnek velünk a valóságról. A személyiség az az egyedi mód, ahogyan az ember környezetét észleli, beleértve önmagát. Emellett fontos, hogy saját énképéhez igazodjon a lelkiismerete. Reális legyen az önértékelése: ne várjon magától többet, mint amennyire képes. Fontos az életigenlés: a jó viszony a természettel és az emberekkel, hiszen csak az ő révükön tudjuk életünket fenntartani. Fontos, hogy a közösség normáit elfogadja és ne jellemezze az agresszivitás. Hogy a friss élményeket értékelje. Még a humorérzék is fontos. Ösztönösen érezte, látta jelenidejű tevékenységének a múlttal és a jövővel való összekapcsolódását. Ahogy az önmagát megvalósító személyiség saját magát és tevékenységét a valóság végső lényegével hozza kapcsolatba. Erre mondta Kiss Ferenc: milyen hirtelen tágul a paraszti gondolkodás egyetemessé (óceáni attitűd). Ezt a versek címei is igazolják.

És ez a szemléletmód jól tükröződik Zsuzsa néni verseiben. De miért ír egy tanyasi parasztasszony verset? Erről faggatom:

– Mikor kezdett verset írni?

– *Mikor apám meghalt, akkor kezdtem el. Ott maradtak az árvák. Én azt mondom, mi lesz avval a két gyerekkel? A kislányt elvitték örökbe, a gyerek meg ott maradt. Ez nagyon szomorú. Mit csináljak?*

– De mért kellett ezt magának leírni?

– *Mert ez, ez, egy, egy fájdalom volt. Na! ez énnekem fájt, hogy az apám mire hagyta magát és ott maradt a két gyerek. Akkor jött rám olyan versírás.*

Minden költő igyekszik válaszolni a kérdésre, miért kell verset írnia. József Attila szerint *„az ember azért ír verset, mert a szó szoros értelmében sürgősen szüksége van reá”*.(2) De hasonlóképpen nyilatkozott a pszichológus is: *„Ritka eset, hogy ha ezt vagy azt a művészt tanulmányozzuk, meg ne találnánk azt az incidenst, amely életének irányát és alkotó munkájának központi témáját meghatározta.”* (3)

Egyszóval: József Attilát és Sztraka Zsuzsannát ugyanaz az ok kényszerítette versírásra.

Mivel az írás oka a *mindennapi élet eseményei*, ebből az is

következik, hogy az alkotó sorsa közvetlenül tükröződik verseiben. A versek tehát *személyes dokumentumok* is, amelyek elemezhetők a tudomány(ok) eszközeivel.

Zsuzsa néni az alkotó. Mint már említettem, ő nemcsak verset írt és ír, hanem ügyesen rajzol és hímez. Saját képei, grafikái díszítik a verseskötetét. Iskolapéldái a vonalrajzoknak. Egy-egy határozott vonallal alkotja meg a figurát, az alakot: állatot vagy virágot, embert vagy kocsit. Karakterisztikus és kifejező képei azonnal hatnak és jól visszatükrözik nemcsak az ábrázolt valóságot, hanem az alkotó gondolkodását, filozófiáját is. A művész ott kezdődik, amikor az alkotó a valóságot fogalmazza meg, fogalmazza át a rajz, grafika, tempera, olaj vagy egyéb ábrázoló technika eszközeivel. – Külön említést érdemelnek varrott faliképei, melyeket ő maga rajzolt és hímzett *hamis töltött* öltésekkel.

Született tehetség, akit az apja odaláncolt a tanyához.

A verseiről. A költőt az minősíti: miről és hogyan ír. A téma: a felkínált lehetőség, a hogyan – a megoldás. A téma bármilyen jelentéktelen dolog vagy esemény lehet. Tóth Árpád egy csöppnyi *lángról* írt halhatatlan költeményt. Zsuzsa néni az életéről, az apjáról, az édesanyjáról, első szerelméről, anyósáról, a fejésről, a tanyasi életről, az ujjairól, a gyermekkoráról, a játékairól, a képeiről, vallásásról, a háborúról stb. De nemcsak „kis" témákról ír, hanem „nagyokról" is. A közösségről: a tanyavilág történetéről *(Döbrögecz kezdete)*, a tanyasi iskoláról (ahol Raffai Sarolta is tanított, s amit ő is emleget versében). Különösen érzékeny mások sorsa, tragédiája iránt *(Karóval tanított fiú, Szűcsi erdő, Francba küldött szerelem, Garambó)*. Stadler Jóska külön téma, együttérzése kétségtelen. Két versben is szól róla, bár ezek még nincsenek publikálva. A közerkölcs szintén izgatja *(Nyitott szerelem, Csukott szerelem, Lopott csók, Akasztói bicskások, Akasztói legények, Repettsarkú hableány)*. Hazájának sorsa különösen fontos számára: félti az alkoholtól, bizonyára keserű tapasztalatai voltak róla *(Berúgott Magyarország)*, de félti az angyalcsinálástól is *(Ne dobd el gyermeked, Földes Emma, Kicsi leányka)*.

Egy ember, aki nem mozdul ki a házából, mégis a szívén viseli hazája sorsát. Azt hihetnénk, hazafi az, aki száguldozik az országhatárok között, aki belakja az országot. A pszichológus Halász László írt tényfeltáró munkát arról, hogy milyen ellentétes tulajdonságok építik fel egy ember személyiségét. (*Mi fér meg az emberben?)* De sok embernek hasznára válna, ha olvasná. Úgy tűnik, Zsuzsa néniben is vannak ellentétes személyiségjegyek.

Nyelv, tudat, közösség. Létezés a szlovák–magyar nyelv, tudat és

közösség határán. E tényre is rá kell villantanunk, mert Zsuzsa néni az egyetlen a faluban, aki így élte meg a nemzetiségi „átállást". Szlovák származásúak többen is vannak, de egyiküknek sem okozott ilyen nagy traumát az anyanyelv felcserélése a magyar nyelvvel. Dulai Sándor bácsi is hasonló sorsot ért meg, de ő sokkal simábban átállt az egyik nyelvről a másikra. Ő gyerekkorában, 14 évesen, még tót (szlovák) nyelven költött, sőt rögtönzött versben adta ki a parancsot az öccsének. Rá néhány évre, 22 évesen, már folyékonyan verselt magyarul. Meggyőződhetünk róla, ha az ő verseihez lapozunk.

Zsuzsa néni azonban megrekedt e tanulási folyamatban félúton, valahol a két nyelv határán. Sok tanulságot rejt magában e jelenség. Nyelvlélektani, pszichoszomatikus folyamatokat elemezhetünk Zsuzsa néni versnyelve alapján. Mi már megteremtettük az elemzés feltételeit: publikáltuk a verseit. Zsilák Mária összegyűjtötte Zsuzsa néni szlovakizmusait, ezzel megtette az első lépést az elemzés útján. (Lásd: *Titkos jelek a porba*) Hasznos volna folytatni a nyelvfilozófia irányába.

Erről a köztes állapotról így vall Zsuzsa néni. Íme néhány versrészlet:

Én magamról vallom:
Tót szülők sarjadéka vagyok,
Tótul beszélni mégsem tudok,
Eltiltották tőlem a magyarok.

Mindkét fajta a nagyszülők
Tótul írni, olvasni tudók. (voltak)
Én így elmaradtam egy beszéddel,
Magyarok közt sarjadtam eképpen. (lassú növés)
(Magamról vallom)

Tört magyarral beszélek,
Lassú gonddal ítélek.
Meg kell gondolnom, forgatnom,
Mert még hozzá balos is vagyok.
Nem tudom, mért akadozom szavamon.
Nem tudom, mért fordul meg a gondolatom.
Hogy nagybalos vagyok, nem jobbos,
Vagy talán magyarságom tóttal kevert,
Ezt még mindig nem tudom.

Nem tudom, hogy gondolkodom szavamon.
Észrevettem nagyon sokszor magamon.

Változtatni sehogyan sem tudom.
Akárhogy forgatom az eszem,
Mindég fordítva jön ki belőlem.
(Nem tudom)

Nehéz a beszéd kincsem.
Gondolkodni kell, hogy is ejtsem.
Mondani gyorsan nem lehet,
Elgyorsítom a beszéd végeket.

Tótságomat nem szégyelem.
Honnan származom, semmit nem tehetek.
Ez az én beszédhibám,
Ha hadarni kezdek.
(Nemzetiség)

Hogyis mondja Vico? *A költői beszéd a nyelv szegénységéből és a kifejezés szükségletéből született meg.*(4) Nagyon találó ez a megállapítás, és jól illik Zsuzsa néni költői nyelvére. De nemcsak őrá! Minden valamirevaló költő panaszkodik a nyelv szegénységére, amikor az élmény gazdagságához viszonyítja.

A költők valóságos küzdelmet folytatnak a nyelvvel. E jelenségre Bahtyin figyelt fel, és ő fogalmazta meg nagyon pregnánsan:*Annak a megfeszített küzdelemnek, amelyet a költő a nyelvvel vív, mindig a nyelv legyőzése a célja, ugyanis az esztétikai objektum a szavak szélső határain, a nyelvnek mint olyannak a mezsgyéin születik; de az anyag legyőzése teljesen immanensen megy végbe: a művész nem úgy szabadul meg a nyelvészeti meghatározottságában vett nyelvtől, hogy azt tagadja, hanem úgy, hogy immanens úton tökéletesíti: a művész tehát a nyelv saját fegyvereivel gyűri maga alá a nyelvet, rákényszeríti, hogy nyelvészeti kvalitásainak tökéletessé finomítása révén túllendüljön önmagán.*(5)

Zsuzsa néni tehát három küzdelmet vív egyszerre: a nyelvvel, a saját gondolatvilágával, tudatával és a közösséggel, amelyben él: *Nem vagyok akasztói* – mondja egyik utolsó versében.

A továbbgondolást az olvasóra bízom.

Munkái:
Síneken az alvó ember. (ballada) In: Réthey Prikkel Miklós: Rákóczi kis úrfi. Akasztó, 1992. 396–399.
Titkos jelek a porba. Életem, verseim, képeim. Akasztó, 1997.

Róla:
Réthey Prikkel Miklós: Döbrögeci múzsa. (Személyiség és vers). In:Titkos jelek a porba. 261–314.
uő.:Magyar rímek szlovák bölcsőben. In: Eperjessy Ernő–Grin Igor–Krupa András szerk.: Az együttélés évezrede a Kárpát–medencében. (A Duna–medence népei együttélésének tükröződése a néphagyományban) /VI. Nemzetközi Néprajzi Nemzetiségkutató Konferencia. Békéscsaba, 1996. október 2–4./ Békéscsaba–Debrecen, 1998. 489–498.
Zsilák Mária: Ujvári Benjáminné Sztraka Zsuzsánna költői nyelvének egyedi jegyei: a szlovakizmusok. In: Titkos jelek a porba. 315–320.

Jegyzetek:
1. Allport, G.W.: A személyiség alakulása. Bp. 1985. 282–287, 295, 298. stb.
2. József A.: Irodalom és szocializmus. Bp. 1967. 61.
3. Művészetpszichológia. Bp. 1983. 247.
4. id.Kaposi Márton: Intuíció és költészet. Benedetto Croce esztétikája. Bp. 1994. 97.
5. Bahtyin, M. M.: A szó az életben és a költészetben. Bp.1985.125.

VÉN ANTALNÉ TURÁNSZKI JULIANNA (1931)

Nyílik a sok virág kinn a réten

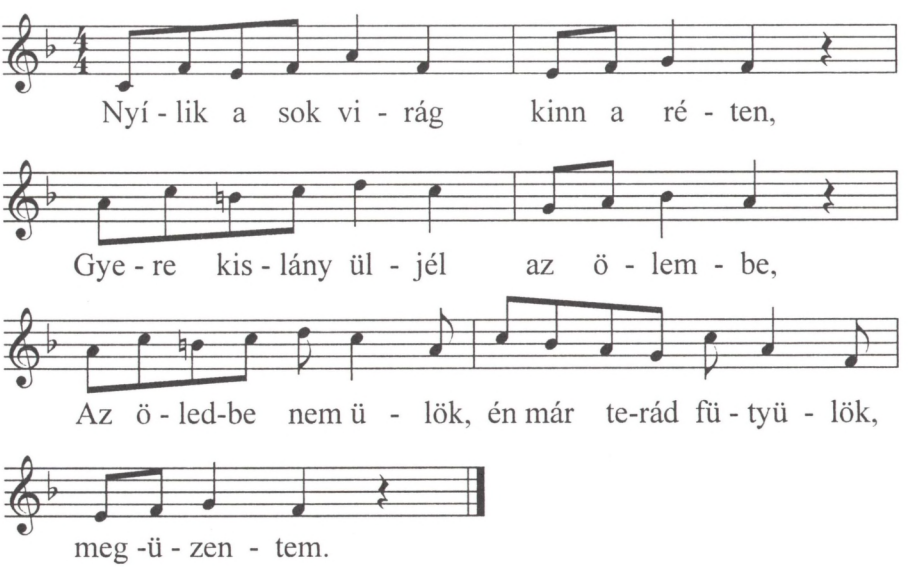

De a kislány mégis vár a kertben,
Megyek is én hozzá a sötétbe.
Ott maradok hajnalig,
Még a kislány aluszik
Az ölembe.

Az a csillag ott fent nagyon fényes.
Az én rózsám csókja nagyon édes.
Édes mint a cukorka,
Jöjj Rózsám a karomba,
A karomba.

1997. január 18.

Elmennék én tihozzátok egy este

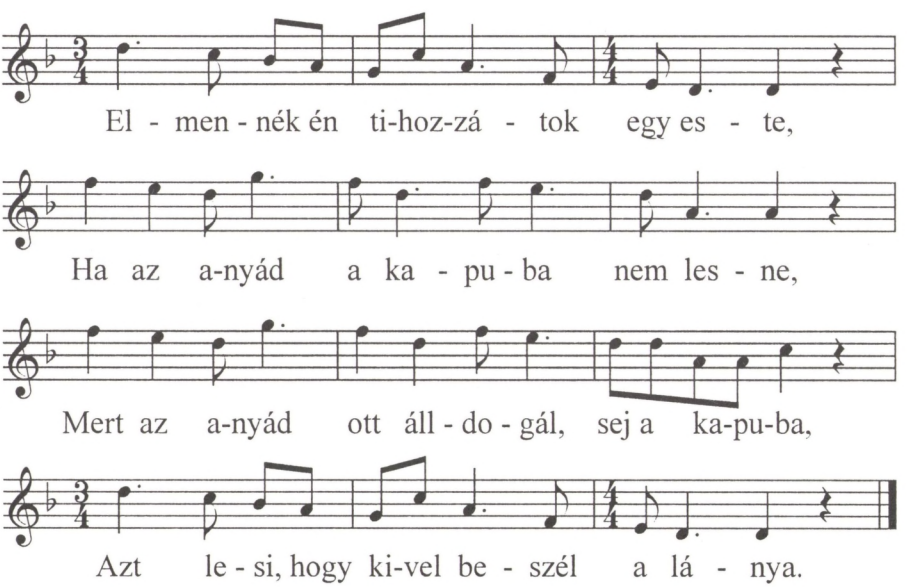

Kiesett a kocsimnak a kereke.
Gyere rózsám, üljél hát az ölembe.
Had[d] nézzek én a te két szép szürke szemedbe,
Úgy érzem, hogy enyém leszel örökre.

Az a sárgarigó, az a sárgarigó

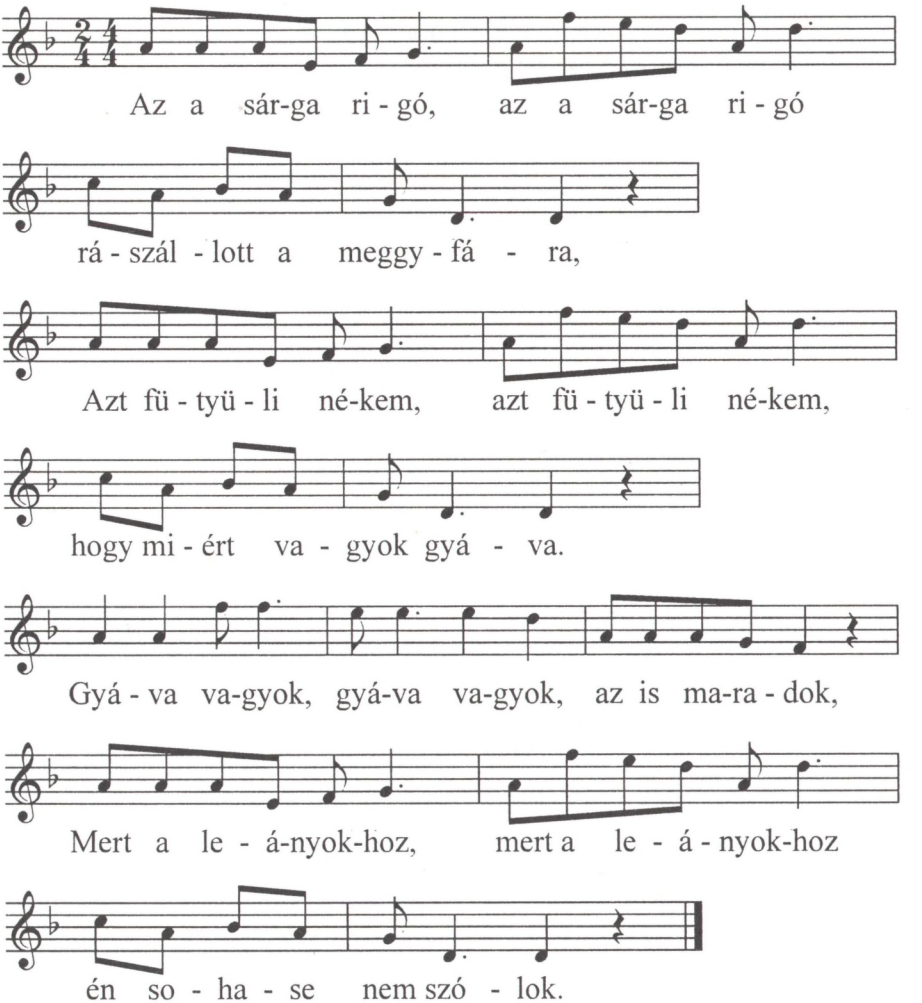

Az a gólyamadár, az a gólyamadár
Rászállott a kéményre.
Sír a barna kislány, sír a barna kislány,
Elment a szeretője.

Elment tőle, elment tőle,
Őtet itt hagyta.
Hiába is várja, hiába is várja,
Nem jön vissza már soha.

Esik eső, jaj de nagyon fúj a szél

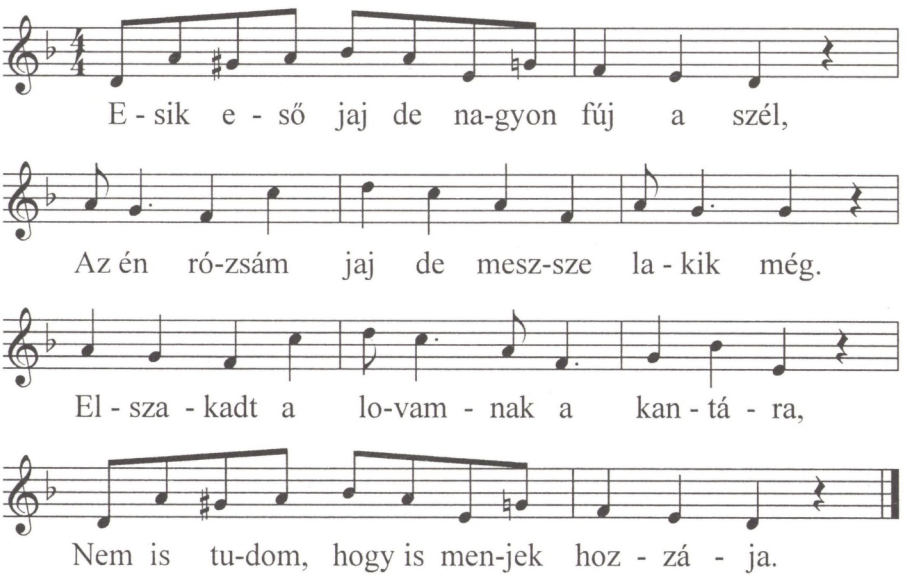

Vettem én már a lovamnak új kantárt.
Sietek én kedves rózsám tehozzád.
Viszek néked aranygyűrűt, karikát.
Tudom, hogy a kicsi szád majd csókot ád.

Süt a nap már, süt a nap már száz ágra.
Vár engem már a rózsám a kapuba.
Kis kezében zsebkendővel integet,
Jövök hozzád, mert én téged szeretlek.

Gyere velem, gyere velem az erdőbe

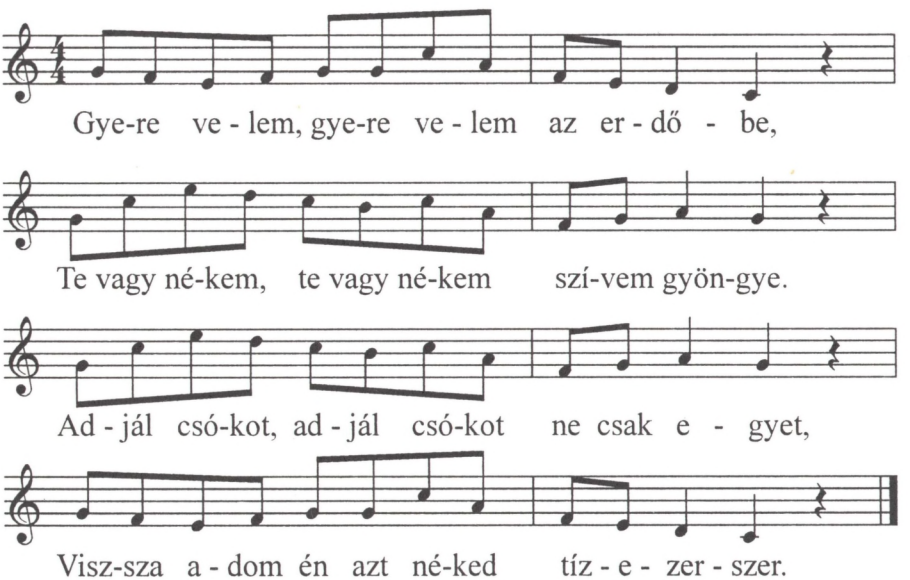

Lassan folyik, lassan folyik a kanális.
Haragszik rám, haragszik rám az anyád is.
Nem bánom én, ha haragszik meg ha nem is,
Szeretlek én, szeretlek én csak azért is.

Elviszlek én, elviszlek én a templomba.
Gyűrűt húzok, gyűrűt húzok az ujjadra.
A jó Istent, a jó Istent arra kérem,
Te legyél a, te legyél a feleségem.

Dalol a rőzseláng

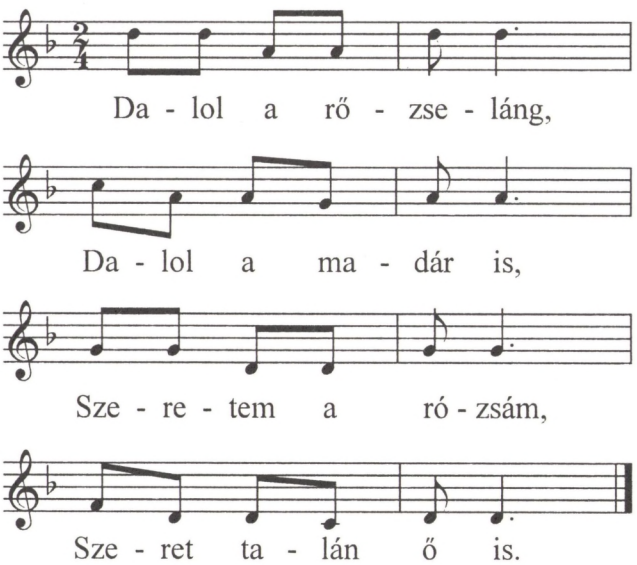

Hej de sokat járok
arra tifelétek,
A ti udvartokba
százszor is benézek.

Nyílik a sok virág
a te kiskertedbe,
Írd meg nékem rózsám,
mikor engedsz már be.

Elküldöm én néked
aztat a levelet,
Bele írom neked,
Felejts el engemet.

Elfeledni téged
nem tudlak én soha,
Mert én vagyok rózsám
a te szíved rabja.

Dallam: Kriza Kálmán összeáll.: Ha dalolni támad kedvem... Bp. 1993. 70. dal

Égi anyánk királynője

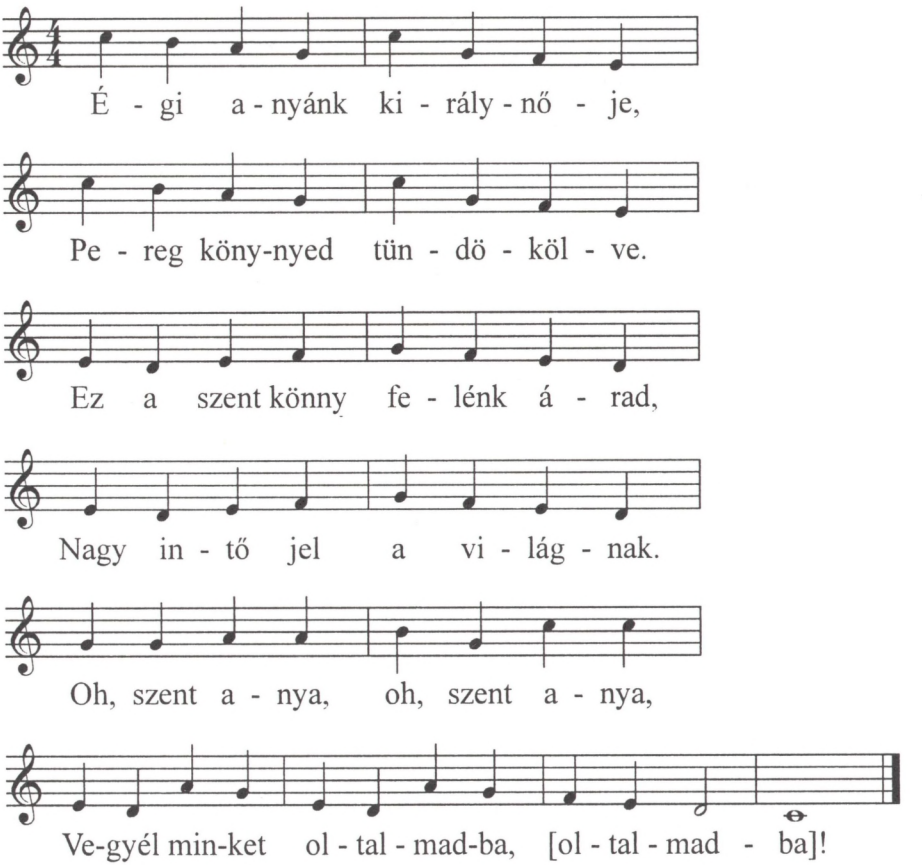

Vétek tenger önti földet,
Bűneink miatt hull könnyed.
Szomorítjuk szent fiadat,
Ömlik a bánat s a könnypatak.
Óh, szent anya, óh, szent anya,
Vegyél minket oltalmadba!

Zokogsz sokat szent Szűzanya,
Hull a könnyed a világra.
Látod a bajt, betegséget,
Tömérdek sok már a vétek.
Óh, szent anya, óh, szent anya,
Vegyél minket oltalmadba!

Nem tudsz már csak értünk sírni,
Világot a könnyed hinti.
Figyeljünk föl szép szavadra,
Hogy megtérjünk, itt az óra.
Óh, szent anya, óh, szent anya,
Vegyél minket oltalmadba!

Kérjük szíved esdekelve,
Adj gyógyírt a sebeinkre!
Szükségünk van rád Szűzanya,
Kell szívednek szent vígasza.
Óh, szent anya, óh, szent anya,
Vegyél minket oltalmadba!
1997. március 8.

Katolikus ének.
Dallam: Üdvözlégy Oltáriszentség!
Bárdos Lajos-Werner Alajos szerk.: Hozsanna!
Teljes kottás népénekeskönyv. Bp. 1979. 237.

Kecske

Mekeg, mekeg a kiskecske,
Mert nincs neki friss tejecske.
Szomorú az öreg kecske,
Mert nem esik az esőcske.

Kiszárad már a füvecske,
Ha nem esik az esőcske.
Látja ezt már a felhőcske,
Meg is ered az esőcske.

Örül nagyon a nagy kecske,
Zöldülhet a füvecske.
Ugrándozik a kiskecske,
Lesz már neki friss tejecske.

Szerelem

Gyötrelem a szerelem,
De nehezen viselem.
Megértem én az öregkort,
Betöltöttem a hatvanhatot.

A szerelem úgy elkapott,
Még a könnyem is potyogott.
Éjszakánként, ha nem alszom,
Szerelemmel vitatkozom.

Ó, szerelem, ó, szerelem,
Tenéked én mit vétettem.
Mért bolygatod az életem,
Nem hiányzol te énnekem.

Menj el tőlem, te szerelem,
Hagyjál békét már énnekem.
Túl leszek én az egészen,
Ha megjön a józan eszem.

Magány

Ó, Istenem, Ó, Istenem,
Rajtad kívül senkim sincsen.
Elhagyott engem mindenki,
Nem is tudom, hogy bírom ki.

Ó, Istenem, ó, Istenem,
De gyászos lett az életem.
Adjál erőt te énnekem,
Hogy a magányt elviseljem.

Ó, Istenem, ó, Istenem
Nem tudom, hogy mit vétettem.
Oly szomorú az életem,
Te vagy nékem a mindenem.

Csillag, csillag, fényes csillag

Csillag, csillag, fényes csillag,
Nem is tudom hogy is hívnak.
Vagytok ti ott nagyon sokan,
Több ezren vagy milliárdan.

Egyikőtök, ha lehullik,
Ott van helyébe a másik.
Egyik kisebb, másik nagyobb,
Nagyon szépen ragyogtok ott.

De ha jön a nap fölfelé,
Elbújtok a háta mögé.
Elbújtok, mert féltek tőle,
Sokkal erősebb a fénye.

Fényes napunk, mit is szóljak.
Süssél miránk nagyon sokat.
Érleld meg a termésünket,
Köszönjük a kedvességed.

Hát te ottan vén, öreg hold,
Halványabb vagy mint ki meghót.
Hol kövér vagy hol meg sovány,
Benézel a ház ablakán.

Édesapám!

Az én drága édesapám
De szigorú volt énhozzám.
Jaj de nagyon féltem tőle,
Nagyon kemény volt az ökle.

Nagyonráncos volt a homloka,
Volt is néki sok-sok gondja.
Dolgozott ő értünk sokat,
Szerette a traktorokat.

Traktorozott télen, nyáron.
Nem is tudta, mit csináljon:

Szántson-e vagy már arasson,
Minél több legyen a haszon.

De hiába igyekezett,
Nagyon kevés pénzt keresett.
Akármilyen kevés is volt,
Nekünk azért csak elég volt.

Karácsony éjjelén

Néma, csendes éjszakában
Mi zeng oly búsan, édesen?
Az Istent szülő Szűzanya
Bölcsődalt zeng kedvesen.

Aludj, aludj szent fiacskám
Így zeng a dal ajkain.
E hideg, zord éjszakában
Mint védjenek karjaim?

Ó, mily sors jutott tenéked?
Egy istálló a palotád,
Bíbortalan bölcsőd a jászol,
Hol barmok lehelnek rád.

Anyai forró szeretet,
Édesanyád mindened.
Mind ezeket édes fiam
Csókjaimmal íme vedd.

Ahogy a szűz zengi dalát,
Jöttek az ég angyalai.
Jézust ők imádták
S a puszták pásztorai.

Mi is eljöttünk Jézusunk
A hódolat lángjával,
Fogadd e hódoló szíveket
Szereteted árjával.

Adventra

Gábriel arkangyal leszállott a földre,
Mint a piros hajnal égi fénnyel födve.
Örvendj oh föld népe, mert a szűz méhébe
Beszáll az ég s föld dicsősége.

Gábriel arkangyal száll Názáret városba,
Hol egy szent szűz térdel buzgón imádkozva.
Szűz Mária megijed, mily csodás e jelenet,
Ne félj tiszta szűz, Isten nagyon szeret.

Gábriel arkangyal mondá Máriának:
Te leszel az anyja a világ váltságának
Te fogod megszülni, te fogod nevelni
S a kebledre ölelni.

Óh, fényes angyal, mond ez miként lehet?
Hisz te jól tudod, férjet nem ismerek.
Nyugodj meg Mária, szól az ég angyala,
Legyen égi atyánk kegyes akaratja.

Vízkeresztre

Csillag ragyog fenn az égen,
Ezt várta sok jámbor régen.
Eljött már a Messiás,
Kit jövendölt az írás.
Betlehembe született,
A jászolyba remegett.

Bölcs királyok sietnek,
Hódolni a kisdednek.
Ajándékul nyújtanak
Tömjént, mirhát s aranyat.
Adjunk mi is testvérek
Jézuskának jó szívet.

Hőseink emlékére

Ünneplőbe öltöztünk, kik ide jöttünk,
Kedves hőseinkről megemlékezzünk.
Mert fájó szíveket takar ez ünneplős ruha.
Szemünkből könnyeink a földre hullanak.

Sírjatok özvegyek, sírjatok bús árvák,
Kik nem találjátok jó atyátok sírját.
Jaj, mert nagyon messze idegen országban
Vannak eltemetve, jeltelen sírokban.
E községből de sokan is elhaltatok.
Édesapák, fiúk, testvérek, rokonok.

A harcok mezején vagy pedig fogságban.
Azt mi nem is tudjuk, azt csak a jó Isten tudja.
Vitéz hőseink örök emlékére ezen
Ékes szobor ide van építve.
Itt van reá írva kedveseink neve,
Aranyos betűkkel e kőbe vannak vésve.
Nap, hold és csillagok, szépen ragyogjatok,
A vitézek sírját körül ragyogjátok.

Mennyből az angyalok a földre szálljatok
Kedveseink sírját megkoszorúzzátok.
Ó, hatalmas Isten, árvák édesatyja, szárítsd föl
Könnyeinket, melyek itt hullanak.
Gyógyítsd a szíveket, mert nagyon fájnak, adjál a
Hősöknek örök nyugodalmat.

1995. október 15.

Hazajöttem

Akasztóra hazajöttem,
Úgy érzem, hogy már öregszem.

De a szívem csak azt veri,
Akasztóra el kell jönni.

El is jöttem, de nincs hova,
Bementem én a templomba.

Az oltárképet néztem, néztem,
És a múltra emlékeztem.

Átnéztem az iskolára,
De sokat is jártam oda.

Oda jártam vagy hat évet,
Ott tanultam sok jót, szépet.

Nézelődtem erre-arra,
Ott van a Szent Jánosnak szobra.

Oly szép és rendezett minden,
El se megyek én már innen.

Lenéztem a Fő utcára,
Nem ismertem már reája.

Ott van még a községháza,
Alaposan átformálva.

Helyén van a hősök szobra,
De nincs már ott a falu kútja.
De sok jó víz kifolyt rajta.

Meleg volt ám annak vize,
Sokszor mostam hajat benne.

E községnek ott kezdődött Fő utcája
Arra lakott a falunak színe-java.

Ide s tova ötven éve,
Elköltöztem én már innen.

Bárhol vagyok, merre járok,
Akasztóra visszavágyok.

Akasztó a szülőfalum,
Itt éltem én gondtalanul.

Itt éltem én nem sokáig,
Tizennégy éves koromig.
1996. március 9.

Unokáim

Három szép unokám van,
szeretem én mind a hármat.
Szeretem én nagyon őket,
jobban mint az életemet.

Kettőjüknek a haja, olyan fekete,
mint a gyémántnak a köve.
Harmadiknak szőkés barna
hosszú, mint a csikó farka.

Büszke is ő reája.
A szemük olyan szépen ragyog,
mint az égen a csillagok,
ők énnékem kisangyalok.

Aranyosak és kedvesek,
mint a fecskék csicseregnek.
El is jönnek ők én hozzám,
ugye mama, sütöl tortát.

Sütök is én nyomban,
meg is eszik ők boldogan.
Nevetgélnek, beszélgetnek,
majd utána hazamennek.
1996. április 7.

Visszavonulás

1944 novemberének elsején,
A templomba mentem én.

Szentmisét meghallgattam,
Hazafelé iparkodtam.

Katonákkal találkoztam.
Jöttek is már a lovasok.
Utánuk a gyalogosok,
Majd követték a géppuskások.

Éppen, hogy csak hazaértem,
Nagy sebtiben reggeliztem.
Házunk előtt a gyöpeken
Tehenünket legeltettem.

Zúgtak, búgtak a vasmadarak,
Lebegtették szárnyaikat.
Elszórták a tollaikat.
Jaj, de nagyon megijedtem.

Azon nyomban lefeküdtem,
Ezt az imát mondogattam.
Uram Jézus! Segíts mostan,
Vasmadarak leadták az ő jelüket.

Nagyon gyorsan elrepültek,
Ott maradtak a sebesültek.
Csúnya látvány, szörnyű helyzet,
Sírtak, rítak meg jajgattak.

Sírtam én is, mit tehettem,
Egy katonán segítettem,
A sapkáját megkerestem.

A nővérem jött már értem,
Gyere haza kistestvérem.
Tehenünket magtaláltuk,
Nagyon gyorsan behajtottuk.

A kapunkban megállottunk,
Többször, többször mondogattuk,
De borzasztó, oly szomorú,
Miért is van a háború.

1996. április 13.

Iszony

Ha ittas embert látok jönni,
Muszály nékem elfordulni.
Rá se tudok én már nézni.

Torz az arca, szeme furcsa,
Bőre színe vörös, lila,
Mint a mérges pulyka nyaka.

A modora gátlástalan,
Járása meg bizonytalan.
Kettőt lép előre, egyet hátra,
Tántorog ő jobbra-balra.

Megugtatja minden kutya.
Az ostobák kinevetik,
Józanok meg elkerülik.

Addig, addig botorkál,
Míg egyszer csak hazatalál.
Kedves párja szörnyűlködik,
A gyermeke meg iszonyodik.

De ő evvel nem törődik,
Mindig csak azt hajtogatja,
Igyunk még egyet reája.
Akinek nem inge, ne vegye magára.
1996. április 16.

Ima

Én Istenem, én Istenem,
Te vagy nékem a mindenem.
Kérve kérlek, ó nagy Isten,
Gyógyítsd meg a gyermekeimet.

Én istenem, én Istenem,
Te adtad e nagy keresztet.
A vállaim roskadoznak
E súlyos nagy kereszt alatt.

Én Istenem, én Istenem,
Szeretlek én nagyon téged.
El ne hagyjál engem soha,
Ne legyek néked mostoha.

Én Istenem, én Istenem,
Nyugodalmat adj lelkemnek.
Legyen bennem több szeretet,
Hadd imádjam szent fölséged.

Én Istenem, én Istenem,
Ne nézd a mi sok vétkünket.
Töröld le a könnyeinket,
Vígasztald meg a szívünket.
1996. december 30.

Vén diófa

Az én kertemnek sarkába
Álldogál egy vén diófa.
Száraz annak sok-sok ága,
Nincsen aki levagdalja.

Szagos annak a levele,
Nem él ki a fát ültette.
Férjem a fát elültette,
De gyümölcsét már nem ette.

Mielőtt még termett volna,
Az én férjem kinn a sírba.
Sok szép dió termett rajta,
Papírból van annak héja.

Diófának egyik ága
Áthajlott a szomszédunkba.
Van ám rajta sok szép dió,
Rá szállott a sárgarigó.

Sárgarigó azt fütyüli,
Jó a dió, meg kell törni.

Az az egy szál vén diófa
Álldogál a kert sarkába.
1997. január 6.

Szélmalom

Akasztón a vásártéren,
A temetővel ott szemben,
Ott volt ám egy nagy szélmalom,
Hogy mikor volt nem is tudom.

Harmincas évek elején,
Öt hat éves lehettem én.
Vásártérre hogy kimentünk,
Szélmalomnál kergetőztünk,

A szélmalmot körbejártuk,
Nagyon jókat játszadoztunk.
Figyeltük a vitorláját,
Mikor őrli már a búzát.

De hiába lestük, vártuk,
Mi azt soha nem láthattuk.
Nem láttuk, mert nem működött,
Csak egy kicsit néha pörgött.

Nagyon jó rá emlékezni,
A gyerekkort felidézni.
Elmondtam az unokáknak,
Hogy szélmalma volt Akasztónak.
1997. október 24.

Szemem könnye

Bemegyek a temetőbe,
Ott van anyámnak sírköve.
Ráborulok keresztjére,
Ráhullik a szemem könnye.

Édesanyám, édesanyám,
De nehéz nekem e magány!

Fáj a lelkem, sajog szívem,
Nagyon rossz egyedül élnem.

Édesanyám, ha te tudnád,
Mennyit sír a te leánykád!
Sírok éjjel, sírok nappal,
Nincsen, aki megvígasztal.

Nem vígasztal engem senki.
Úgy érzem, hogy nem bírom ki.
Tudom, tested meghalt, anyám,
De a lelked vigyáz énrám.

Édes, kedves halott anyám,
Úgy érzem, hogy gondolsz még rám.
Ha én veled beszélgetek,
Nekem attól sokkal könnyebb.

Ha lefekszem, édesanyám,
Sokszor felőled álmodom.
Álmomba, ha fogod kezem,
Nem hullik a szemem könnye.
Anyák napjára, 1999-ben

Sós a könny

Éjfél van, én még nem alszom,
A fájdalom könnyét iszom.
Folyik a könny az arcomon,
Könnyem nyelvemmel nyaldosom.
Érzem az ízét, olyan sós,
Nagyot rúgott belém a sors.

Két óra van, én még nem alszom,
Az eső zörejét hallgatom.
Szívemet tépi a fájdalom,
Könnyem a fülembe folyik.
Lassan már hajnalodik,
Könnyemből a só is kifogyott
2000. november 10.

Akasztón született 1931. november 25-én. Apja Turánszki Ferenc, anyja Tóth Mária. Apja gépész volt, de sokat járt napszámba. Anyja eléggé beteges volt, de mindent megtett a családjáért. Öten voltak testvérek, két fiú és három lány.

Hatéves koráig sejpített, az ő betű helyett ű betűt mondott. Ezért sokszor kinevették.

Szívesen emlékszik gyermekkorára. Téli estéken odaültek a kemence mellé a padkára, meg a kucóba és úgy hallgatták apjuk meséit. Sokszor olvasott a Bibliából, ők meg boldogan hallgatták.

Elemi iskoláit hétéves korában kezdte el. Az első osztály elég nehéz volt. Nem a tanulás, a szegénység. Hárman jártak iskolába, de nem volt a szüleinek pénze ceruzára, ezért egyet háromfelé vágtak. A legkisebb lett az övé, mert ő volt a legkisebb hármójuk közül. A ceruza olyan kicsi volt, hogy nem tudott vele írni az iskolában. A tanítónéni, Kapocs Ilona, jól elverte. Máig emlékezetes neki a kicsi ceruza. Ennek ellenére majdnem kitűnően végezte az első osztályt, még másik gyereknek is segített.

Már ekkor szerette a verseket. Már első osztályos korában szavalt év végén.

Negyedik osztályos koráig Kapocs Ilona volt a tanító nénije. Elég szigorú volt. Ha rosszat tettek, rögtön előkerült a tengeri pálca (nádpálca).

A szünidő egyformán telt: játszás, fürdés, ebédhordás, baromfi etetés. Amikor tíz éves lett, libapásztor volt. 150 libát őrzött a Vásártéren, a temető meg a nagykanális között, ahol a szélmalom állt.

Ötödik osztályos korában Sági Ilona tanító néni tanította. Mindannyian nagyon szerették, mert egész évben nem vert meg senkit. Volt karének, Juliska néni is karénekes volt. Ekkor szavalta a *Celli búcsú* c. verset Endrődi Sándortól. Azóta is tudja.

A hatodik osztályban Kapocs Erzsébet tanította. Nem szerették, mert nagyon szigorú volt. Nem is tanult olyan jól és nem is szavalt ebben az évben.

A hetedik osztályt már el sem kezdték, mert ideért a front, a háború, s az oroszok.

Csengődre és Kiskőrösre járt szolgálni 1946-tól. 1949-ben, 18 éves korában férjhez ment Csengődre. A férje kilenc évvel volt idősebb, mint Juliska néni. Még nála is szegényebb. Hat évre született első kislányuk. Kimondhatatlanul örültek neki. 58-ban megszületett a második kislányuk. Nagyon szegények voltak.

Jöttek a nehéz idők. A férje egyre jobban ivott, ő egyre többet dolgozott.

1953-ban elvesztete kilenc éves öccsét. Legeltették a teheneket, találtak egy gránátot és felrobbantak. Két gyermek halt meg. Szörnyű fájdalmat élt át a család.

1966-ban a patikába került takarítónőnek. Nagyon szerette munkahelyét. Ott dolgozott 24 évig. Onnét is ment nyugdíjba. Közben elvégezte a hetedik és nyolcadik osztályt.

1964-től 1971-ig beteg volt a férje. Meg is halt. Az alkohol elvitte, de hátrahagyta e súlyos örökséget.

Két és fél évig egyedül nevelte, taníttatta lányait. 1974-ben másodszor is férjhez ment.

Férjhez adta lányait. Abban az időben kicsit könnyebb volt az élete. A második férje nem ivott és nagyon szerette Juliska nénit s a családját.

Közben meghalt az apja, majd az anyja is, aki nyolc és fél évig ágyban fekvő beteg volt. A második férjével 23 évet élt. Élete végén ő is beteg volt.

Életének szebbik részéről mondja Juliska néni, hogy alakult egy népdalkör, amelynek mindketten tagjai voltak, férje is, ő is. Nagyon szerettek odajárni. Jól érezték magukat. Ez 77-től 81-ig tartott.

Mikor kezdett verset írni? Erre így emlékezik:

Miután anyám meghalt, rá öt évre, egyik éjjel anyámmal álmodtam, de nagyon jót. Ahogy fölébredtem, akkor jutott először eszembe a versírás. Elkezdtem gondolkodni és már tudtam is, hogy milyen verset írok. Akkor írtam az Édesanyám két szép szeme c. versemet. Attól kezdve írogatok verseket és dalokat. Mindég szerettem a Petőfi verseket. Még fiatalabb voltam, többször olvastam, ha volt rá időm. Most már hamar megfájdul a szemem... Főleg éjszaka jönnek a gondolatok, amiből vagy vers vagy pedig dal születik.

Öt éve ismét megalakult a népdalkör, mert az előző felbomlott. Természetesen Juliska néni is benne van, mint alapító tag. Szívesen szavalja verseit ünnepélyeken, találkozókon, ha felkérik rá. Dalaiból többet fölvett a dalkör a műsorába.

Évekkel ezelőtt megalakult Csengődön a karizmatikus közösség, annak is tagja. Énekelnek, imádkoznak, a Bibliából olvasnak fel. *Amióta benne vagyok a karizmatikus közösségben, sokkal vallásosabb vagyok* – mondja Juliska néni.

Negyvennyolc kötetből álló kis könyvtárának nagy része vallásos mű.

A szerelem beragyogja az életünket. Juliska néni különösen jó nap alatt született, mert neki bőven kijutott a szerelemből. 18 évesen férjhez ment szerelem nélkül. Ám 28 éves korában szerelmes lett egy

nála tíz évvel idősebb férfiba. Azt hitte nem bírja ki. 28 éves korától 66 éves koráig tartott e szerelem. De nem tudott beteljesülni, mert mindketten házasok voltak, családban éltek. A férfi 14 éven keresztül majdnem minden nap tett egy szál virágot a lépcsőre, amitől Juliska néni kimondhatatlanul boldog volt. Más nem történt közöttük. De ha soká nem látta, éjszakánként nagyon sokat sírt. Elköltözött a faluból. Húsz évig nem látta őt. Amikor ismét felkereste, ugyanazt érezte iránta, mint azelőtt. Mindég tudta, mikor van Csengődön, mert akkor mindég vele álmodott. Juliska néni írt hozzá egy verset, de csak önmagának, a férfi nem tud a versről.

Mióta meghalt a második férje, nagyon nehezen viseli a magányt.

Talált azért megint valakit, de már nem hiszi, hogy ez is igazi szerelem. Talán az idős kor? - gondolja.

Majd csak eltelik ez a földi élet - így vígasztalódik magában.

S közben írja a dalokat. A dalokban nyeri vígaszát.

Dalok. Juliska néni született tehetség. A sors ajándéka, hogy találkoztam vele, s így megmenthetjük, sőt közölhetjük dalait és verseit.

Juliska néni elsősorban dalköltő. Közel kétszáz dalt alkotott már. Közülük százat külön kötetben közlünk *Dalol a rőzseláng* címmel. A kötet végén részletekbe menően elemeztük a dal (népdal) fogalmát, tartalmi és esztétikai jellemzőit. Részletesen kitértünk a dalok dallamára, szövegére és az alkotó személyiségére. Célunk volt egyrészt a három tényezőt egymástól függetlenül elemezni, másrészt kapcsolataikat szerettük volna feltárni annak igazolására, hogy nemcsak él a népdal, hanem születik is.

A dallamokat Kálmán Lajos és Fehér Zoltán elemezte. Azokkal a dallamokkal nem kívánok itt foglalkozni, hiszen megtalálhatók az említett kötetben. Ez a kötet verseskötet, itt a versek jutnak elsősorban szóhoz, de nem mellőzhetjük a dalokat sem, hiszen szerves részei az alkotó érzés és gondolatvilágának.

Sőt, az maga az igazi költészet. A dalok szövegét Juliska néni írta, a dallamokat Akasztón és Csengődön tanulta gyermek és ifjúkorában.

E kötetben öt dalt közlünk dallammal együtt és egy egyházi (nép)éneket.

A *dalokban* önmagáról ír Juliska néni. Önmagát, a saját személyiségét ill. egy másik emberhez való viszonyát a szerelmet fogalmazza meg elsősorban dalaiban: *Elmennék én tihozzátok egy este, Esik eső, jaj de nagyon fúj a szél, Dalol a rőzseláng*. De írt verset is a szerelemről: *Szerelem*. Ám ha szünetelt a szerelem, akkor hamar rákösönt az egyedüllét. Ezt az érzést viszont már versben írta meg (*Magány*).

A versek. Mintegy száz versből válogattuk ki ezeket. A dalok a világi élet szépségeiből leginkább a szerelmet ragadják meg. A versek témája változatosabb. Íme néhány találomra kiválasztott cím: *Az új vendéglő, A mi portánk, Gyerekkori nyári reggel, A klubban, Az én öcsém, Öreg meggyfa, Az árvíz, Betyár, A kíváncsi kisegér, Telefon, Egy ceruza három felé, Szavalóverseny* stb. Ezek kimaradtak a válogatásból. Ha fontossági sorrendet akarunk megállapítani, akkor a saját személyisége, családja, faluja, hazája a főbb témák, mint általában.

Családjáról szól: *Édesapám, Unokáim.*

Szülőfalujáról, Akasztóról: *Szélmalom, Kecske, Hazajöttem.* Ez utóbbiban így ír:

Bárhol vagyok, merre járok,
Akasztóra visszavágyok.

Akasztó a szülőfalum,
Itt éltem én gondtalanul.

Szülőföldjéhez való ragaszkodása nyilvánvaló.
Hazájáról írta a *Hőseink emlékére* és a *Visszavonulás* c. verseit.
Sós a könny c. versében személyes fájdalmát önti ki és milyen érzékletes képben. Egy kis kóstoló a versből:

Éjfél van, én még nem alszom,
A fájdalom könnyét iszom.
Folyik a könny az arcomon,
Könnyem nyelvemmel nyaldosom.
Érzem az ízét, olyan sós,
Nagyot rúgott belém a sors.

Vallásos versei felemelkednek dalainak esztétikai magasságába. Azokat a szerelem energiája hajtja az égig, ezeket az istenimádat. Íme néhány idézet:

Gábriel arkangyal leszállott a földre,
Mint a piros hajnal égi fénnyel födve.
Örvendj, óh föld népe, mert a szűz méhébe
Beszáll az ég s föld dicsősége. (Adventra)

Csillag ragyog fenn az égen,
Ezt várta sok jámbor régen.

Eljött már a Messiás,
Kit jövendölt az írás.
Betlehmbe született,
A jászolyba remegett. (Vízkeresztre)

Írt egy vallásos éneket is, címe: *Égi anyánk királynője.* Nem egyszerű ének, inkább ima, vagy fohász, sőt mindhárom egyszerre, s ezért képes himnikus régiókba emelni az olvasót. Ezek a sorok megragadják még a kívülállót is, aki nem kötelezte el magát Krisztus egyházához:

Égi anyánk királynője,
Pereg könnyed tündökölve.
Ez a szent könny felénk árad,
Nagy intő jel a világnak.
Óh, szent anya, óh, szent anya,
Vegyél minket oltalmadba!

Lelkiismeretünk vagy vallásos színezetű vagy nem. Vallásos színezetű lesz abban az esetben, ha az egész ember vallásos. Haszonelvű, külsődleges vallási gyakorlattal következetlen lelkiismeret jár együtt, amelyet gyakran enyhít az önigazolás. A bensővé vált, érett vallásos érzés olyan lelkiismerettel társul, amelynek fő jellemvonása az elhivatottság. Ezt az elhivatottságot fedezhetjük fel Juliska néni szemléletében, gondolkodásában, életvitelében ill. alkotásaiban, mióta tudatára ébredt, hogy a sok fájdalmat okozó sors kegyetlenségét egyedül a közösséget felemelő alkotások tompíthatják. A mindennapi élet viszonylataira lefordítva: nem tudjuk, mi a lényegesebb számára: a társadalom szolgálatának vágya vagy az Istent szolgáló vallásos érzület. A világi közösség köti jobban magához, vagy az egyházi? A templomban érzi jobban magát vagy a dalkörben? Megkérdeztem. Azt válaszolta: mindkettőben, mindkettőhöz bensőséges lelki kapcsolat fűzi és mély meggyőződés.

Már említettem Endrődi Sándor *A celli búcsú c. versét. Ezt* Akasztón is ismerik, de nem mindenki tudja, ki írta, s hogy a műköltészethez tartozik, nem a népköltészethez. Én magam is tőle tudtam meg a szerző nevét. Egyik legemlékezetesebb élményeim közé tartozik, amikor a 85 éves Loványi Jánosné Bartek Verona néni az ágyban ülve egy szuszra végigmondta e verset. Bámultam az idős néni fizikai erejét, szellemi kapacitását és vallásos hitét. Olyan meggyőződéssel mondta el e verset, hogy akár megtörtént eseménynek is

elfogadtam volna én, aki először hallottam. Ez a műköltői alkotás is egyik kitűnő bizonyítéka annak, hogy ha jó stílusban van megfogalmazva egy történet, szervesen illeszkedik bele a vallásos hagyományokba. Sőt, olybá tűnik, mintha ott keletkezett volna s onnét lépett volna elő.

Műve:
Dalol a rőzseláng. (Megjelenés alatt)
Róla:
Réthey Prikkel Miklós: Régi dallam, új szöveg, alkotó személyiség. In: Dalol a rőzseláng. (Megjelenés alatt)

TÓTH ISTVÁN (1932–2001)

[A mágocsi iskolába]

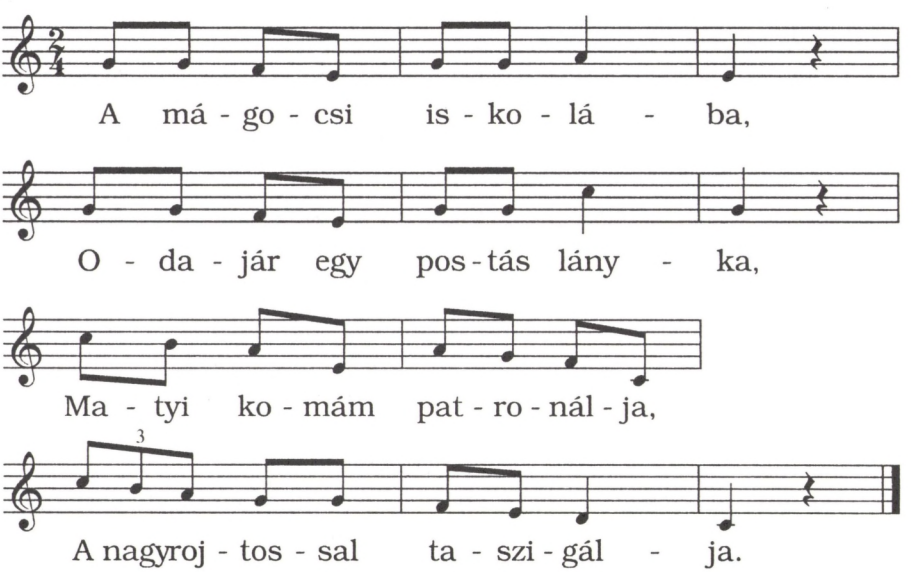

(A) magyar fiú ezt meglátta,
Megiramodott utána.
Állj meg postás, az anyádat,
Ezután én patronállak.

Plébános úr fejét rázza,
Nekiszalad a táblának.
Türülgeti jobbra-balra,
De a főnök elzargatja.

Sági Jenő sarokágya
(A) kanadai fácánt várja,
Várhatod azt, Jenő bátya,
Nógrád annak nem hazája.

Akasztón született 1932. augusztus 8-án. Az általános iskola nyolc osztályát végezte el. Később kéthónapos bentlakásos tanfolyamot végzett és hivatásos vadász lett. Felesége Tóth Margit. Egy gyermeke van.

Pista bácsi 27 évet muzsikált zenekarban. Kezdetben klarinétos volt, azután bőgős, meg dobos, mert egy baleset során elvesztette az ujjait a katonaságnál. Nagyon szereti a vicceket, különösen pikáns vicceket, tréfákat, anekdotákat. Olyan fúró-faragó ember. Hivatátos vadőr. A Fácánkertet őrízte sok éven át, amely a volt Jutasi–majornál, a Dinnye–ér mellett, az Akasztó–Csengőd–Soltszentimrei hármas-határnál van. Ebbéli beosztásában volt társa az e kötetben szintén szereplő Szarka Istvánnak.

Egy alkalommal átmentünk hozzá a Fehér Miska (1925) bácsival. Ők gyerekkoruk óta ismerik egymást, hisz egy faluban laknak, nem is messze egymástól. Én egyiknek barátja, másiknak ismerőse vagyok már évtizedek óta. Borozgattunk a kamrában. Amikor a szituáció megérlelte a hangulatot, Pista bácsi elbeszélte, hogyan szerkesztett, ill. rögtönzött néhány egyszerű verset, ill. dalt baráti körben. Íme a történet. (Magnetofonról jegyeztem le a dalokat szó szerint, az összekötő szöveget lényegre törően.)

A helyszín Nagymágocs, Árpádhalma, MAVOSZ (Magyar Vadászok Országos Szövetsége) fácántenyésztő tanfolyama, 1972–73. Huszonnyolcan voltak, hálószobában, vaságyon aludtak. Az oktatás iskolában folyt, padok, tanár, egyéb kellékek.

Egyik vasárnap Bakos Jancsi kért egy magnót. Cigánynótát játszottak. Szólt a zene, Pista bács meg ráénekelt a cigánynóta dallamra. Tetszett a gyerekeknek, mert mind róluk énekelte. Szólt a magnó, én meg hanyatt fekve ráénekeltem, mondja Pista bácsi:

A mágocsi iskolába,
Odajár egy postáslányka.
Matyi komám patronálja,
A nagy rojtossal taszigálja.

A nő bandzsal volt. Azt találták ki rá, hogy postáslány, aki az egyik szemével a házszámot nézi, a másikkal meg a levelet. Az Erős Matyi

nevezetű fiú sarokba akarta szorítani. Az meg észbekapott és elszaladt.

Volt ott egy tótkomlósi gyerek. Mindenkit úgy szólított, hogy „Magyar fiú". Ez jött bele a másik versszakba:

(A) magyar fiú ezt meglátta,
Megiramodott utána,
Állj meg postás, az anyádat,
Ezután én patronállak.

Nevettek. Akiről meg szólt, az meg mérges volt.

Voltak oktató táblák is. Az egyiken tojásokat ábrázoló képek. A tanár felrajzolta a táblára, de véletlenül letörölt egyet. Erre a Plébános, a Hegedűs Pityu kiszaladt a táblához és mind letörölte udvariasságból.

Plébános úr fejit rázza,
Nekiszalad a táblának,
Türülgeti jobbra-balra,
De a főnök elzargatja.

Sági Jenő Nógrád megyéből jött. Nem volt járatos a szakmában. Előadás után visszakérdezte a tanár az anyagot.

– Sági elvtárs, milyen fajta fácánt ismer?

Föláll, azt mondja:

– Hát a kánádai...

– Milyen, honnét vette ezt maga?

Aludt közben, aztán jól letolta.

A Bakos KISZ–titkár volt, mellettem aludt. Jó barátok voltunk, még ma is azok vagyunk. Ő kezelte a magnót. Mondom neki, kapcsold be a magnót. Bekapcsolja. Én meg belevágtam rögtön:

Sági Jenő sarokágya
(A) kanadai fácánt várja.
Várhatod azt, Jenő bátyja,
Nógrád annak nem hazája.

– Úgy megharagudott, hogy leugrott az ágyról, hogy megver.

Így jöttek össze ezek a versszakok. De ezek mind igaz dolgok voltak. Aki nem volt ott és nem tudja, hogyan történtek az események, az nem veszi semminek, mert nincsen alapja.

– Egy este lezongoráztam ezt a jó pár versszakot.

– Hány versszak volt összesen?

– *Négy versszak.*
– *Hogy jött ez magának elő ott?*
– *Zenész voltam.*
– *Sok nótát tud?*
– *Rengeteget, hát 27 évig zenész voltam.*
– *Tudja a szövegét is a nótáknak vagy csak a dallamát?*
– *Nekem a dallama volt a fontos.*

Íme *igaztörténet* egy dal keletkezéséről.

Miért fontos számunkra ez a történet? Több tanulsága van: l. adat a dal keletkezéséről, magáról az eseményről, és 2. adat arról, milyen társadalmi (szociológiai) feltételek kellenek ahhoz, hogy a felszínre kerüljön az alkotó emlékezetéből a dal keletkezésének története.

PETKÓ JENŐ (1933)

Göndör Berci balladája

Aj elindul Göndör Berci,
Aj elindul Nagy Kőrútra,
Nagy Kőrúton lépked lába,
– létra lába –
S fellépdel a villanyosra.
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Létra lába lépdel lassan,
A villanyos belsejébe,
Büszkén lépked vidor lába,
– hosszú lába –
Mert pénz lapul a zsebében.
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Kalauz szól, nyílik ajka,
Ajka nyílik s szól eképpen,
Eképpen szól: " A peronon
– haj peronon –
Rendben van a jegye kérem?
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Kalauz szól, s Berci benyúl,
Benyúl Berci bal zsebébe,
Bal zsebébe, hol a pénze,
– kölcsön pénze –
Lapul csendben. Benyúl érte.
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Berci benyúl, s bal markában,
Bal kezében ott a jegy már,
Már ott a jegy, de a zsebe,
– ó, a zsebe! –
Kifosztottan, üresen vár!
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Mint a bamba marha borja,
Bámul Berci, mindhiába,
Mindhiába bámul Berci,
– bamba Berci –
Fut pénze az éjszakába!
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Fut pénze az éjszakába,
Karkötője is fut véle,
Sárgaréz-arany kötője,
– fityegője –
S elnyeli a Kőrút fénye!
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Balga Berci odakap, hol
Másoknak az agya fészkel,
Későn kapott oda Berci,
– balga Berci –
Most nincs pénze, nincsen ékszer!
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Kösöntyűmet én nem bánom!
Nem kell még a jegy se nékem,
Nem kell a jegy, itt leszállok,
– haj, leszállok –
Pedig még oda se értem.
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el!

Gyalog indul Göndör Berci,
Végigmegy a Nagy Kőrúton,
Gyalog baktat, s dalol Berci,
– hibbant Berci –
Dalol végig a Kőrúton.
– Óh, irgalom anyja, ne hagyd el!

Dalol vígan, dalol szépen:
Egyszer volt egy balga Berci,
Ki csak úgy játszott a pénzzel,
– kölcsön pénzzel –
Mint a macska az egérrel!
– Óh, irgalom anyja, ne hagyj el.
Budapest, 1966

Egy Kis Fajankó nagy kalandja az Erdei Fekete Szűzzel

Mottó: Pesten történt az, amit hallotok. Ily regényes dolgok ott történnek.
(Petőfi és én)

I. Rügy

Már kicsordult az ágakból az élet,
Udvarol a napfény új lomb friss színének.

De a kő keményén nem virúl még pázsit,
Mit tavaszt bimbózó sok szűz csípő

Nem lehet ledőlni tavalyi avarba:
Rügyetbontó párok jönnek hát zavarba...

De csitt, – az ideget tovább már nem ajzom,
Elbeszélem Hősünk édesbús kalandját!

II. Út

A Hűvösvölgyben is tavasz volt. – Lásd: mint fent. –
Amikor kis Hősünk sétálni arra ment.

Legeltette lelkét lanyha lenge légben,
Csengők csilingeltek csacska szűz lelkében.

A képén protokoll bambaság terült szét,
Hegynek eresztette létra lába léptét.

Jobb lábát letette, a balt felemelte,
Gondosan ügyelt, hogy össze ne keverje.

Mendegélt emígyen.– S oh, Isten csapása!
Kis kacsóján megállt, nem ketyeg órája.

Ő mégis hallgatott, mint a csuka sülve,
Lám így hat a sláger a nagybetűs életre.

Megberzenkedett a lelke a tavaszban:
Tűsarok tipegett a rohadt avarban.

Szíve és … Satöbbi tele égő vággyal,
Buzgón ágaskodó tenniakarással.

Oh út, te úttalan úti utas útja,
Te lész bukásom vagy dicsőségem kútja.

III. Szűz

Tűsarok tipegett és a folytatásra:
Parányi cipőbe préselt karcsú lábra –

(Amelynél a topán legalább két számmal
Kisebb, – mert így divat.) – esett pillantása.

Gurultak szemei sóváran még feljebb:
Nem mívű bokát ígézően sejtett

Kacéran szőtt csipke, árammal feltöltve,
Férfiész-bontóan feszül rá a bőrre,

Pajzán, bársony pelyhek, hogy aki azt nézi,
Csiklandozását már a tenyerében érzi,

Rózsaszín, gömbölyű buja-bájú térdek,
Kérkedve sejtetik azt, mit a ruha rejt:

Egymáshoz simuló telt idomú combok,
– S csipkét, csatot, gumit, szalagot és gombot.

És most, – hogy a tollam ne dadogjon tőle –
Ugorjuk át gyorsan, ami fentebb jönne. –

S folytassuk a gombnál feljebb egy arasszal,
Olyan mint a bimbó, ha feslik tavasszal.

Akár a darázsé: karcsú a dereka,
Csipeje, a Kacér, – billeg ide-oda,

Gömbölyű formáján úgy feszül a szoknya:
Csábító ringással kárhoztat pokolra.

Szűk pulóver alatt lüktető kis dombok
(Szivacsból vagy másból) – s rajta ismét gombok,

Tenyere fészkében izzik a parázsa,
Dombok közti völgynek bódító varázsa.

Merész dekoltásból vadító fehéren
Ível a hattyú nyak kísértve kevélyen,

A fog megcsikordul s marná veszett kéjjel. –
Pajzán, huncut tincsek, színük: mint az éjjel.

Habfehér szűz arcát koszórúba zárja,
Liliom arcába elveszik a szája,

(Mert a színtelen rúzs most éppen divat.)
Liliom szirmok közt vadul parázslanak

– Mint az áremelt szén – a démoni szemek:
Külön fejezetet is megérdemlenek.

IV. Tűz

Hősünk ereiben is csak vér csörgedez,
Lába a látványtól a földbe gyökerez

(Mi önmagában is rendkívüli dolog,
Mert sziklás a talaj.) – de most vele forog,

Mint a veszett hinta verklinyekergésre.
Tenyere megizzad, viszket a fejbőre,

Halántékán egy ér kiduzzadva lüktet,
Homloka gyöngyöt ver, s elindul egy sós csep,

Csiklandozva gurul végig füle mentén,
S hangyaboly bizsereg le-föl a gerincén,

Parázs és jégkocka ott felváltva csúszkál,
Hogy háta közepén is feláll a szőrszál,

Fülei kigyúlnak rőt vörösben festve,
Mintha a Hűvösvölgy tüzes pokol lenne.

Úgy érzi, mint lángos, úgy sül az olajba,
Leesik az álla, kiszárad az ajka,

Hangja is elakad, lélegzése eláll,
Két szeme fennakad, férfisága feláll,

Mint vértlátott bika, aki már megbomlott,
Bőszült szeme nem lát egyebet, csak gombot,

Gombok! Gombok! Gombok! Ti átkozott gátak!
Ágaskodó vágyak pokolra kívánnak!

Pokolra hát minden ruhát, csipkét, kelmét!
Látja már hófehér liliom szűz testét,

Gondolatban mindent letépett már róla,
Agyát a fölajzott vére elfutotta,

Lába nekilódul iramodva menten,
Hogy a rohadt avar nászágyává legyen.

V. Perc

Iramodik nyomban, lába nekilódul,
Mikor egy toronyban az óra megkondul.

Agyáról a vérköd egy perc alatt elszáll,
Letörten rádöbben: órája már rég áll,

S az idő ez alatt csak rohant előre:
S benn vizsgázni várják, hol a finánctőke,

Proletár hatalom, burzsoá szemlélet,
S hasonló témákból kéjjel csemegézhet.

Kihült ajka nyílik, száraz nyelvvel kérdi:
– "Hány óra van kérem, tessék már megnézni!"

Itt elakad hangja, nyel egyet és aztán,
Csak bámul, mint marha bamba borja után.

VI. Szem

Nem vár a végszóra, megfordul feléje
Hűvösvölgyi erdő szép liliom szűze.

(S azt nagyon jól tette, hogy feléje fordult:
Leírhatom szemét így, mint ígértem volt.)

Óh, azok a szemek, olyan hévvel égnek,
Hogy pillantásuk is bocsátatlan vétek.

Liliomszirmokból parázslanak vadul,
Halványkékre festve vannak felül s alul.

Ki vannak még húzva gyufaszál-korommal,
Seprő szempillái valami horonnyal

Jól felkunkorítva, kerekre pödörve,
Hogy beleszédül, ki nézi, a gyönyörbe.

Éjszín szembogara olyan lángot lobog,
Szívverésed megáll, majd veszettül dobog.

Hogyha reád veti – mint most – csábos tüzét:
Hetvehét pokolnak érzed meg a hevét.

VII. Szó

Most hófehér arcán valahol fehéren
Megnyílik egy ajak és csacsog eképpen:

– Mondd, szép kis bogaram, te tényleg most csupán
Arra vagy kíváncsi, hogy hány óra? – Bután

Bámul bamba hősünk gyermeteg lelkével,
S rábólint egy igent kis buksi fejével.

VIII. Paff

Szól újra az ajak, de már egy oktávval
Magasabb a hangja, szeme dühvel lángol,

S nem mondhatni éppen, hogy fuvolaszó volna
Hősünknek a szöveg, amikor ezt hallja:

– Ó, te szegény tahó, kis falusi hülye! –
S eltipeg a cipő, s marad a szúrt helye

Apró lyukak fúrva rohadó avarba.
Kis Hősünk így esett avarból zavarba.

IX. Pont

Nem érdemes többet beszélni ügyéről,
Hűvösvölgyi erdő Fekete Szűzéről.

Hogy hősünk lelógó orral és – egyébbel
Ment, – gazdagon egy nagy felismeréssel:

Ha az óra megállt, egy cseppet se bántson,
Lehet pásztoróra, csak egyéb is álljon!

Mivel e tanulság mindent el is mondott
Hősünk kalandjáról; tegyük ki a pontot.

Budapest, 1967. Sellye, 1969.

CSÓKA MÓKA
MÁTYÁS KIRÁLY KOMÉDIÁI

Magyar népmesék alapján.

MESÉLŐ Valamikor hajdanában, régesrégen
élt valóban, nem csak kitalált mesékben –,
volt egy király: Egy nagy király! – Mesebeli
lett azóta. Mesébe illő tettei
megőrizték hírét – nevét mostanára.
Bölcsessége, embersége, igazsága
– ma is be sok szegény álma, szép reménye! –
ma is szájról-szájra terjed száz mesébe.

Mátyás királyt, – mert ő, kiről eddig szóltam, –
megidézzük néhány gyarló játékunkban.
Komédiánk magva: marék Mátyás-móka,
amivel bölcs igazságát porciózta.
A nevetés és taps legyen bizonysága:
hogy él Mátyás! – s a szívünkben,
reményünkben
még ma is él mesebeli igazsága!

Szereplők:

MESÉLŐ
MÁTYÁS
LEGÉNY
BÍRÓ
KISBÍRÓ
KÖVET
1. AJTÓNÁLLÓ

2. AJTÓNÁLLÓ
ELÖLJÁRÓK tetszés szerinti számba
ASSZONYOK
SZOLGÁK

BÍRÓ és az elöljárók /félkörben ülnek egy malomkő mellett, könyökük a térdükre, fejük az öklükre támasztva – töprengenek./

MESÉLŐ /Bemutatja a mozdulatlan társaságot/

A solymári kupaktanács:
bölcs férfiak mind egy szálig,
fejük dagad, mint kőtt kalács, –
tanakodnak. Ám mindmáig
– három éjjel, három napja,
se veleje, se kalapja
senkinek egy okos terve,
ami rajtuk segíthetne,
gondjaikon enyhítene.

Pedig Mátyás megizente:

KÖVET: /Az ülő csoport mögé állva kántáló hangon felolvassa a király üzenetét. Az elöljárók mimikával, mozdulattal reagálják./

Minap a királyi hintóm
kerekeit összetörte
egy hanyagul odavetett,
ottfelejtett
Ütött-kopott
malomkő a kátyús úton.
Megüzenem most ezúton:
azt a vásott
bűnöst méltón megbüntessék!
Mivel nekünk ennyit ártott:
a malomkő megnyúzassék!
Diktum-faktum! – amint illik:
az ítéletvégrehajtás
a solymári kupaktanács
bölcs fejének legyen dolga!
– A hal is a fejtől bűzlik. –
De, hogy ideje és gondja
jusson másra,
– például: útjavításra! –

az egész kupaktanácsra
bízzuk rá a bíró tettét!
S ha parancsunkat megszegnék:
úgy a tanács minden tagja
hátát tartja,
abból a királyi varga
– egy királyi lábra méltó –
bakancs szíját kihasítja!
Fikszum-fertig! – Nincs rá vétó!
Így akarja:
Mátyás, az igazságosztó. /Kimegy./

1.ELÖLJÁRÓ /Tovább töprengnek, vitatkoznak ülve. A bíróhoz/
Kend a bíró!

2. ELÖLJÁRÓ /Ő is támad/
Kendnek mondta!

BÍRÓ / Méltatlankodva/ Solymáron ez bíró dolga?

3. ELÖLJÁRÓ Így hirdette ki a követ

4. ELÖLJÁRÓ /Rászól/ Ne emlegess te is követ!

5. ELÖLJÁRÓ /Bíztatja/ Vágjon bele!

6. ELÖLJÁRÓ El ne vétse!

3. ELÖLJÁRÓ /Mohón/ Prémbundának kerekítse!

BÍRÓ /Nézegeti a követ/ Hol a hókja? Hol a málja?
A horpasza, gereznája?
Kitől lehet kitanulni,
miképpen kell követ nyúzni?

5. ELÖLJÁRÓ Mester abban a mészáros!

1. ELÖLJÁRÓ De okosabb a plébános!

6. ELÖLJÁRÓ És a varga? Az is bőrrel munkál!

4. ELÖLJÁRÓ S a szűcs szőrrel!

2. ELÖLJÁRÓ A lódoktort! Csakis, az hívd!

3. ELÖLJÁRÓ Ehhez kőfaragó konyít!

4. ELÖLJÁRÓ Templomszolga?

1. ELÖLJÁRÓ Kántor?

5. ELÖLJÁRÓ Rába?

MESÉLŐ /Közbelépésével leintette, élőképpé merevítette a vitázókat/
Tanakodnak – mindhiába,
nem jutottak ötről-hatra.
De ni, hátul az ablakba...

LEGÉNY / Bekönyököl a képzelt ablakon. Fütyül, mire a vitázók – mozdulatlanná merevült pózukban – testtel felé fordulnak./
Na ne! Kendtek mi a kőbe

botlottak, hogy elgyötörve
magukat betegre nyúzták!
1. ELÖLJÁRÓ /Felnyög/ A ménkűbe!
LEGÉNY Csak nem nyúzzák?! /Fütyül/
BÍRÓ / Lassan indítva, majd a tempót, hangszínt és erősséget is egyre az ordításig fokozva – szinte egyszuszra adja ki mérgét/
Hijnye, azt a rézkupakos,
csűrdöngölős, vaskalapos,
bőrbocskoros, szőrcsuhás,
Itykés-pitykés rokolyás,
butykos rocskás, bugylibicskás,
potykás ócskás, csacska csicskás,
Kóc-szakállú-kalucsnija,
Gacsos-lábú-kamáslija,
Pök-subickkal kikent-kifent...
LEGÉNY / Eddig fütyürészett, most kihasználva a lélegzetvételnyi szünetet, ártatlanul közbevág/
Talán csak nem haragszik kend?!
BÍRÓ/ Fogcsikorgatva/ Neeem! Ááá! Dehogy!
4. ELÖLJÁRÓ / Mérgesek a fiú miatt/ Így nem lehet!...
1. ELÖLJÁRÓ Pont a legjobb ötletemet!...
5. ELÖLJÁRÓ Nyelvem hegyén volt!...
6. ELÖLJÁRÓ S ez fütyül!...
2. ELÖLJÁRÓ Azt hiszi, csak jókedvéből
ül itt ez a sok bölcs...
3. ELÖLJÁRÓ / Örömmel felrikkan/
Nekem bekattant!... Na, /a fiúra/
Elfeledtem.
6. ELÖLJÁRÓ /Fején mutatja/
Itt motoszkál... De így!?
BÍRÓ / Letörten/ Ezek nem érdemlik...
LEGÉNY / Közbeszól/ Bölcs emberek
Mire nyúzzák magok?
1. ELÖLJÁRÓ /Letörve/ Mire? Pedig ezt a követ kéne...
LEGÉNY /Ámul/ Nyúzni?
5. ELÖLJÁRÓ /Nyomatékkal/ Nyúzni!
LEGÉNY / Még mindig nem hiszi/ Követ?
4. ELÖLJÁRÓ / Már dühös/ Követ!
LEGÉNY S ezért györik az eszöket?
3. ELÖLJÁRÓ Mátyás király rendelése,
hogy megnyúzzuk!

LEGÉNY Csak így élve?
Előbb vérét kéne venni.
MIND /Ámulva/ A kőnek?
LEGÉNY /Természetesen/ Lehet mást tenni?!
Ha ez a király parancsa,
hatalma van, megoldatja:
leöleti, – mi az neki!
/Bíztatólag/ Aztán, – potomság a többi!
ELÖLJÁRÓK /Az egyszerű megoldást hallva újra felélénkülnek/
2. ELÖLJÁRÓ Na, mit mondtam?!
6. ELÖLJÁRÓ Igazam lett!
1. ELÖLJÁRÓ Akkor ugrott be az ötlet...
3. ELÖLJÁRÓ Mégiscsak eszembe jutott!...
5. ELÖLJÁRÓ Nyelvemen volt rég...
4. ELÖLJÁRÓ Köztudott, ha koncentrálok...
6. ELÖLJÁRÓ Csak kipattant!
1. ELÖLJÁRÓ / Mutatja/ Vakartam így, és bekattant!
BÍRÓ Mégiscsak bölcs bíró vagyok!
5. ELÖLJÁRÓ Amíg frissiben a dolog,
üssük nyélbe, amíg meleg!
MESÉLŐ / Viszi a papírt a másik oldalrabeálló királyhoz, majd vissza/
Küldték is az üzenetet
a királynak. Tetszett neki!
Feltette, hogy megismeri
a bölcs bírót. Elrendelte:
Budán nyomban felkeresse!
BÍRÓ / Magában dühöng. A többiek eloldalognak/
Budára? Én?... Neeem! Királyom!
Legyen bíró más Solymáron!
/ A kisbíróhoz/ Fejem drágább, mint a süveg,
keress bele másik fejet! /El./

KISBÍRÓ / Lassan, akkurátusan sorba jár a süveggel. Félkörben bújnak, lapulnak a FÉRFIAK, / az ELÖLJÁRÓK is/, az őket féltőn rejtő ASSZONYOK mögé. Sorban elutasítják a felkínált süveget./
1. ASSZONY / Begyesen/ Bíró??? Hogyha bolond lenne!
2. ASSZONY / A süvegre/ A képéhez nem is menne!
3. ASSZONY / A szoknyája alatt bújtatja a férjét/
Nincs itthon! Talán jövőre...
4. ASSZONY /Szánakozva/ Haja hull, ha tökfödőbe...
5. ASSZONY /Sopánkodik/ Nagy rá! Nem lát ki alóla.

6. ASSZONY /Harcias/ Lóduljon, míg jól van dolga!...
7. ASSZONY /Siránkozik/ Bírónak? Ezt? Hiszen szamár?
8. ASSZONY / Elébe áll/ Elromlott az ajtón a zár!
9. ASSZONY /Sír, mögötte bújik a férj/
Beteg!... Meghalt! … Eltemettük!...
10. ASSZONY /Pöröl/ Tünj el a süveggel együtt!
LEGÉNY / Semmiről sem tudva, hetykén fütyörészve beállít./
KISBÍRÓ / Tanácstalanságából – a legényt látva – felocsúdik, majd elhatározással/ Nocsak!... Mint a sárgarigó!
/A legényhez lép/ Szép öcsém! Itt te lész bíró!
Isten is arra teremtett,
hogy viseld e szép süveget
Solymáron!
LEGÉNY Én? Osztán mire?
KISBÍRÓ / Hízeleg/ Hisz fütyülsz, mint filemile!
Mától a törvény diktálja:
az légyen Solymár bírája,
aki füttyös!
LEGÉNY / Hetykén/ Jó, nem bánom!
KISBÍRÓ Nincs a kerek nagyvilágon
másutt ilyen derék bíró!
/A legény fejére teszi a nagy süveget, az alig lát ki alóla/
A süveg is pont rád való!
MINDENKI /Olvadva/ Mintha csak rá szabták volna!
LEGÉNY /Csak úgy kérdi!/ Osztán mi a bíró dolga?
KISBÍRÓ / Mézesmázosan, miközben. – Kihasználva, hogy a fiú nem lát a süvegtől, – lábujjhegyen oson kifelé a néppel együtt/
Már mi lenne?! Egyéb semmi,
csak a süveget viselni
és fütyülni hónapszámra.
LEGÉNY /elégedett/ Az jó!
KISBÍRÓ / Már csak a feje látszik, gyorsan bekiabál/
Még ma menj Budára,
Mátyás meg akar ismerni.
LEGÉNY Én is ütet.
KISBÍRÓ / Megkönnyebbülten törli a homlokát, majd eltűnik/
Nahát! Ennyi...
LEGÉNY / Megigazítja süvegét, elégedetten néz körül. Meglát egy madarat/ Azt tudod-e sárgarigó,
hogy ki Solymáron a bíró?
Megfoglak!... Nem rigó?... Csóka?!

/Kergeti óvatosan. Elkapja/ Hopp, megvagy! – Jó lesz az útra.
/Tarisznyába teszi, örömében boldogan táncolva, forogva kiáltja/
Azt fütyüld ki, sárgarigó:
Budára indul a Bíró!
/Fütyörészve körbejár/
MESÉLŐ Ment, vidáman fütyürészve
a várba, Mátyás elébe.
I. AJTÓNÁLLÓ /Elébe áll/ Hé, te, suttyó! Merre tartasz?
LEGÉNY /Foghegyről/ Vajon! Kettőt találgathatsz.
I. AJTÓNÁLLÓ Kissebb garral, öcskös!
LEGÉNY /Önérzetesen kiigazítja/ Kelmed!
Így titulálj!
I. AJTÓNÁLLÓ /Gúnnyal/ Engedelmet!
LEGÉNY Engedek én, ha te hagyod,
/Nagymellénnyel/ A solymári bíró vagyok!
Úgy ám, pupák!
I. AJTÓNÁLLÓ / Érdeklődve súgja/ És mi végre? …
LEGÉNY / Megjátssza/ Mátyás kért meg... tán ebédre...
I. AJTÓNÁLLÓ / Bennfentes/ Ajándék?
LEGÉNY /Fölénnyel/ Itt, a szütyőmben.
I. AJTÓNÁLLÓ / Mohó/ Ugye kapsz is?
LEGÉNY Persze! Bőven!
I. AJTÓNÁLLÓ Felét! /Mutatja, hogy kéri./
LEGÉNY Neked?
I. AJTÓNÁLLÓ Ez a taksa!
LEGÉNY / Türelmetlen/ Jó, csak eressz már utamra. /Tovább megy/
II. AJTÓNÁLLÓ /Útját állja/ Hé, te!
LEGÉNY /Már tudja, miről van szó/ Kelmed!
II. Ajtónálló /Látja, hogy a fiú érti a csíziót, félszavakból értik egymást/ Hozzá?
LEGÉNY Persze!
II. Ajtónálló Szütyő?
LEGÉNY Teli!
II. Ajtónálló Kapsz?
LEGÉNY Degeszre!
II. Ajtónálló Fele! /Mutatja, hogy az övé/
LEGÉNY Tiéd!
II. Ajtónálló Akkor tünés!
LEGÉNY /Tovább megy. A királyt is ajtónállónak véli, szóhoz sem engedi jutni. Felsorol mindent kérdés nélkül és ígér./
Szót se! Tudom mi a dürgés!

És nem suttyó!... Bíró! – Solymár!
Ajándék, az neked is jár.
Ne félj, majd az egykomámmal,
– már úgy értem: /Jelentősen/ a királlyal–
a ráadás elintézve,
csak vezess már elejébe!

MÁTYÁS / Belemegy a játékba, körbe vezeti és maga elé állítja/
Ott állsz.

LEGÉNY Hol?

MÁTYÁS A király előtt.

LEGÉNY / Szinte nem hiszi, habog, majd ijedtségét szemtelen hetykeséggel palástolja/ Hogy te?... Felség!... Huuu!... Az előbb...
Hááát?! – Kolléga!... Mert az, ugye?
Nekem ott a falu ügye,
neked meg – egy kicsit nagyobb.
/Ujjaival mutatja a pénzt/ De ez is több!... /Megpróbálja viccel elűzni Mátyás kínos hallgatását/ Kössz, megvagyok!
/Most már kínban/ Hááát... Én csak beszélek.... szélek...
/Hirtelen ötlettel/ Különben, hogy vagyunk?

MÁTYÁS /Keményen/ Élek!

LEGÉNY /Megkönnyebbülten buzgolódik/
Hűűű, hát az jó!... Az nagyon jó!

MÁTYÁS / Oldódik/ Tudod: élnék, – csak az adó!
Ha már itt vagy, súgd meg végre,
nem külditek három éve.
Miért?

LEGÉNY /Megjátszott csodálkozással/
Ne mondd! Az nem lehet!
Folyton küldjük: adó, eredj,
eredj Budára föl végre! –
Nem mozdul az istenért se!

MÁTYÁS / Bepöccen, belódítja a "szomszéd szobába", a várnak, ajtónak feltámasztott fél malomkő mögé/
Ej, az apád rézangyalát!
El nem hagyod ezt a szobát
míg az adót... /Felfigyel a legény fütyülésére/ Ki fütyürész? /Nyitná az ajtót/
Hé!... Bezárta!... Ilyen merész...
/Hallgatja a füttyöt/ Te vagy? … Vagy egy madár?...
Szólj már!

LEGÉNY /Ravaszul, mintha valami madárhoz beszélne/
Szegény buba!
MÁTYÁS / Rázza a kilincset/
Rigót hoztál?
Milyen rigó?... Ugye nekem...
LEGÉNY/Ravaszkodik/ Kis rab!
MÁTYÁS /Megadja magát/ Jól van! Elengedem!
/Alkuszik/ Na, a felét.
LEGÉNY /Már indult volna, de most újra ravaszkodik, visszalép/
Itt pusztulunk!...
MÁTYÁS /Elszántan/ Mindet, na. /A tarisznya után nyúl/
Az ajándékunk?
LEGÉNY /Szándékosan félreérti/
Nagylelkű vagy! Azt is kapok!
MÁTYÁS / Mérgesen/ Busásan: huszonöt botot!
LEGÉNY Százat!
MÁTYÁS /Bámul/ Tessék?
LEGÉNY / Határozottan/ Kerek százat!
MÁTYÁS Verést?
LEGÉNY Ha gusztusom támadt?!
MÁTYÁS /Bekiálltja a szolgákat, határozottan parancsolja/
Jó. Legények! – Szépen kérte –
száz botot! – de bőven mérve:
csapjatok rá!
LEGÉNY Ne kapkodj, no! –
A két legény, ki az ajtód
előtt lebzselt – még az elébb
elkérte már felét – felét:
Nekik adtam. – Jó a szívem!
MÁTYÁS /Elismeréssel/ Derék! Én meg is tetézem. /Intésére
elvezetik az ajtónállókat./ Akkor lássuk a madárkát!
Rigó, ugye?
LEGÉNY / Óvatoskodik/ Várj, az árvát
Meg ne ijeszd, fél azóta. /Kirepíti/
Huss te! /Nézik a madár repülését/
MÁTYÁS /Csalódva/ De hisz ez csak csóka!
LEGÉNY Persze! – De mindenki tudja,
Solymáron úgy fütyül a csóka,
mint másutt a rigó!
MÁTYÁS /Bosszankodását legyűrve intézkedik/ Jól van!
Ha úgy. – legyen mégúgyabban:

csak úgy járulhattok mától
színem elé, ha Solymárról
hoztok egy fütyülő csókát!
Punktum! Lezártuk a mókát!

LEGÉNY /Hamiskásan/ Bölcs ítélet! De, instálom,
ki hiszi el ezt Solymáron?

MÁTYÁS /nagylelkű/ Írásba is adom! /Ír a fiú hátán/

LEGÉNY / mohón/ Felség!
Pecsétet rá! Hármat!

MÁTYÁS /átadja/ Tessék!
/ olvassa/ Füttyös csóka nélkül mától
nem jöhet senki Soylmárról
hozzám.

LEGÉNY /Elégedetten elteszi, huncutul ravaszkodik/
Rendben! – Bár sajnálom:
nem látlak többé, királyom.

MÁTYÁS /Kegyesen/ Mért ne? – Te kísérd az adót, –
az újat és elmaradót –
föl Budára.

LEGÉNY /Tettetett sajnálkozással/ Azt nem lehet,
tiltja pecsétes rendelet! /Mutatja/
Nem hozhatunk adót hozzád, –
hisz nem lelünk füttyös csókát.

MÁTYÁS /hirtelen felfortyan, – majd elismeréssel/
Hű, a kutyafékom-adta!
Esze, akár a beretva!
Aki bölcs, csak egyet tehet:
elismerően hajt fejet
a furfang és tudás előtt.
Mert ész, – s nem fütty ültette őt
Bíró-székbe! – Nem lesz gondja
többé Solymárnak adóra!

MIND Éljen Mátyás!

MESÉLŐ S a tanulság?

MÁTYÁS Az nincs.

MIND /a nézőkhöz/ Mondják meg: manapság
lehetne-e ilyet tenni:
bíróságot, rangot, címet
lehet-e ma füttyért venni???

Petkó Jenő, tanár 1955-től 1963-ig élt Akasztón. Utána visszatért a szülőföldjére.

Baranya megyében, a híres Ormányság egy kis falujában, Kákicson született 1933. december 7-én. Itt élt és alkotott Kiss Géza, a református lelkipásztor, a híres *Ormányság* című néprajzi mű szerzője.

Az elemi iskolát Kákicson végezte, majd Sellyén három év általános iskolát, és utána Pécsett a Tanítóképzőben érettségizett. A pécsi Pedagógiai Főiskolán magyar szakos tanári oklevelet szerzett. A főiskolai gyakorló évet már Akasztón töltötte, majd itt is maradt 1963-ig.

Sellyén tanított 16 évig, majd Pécsre csalták, ahol a Nevelési Központ Művelődési Házában az irodalmi és drámai műhely vezetője, s végül a Baranya Megyei Művelődési Központ főmunkatársa. 1993-ban nyugdíjba vonult.

Szerepe a falu életében. Őt mindenki tanító bácsinak szólította, ma is így hívják.

Elsősorban tanár volt. Magyart tanított. De hogyan? Nemcsak a tananyagot adta át, jóval többet annál. Az élet sugárzott belőle, s ráadásul vidám élet, sok humorral. Érzékeny volt a falu közösségére és szépségeire. Szeme és füle volt hozzá. Nem hiába, ő is faluról jött. Az ő szülőfaluja méltó párja a miénknek múltban, emberségben, hitben, balladás lelkületben.

Közvetlen volt tanítványaihoz. Ha valaki verset írt otthon, vitte a tanító bácsinak és másnap megmutatta. Ő pedig értékelte, s bíztatta az ifjú szerzőket. Sőt, nemcsak bíztatta, hanem el is tette, és meg is őrízte verseiket. Tőle magától kaptam meg tanítványai (Beszedics Gyula, Kiss Benedek, Varga Tibor, Kósa Emma) verseit jó negyven évvel később.

Színjátszó csoportot szervezett. Bemutatták *A Pál utcai fiúkat* az iskola udvarán, melyhez saját kezükkel talicskázták össze homokból a pódiumot. Szavalóversenyt szervezett. Színpadra alkalmazta és bemutatta a *Görög Ilona* (A csudahalott) c. vígballadát, szintén iskolás gyerekekkel. Érdekes és nem véletlen, hogy egy vígballadát választott a gazdag magyar balladaköltészetből. Bizonyára személyiségéből eredt a választása: vidám ember vidám balladát választ. Beszedics Gyuszi, Kiss Bence és mások sokat szavaltak, szerepeltek. Sok évvel később, Pécsett így emlékezett Staller Zitának akasztói élményeiről:

Első tanítványaimmal egy-két verses műsor után a Pál utcai fiúk volt az első igazi, máig is legszebb, legemlékezetesebb rendezésem. Vagy talán nem is rendeztem? Éltek a gyerekek. Nem volt szereposztás, az osztályban lévő Nemecsekek, Bokák, Pásztorok maguktól választódtak ki és találtak magukra a darabban. Gyerekek, tanárok együtt játszottuk,

éltük, sírtuk, szurkoltuk végig az előadást.

Nyolcadik osztálya (8.b 1956–57.) krónikát vezetett. Érdekes címe volt: *Mihaszna Alakok Szörnyű Alkotásainak Tárháza*, rövidítve: MASZAT. Több tanuló vezette.

Úttörővezető is volt és más közéleti feladatokat is ellátott.

Költő, bár nem hivatásos. Nem publikált irodalmi folyóiratokban, de élte a költészetet a mindennapokban. Értekezleten például tréfás verset írt a kollégáiról. Vagy nézzük csak meg a kötetünkben közölt verseit. Milyen kis köznapi eseményből desztillál igazi költészetet. Ráadásul humorral pácolva.

Népművelési ügyvezető volt, bár még nem volt kultúrház. E megbízásának megfelelően színházi előadásokra szervezett utakat Kiskőrösre. És írta a jelentéseket, amik nagyon fontosak voltak abban az időben.

Forradalmár volt, mert 1956. október 23. után, az akasztói forradalmi események alkalmával elszavalta a tanácsházán a *Nemzeti dalt* és a *Szózato*t. Pontosabban szólva: „vidám forradalmár" volt. Ezt az adottságát a tüntetés levezetésében élte ki. Ő is ott volt a vonuló tüntetők között, és amikor megálltak valahol, egy politikailag kompromittált személy háza előtt, ő a *Szózatot* énekeltette a tömeggel. Ezzel elterelte a bosszúvágyók figyelmét, s megtörte a lázongó tömeg indulatát.

Vidám kolléga, játékos ember, homo ludens volt Akasztón és még ma is az Pécsett. Alkatából ered. Ez számunkra legfontosabb tulajdonsága. Ebből a játékos attitűdből születtek azok az alkotásai is, amiket közlünk e kötetben. Mese, valóság, humor és irónia, kritika és önkritika, költői pedantéria és hanyag hangvétel, pajzán képek, pikáns szószerkezetek, ledér és sikamlós utalások, pattogó dialógusok, sziporkázó elmevillanások alkotják e műveket. Ugyanakkor formailag szinte hibátlan sorok, sorvégek (rímek) és szakok. És jól érvényesülő, lüktető ritmus. A fantáziadús költői képek és egyéb kifejezőeszközök szintén jól illeszkednek a stílusba és tovább növelik a művek esztétikai értékét.

A tanító bácsi legényember volt, amikor ide költözött. Itt nősült meg. Feleségül vette egyik kolléganőjét, Gyimesi Erzsébetet, aki egy évvel előbb került ide. Három verset írt hozzá még itt Akasztón. Amikor elhunyt, 1988-ban, e három verset a koporsójába tette: *Azokat neki írtam* – mondta Jenő bácsi. Ezért azokat nem közölhetjük.

Bár akasztói munkássága után születtek művei, már itt megmutatkozott tehetsége a művek színpadra állításában.

Mindent egy kicsit, de semmit se egészen – ez az életelve a tanár úrnak.

Művei:
Segítő szándékkal közöljük műveinek címét, hogy az érdeklődő könnyebben megtalálhassa őket. Kitűnő szövegek! Valódi csemege az általános iskolás gyerekeknek. Az akasztói Faluházban az összes műve megtalálható!
Csiribiri komédiák. (Játék nagyobbacska gyerekeknek) Négy kis darabból áll:
Igazmondó juhász. In: Csiribiri komédiák. Mesejátékok. (Színjátszók Kiskönyvtára 213. sz.) Múzsák Közművelődés Kiadó. Bp. 1978. (?) 83–87.
Ripityomi antimese. uo. 89–90.
A három pösze lány. uo. 91–92.
A táncoslábu bárány. Uo.93–95.
Fából vaskarika. Játék a tárgyakkal. In: Úttörővezető. (Kincsesláda) 35(1981) június. 52–55.
Meskete (Játék). Úttörővezető 36(1982)május. 36–42.
Egyszervani komédiák három kis darabból áll:
Az egyszervani király kenyere. In: Bolondos királyság, királyi bolondság. Színpadi játékok gyermekszínjátszóknak. Marczibányi Téri Művelődési Központ. Bp. 1993. 16–22.
Három kívánság. uo. 23–25.
A kisködmön. uo. 26–29.
Zárópróba. Egynyári jelenetek kiskamaszoknak. uo. 57–74.
Boldog szülinapot. A Baranya Megyei Kulturális és Idegenforgalmi Központ Módszertani Füzetei. Tini–Szín–Játék. 1. füzet. Pécs. 1997. 2–18.
Göndör Berci balladája. (e kötetben)
Egy Kis Fajankó nagy kalandja az Erdei Fekete Szűzzel. (e kötetben)
Csóka móka. (e kötetben)

Eljátszott, de meg nem jelent művek:
Tanító. 1952. Előadták a pécsi Tanítóképzőben, de nem jelent meg.
Ki játszik ilyet? (Válogatás az Arany Pirospecsenye Népi Társasjáték–Fesztivál anyagából) Az 1974. évi humorfesztiválon elmondta Básti Lajos. 3.o.
A ház, amelyik nem fagylalt. 1983. (Mese igaziból és játszásiból)
Hacacáré Csetepatáliában. 1978. 06.12. (Országos bemutatón szerepelt)
Keresztvíz vagy amit akartok. 1980–81.

Művek kéziratban (vegyes):
Hetedhét komédiák (négy darabból áll): 1. Vásározók komédiája, 2.

Ivanuska, 3. Pöttöm kópé, 4. Lúdas Matyi. (gépiratban)
Mátyás király iskolája. 7.o.
Művészet, Ó! Több kisebb darabból áll. (kabarészöveg)
A költészet percentjei. 5.o.
Filmsextett. 1.o.
Vörös pásztoróra. 4.o.
Hi–hi–hi–Bánk! Bán! (Az átigazítás átigazítása). Az én Bánom! De nagyon! (Drámaesszencia) 2.o.
Várd ki a végét! Színházról. 3.o.
Béllada (szójáték a Béla névre, paródia) 2.o.
Óda és vissza a tegnapról maradt Sándoroknak (tréfás névnapi köszöntő) 1.o.
BalLADA a jobb DÁCIÁról (paródia) 1.o.

Módszertani művek:
Döglött veréb és arany korona. (Egy színjátszó stílus kialakulásának története.) In:"Így rendeztem..." IV. Gyerekekkel. Múzsák Közművelődési Kiadó. Bp. 1983. 27–35.
Királynők a hátsó padból (A Sellyei Csiribiri Színpadról) In: Diskurzus. Fejezetek Baranya Megye Amatőr művészeti mozgalmából. szerk. Laknerné Brückler Andrea, Petkó Jenő, Stenczer Béla. A Baranya Megyei Művelődési Központ Módszertani Kiadványa. Pécs. 1988. november. 35–44.

Petkó Jenőről:
Staller Zita: Színjátékot ígértünk, nem dróton rángatott robotot. Diskurzus Petkó Jenővel. In: Együtt. Apáczai Nevelési Központ. Pécs. 1985. 1.sz. 25.
Mészáros Attila:A ház, amelyik nem fagylalt. Új Dunántúli Napló. 1992. március 8. (oldalszám hiányzik)
Trencsényi Imre: Rapszódia hókuszpókuszokra és gyerekekre. Beszélgetés Petkó Jenővel. In: Drámapedagógiai Magazin 5. Bp. 1993. 45.
Szabó Anikó: Egy mesemondó nyugdíjba megy. Portrévázlat Petkó Jenőről. Új Dunántúli Napló. 1993. augusztus 14. 11.

GELÁNYI FERENC (1936)

1963-ban, még fiatal káplán korában történt a plébános úrral a következő eset Bátyán. A történet három részből áll.

1.) Egy első osztályos kislány megkérezte tőle, hogy ők miért nem áldozhatnak. Annyira meglepte a nyílt és őszinte kérdés, hogy válaszát versben fogalmazta meg. Íme a vers:

Vágyakozás első áldozásra

Ó, de sokszor néztem már azt a fehér kisostyát.
Az a fehér kisostya Jézusomat hordozza.

Ó, de sokszor mondtam már, énhozzám is szállhatnál!
Kenyérruhás Jézuskám, kis gyermeked téged vár.

De azt mondták, még nem lehet, kicsiny vagy még gyermekem.
Nem érted te a titkot, hohgy az ostya kit hord.

Ó, ti boldog gyermekek, üzenünk most veletek.
Mondjátok el Jézusnak, az elsősök így szólnak:

Szivünkben kis palotát, puha, bársony trónocskát
Készítünk mi Urunknak, ostya-ruhás Jézusnak.

2.) Amikor kész lett a saját versével, elővett egy katolikus versesgyűjteményt, melybe ünnepi alkalmakra való verseket válogattak. Kiválasztotta **Blaskó Mária** versét:

[Mi még csak elsősök vagyunk]

Mi még csak elsősök vagyunk, ezért még nem áldozhatunk.
Csak vágyódva néztünk rátok, amint Jézius fogadtátok.

Titeket most arra kérünk, hogy Jézusnak üzenhessünk.
Szivetekben őrzitek őt: a Megváltót, üdvözítőt.

Mondjátok meg halkan neki, minden elsős őt szereti.
Jövő évet alig várjuk, mikor őt lelkünkbe zárjuk.

Addig pedig mind jók leszünk, szülőknek nem feleselünk.
E szép napon megfogadjuk, Jézuskát meg csókoltatjuk.

3.) Elvitte és felolvasta mind a két verset a szülőknek a szerzők megnevezése nélkül, majd megkérdezte: melyiket szeretnék, hogy első

osztályos gyermekük elmondja első áldozáskor? A szülők Feri atya versét választották. És a kislány elmondta a verset mindannyiuk örömére.

4.) Nem tartozik közvetlenül a vers keletkezésének körülményeihez ez a negyedik mozzanat, de az utóéletéhez igen. A Lourdesi kiránduláson írt verset készítettem elő e kötetbe, amikor Feri atya elővette e régi alkotását, és elmondta keletkezésének történetét.

Feri atya ezután sokáig nem írt verset. Majd csak évekkel később vette kezébe a tollat erdélyi, lengyelországi, római és franciaországi kirándulásain. Ez utóbbit vettük bele e kötetbe.

[A Lourdes-i zarándoklat története rímes jegyzetekben]

Végre elérkezett a nap,
Útunk Lourdes felé halad.

Tarjányi Atya, Szabadszállás.
A Trabantból átszállás.

„Vigyázzon, aki áll, el ne essék!"
Jenő Atya gödrébe be ne essék.

Bibionéban a szálloda,
Az ágy alól húzd ki ágyadat.

Szent Antal ott fogott Pádovában,
Igy elmaradt a séta a kártya városában.

Avignonban nem táncoltak a papok,
De éjjel háromkor sétáltak a zarándokok.

Lourdes. Várt minket Mária.
Mi meg mentünk a marketba.
Ó, bocsásd meg Szűz Anya!
Mielőtt megláttuk volna Gávét,
Máriának mondtunk volna ávét,
Megvásároltuk a kávét.

Voltunk a malomnál és a barlangnál,
Majd Regőczi Atyánál.

Három templom egymás felett,
Köszöntöttük Benadettet.

A X. Szent Pius bazilika hatalmas térrel rendelkezik.
Ott a néger sekrestyés biciklivel közlekedik.

Merítettünk Lourdes-i vizet,
De nem kívánjuk, hogy francia konyak legyen.

A kriptában miséztünk,de nem a halott felett,
hanem, hogy mindnyájunk élő legyen.

Jézus viszi a keresztet, mi járjuk az utat,
Mária meg áztatta ruháinkat.

Ave, ave, Mária, köszöntöttük az égi Anyát,
és elfelejtettük, hogy vizes a ruhánk.

Közben az Óceánnál is jártunk,
ott meg alulról áztunk.

Szerda reggel fölkeltünk, mint 200 éve a franciák,
és ott hagytuk Lourdest és Máriát.

Ki-ki hozza magával élményeit,
s mit vásárolt Lourdesban, értékeit.

Írtam ezt Marseille után,
Mikor már várt a parfőm gyár,
Míg mindenki buzgón alszik,
Csak a motor zúgása hallszik.

A rózsafűzér lehet rövidebb vagy hosszabb,
De legalább a három üdvözlégyet mondjad.
Három tized jár,
ha közeledik a parfőm gyár.

Tarjányi Atya osztja a képeket.
Nem akarok festeni rémeket,
De lehet, hogy…(áthúzott szavak)
….a szabadszállási kis Teréz
Lourdesben ott lesz a Mária helyén.

Tarjányi Atya vezekel,
Nem is hoz ő eledelt.
Mi meg annyit hoztunk,
Hogy azt el nem fogyaszthattuk.
Atyánk feláldozta magát,
És elfogyasztotta kaján.

Jaj, ebből most már elég.
Összezavar ez a sokfajta pénz.
Van mikor az ezer is kevés,
De a százat oda ne adjad,
Mert teljesen kifosztod magad!
(ferde vonalakkal áthúzott szak)

A nyugi valuta:
Itt a sok a kevés
És a kevés a sok.
Mire átszámolom, rajtam a sokk.
Un lira
Un frank (ki tudja mennyi)
Ein márka
Most már haza kell menni.
Drága jó forintunkat elő kell venni.

A plébános úr Mélykúton született 1936. március 2-án. Apja neve Gelányi Ferenc, anyja neve Radvánszky Erzsébet. Két élő testvére van, egy pici korában meghalt.

Elemi iskoláit több helyen végezte: Mélykuton az első négy osztályt 1942–46-ig, Kalocsán a jezsuita gimnáziumban az 5–6. osztályt 1946–48-ig, majd ismét Mélykúton a 7–8. osztályt 1950–51-ig.

Középiskoláit a Kalocsai Kisszemináriumban kezdte meg. Az első évfolyamát (a gimnázium első évét) 1950–51-ig végezte el. A Kecskeméti Piarista Gimnáziumban folytatta, 1951–54. Itt érettségizett. Teológiai tanulmányait a Szegedi Hittudományi Főiskolán végezte.

Azt vallja magáról, hogy közepes képességű, de szorgalmas diák volt. Latinból mindig jeles. Amit elért, azért keményen megdolgozott. A teológián tehetségesebb diákokat is maga mögé utasított.

Pappá Kalocsán szentelték 1959. június 21-én.

Tizenhárom évi kápláni szolgálat után plébános Kéleshalmán, Kisszálláson, Rémen és Borotán.

Akasztón 1990. szeptember 1-től szolgál. Mellette két évig

Soltszentimrét és egy évig Dunatetétlent is ellátta.

Szolgálatának lényege az egyház lelki megújítása mellett az egyházközségek anyagi rendbentartása is.

Az első versfélét, amire emlékszik, már halványan, a gimnázium 3. osztályában írta, egy rigmust a füzetbe.

Első használható és közölhető versét Bátyán írta 1963-ban, váratlan, spontán motiváció hatására. Nem követte több.

1973-ban erdélyi utazáson vett részt. Ekkor felkérte az utazás vezetője a résztvevőket, hogy írják le úti élményeiket. Akié a legjobb lesz, díjazásban részesül. Ez ösztönözte a plébános urat, s ezért írta le kis versekbe a napi élményeket, eseményeket, főként az érdekesebbekre koncentrálva, miközben a többiek aludtak.

1974-ben Lengyelországba utazott. Ott is írt hasonló versikéket, de ezek elkeveredtek valahova. A francia úton írottak megvannak, ezeket közöltük.

Ezek az egyszerű versek útba igazíthatnak bennünket az észlelés folyamtának szerkezetéhez. Nem a részletekben, hanem egészében. Amihez közvetlenül kapcsolódik a köznapi ember gondolkodása, ítéletalkotása. Végső soron a világról alkotott felfogása.

Az elméleti háttérhez. Köszönet jár az Atyának, mert feltárta lelkének ritmikus mozzanatait, amiket megélt egy zarándokút folyamán. Nem nagy a versek esztétikai értéke, de a rögtönzés, a pillanatszerűség ereje meglepi az olvasót. Ahogy rámozdul az elme a valóság hasonló mozzanataira. Köznapi jelenség, hogy a környezetünk érzékelése pillanatában már ott működik az elme rendszerező ereje, irányultsága. Neisser mondja, hogy az észlelésben, jelesül a nézésben a legfontosabb kognitív struktúrák az anticipációs sémák, amelyek előkészítik az észlelőt arra, hogy bizonyos fajta információt inkább figyelembe vegyen, mint másokat és így vezérlik a nézés tevékenységét. Mivel csak azt vagyunk képesek látni, amiről tudjuk: hogyan nézzük. Figyeljük csak meg ezt a mozzanatot! Csak azt látjuk, amiről tudjuk: hogyan nézzük. Csak azt adott formát látjuk, amit 'tudunk nézni'. Tehát valamiféle rejtett hasonlóságnak kell lennie e két oldal között: a látni való és a látni akaró között. Másként: kell lenni valami kis résznek, ami ebben (A) is, abban (B) is azonos. Ha a látni való egy része azonos, akkor az egész hasonló. A hasonlóság alapja a két tárgy részben azonos volta. De legalább hasonló volta. Már ebben a mozzanatban benne rejlik a ritmus!

Odafigyelni egy eseményre annyit jelent, mint modalitástól függetlenül keresni és felvenni minden vele kapcsolatos információt, és integrálni valamennyit, mihelyt azok rendelkezésre állnak csak épp le kell írni őket. (V.ö. Neisser, U.: Megismerés és valóság. Bp. 1984. 30, 39.)

NÉMETH PÁL (1936)

Akasztón született 1936. június 5-én. Apja Németh István, anyja Suhajda Julianna. Hatan voltak testvérek. Az általános iskola öt osztályáról van bizonyítványa. Sokat hiányzott, ezért az iskolai követelményeknek nem mindig tudott megfelelni. Ő volt a legidősebb gyerek a családban és korán munkára fogták: szántott, trágyát hordott, jószágot gondozott. Minden paraszti munkát el kellett végeznie kora gyermekkorától.

Tízéves korától az istállóban aludt a priccsen. Tizenhárom éves korától a Nemzeti Vállalatnál (később, 1950-től Állami Gazdaság) dolgozott, szabálytalanul, mert még iskolaköteles lett volna.

Apja tüdőbeteg volt, 1952. május 9-én műtötték Kalocsán. Munkaképtelen volt húsz évig, ezért kellett a gyerekeknek a család fenntartásában részt vállalni. (Ebben a betegségben szenvedtek és haltak meg nagyon sokan a faluban, és az országban, különösen a két háború között. E kötet több szerzőjét érintette e végzetes és akkor még gyógyíthatatlan betegség. Mert sok áldozata volt, azért nevezték a tüdővészt morbus hungaricusnak, 'magyar betegség'nek)

1951-ben már árpát aratott. Anyja szedte a markot, öccse, Jani meg a kévét kötötte. 1952. szeptember 10-től Budapesten dolgozott másfél évig. Onnét hozta az élelmet népes családjának. Ott hagyta e munkahelyet, mert sokat kellett dolgozni kevés pénzért.

Itthon a vízügynél dolgozott mint kubikos. A katonaság mérföldkő volt az életében. Háromszázhatvanöt katonának volt a raktárkezelője. Sokat tanult, a beosztása kényszerítette rá. Ott tanult meg írni, olvasni.

Az 1956-os forradalom miatt csak 1957 tavaszán vitték el katonának, 1958. november 3-án szerelt le. Még e hó 17-én megnősült. Megint Pestre ment, ezúttal a Hídépítő Vállalathoz. Az új Erzsébet-híd építésénél dolgozott, majd újra itthon. Minden alkalmat megragadott: nyáron vályogot vetett, télen a postánál dolgozott.

1970-től magán gazdálkodó, szőlő és bortermeléssel, állattartással foglalkozik.

Két gyermeke és öt unokája van. Sokat forgott az emberek között. Vőfély is volt Akasztón és környékén harminc évig, 1954-től 84-ig.

A verseket nagyon szereti. Katona korától olvas verset. A jó ízű verset nemcsak elolvassa, meg is jegyzi. Sőt, ha kell, el tudja mondani. Szívesen szaval. Egy pohár bor után különösen nagy benne a szereplési vágy. Nótázni is szeret, könnyen magával ragadja a hangulat.

1984. augusztus 20-ig nyugat–európai úton vett részt. Célpontjuk a Lissabontól 40 kilométerre felvő Fatima volt. Sok élményben volt

része. Fatimában három csodálatos napot töltöttek. Már utaztak hazafelé. Az élményekből fakadó érzelmi feszültség nem hagyta Pali bácsit nyugodtan. Úgy érezte, tennie kell valamit: szavakba kell öntenie érzéseit. Éjfél után két óra tájban így szólt a csoport vezetőjéhez, dr. Bezedeki Márton palotabozsoki esperes plébánoshoz:

– Adja ide azt a mikrofont plébános úr!

– Mit akar, Pali?

– Akarok mondani valamit az embereknek.

– Normális maga Palikám, alszik itt mindenki!

– Nem alszik itt senki, csak imitálják az alvást.

– Nekem mondd el!

– A csoportnak akarom elmondani, mert ha most nem mondhatom, elveszik!

– Halkan mondja, hogy ne ébredjen fel, aki alszik!

És elmondta ezt a verset:

Nekem nincs már szivem, pedig valaha volt.
Sütött benne a nap és álmodott a hold.
Nincs már nekem szivem, nem is sírok utána,
Mivel bennem maradt a földön túli
Csodáknak minden boldogsága.
Ugye szeplőtelen Szűzanyám,
Nincs már nekem szivem,
Mert hogy nálad hagytam Fatimában,
Te őrzöd ott híven.
Őrzöd és vigyázod,
Tied mellé tetted,
Majd egykoron
Lobogó lángjaik is összeölelkeznek.

Amikor elmondta, a csoport felkiáltott: – *Forduljunk vissza*!

Már visszafelé, a lourdesi élmények hatása alatt egyszer csak megszólal a plébános úr a buszon:

– Pali, itt nem történt semmi?

– De igen, itt is történt valami – és már mondta is:

Láttam Lourdesban Máriát,
Szebb volt, mint bárhol a földön a rózsa,
Mert az égi tisztaság oly csodálatosan sugárzott le róla.

– Mindenki följegyezte. Azóta is kapok egy-egy levelet az útitársaktól. Rostás plébános úr Baranyaszentgyörgyön él. Meg lehet kérdezni tőle, ő is ott volt a zarándokúton.

Megkérdeztem őt, és a következő választ kaptam:

Tisztelt Uram!
Telefonon feltett kérdése kapcsán megerősítem, hogy 1983-ban mohácsi zarándokcsoporttal részt vettem egy 18 napos nyugat–európai körúton. Fő úticélunk Lourdes és Fatima voltak. Útközben a jelentősebb olasz és spanyol városokban volt a szállásunk egy-egy éjszakára, ahol természetesen a fő látnivalókat sem kerültük el. Hazafelé tartva az autóbuszon egyik útitársunk, az akasztói Németh Pál egy akkor, általa összeállított versben foglalta össze úti élményeinket. Ennyi év távlatából a versből idézni már nem tudok, de arra határozottan emlékszem, hogy nagy tetszést aratott az útitársak között. Mint alkalmi költemény, megérdemli, hogy nyomtatásban is megmaradjon az utókor számára, még akkor is, ha netán egy külső olvasóban nem kelti azokat az érzéseket, mint a zarándokcsoportban résztvevők körében.

Rostás Jenő István plébános, Baranyaszentgyörgy

Sok igaztörténet fakadt még e zarándokúton szerzett élményekből.

Pali bácsi nagycsaládból származik. Közvetlen ember. A kapcsolatteremtő képessége nagy. Ezt bizonyítja többek között, hogy sokáig volt vőfély, és mivel az esküvő a második legfontosabb esemény az emberek életében a születés után, a lakodalmat nagy körültekintéssel szervezik meg, amelyben a vőfélynek kitűntetett szerepe van. Erre a szerepre kérték fel őt húsz éven át, amit ő el is látott kitűnően. Sokoldalú ember, amit a paraszti életforma eleve megkövetel, de ő, ha kell, disznót vág, ha kell, birkát nyír. Sok ötletet kipróbált, még fapapucsot is gyártott, bár rövid ideig. Nem ismer lehetetlent. Született közösségi alkat. Ezért is vállalt szerepet a kisgazdapárt szervezésében. Amióta azonban a saját érdekét is előtérbe helyezte, elvesztette az emberek bizalmát. Elhidegültek tőle. És nem tudja, miért. Szeretné tudni, hol követett el helyrehozhatatlan hibát.

MÉSZÁROVICS JÁNOSNÉ MÉSZÁROS MÁRIA (1937)

Tavasz – Nélküle

Nézem a gyönyörű természetet,
Amit Ő már nem ért meg.
Ugyanúgy kél a nap és nyugszik,
De nélküle.
Ne is tudom, hogy merészel ragyogni Nélküle.

A virág illatozik, a madár úgy dalol,
Mint rég. Ő nem hallja már,
Lent sötét van, de lelke fent
Szárnyal a magasban.
Onnan nézi e gyönyörű tavaszt.

Kimegyek hozzá a temetőbe.
Ott is minden pompázik ragyog,
Csak mi ketten tudjuk, hogy ez csak
Ő neki és Őérte van.
Mert nélküle megszűnik minden ami van.

Ha élne most, betoppanna hozzám,
Mint sokszor régen hátulról meglepve.
Öt óra, ilyenkor szoktam várni rá.
Ő mosolyogva az ajtóba megállva,
Így kiálltana Szia Drága Anyucika
Budapest, 1995. április 27.

A türelem

Embert még nem láttam
Ily türelmesnek lenni, mint Ő volt.
Vitte a keresztet szótlanul.
Egyik sem tudta, hogy a másik tudja,
Mily sok szenvedés jő,
Míg véget ér az útja.

Ő mindvégig mosolygott,
A jaj szót nem ismerte.
Azóta is eltűnődöm, mitől volt
Ily nagy lelkiereje.
Tudom, Ő magasan állt minden
Földi dolgon.
Ezért tudta megőrizni méltóságát
Ezen a gondon.

Mosolyáról beszéltek az emberek,
Mely arcáról sosem múlt el.
Csak a rút halál volt oly kegyetlen,

Hogy egy nap alatt letörölte.
De dacol a halállal, mert
A mosolya sosem tűnik el.
Budapest, 1995. április 30.

Anyák napján
Drága Marikám

Anyák napján hadd köszöntselek én Téged.
Add meg ezt az örömet nékem.
Úgy fáj, hogy az első anyák napját
A Te köszöntésed nélkül érem.
Te szaladnál hozzám egy csokor virággal
Két karod ölelésre tárva –
Én várnám az időt, mikor toppansz be
Úgy öt óra tájban.
Nem kell a köszöntés, nem kell a virág.
Csak Téged látnálak még egyszer!
De eljő az idő, mikor mi ketten
Együtt leszünk az örökkévalóságban.
Budapest, 1995. május 4.

Vágyódás

Elment, itthagyott engem a nagy zűrzavarban,
Testileg, úgy mint lelkileg összetörten.
Bolyongok a nagy világban,
Lelki nyugalmat keresek mindenütt,
Hogy megtalálom-e nélküle, nem tudom.

Vágyom az ősi szülőföld után.
Talán nyugalmat lelek ott,
Hol megszülettem – nem tudom.
Véghez viszem akaratát, mely
Erősebb minden szálnál, mi ide köt,
S megpihenek kis falumba hová Ő is hazajő.
Budapest, 1995. május 9.

Tavasz és ősz

Május 10-e a madarak s fák napja.
Mit Ő szeretett e kettő volt.
Lelke ezért tudott finom maradni,
S túltenni minden földi balgaságon.
Őt mindenki szerette. Ő rajongott mindenért.
Kár, hogy az ősz idő előtt elsodorta.

Felkapsz, mint egy sárga levelet,
Mégegyszer utoljára megsodorta,
Úgy tűnik el szemünk elől egy őszi napon.
Nézünk utána tovatűnő szemmel,
Csak káprázatot látunk,
S nem tudjuk utolérni semmivel.

Budapest, 1995. május 10.

Csodálatos Margitsziget

Oh, csodálatos Margitsziget!
Ismerlek már oly régóta.
Még abból az időből, mikor a gyepszőnyegeden
Végig futott Ő, a kis lábaival.

Megcsodált minden kis virágot, füvet,
A madaraid. Figyelve leste,
Ámulva nézte a pereces bácsit,
Ki minden bokornál elénk libbent.

Rég volt ez már, nagyon rég.
Te a varázsodat megőrizted
Csak Ő nem szaladgál körbe-körbe
A rózsalugas árkádjaid alatt.

Igaz felnőtt ember lett belőle,
De Téged így is szeretett.
Sűrűn látogattunk mi ketten
Téged gyönyörűséges Margitsziget.

Ma már csak álmodom,
Ha végigmegyek a sétányaidon.

De ez egy lidérces álom csak,
Hogy Ő is ott, velem együtt van.

Búcsúzom Tőled, Margitsziget.
Elsőként Ő hagyott el Téged.
Én is megyek utána egy másik úton,
S valahol találkozunk ott a Rózsalugasban.
Budapest, 1995. május 23.

1995. november 25-re

Egy éve, hogy elment tőlem.
Nekem örökkévalóság,
Az időnek egy perc csupán,
Ki nem számolja a száguldást.

Örökké élni fog bennem,
Mert kitörölhetetlen az emléke.
Ott sétál velem együtt,
Ahogy rovom az utam a kijelölt ösvényen.

Érzem, oly közel van hozzám,
Csak ki kell nyújtani a kezem.
Ő megérintené
És kéz a kézben ballagnánk tovább
A hosszú úton hazafelé.

Mindenütt őt keresem,
Mindenütt őt látom.
Nem szűnik meg létezni, még holtában sem
Ő az örökkévalóság.

Nekem ő volt mindenem!
Utána nem jöhet senki más,
Ki nyomába lépne!
Csak Ő maga, ha visszatérne
S újra mosolyogna rám.

De hiába várom Őt.
Csak álmodozom, mert ez éltet csupán.

Nem veszek tudomást a valóságról,
Hogy örökre elveszítettem Őt.
Akasztó, 1995. november 25.

Elmúlás

Fájdalmas az elmúlás,
Bár ember vagy természet legyen is az.
Az ősz hozza ezt magával
Könyörtelenül.

Oh, Te gyönyörű évszak!
Hogy lehetsz ily kegyetlen?
Elvitted Őt magaddal,
S nem hagytál utánad semmit
Az alvó évszaknak.

Te nyugodt vagy, mert tudod,
Hogy a Tavasz új életet hoz mindenre,
De egyre nem gondoltál csupán,
Hogy Őt visszahozni nem tudja senki sem.

Akkor miért szakítottad ki gyökerestül?
Még a fákat is óvod az ily pusztulástól!
Vagy fentről kaptad a végítéletet,
Hogy vidd magaddal könyörtelenül?

Te nem tudtad, hogy nekem
Bánatot okozol ezzel.
Rábíztad a jó Istenre,
Hogy Ő számoljon el vele.
Akasztó, 1995. november

Tél

Kitekintek az ablakon.
Zúg tombol kint a szél.
Szívem megdermed,
S jégcsappá válik a vér.

Mikor enged ki szívem
E borzasztó szorításból?
Istenem, tégy csodát,
Add, hogy tovább tudjak élni még!

Tudjak újból hinni
E romlott világban,
Mely azt sem érdemli meg,
Hogy ember éljen rajt.

A hó betemet szívet, lelket.
Hogy tud felszínre törni,
Aki nem szeret
Istenem, taníts meg újból SZERETNI!
Akasztó, 1996. január

Oh, Fájdalom!

Messze mentem Tőled.
Hittem, itt nyugodtan hagysz.
De ide is elkísérsz nesztelenül.
– Oh, Fájdalom!

Akit Te megérintettél egyszer,
Nem térhet ki senki előled,
Végig kísérsz e rövid úton.
– Oh, Fájdalom!

Ki nem temette el gyermekét,
Az nem tudja, ki vagy Te, fájdalom.
Oly kegyetlen tudsz lenni,
Rám rakod minden bilincsed.
– Oh, Fájdalom!

Szeretném lerázni rólam
E szörnyű terhet.
De cipelem tovább míg élek,
Mert addig tudok Reá emlékezni.
– Ugye, Fájdalom.

A Fáklyavivő

Ildikónak

Szól ajkadról az Ige.
Mily forrásból meríted?
Isten küldött közénk, hogy
A Fáklyát lobogva vigyed.
Az Erőt honnan meríted?
Mely tűzként sugárzik felénk?
Lekünk izzik-lobog,
Ha tanításaid halljuk.
Erőt adsz az elfáradtnak.
A csüggedőnek vígaszt adsz.
Mikor Isten bölcsességét tanítod
Soha ne aludjon ki
Az Isteni Tűz szívedből.
Nagyon sok hamvadó lélek
A Te izzásodra vár,
Hogy felgyújtod benne az örök TÜZET!

Akasztó, 1998. január 28.

Az Úr hívott el Téged

Gyermek voltál még,
Mikor az Úr megszólított,
S férfi lettél mikor
Az Úr elszólított.
Egy egész életet éltél
Serdülő korodra, ő formált Téged javadra.
Gondolkodási időt nem adott,
Hisz tudta, követni fogod Őt,
Mert kész voltál életre-halálra.
Reád ott volt szükség, ahová hívott
A szentek és az Ő birodalmába.
Fénysugár mutatta az utadat.
A felhők közül tört elő,
Ráléptél – s követted
Az Urat, a fénysugár felé.
Előre néztél s nem láttad
Az édesanyád feléd nyújtó két kezét.

Akasztó, 1998. február 7.

Az Úr felé figyelek

Ujjong a lelkem, benne erő buzog.
Te adtad ezt nékem, Te ott fent a mennyben.
Lehajoltál értem, kezed elfogadtam.
Én bűnös ezért, vajjon mit adtam?
Meggyötörtelek, keresztre feszítettelek
Én balga lélek, halálra ítéltelek.
Nem dobsz el magadtól. Karod átölel.
Érzem, jóságos kezed simogatja szívem.
Felemeltél Hozzád, mily nagy vagy Uram!
Nagyságod előtt összetörik lelkem.
Szánalomra méltó vagyok én Tehozzád.
Mint bűnös lélek esedezem Hozzád!
Félve emelem az arcom Feléd.
Látom a szemed megbocsájtó egén a fényt,
Mely felém sugrázik, és új erőt olt belém.
Most már ujjong a lelkem, dicsőítelek Téged!
Uram! Megváltóm! Örökké így legyen.

Akasztó, április 2.

Kiszabadult lélek

Szárnyal a lelkem,
A börtönzár ajtaja kinyílt.
A bilincsek ott hevernek, Jézusom,
Lábaid előtt.
Megnyílt előttem az út.
Az út, mely egyenes és szűk
A Te fényed világítja,
Hogy a hozzád igyekvő lélek
Elérje a Te mennyei országod.
Egyenes az út,
Félek most már csak
Te rajtad áll, eljutsz-e odáig.
Nem kell vinni
Semmi mást, csak a keresztet,
Melyet Jézus rakott rád,
Hogy a lélek megtartsa egyensúlyát.

Akasztó, 1998. február 20.

Akasztón született 1937. október 1-én szegény parasztszülők gyermekeként. Édesanyja Mészáros Istvánné Ujvári Ezsébet, aki versei és életrajza révén lett ismerős széles e hazában. Hét lánytestvér közül ő a második.

Az általános iskola nyolc osztályát helyben végezte el, majd 1951–53-ig a kiskőrösi gimnáziumba járt. A család anyagi nehézségei miatt sajnos ki kellett maradnia.

Első munkahelye, 1960–64-ig, a helyi első Béke Szakszövetkezet, melynek elnöke Gubányi Mihály volt. Akkor még öt szövetkezet volt a faluban. Beosztása: könyvelő, de el kellett végeznie egy könyvelői tanfolyamot Kiskőrösön.

1957-ben feleségül ment Belák Istvánhoz.

1958-ban született lányuk, Mária.

1964-ben Budapestre költöztek a családon belüli kedvező lakáscsere révén. Férje gépkocsivezető volt, ő egy nagyvállalatnál bérszámfejtő. Itt dolgozott egész a nyugdíjazásáig, 1991-ig.

1976-ban meghalt a férje.

1978-ban újból férjhez ment, ezúttal Mészárovics Jánoshoz.

1994. november 25-én elhunyt leánya, Mária. Rá egy évre a férje is.

1995 őszén hazaköltözött.

A versekről kérdeztem:

– Írt korábban verset?

– *Nem, de szerettem a verseket. Bár inkább írtam, mint beszéltem fiatalon, de levelet, nem verset. Ma is így vagyok.*

– Miért írta Mária e verseket?

– *Elveszítettem egyetlen lányomat, azután meg a férjemet. A fájdalmat így írtam ki magamból. E versek által gyógyultam meg. És mivel kiírtam magamból a nagy bánatot, azért maradtam talpon. Amikor írtam, már akkor éreztem, tudtam: írnom kell. Másként összeroppantam volna.*

– És Mária, a leánya?

– *Ő csodálatos gyerek volt. Nem beszélt sokat, de annál többet cselekedett. A munkájának élt. Nagyon szerette az embereket, gyereket, öreget egyaránt. Hívő ember volt. Még én se gondoltam, hogy milyen mélyen hívő.*

– Miért jött haza Akasztóra?

– *Anyuka, ha meggyógyulok, ugye lemegyünk Akasztóra lakni –mondta a lányom. És hogy a férjem halála után egyedül maradtam, nyilvánvaló volt, hogy hazaköltözök.*

– Ír még verset?

– *Éppen ma írtam egyet édesanyám órájáról. Ha úgy hozza sorsom, lehet hogy még írok.*

– Könnyen ír, vagy lassan, gondolkodva, miközben át meg átjavítja a szöveget?

– *Gyakran öt perc alatt kiírtam magamból a gondolataimat, gyorsan, a pontra, vesszőre nem is figyeltem.*

Teljesítette lánya akaratát: 2000–ben hazahozatta őt is, édesapját is. Itt nyugszanak az akasztói temetőben. Ha élve nem jöhettek, legalább haló porukban legyenek itthon.

Mária összesen huszonhárom verset írt. Tizennégyet válogattam be a kötetbe, de mind betehettem volna, olyan szépek és értékesek. A lélek szól belőlük, az édesanya lelke. Fájdalma felszínre hozta szunnyadó költői tehetségét. Vagy a fájdalom maga a költészet?

SZABÓ JÁNOSNÉ RADVÁNSZKI JULIANNA (1938)

Kinyílott a hóvirág

Kinyílott a hóvirág.
Csodálatos a világ.
Kecskemét nagy városában,
Bumbi-Képző iskolában
Csodatörtént mostanában.

E soroknak hallatán
Üljél le most szaporán.
Hajrá egy nagy hittanverseny,
A Bumbik* is beneveznek,
Forognak az agykerekek.

Zsűri tagok összeülnek
Komoly eredményt hirdetnek
Orsi Bumbi első győztes
Réka 3 percet késett
Ezért második helyen végzett.

Akasztón is nagy az öröm
Megosszuk ezt Veled rögtön
Alig férünk a bőrünkbe
Ezért írunk örömünkbe

Okleveles Bumbi csapat
Kecskeméten–Akasztóban.
1998. február 14.

A kecskeméti városi hittanversenyen Hambalkó Orsolya és Csaba Réka voltak az akasztói résztvevők. Bumbi az ő ragadványnevük.

Akasztó bár nem is város

Akasztó bár nem is város.
Gelányi Ferenc a Plébános,
Végzi keményen munkáját,
Bár hozza a postás nyugdíját.

A keceli espereskerület
Kitűzi a hittanversenyt.
Akasztón a négy komoly gyermek
Készülődik küzdelemmel.

Elindulnak Szuzukival
Sietnek is vagy százhússzal.
Megkezdik a komoly munkát,
Zsűri hirdetését várják.

Megérkeznek Akasztóra
Piros arccal, mosolyogva:
Győzünk-győztünk, elsők lettünk.
Bizonyíték oklevelünk.

Fogd meg hát az eke szarvát,
Kövesd gazdád jó példáját.
Nyugdíjkorban légy fiatal,
Sok öröm lesz a munkádban.
Kecel, 1998. február 28.

A keceli espereskerületi hittanverseny alkalmából született vers.

Hittanverseny csodás dolog

Hittanverseny csodás dolog,
Akárki nem vehet részt ott.

Kecskemét nagy városában
Gyülekeznek ám sorjában.

Nagy városok, kis községek
Összegyűlnek nagy egységben.
Piros arcú gyermeksereg
Hittan tudásban versenyez.

Összebújva, gondolkodnak,
Szentírásban lapozgatnak.
Keresik mi a jó válasz
A kérdések nagy csoportjában.

Célt érve kész a válasz,
Nagy izgalom a csatában:
Ki az első? Ki a győztes?
Zsűri tagok ítélkeznek.

Orsi a hős, Ő a győztes!
Akasztó, harmadik lett.
Többi város és a falvak
Mind utánunk bandukolnak.

Jó Jézusunk megköszönjük,
Hogy ily szép lett eredményünk.
Első, második, harmadik helyezett
Nagy öröm az akasztói gyermekeknek.
Hittanverseny, megyei döntő 1998. április 18.

Szent kereszt, üdvünk záloga

Szent kereszt, üdvünk záloga.
Minden szív néked hódol ma.
Minden ajk Téged zeng dicsér,
Ujjong érted mint szent kincsért.

Érettünk Jézus áldott fa,
Rajtad magát feláldozta,
S kiontott vére bíbora
Hullott rád könnyek zápora.

Terád néz minden szenvedő.
Terólad árad üdv s erő.
Édes a terhed vállunkon,
Hisz Jézus hordott szent úton.

Szégyenfa voltál egykoron,
Ott tündökölsz most tornyokon.
Koronák éke, dísze vagy,
Érdemek méltó bére vagy.

E szent jel őrzi sírhalmunk.
Árnyában alszunk, porladunk.
Győzelmi szent jel lesz nekünk,
Midőn a kürt szól s ébredünk.
2000. augusztus 19.

Elhangzott a Tóth Sándor által állított Csengődi úti feszület felszentelésekor 2000. augusztus 19-én

Szép ünnepre gyűlt ma össze

Szép ünnepre gyűlt ma össze
Kis falunknak hívő népe.
Az Úr Jézus szent keresztjét
Dicsőíti szív és lélek.

Őseinknek szent hitével
Ma is ez a legfőbb vágyunk,
Az Úr Jézus szent keresztje
Intő jelként itten álljon.

Verejtékes napok során
Hadd intse a dolgos népet
Őrizzétek, szeressétek
A meggyötrött Krisztus képet.

Ha sokasul szenvedéstek,
Gondoljatok mindig rája.
A Golgotán mennyi sok kín,
Szenvedés hullott e fára.

Köszöntsétek reggelenként.
Keressétek este tájon
A szent kereszt megvígasztal,
Hogy az élet úgy ne fájjon.

Rajta vár ránk mindenkoron
A Megváltó szelíd arca.
Nézzetek rám ifjak, aggok,
Ha nehéz az élet harca.

Ó, szent kereszt, eljövünk majd,
Idehozunk gondot, könnyet,
Mert az élet minden terhe
Imádságtól lesz csak könnyebb.

Itt könyörgünk Jézus hozzád.
Tárt karoddal mindenkit vársz.
Ó, segítsd meg áldott két kéz,
Védjed meg a falunk népét.
2000. augusztus 19.

Juliska néni és a mélykúti Tóth János plébános úr költői versengése közben keletkezett mű. Elhangzott a fenti kereszt szentelésekor

Első áldozásra

Csodálatos napunk van ma.
Szívünk oltott rózsaág.
Jézus, a mi oltó águnk
Szeretettel jött hozzánk.

Édes apák, Édes anyák
Sokat fáradoztatok,
Hogy a legszebbé tegyétek
Számunkra e szép napot.

Régen vártuk már e napot,
Mikor szívünkbe tér Jézus.
Hisszük erős hittel, hogy most
Kérésünket meghallod.

Áldd meg kedves Szüleinket
Életünknek minden napján!
Óvd meg őket minden bajtól,
Buzgó imánk ma ezért száll!

Áraszd rájuk kegyelmedet,
Enyhítsd szenvedéseiket!
Add hogy egész életükben
Áldhassanak Tégedet.

Kicsi Jézus, állj mellettünk,
Hogy legyőzzünk minden rosszat.
Ne engedd, hogy elszakadjunk,
Eggyé legyünk veled jobban.

Ha velünk vagy nem félünk mi.
Bátor hősök leszünk mindig.
Kereszted mellé oda állunk,
A gonosz bármennyire is csábít.

Segíts, hogy hitünket mindig
Bátrak legyünk megvallani.
Hűek legyünk vallásunkhoz,
Mártírjaid lehessünk mi.

Édes Jézus, szépen kérünk,
Áldd meg lelki atyánkat.
Töltsd el minden égi jóval
Jó lelki pásztorunkat.

Add néki úgy önmagadat,
Ahogy nékünk ma adtad,
Jó szívébe üdvösséget
Árasszon szent oltalmad.

Apostoli munkásságát
Kísérd mindig bő áldással.
Küzdelmeit, szenvedését
Enyhítsd segítő malaszttal.

Jézusunk, most megköszönjük,
Hogy kis szívünkbe betértél.
Add, hogy mindig szerethessünk
Mindörökkön örökké.

Mélykút, 1960-as évek

Kántornőnknek névnapjára

Boldog öröm mindnyájunknak
Ünnepelni e napon,
Kántornőnket köszönteni,
Kit szívből szeretünk nagyon.

Köszöntünk nagy szeretettel
Névnapodnak ünnepén.
Fogadd el most szeretettel
Szívünk nagy szeretetét.

Köszönjük sok fáradságod,
Mit érettünk teszel.
Azt kérjük a jó Istentől,
Áldja meg az életed.

Ki szívünket minden rossztól
Állandóan félti óvja,
Élj közöttünk boldogságban,
Ez szívünknek gondolatja.

Ma, ezen a kedves napon
Éretted száll hő imánk.
Kívánunk jó egészséget
Isten éltessen soká.

Kedves Tanító néni/bácsi

A tanévnek minden napján
Sokat fáradsz értünk.
Napról napra érezzük, hogy
Mennyit törődsz vélünk.

Mutatod nekünk az utat,
Amely jóra vezet minket.
Bölcs irányításod életünkben
Már sok virágot hintett.

Érezzük, hogy szereteted lépten-nyomon
Gonddal vigyáz reánk.
Boldogulásunkat az iskolában egyengeted,
Mint otthonunkban édesanyánk.

Hogy jóságodat viszonozzuk,
Annak van ma napja.
Legyél boldog életedben, ezt kívánja
Az iskolánk apraja és nagyja
Az osztályunk apraja és nagyja.

Örülj, vígadj, boldogságod
Soha el ne fogyjon.
A mai nap tiszta fénye
Életeden sokáig ragyogjon.

Kedves Tanító néni/bácsi
(pedagógusnapra)

Ezt a napot választottam,
Hogy megmondjam néked,
Már az első naptól fogva
Mint szeretlek téged.

Így szeretlek, mint a réten
Nyíló virág a harmatot.
Örülök, hogy a sors tanítónknak.
Nevelőnknek téged adott.

Azt kívánom, sokáig élj,
Mint kisgyermekek szerető őre,
Hogy még sok kis osztályt vezethess
A tudás útján előre.

A plébános úr köszöntése

Boldog öröm mindnyájunknak
Szívében e szép napon,
Köszönteni lelki atyánk,
Kit várva-vártunk már nagyon.

Köszöntünk nagy szeretettel,
Mindannyiunk orvosa.
Jézus Krisztus hű szolgája,
Szíveinknek vígasza.

Egyengessél mindig minket
A jó Istenhez vezető úton,
Legyél a mi egyházunknak
Földi kalauza.

Érezz velünk, ha örülünk,
Ha bánkódunk is légy velünk
Mindannyiunk Lelki atyja,
Ez tőled a kérésünk.

Szívünk legfőbb kívánsága,
Éltessen a jó Isten.
Halmozzon el kegyelmével,
Mindig, mindig szeressen. Ámen.

Házassági évfordulóra

Ünnepre hívnak ma minket a harangok,
Szívünk most hálával tele,
Hisz 25 év örömét és búját
Az oltárra tesszük ma le.

25 éve mondtuk bízón
Csengő hangon boldogan,
A jó Isten oltáránál
Holtomiglan szavakat.

25 esztendő, hogy múlnak az évek.
Mennyi könny és sóhaj ezalatt,
De visszacseng e két szó rendületlen:
Holtomiglan-holtodiglan.

25 esztendő, ó, hűséges évek,
Mily gyorsan elszárnyaltatok,
És Istennek szent kegyelmével
Folytatjuk a többi szép napot.

És minden új nappal, minden esztendővel
Isten szeretete töltsön el,
És egymásba fonódott kézzel
Megyünk feléd, ó, jó Istenem.

Az életúton fáradtan tipegve,
Elmerengve az évek felett,
Bízva fogjuk meg Atyai kezedet,
Istenünk, ó, végtelen szeretet.

Édesapám

Amikor még kicsiny gyermek voltam,
Gondterhelten bölcsőmre hajoltan.
A jövőmet akkor kitervezte
Édeapám gondoskodó lelke.

És ahogyan lassan növekedtem,
A kenyeret ő kereste nekem.
Ő szerezte a ruhát a táskát:
Isten áldjon minden édesapát!

Fölserdülve ő fogta a kezem,
A munkába bevezetett engem.
És amim van, Isten után néked
Köszönhetem, – édesapám – néked!

Nem feledem, ha öreg is leszek,
Megcsókolni az atyai kezet.
És majd egykor a halálos ágyon,
Ott is az én édesapám áldom!

A kék égben találkozunk újra,
Isten előtt egymásra borulva.
És majd ott is hálát adok néked
Jó apám, hogy követtelek téged!

Halotti búcsúztatók

[Mély gyásszal van telve szívünk 1.]

Mély gyásszal van telve szívünk, szemünkből a könny csordul,
Egy drága édes anyára ma sírhalom domborul.
Körülveszik koporsóját, kik szerették őt nagyon.
Szívüket mélyen meghatja szomorúság, fájdalom.

Megszűnt dobogni a szíved, szerető édesanyánk.
Betegségtől összetörten örökre pihensz most már.
Szereteted, sok jóságod nem feledjük el soha,
Emlékeid szívünkbe koszorúba van fonva.

Fáj a búcsú, az elválás tőletek szeretteim.
Ne sírjatok én érettem szeretett kedveseim.
Megpihenni e világból Jézusomhoz elmegyek.
Tőle kérem szent áldását legyen boldog éltetek.

Szeretett jó leányaim, mily fájó a búcsúzás.
Adja Isten égi honban viszontlátjuk majd egymást.
Ne feledjétek el soha anyai jóságomat.
Áldja meg néktek az Isten e földön utatokat.

Unokáim, szeretteim, drága dédunokáim,
Fájó, hogy elzár tőletek engemet a rideg sír.
Életemben szerettelek mindig nagyon titeket,
Imátokban én érettem kérjétek a jó Istent.

Testvéreim, sógornőim jó családjaitokkal,
Tőletek is elköszönök most búcsúzó szavakkal.
Sírhalmomra imádságból élő csokrot tegyetek,
Kérem majd a jó Istentől, hogy boldogok legyetek.

Összes kedves rokonaim, szomszédok, ismerősök,
Kik még e földi életben ti még tovább küzdötök.

A hit, remény és szeretet ragyogja be éltetek,
Szeressétek egymást nagyon ezen földi életben.

Édes Jézus megköszönöm ezen földi éltemet.
Köszönöm, hogy kegyelmeddel segítettél engemet.
Reméltem és hittem benned az életem folyamán.
Add meg örök boldogságom, mely síron túl vár reánk.

Császár Józsefné Gubán Katalin (Akasztó, 1914. április 16. – Bp., 1996. július 1.)

[Mély gyásszal van telve szívünk 2.]

Mély gyásszal van telve szívünk szemünkből a könny csordul,
Egy drága édes anyára ma sírhalom domborul.
Könnyes a szem, mely fájón e koporsóra rátekint,
Minden szív és minden virág mélyreható búcsút int.

Megszűnt dobogni a szíved, szerető édesanyánk.
Betegségtől összetörten örökre pihensz most már.
Szereteted sok jóságod nem feledjük el soha,
Emlékeid szíveinkbe koszorúba van fonva.

Fáj a búcsú, az elválás tőletek szeretteim,
Lányom és szeretett vejem, itt a végső perceim.
Ne feledjétek el soha anyai jóságomat,
Áldja meg néktek az Isten e földön utatokat.

Kedves lányom, aki engem szeretettel ápoltál,
Köszönöm sok jóságodat, amellyel elhalmoztál.
Türelemmel, szeretettel éjjel nappal aggódtál.
Azt kérem a jó Istentől, adja rád szent áldását.

Unokáim, szeretteim, drága dédunokáim,
Fájó, hogy elzár tőletek engemet a rideg sír.
Életemben szerettelek mindig nagyon Titeket,
Imátokban én érettem kérjétek a jó Istent.

Összes kedves rokonaim szeretett jó szomszédok,
Minden kedves jó ismerős, akik mostan itt vagytok,

Éljetek ezen a földön hitben, hűen, boldogan.
Adja Isten találkozzunk mennyei boldogságban.

Édes Jézus, esdve kérlek vegyél magadhoz engem.
Földi vándor utam végén szent békédet leljem meg.
Reméltem és hittem benned az életem folyamán,
Add meg örök boldogságom, mely síron túl vár ránk.

Kövesdi Sándorné Jónás Borbála (Szabadszállás, 1912. április 24. – Akasztó, 1999. augusztus 28.)

[Hosszú, csendes, mély álom]

Hosszú, csendes, mély álom zárta le a szemem.
Megszűnt minden szenvedés, elmúlt a gyötrelem.
Földi pályám véget ért, szólítál Istenem.
Számadásra elhívtál, irgalmazz énnékem.

Megválok most már tőled, kínos gyarló élet,
Melyben oly sok betegség, szenvedés volt nékem.
Szenvedésem Jézusom ajánlom Tenéked
Irgalomért esdeklő megtört szegény lélek.

Én kedves szeretteim búcsúzom tőletek.
Szeretett feleségem el kell válni tőled.
Köszönöm, hogy ápoltál a betegségemben,
Vigasztaljon az Isten magányos éltedben.

Szeretett jó lányaim és kedves vejeim,
Mily fájó hogy itt vannak utolsó perceim.
Köszönöm jóságtokat, mit értem tettetek.
Áldja meg a jó Isten e földi éltetek.

Drága jó unokáim, tőletek is válok.
Égi honból Istentől áldást kérek rátok.
Kedves unokavejem, drága dédunokám,
Adja rátok jó Isten, mennyei szent áldását.

Kedves keresztfiaim és keresztlányaim,
Vezesse élteteket mindenkor igaz hit.

Gondoljatok majd reám buzgó imátokban,
Éljetek szeretetben, hitben és boldogan.

Összes kedves rokonok, szeretett szomszédok,
Ismerősök, barátok, akik most itt vagytok,
Kísérjetek engemet utolsó utamon
Legyetek mind boldogok, szívemből kívánom.

Sír ölébe pihenni térek jó Jézusom.
A hit, remény, szeretet kísérjen utamon.
Adj testemnek a sírban békés szent nyugovást,
Lelkemnek adj egykoron dicső feltámadást.

Klajkó János (Akasztó, 1925. július 19. – Kalocsa, 1999. december 26.)

[Megtört, fájó szívvel]

Megtört, fájó szívvel állunk e gyász koporsó mellett,
Melyben egy jó édes anya örökre elszendereg.
Elérkezett életének megrendítő alkonya.
Szeretteit a fájdalom könnyekig általhatja.

Küszködéssel élt e földön szerettei körében,
Fáradozott családjáért ezen földi életben.
Váratlanul érkezett el életének vég napja.
Családjának fájó szivét óvja Isten irgalma.

Búcsút veszek szeretteim fájó szívvel tőletek.
Kedves férjem, váratlanul hagylak el most tégedet.
Köszönöm sok jóságodat, mit érettem tettél meg.
Vígasztaljon a jó Isten magányos életedben.

Szeretett kedves fiaim és ti kedves menyeim,
Ó, mily fájó, hogy itt vannak az utolsó perceim.
Szeressétek egymást nagyon ezen földi életben.
Jó anyai jóságomat soha ne feledjétek.

Unokáim, szeretteim tőletek is elválok.
Éltetek minden léptére Isten áldása szálljon.

A hit, remény és szeretet ragyogja be éltetek,
Imátokban énérettem kérjétek a jó Istent.

Összes kedves rokonaim, szeretett jó szomszédok,
Minden kedves jó ismerős, akik mostan itt vagytok,
Kisérjetek végutamon, imát mondjatok értem.
Adja Isten, találkozzunk egyszer majd a mennyekben.

Vedd magadhoz, édes Jézus testből elszállt lelkemet.
Földi vándorutam végén szent békédet leljem meg,
Reméltem és hittem benned az életem folyamán,
Add meg örök boldogságom, mely síron túl vár reánk.

Kupsza Benőné Markó Teréz (Akasztó, 1925. december 17– Akasztó, 1998. május 7.)

Dallamukat Czapik Gyula szerk.: Temetőkönyvből (Bp.1960.) szokta kiválasztani. A 6., 9., 26. és 56. ének dallamát alkalmazza legtöbbször.

Juliska néni, a falu kántora, Mélykúton született 1938. február 8-án. Apja Radvánszki Sándor, anyja Gyetvai Julianna. Földművesek. Az általános iskolát helyben, a gyümölcstermesztő szakiskolát Kecskeméten, a kántorképzőt Baján végezte el.

Férje Szabó János, elhunyt 1989-ben, egy gyermekük szintén egyház szolgálatában van, ő is kántor.

Mint kántor az alábbi helyeken szolgált: 1950. december 25-től 1961-ig a mélykúti iskolakápolnában társadalmi munkában; 1961-től 1970-ig az újonnan megépült Szent Erzsébet templomban szintén társadalmi munkában; 1970–78-ig ugyanott hivatásos kántor, sekrestyés és harangozó; 1978–86-ig Kisszálláson, 1986–90-ig Rémen (és Borotán) hivatásos kántor.

1990-től Akasztón szolgál, miközben Soltszentimrén (két évig) és Dunatetélenen (egy évig) helyettesített.

Jól érezte magát minden faluban. Szerette az embereket és őt is szerették. *Olyan vagyok, mint a macska, ahol ledobják ott dorombol* – mondja.

A versekkel a hívők kérésére került kapcsolatba, amikor verset kértek tőle anyák napjára, pedagógus napra, első áldozásra vagy más ünnepi alkalmakra. És ha az öröm nem fér meg az emberben, és úgy érzi, másokkal is meg kell osztani.

Másik fontos témaköre a halotti búcsúztatás. A hívek kérésére írja

a halotti búcsúztatókat. Ez a feladat szolgálatának legnehezebb része. Minden név egy-egy tüske a fájdalmában megtört családtagok lelkébe. De nem tehet mást. A hívők kívánsága kötelező erejű, s azt végre kell hajtani. Sokat írt már, több százat.

Jóval ritkább alkalom a kereszt szentelése. Az első versét kereszt szentelésére 1976-ban írta, nagyon érdekes körülmények között. A szentelés előtti napon verset kerestek Tóth János plébános úrral Mélykúton, de nem találtak megfelelőt. Végül ezt mondta: *Juliska, írjunk mindketten egy-egy verset és azt mondjuk el, amelyik szebb lesz.* Este Juliska nekiveselkedett a rendhagyó feladatnak. Másnap izgatottan várta a plébános úr véleményét, aki azt mondta, Juliskáé a jobb. Örült nagyon. Eltette, megőrizte és amikor szükség volt rá, elővette. Alkalom 2000. augusztus 19-én kínálkozott, amikor Tóth Sándor útmenti feszületet állíttatott a csengődi útban. A vers kezdősora: *Szép ünnepre gyűlt ma össze.*

A másikat most költötte Juliska néni: *Szent kereszt üdvünk záloga.*

TÓTH IMRE (1938)

Pünkösdi kirándulás

Vas megye csücskében van egy kis falucska,
Egyszerű a neve: Magyarszombatfa.

Szép dombos vidék ez, gyönyörű erdővel,
Tölgyfával, bükkfával és sok-sok fenyővel.

Nincs e falucskának temploma, se papja,
De van neki nyugalma, és dolgos nép lakja.

Kerámia gyárról volt régebben híres,
De őzi még a szakmát egypár iparmíves.

Készítenek tálat, csirkének itatót,
Virágcserepeket, na meg boroskancsót.

Vendég, ha idejön, vásárol belőle,
Így száll országszerte jó neve és híre.

A szomszéd falunak a neve Velemér,
Áll egy öreg templom a falu peremén.

Szép freskók diszítik belülről a falat,
Hétszáz év után még a színe megmaradt.

Középen a Jézus, tőle jobbra-balra
Szentek és Mária van festve a falra.

Szombatfához közel van a szlovén határ,
Itt portyáztam én is két év telén-nyarán.

Szeretem e tájat és az embereket,
Harminchét év után újra itt lehetek.

Két katonabarát és a feleségek,
Felidézzük újra a sok régi emléket.

Az őrsre is benéztünk, ott már nincs katona,
Megvette egy civil, ez az ő vagyona.

A sorompóhoz most már egy új út vezet
Nincs nagy szigorúság, megszűnt az övezet.

Alig látszik helye már meg a nyomsávnak,
(A) határőrök pedig autóval járnak.

Mi pedig, barátom, amikor portyáztunk,
Legtöbbször csak gyalog, vagy tán lovon jártunk.

Pista barátommal így elbeszélgettünk,
És a sorompóhoz már meg is érkeztünk.

Itt van hát a mezsgye, vége az országnak,
Magyarok szlovének egymáshoz átjárnak

Átjárnak a boltba, vagy talán fodrászhoz,
Rokonhoz, sógorhoz vagy egy jó baráthoz.

Gyerünk hát át mi is, most már szétnézhetünk,
Hol nem járhatott régen csak a tekintetünk.

Fent van sorompó, de a határőr kiáll,
Okmányokat nézi, és jó utat kíván.

Nem is gondolja, hogy a régi időben
Mennyi vihar tombolt ezen a vidéken.

Beszélgetünk szépen és nem is gondolva,
Hogy már megérkeztünk Muraszombatra.

Jó fagylaltot mérnek, a városuk tiszta,
Letelt hát az idő, és indulunk vissza.

Megérkeztünk

Itt vagyunk hát újra, jó ebéddel várnak,
Dícséretre legyen asszonynak, gazdának.

Margit asszonyunknak segít a két lánya,
Az ebéd ízében szakács tudománya.

Na persze a gazda kirukkol borával,
Vörössel, fehérrel és jó nagy pohárral.

Ebédet elköltve a kisházba megyünk,
Csendben beszélgetünk és jó nagyot pihenünk.

Szép volt ez a nap és csendes ez az este,
Legyen hát a kedvünk zenével befestve.

Vedd fel, jó barátom a harmónikádat,
Játszd el véle nékünk a kedves nótánkat.

Szép nóta ez bizony, már régen tanultuk.
Határőr korunkban sokszor eldaloltuk.

Veronka, Erzsike csendesen hallgatja,
Milyen életünk volt, elmerengnek rajta.

Zene és a beszéd késő éjbe nyúlik,
Nem is vesszük észre, az idő hogyan múlik.

Az óra mutatója tizenkettőre ért,
Igyunk hát még egyet, de csak az íziért.

Jó pihenés után reggel felébredtünk,
És egy szép emlékkel gazdagabbak lettünk.

A szomszéd háza előtt állott egy szép májfa,
Az éjjel kivették, nincs már szükség rája.

Eljött hát az idő, a kirándulás vége,
De a háziasszony meghívott ebédre.

Amit elkészített, az asztalra hordta,
És ezt betetézte egy szép gyümölcstorta.

Elköszöntünk szépen Margit mamájától,
Aranka nénitől és a családjától.

Berreg már a motor, és a család kiáll,
Erzsike egy képet búcsúzásról csinál.

Elindultunk lassan, nem gondolva másra,
Talán még eljövünk Magyarszombatfára?!
Akasztó, 1998. június

Égig érő fa

Poczókék portáján áll egy szép fenyőfa,
Én és az unokám pihenünk alatta.

Illatos levegő árad felőle,
Ötven gyerekbölcső kitelne belőle.

Linda nézi, nézi, saccolja a korát,
Hú, papa, milyen nagy, láttál már ekkorát?

De magas, a vége karcolja az eget,
Igaza van néki, úgy húsz méter lehet.

Mikor elültették, még gyermek lehettem,
Sok év telt azóta felette s felettem.

Mint ifjú embernek, délceg a tartása,
Sok viharban edzett gesztje és szijácsa.

Tövénél a földből kibújik egy gyökér,
Elmászott egy métert, majd újra visszatért.

Az alföldön ez ritka, ő a hegyek fája,
Formás és illatos, mint menyecske bája.

Ami őt élteti, gyanta az, nem velő,
Derekában rejlik rettenetes erő.

Lombkoronájában madarak fészkelnek,
Este elpihennek, reggel útra kelnek.

Most is repülnek, túl Szlovéniában,
De visszahozza szárnyuk szép magyar hazába.

Posztolj még sokáig, természet áldása!
Őrködj és illatozz, vigyázz a kis házra!

Az első vonat

Nagy fekete szellem okádja a füstöt,
Három vörös sárkány tüzeli az üstöt,
Nyomja vagy száz ördög és a szikrát fújja,
Az ördögöknek nincs keze, sem ujja.

Vasból vana lábuk, sinen lépegetnek,
A rémülettől pedig az emberek rettegnek.
Itt a világ vége! írja a biblia,
Ki látott mát ilyent, uram Isten fia.

Mesélte egy ember, itt járt a faluba,
Hogy ez nem is szellem, hanem vasparipa.
Ez csak követ eszik, nem pedig abrakot,
Be kell zárni tőle ajtót és ablakot.

Hat szeme van néki és lát nappal, éjjel,
Szekerében pedig harminc ember fér el.

Kipányvázták egyszer Csengődnek szélében,
Négy akó vizet nyelt rettentő mérgében.

A vizet lenyelte, igen nagyot köpött,
Szekereken pedig hatalmasat lökött.
Hozzatok hát békát, elébe kell tenni,
Hogy innen ne tudjon sehova elmenni.

Átkozott egy jószág, konok igen nagyon,
És most is kinézett egy ördög a lyukon,
Hol van hát a bíró, meg a javasasszony?
Hívjátok a papot, harangot húzasson!

Mert erre a falura rájött az átok,
Szellemek, sárkányok járnak majd hozzátok.
Falut meg árokkal be kell kerítnetek,
Ne legyen se kopasz, se bajszos köztetek!

Árok partján pedig tüzeket rakjatok!
És minden pénteken állva aludjatok!
A kutyák farkára masnikat kössetek!
Kocsonyát pedig csak epéből főzzetek.

És most a szörnyeteg rikoltott egy nagyot,
Taréját borzolva mindenkit otthagyott.
Helyében csak büdös, fekete füst maradt,
Úgy mint a forgószél, oly gyorsan elszaladt.

Elnyelte a föld, vagy felszállott az égbe!
De már nyugalom van a faluban végre.
Most pedig a bíró rögtön kihírdette,
A faluba a szörnyet ő beengedte.

Akinek pedig vásárra kell menni,
Nem kell a lovára a nyerget feltenni.
Véka búza árán elmehet Budára,
Nem ázik és fázik, ha rossz a subája.

Ennek a szekérnek van ám nagy szobája,
Leülhet a kupec, mellé a babája.

Elviszi a betyárt, zsidót és az urat.
Bárhova eltalál, ismeri az utat.

Estefelé a nép haza takarodott,
Reggelre a falu népe megnyugodott.
Nem kell már minden nap befogni a lovat,
Csengőd falujából elviszi a vonat.
2000

Tóth Imre katona barátja volt Gellérfi László. Őt látogatta meg 35 év után.

A szerző Akasztón született, itt is él. Iskolái: a nyolc általános után vasöntő szakmát tanult a 607. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézetben, majd az ács szakmát tanulta ki két év alatt, s végül vendéglátói eladó tanfolyamot is végzett. Élete során többféle munkát végzett, most eladó egy üzletben. Régóta ismerjük egymást. Szép szál, sokat olvasó mesterember, aki mindig helyt áll. Ha kell ökölbe szorul a keze, s ha kell, szabadjára engedi érzelmeit, indulatait.

Egy alkalommal, 1995. október 1-én, Imre bejött a művelődési házba szemüveget csináltatni. Amikor elvégezte a dolgát, kifelé menet véletlenül összefutottunk, s meghívtam egy kis beszélgetésre. (A beszélgetést magnóra vettem) Az esemény, vagyis a mi beszélgetésünk és a belőle fakadó élmény nagy hatással volt rám. Tiszta, világos, egyértelmű gondolatai megmutatják a vers, a költészet köznapi jelenlétét és feladatát.

Beszélgetünk a múltról, a gyermekkorról, iskoláról, tanítókról, sok mindenről. Kiderül, ő is mondott verset az iskolában. Ekkor rákérdeztem:

– Imre, volt-e, aki nemcsak mondott verset, hanem írt is verset?

– *Hogyne!*

– Ki?

– *Például én.*

– Ez az! Megéreztem, nyakon csíptem. Látja ezt megéreztem. Mondja már, van belőlük valami?

– *Az emlékezetemben igen, valamennyi van belőle. Ez már felnőtt korban volt. Két évig írtam egy verset egy spirál füzetbe. Négy oldalas volt körülbelül a vers. Állandóan javítgattam egy-egy betűt, szót, addig, amíg jónak nem találtam. És fölolvastam a feleségemnek. Nem vagyok benne biztos, hogy ő titokban nem nézte-e meg. Bár nem volt rá oka, hogy ilyesmit tegyen, hogy az én hátam megett abba belenézzen. Eldugva nem volt. Én fölolvastam neki, és adtam is rá magyarázatot. De nem*

mindenre.

Nem volt rá ok, hogy elvigyék. Ha valaki el akart volna vinni valamit, nem a füzetet vitte volna el. El tudnám képzelni, hogy volt benne olyan szó vagy mondat, ami sértette az én feleségemet. Nem is úgy kéne mondani, hogy sértette, inkább úgy, hogy bántotta. Mert akkor ő lány volt, amikorrúl a vers szólott. És el tudom képzelni, hogy volt benne valami fájdalmas.

Nem is csináltam belőle különösebb ügyet. Nem is vontam felelősségre, de ő sem hozta fel soha. Még a mai napig sem tisztázódott, hogy hova lett.

Ezekre a bizalmas szavakra válaszul elmondtam Imrének, hogy én gyűjtöm az ilyen titokban tartott verseket. Mutattam is neki néhányat. Nincs egyedül, mások is írnak szűkebb családi és baráti körüknek verset. Majd így folyt tovább a beszélgetés:

– Ha valaki két évig ír egy négyoldalas verset, az neki nagyon fontos. Azért csiszolgatja, javítgatja, mert szeretné, ha tökéletes lenne.

– Igaz, telitalálata van. Ez a vers a határőrségnél eltöltött időről szól, annak a nehézségeiről, élményeiről. Volt benne bizonyos szerelmes dolog is. Ez lehetett az, föltételezem, de nincs rá bizonyítékom.

– Emlékszik rá?

– Bizonyos részekre.

– Kényszerítse az emlékezetét!

– Lehet, ha most belekapnék, összekeverném.

– Mondjon belőle két sort!

– Őszidő lévén, még tél nincsen, de ősz van, és ha nem tévedek, akkor így kezdődik, hogy:

Korán jön az este, a sötétség leszáll.
Elindul a járőr, ki tudja merre jár.

– Tehát otthon nem tudják, merre jár.

Gondol-e most rátok, kedves vagy az anya,
Hogy a kezetekben a géppisztoly agya.

– Köszönöm, ez négy sor.

– Van benn egy olyan rész, ahol csomagot küldenek a katonának:

Elküldi az anya messze a határra,
Ki tudja: Rédicsre vagy talán Katymárra?

– Mert Rédics ott van a szlovén határon, Katymár meg itt Bácskában. Akkor bele van foglalva a szilveszter este: mi történik otthon és mi történik a határon:

Otthon csinos lányok tarka szép ruhába,
Persze szorítóba mulatnak a bálba.
(kézzel mutatja a melltartókat)

Eltelt az éjszaka és másnap reggel, mikor virrad és kel a nap a hóban:

Szikrázó sugarak, micsoda fényesség,
Ünnep van a földön és ünnepel az ég.

Ez az újév. Hát, igen, most kihagytam belőle a Gellérfit, azt kifelejtettem. Az az egyik lényeges pontja, mert mi együtt mentünk akkor szolgálatba.

– Imre, nagyon köszönöm. Nekem ennyi elég. Nem akarom erőltetni, kényszeríteni.

– *Igen, amikor úgy egyedül vagyok és beleélem magam a dolgokba, akkor előjön nagyobb része.*

(...)

– Az előbb kérdeztem, tud-e verset, maga kapásból mondta, hogyne tudnék, s elmondta azt a verset a hazáról.

– *Tudok, mint egy általános magyar ember, amit az iskolában tanult. Például, a legegyszerűbből kiindulva, a János vitéz, meg ehhez hasonlók. Hát hogyne tudnék, hát persze, hogy tudok! Én manapság is szeretem Petőfi verseit.*

– Tudna belőle idézni valamit?

– *Hogyne, persze, hogy tudok. Az egyik legkedvencebb nótám, ami Petőfi vers, az van megzenésítve: Kis lak áll a nagy Duna mentében. Távolból, ha jól tudom, az a vers címe. Úgy érzem, hogy a Petőfi versekből nem voltam olyan buta az iskolában. Ami követelmény volt, azt biztos, hogy mind fölmondtam. Ami meg nem volt követelmény, ami tetszett belüle, azt mindig összekapcsoltam valamivel.*

Nem mindegy, hogy egy verset hogy olvasunk föl. Lehet csinálni nagyon finom nyersanyagból egy lötty ételt, meg lehet csinálni ugyanabból a nyersanyagból egy nagyon finom, jó ebédet. Még ki is díszítve, mellé megfelelően felszervírozva, akkor háromszoros győzelmet aratott ugyanabbul a nyersanyagbul. Ha valaki szereti a verset és el is tudja mondani, akkor azt tökéletesen át lehet vinni egy másik személynek a tudatába, hogy annak akaratlanul oda köll figyelni, ha nem nagyon hülye az illető.

Például csak ez az egy-két sor:

Most uralkodnak a szelek, a viharok,
Egyik fönt a légbe magasan kavarog,
Másik alant nyargal
Szikrázó haraggal,
Szikrázik alatta a hó mint tűzkő,
A harmadik velünk birkózni szembe jő.

(Szinte hibátlanul mondta el Imre az idézett versszakot.)
A János vitézbül gyermekkoromban ez tetszett a legjobban:

A sok vén banya benn csak úgy hemzsegett,
Hánytak a nagy üstbe békát, patkányfejet,
Akasztófa tövén nőtt füvet, virágot,
Macskafarkot, kígyót, emberkoponyákat.

Mint gyermeknek ez tetszett meg. Majd már később, mikor az ember negyobb, olyan vagányságra vágyik, meg ehhöz hasonló, akkor ez:

Atyafi, te úgyis sok vagy egy legénynek,
Megállj, majd én kettőt csinálok belőled.

Akként cselekedte, ahogy megfogadta,
Szegény török basát ketté hasította.
Jobbra-balra hullott izzadó lovárul,
Így múlt ki őkelme ebből a világbul.

Ugye ebbe már van egy kis vagányság, hogy:
Atyafi, te úgyis sok vagy legénynek...

– Szépnek tartom a Szeptember végén-t – folytatja Imre a vallomást. Szép vers, de az iskolában még a tanító sem tudta elmondani. Hogy is mondjam, olyan monotonul mondta. Úgy érzem, azt egy olyan félhosszú hajú őszülő öregember egy pipával seggen ülve, bőgatyában tudná elmondani. Nem? Na mindegy, énnekem ilyen a fantáziám.

Beszélgetünk tovább. Most egy másik vers jut eszébe a hazáról, s már mondja is:

Édesanya, édesapa,
Mondjátok csak, mi a haza.
Tán a ház, amelybe mindnyájan lakunk,
Ez a haza?

Nem fiacskám, ez csak házunk,
De amit itt körül látunk,
Merre kertjeink feküsznek,
Merre földjeink terülnek,
Ez a haza.

Minden, amit a szem belát,
Itt a föld, mely kenyeret ád,

A folyók tele halakkal,
A szőlőhegyek falvakkal,
Ez a haza.

– Nem tudja, hogy ki írta?

– Nem, nem tudom, ki írta. Van egy másik vers, azt sem tudom, ki írta, de azt tudom, Árpád sírjáról szól, valahogy így:

Árpád sírja, dicső hamva
Selyem fűvel van takarva.
Zúgó folyó folyik arra,
Ütődik a hab a habra,
És a nomád elmerengve
Tekinthet a végtelenbe.

– Ezeket a verseket aztán kipöckölték az iskolából, a könyvet kivonták a forgalombul. Jöttek ezek a modern demokratikus könyvek, amiket Rákosi adott ki. Nem tudom, mi volt az a szó, ami nem tetszett valakinek, hogy nem engedélyezték már ezeket a verseket. Azokat a szép magyar verseket kisöpörték és belepalántáltak másokat. Tetszett, nem tetszett, ezt köllött tanulni. Most eszembe juott, hogy mit szavaltam egyszer a községháza udvarán:

Március van, március,
Tavaszodik szépen.
Van is szörnyű izgalom
Lenn a délvidéken.

Vándormadár dobosok
Mindenütt dobolnak,
Készüljetek madarak,
Indulunk maholnap.

Csomagolnak, rakodnak,
Visznek egész raktárt,
Az öregebb madarak
Forgatják a naptárt.

Számítgatják az időt,
Mikor indulhatunk.
Mondogatják: még egy hét
Vagy talán csak hat nap.

Mindnek csillog a szeme,
Csattog már a szárnya.
Úgy vágyódnak haza
Szép Magyarországra.

– Még előkerült egy-két gondolat, s végül Imre bátyám felkért, tegezzük egymást:

– *Én azt hiszem, mondta, nem abban van a lényeg...*

– Megtisztel – válaszoltam és koccintottunk.

Ezzel a nemes gesztussal zárult az esemény.

Megjegyzések e beszélgetéshez.

Egy általános iskolát és három szakmát tanult, ám olvasott ember arca, személyisége bontakozott ki e beszélgetésből. Teljes abban a tekintetben, hogy a gyermekkorában megtanultakat nem feljetette el, még ma is fel tudja idézni, ugyanakkor megtalálta az utat az önálló alkotáshoz is. Az egyes idézett részek, versszakok fejlődésének egy-egy szakaszát, személyiségének irányultságát jellemzik.

CSABA JÁNOS (1938)

Locsolóvers

Zöld erdőben kisnyuszi,
Szalad vígan locsolni.
Meglocsolja nyuszilányt,
Kap érte egy piros tojást.

Róka koma

Róka koma sompolyog,
Magában jót mosolyog.
Az jutott az eszébe,
Kakas lesz ma ebédre.

Cinege

Cinege, cinege,
Repülj be a kertembe.

Szórok neked búzaszemet,
Azzal rakjad meg a begyed.

Sárgarépa, sárgarépa,
Beleteszlek a fazékba.
Megesznek majd a gyerekek,
Attól lesznek jó erősek.

Született Akasztói. Itt született 1938. augusztus 11-én, itt is él. Az általános iskola nyolc osztálya után épületburkoló szakmunkás vizsgát tett. Nős, két gyermeke van. Burkolással és szőlőtermesztéssel foglalkozik.

Versekkel soha nem foglalkozott. Egyszer, húsvétkor felötlött benne a gondolat, hogy ír egy locsolóverset a gyerekeinek. Nem a gyerekek kérték. Amikor az egyik közösségi rendezvényen találkoztunk, s megkérdeztem, írsz-e verset, rögtön, kertelés nélkül közölte velem, hogy igen, írtam a gyerekeknek locsoló verset. Ezt kaptam meg először, utána a másik hármat.

Az ilyen kis verseknek, alkotásoknak nem annyira az esztétikai értéke nagy, hanem a szociológiai: apa írta gyerekének, másrészt a gyermek baráti körben használta fel. Még egy ilyen kis alkotásnak is van kapcsolatfenntartó szerepe apa-gyermek-barát(ok) viszonyában. Kapcsolaterősítő szerepe van János és köztem is. Ugyanis az ilyen kis alkotásokat jobbára be sem vallja a szerző, s ha mégis, az a szerző és kutató közvetlen, nyílt kapcsolatát jelzi, igazolja.

GÉRÓ SÁNDOR (1940)

Féltelek, oh, magyar!

Oh, Magyar mily megosztott vagy már!
Hol vagy? Ki alapítottad e hazát, István Király?
Te adtál népednek keresztény hitet,
Gondoltad-e? Hogy így szétszórják népedet?

Hogy haláloddal véget ér haza s szabadság?
S a Magyarra mindig szolgaság vár?
Olyan kicsi Hazája, s alig van már népe,
Múltja van már csak, s nem hisz jövőjében.

Nincs már hit, s remény, szeretet,
Anya már nem kíván szülni gyermeket!
És te, gondoltad-e? Mátyás Király?
Hogy testeddel együtt földbe száll az igazság?

S ti poéták, kik szabadságot, oly sokan megénekeltétek,
Így gondoltátok-e jövőjét a népnek?
Sírotokban valamennyien megfordulnátok,
Hogy nincs remény e népben, csak gyűlölet és átok!

Nincs már utódotok, árva lett e nemzet,
Igaz Magyarok! Hová lettetek?
Uram már csak, te tudod, hol az igazság!
Nem Magyar az! S ki csak vallja magát!

Te belelátsz lelkekbe, ne tűrd már tovább!
Kérünk, vesszen! Ki hitvány és galád!
Nem kell dicsőség, nem kell Kánaán,
Nem is kívánunk mi, bőség kosarát!

Csak remény kell, igazság, hit, szeretet.
Hogy a jövőben bízva, anya, újra szül gyermeket.
Haza kell! Szabad! Béke, nyugalom!
Hol nincs galád, csak, igaz Magyar vagyon!

Akkor, újra, szívben lélekben, együtt lesz e Magyar,
E nép, Nem többet, csak ennyit akar!
Kiben e kevés vágy, csak ennyit takar,
Kérünk! Hazádhoz rendületlenül! Légy hű! Óh Magyar!

1990. március 15-re

Szent István Király emlékére

Emlékezzünk az ős magyar hazára,
S ki alapította, szent István királyra!
Ki hont teremtett e vándor népnek,
Hogy örökké úgy lesz hitte, remélte!

De közbeszólt a sors, e népnek lett sok veszte,
Idegen kezek benne hasznot lelve,

Meggyalázták, eltiporták őseink örökét,
Szétszórták e népet, hazáját elvették!

De szívét kitépni sohase tudták,
Magyar maradt mindig, bárhogy is tiporták.
S ha valahol felcsillant egy reménysugár,
Egyként kiáltották! Újra lesz hazánk!

De ismét földbe szállt sok igaz magyar,
Ezrével hullottak, sírt, ki élve maradt.
De újra és újra előtört a vágy!
Hitte e nép! S mondta! Lesz szabad magyar hazánk!

Bár nép szétszórva, haza megcsonkítva,
Lelkében örökkön él, magyar lesz újra!
Töretlen erővel ment s megy előre,
Megmutatja. Nemhiába folyt őseink vére!

Most ismét felcsillant egy reménysugár,
Újra kiálltjuk! Él! Szent István király!
Kinek jobbját őrzi erekjénk, örökké élni fog!
Hitét meggyalázták, de emléke meg sem kopott!

Rajtunk a sor, hogy miközben emlékezünk,
Mit őseink ránk hagytak, el ne engedjük!
Mert mi is ősök leszünk egy újabb "kor" hajnalán.
Most kiálltjuk együtt! Köszönjük, Szent István király!
Ígérjük, lesz újra! Szabad Magyar hazánk!!!
1990. augusztus 20.

A templomban előadta Kutyifa Valentina

Álomszerelem

Látatlan szerelem, mily jó hogy vagy nekem.
Nappal törtél rám, mégis éjjel vagy velem.
Álmomban veled, lágyan ringatózom,
Mosoly ül arcomon, hisz veled álmodom.

Mosolyt hoztál szememre, a másikra könnyet,
Éjjel mosolyog, de nappal meg könnyes.

Álmomban könnyű, hisz csak veled vagyok,
De annál szomorúbban, telnek a nappalok.

Mégis jó, hogy vagy, hisz reményt adtál nekem,
Úgy hittem, nincs már több kikelet.
Elmúlt a nyár, vártam az őszt, a havas tájat,
Minek elmúltával, ledugják fejfámat.

Új életet adtál, sok-sok, új reményt,
Vidámságot várok, kacagást, nevetést.
Visszahoztad újra, hitemet reményemet,
Máris feledteted, elmúlt életemet.

Míly könnyű a feledés, ha veled vagyok,
Sötét felhőből is a nap, rám ragyog.
Játszom a gondolattal, "nem álom", valóság ez.
S velem maradsz akkor is, ha kinyitom a szemem.

De szemem máris könnyes, hisz felébredtem,
Álom volt, szép álom, álomszerelem.
Várom az estét, s ha újra elalszom,
Látatlan szerelem, veled álmodom!
Megfogadom, kezed örökre megfogom!

Akasztó, 1990. szeptember 20.

UTAZÓ MARASZTALÓ

VÁNDOR! Állj meg egy percre, s egy pohár bort igyál, az meg nem árt!
A szabadság mámora nem csak fejedbe, de szavedbe is száll!
Tiporták földünket, gyalázták népünket, évszázadokon át!
Örüljünk végre! Elhagyta hazánkat az utolsó galád!!!

Szívünk, lelkünk, örömmel tele, szemünkből örömkönny pereg,
Uram!! Áldd meg e népet!! Hogy örül önfeledt!!!
Kiáltsuk világgá! Szabadok vagyunk!!! Szívünkben nincs harag!
Szóljon e hazában minden harang!!!

Petőfi! Kelj fel sírodból!! Szavald el "Talpra Magyar!!!"
Vörösmarty mond!! Hazádhoz rendületlenül légy hű Óh Magyar!!!
Most felejts múltat Magyar!! Igyál!! Borban az igazság!!!
Bor nélkül nincs vigazság, most együtt a bor és szabadság!!!

Határainkon túl élő elűzött igaz magyarok.
Kit e zsarnokság, kényszerből! De élni hagyott!!!
Gyertek most mindnyájan, ez igaz Magyar zászló alá!
Itt a helyetek! Igyatok velünk! Élvezzük együtt a
Szabadság s Bor mámorát!!!!!

DEUTSCH! HALT BITTE UND TRINKEN WIR MIT!!!!!
WIR WAREN IN DER NIEDERLAGE ZUSAMMEN HEUTE
FREUEN WIR UNS IN SIEG!!!!!

Akasztó, 1991. június 30.

Táblára írt szöveg

Szabad vagy hazám!?

Szabad vagy hazám, ezt kérdem én?
Szabad vagy mondják, de kétség mi bennem él,
Idegen hadak e Hazát tiporják,
Tombolni kellene, szabad vagy Hazám!

Évszázadokon át, hányszor ünnepeltünk?
Egyet belőle már mi is megéltünk!
Történelmet nem tanítani, megélni kell azt!
Mit ma hirdetünk, holnap hazugság az!

Fülembe zúgnak még ünnepi harangok,
Szemem előtt vannak tomboló Magyarok!
De szememből már is fájdalom könny pereg,
Fülembe zeng, nem szabadság ez!

Nem termő föld az, hol maradtak gazok,
Úrból király, s gazdagabbak lettek gazdagok.
Szegényből koldus lett, ki alamizsnáért eseng,
Anya fájdalomra nem szül gyermeket.

Míg suhan a föld régi új gazdagok alatt,
A másik gyalog, kopott cipőben avagy mezítláb ballag!
A távolság ugyanaz, de míg egyik kettőt él,
A másiknak hogy éljen, két öltő is kevés!

Emberekben alig él már hit, remény, szeretet,
Csoda-e, hogy anya nem kíván gyermeket?

Kihalt már az utolsó reménysugár,
Alig hogy felvillant Szent István király.

Ki tegnap ígért, az ma nem ugyanaz.
A szegény most is elnyomott maradt.
Míg minden elnyomó maradt a helyén,
Helyüket máris újak ellepték!

Bocsáss meg hát, hogy ünneplés helyett, csak rád emlékezünk,
Hisz kenyér ünnepén, mondják, gabonát égessünk
Nem, mert gazdagok vagyunk, inkább szegények,
Szent István király nemzeted ezzé lett.

Ki húshegyet termel, lett szegényebb,
Termelt bort, búzát, s nem kapott békességet.
A másik szegény, kinek elvették munkáját,
E bőségből nem látott semmit asztalán!

Ha történelmet nekünk meg nem írják, magunk éljük azt,
Ha ugar termőföld lesz, nem lesz benne gaz,
Akkor kiálltjuk majd! Szabad vagy hazám!
Szabad hazában szabadság, nékünk mi jár!
Hisszük, hogy eljő Szent István király.

1991. augusztus 20.

60 év után

Köszönt benneteket e népes család,
Köszöntünk benneteket e hosszú út után.
Hatvan éve, hogy mondtátok: "Igen"
"Holtomiglan, holtodiglan, csak veled!"

Biztos elfáradtatok e hosszú út során,
Hogy igazat mondtatok, bizonygatni kár!
Ha előveszitek elsárgult fényképeiteket,
Jól esik mondani: ez voltam én, ez te – őrzik emlékeiteket.

Ki e szép kort megéri, gondolja: mi jöhet ezután?
Én mondom: békesség, nyugalom, s megérdemelt boldogság!
Az élet nemcsak tavasz, nemcsak kikelet,
A tél is szép, a fiatalságod ne kívánd, s nem is lehetsz!

Fogadd örömmel az élet ajándékát,
Hogy felkelt a nap, s véled hű társ.
A múltra gondolj, ne emészd lelkedet,
Itt van a szép tél, s veled hű kedvesed.

Itt van még e szorgos, szerető család,
Kik büszkék rátok, s kik nincsenek itt: gondolatuk itt jár!
Hogy ezt megünnepelhetjük, egymásnak köszönjétek,
Itt már nem fogadni kell, hisz megéltétek az örök hűséget.

A magyar mondja: Borban az igazság, vigasság,
Igyuk ki hát a borral töltött békesség, boldogság poharát!
Kívánjuk, maradjon e házban békesség, nyugalom, szeretet,
Minden napfelkelte legyen számotokra igaz kikelet!

Mit kívánhatna még nektek e sok boldog szempár?
Gratulálunk! Mossuk le hát borral a hosszú út porát!
Igyatok! Igyunk! Velünk s veletek!
Büszkék vagyunk, s vagytok, rátok, s veletek!

Békés, 1993. március 27.

Szülei házasságának 60. évfordulójára írta önszántából, ezzel köszöntötte őket

Bolsevizmus tündöklése és bukása

Uralkodtatok immár negyven éve,
Néztétek komonisták, hol a népnek vére.
Nagy pénz hatalom, ez kellett tinéktek!
Sorsunkban osztozni nem volt fogatok ínyére.

Meddig akartok még körhintát játszani?
Felül forgatni, alul szédíteni?
Könyveteket eldobva nem vagytok már az?
Hitványabb, mint megtartottátok volna azokat!

Kijártok munkahelyre, cédulát gyűjteni,
Magatokat hangosan, szagosan dicsérni!
Miért nem, hogy közénk álljatok?
De dolgozni, s nem kérni "Adjátok áldástok".

Ki írják magukat, "Független" jelöltnek!
Független valóban, mert fán nem függenek.
Gyilkosok cinkosait! Ne támogassák!!!
Emlékezzenek csak!! Mit csináltak 56. után!!

Emberek! Ezért ne álljanak szembe velük!
Használjon ellenük, "Mostani" saját fegyverük!!
Szemökbe mondják, "Jól van, hiszünk neked",
De fülkébe nekik, NE KEGYELMEZZENEK!!

Menjenek szavazni! Döntsék el sorsukat!
Fegyverként használják golyós tollukat!!
Lábuk ne remegjen, ha nevüket olvassák!
Mondják magukban! Nincs kegyelem, kommonisták!!

Ezt a lehetőséget, el ne szalasszák!!
Egyszerre félre tehetnek, minden kommonistát!!
Éhbérért dolgozni! Ez lett hatalmuk vége!
Önök gondoljanak családjuk, unokáik jövőjére!!

Mit ránk hagytak, unokáink is viselik.
Miközben ők az áremelést észre sem veszik!
Dolgozni, nem szeretnek! Mily puha tenyerük,
S mit esznek az nem más, mint az önök kenyerük!

Szavazás titkos!! Szívükre hallgassanak!
Ha neveket olvassák, nézzék vagyonukat!!
Önöknek ott van még az emlékezetébe,
Kinek volt "vörös zászló" pelenka helyébe!

Olvassák a névsort, vannak ott szép számmal,
Kitették időben, van mód reája.
Főleg a "független" név mögé bújtak.
Ez tetszik most nekik, s mondják "ránk nem találnak"!

Emberek! Higgyék el! Ő kezükbe nincs fegyver!!
Önök kezében van! Szavazni menni kell!
Bár nyomor miránk maradt, sajnos, nincs más...
De lelkük könnyebbüljön, ha elhagyják az urnát!
S mondják magukban!! Vége... Kommonisták!!!!
1989. november

Az első választások előtt született vers. Sándor az újjáalakult Kisgazdapárt első elnöke volt és hallatni akarta a párt hangját.

Kérdések Géró Sándorhoz:

– Hol és mikor született, milyen iskolát végzett?

– Békésen születtem 1940. december 30-án. Nyolc általánost végztem, majd sofőr lettem, részt vehetek nemzetközi forgalomban is.

– Mikor jött Akasztóra? Családi élete, röviden.

– 1962. november 10-én nősültem Akasztóra, 1970-től lakom itt. Két gyermekem van.

– Mikor írta első versét önállóan? Egyáltalán írt-e verset korábban?

– Versírással gyermekkoromban nem foglalkoztam. Az irodalmat szerettem, de verset nem írtam. Kedvenc költőim Ballasi Bálint, Petőfi Sándor, Ady Endre.

– Miért lépett be a Kisgazda pártba?

– A politikai változások hozták. Addig én soha nem politizáltam. A rendszerváltás elején, amikor újjászerveződtek a pártok, 1989-ben Németh Pál és mások úgy látták, hogy én meg tudom valósítani a kisgazdák céljait. Azt mondták, legyen a faluban Kisgazdapárt, és legyen a vezetője egy állami szervektől és intézményektől független személy, aki húzóember lehet a párt élén. Biztatásukra elvállaltam a jelölést az alakulóban lévő Független Kisgazdapárt (FKGP) elnöki tisztségére és megválasztottak. A tagság létszáma ekkor kb. 110 fő volt. Bács–Kiskun megye egyik legerősebb szervezete volt a miénk, és megyeszerte híres volt, tekintélye volt.

– De miért írt politikai verset Akasztón, egy faluban?

–Felkérésre írtam a politikai verset mint pártaktíva. Kötelességből, az alkalom kívánta meg. A pártnak valami program kellett, amivel ki tud állni a falu elé. Ezt meg kellett fogalmazni, hogy meg tudjuk nyerni az embereket. Mi sokszorosítottuk egy kölcsönkapott géppel.

– Írt a rendszerváltás óta verset?

– Nem.

– Érte-e valamilyen sérelem a politikai versek miatt?

– Nem. Sőt! Egyfajta elismerést kaptam azáltal, hogy a D..... dilemmát továbbadták és átírták, módosítva a helyi viszonyokra. Állítólag még a Parlament folyosóján is olvasták.

– Mikor költözött el?

– 1995-ben.

– Miért?

– *Családi okok miatt.*
– Tagja a pártnak?
– *Nem.*
– Beleegyezik, hogy közöljük a verseit?
– *Igen, a D... dilemma kivételével. Az személyes jogokat sértene.*

Megjegyezzük, hogy a választások 1989. november 26-án és 1990. március 25-én voltak. A haló porából feltámadt demokrácia és a szabad választás lehetősége kiszabadította a palackból a negyven éven át visszafojtott sértődéseket, indulatokat, álmokat, terveket, célokat. A felizzott politikai légkörben, amely a még fájó *múlt* és a születőben lévő *jövő* közti átmeneti időszak első szabad perceinek eufórikus hangulatában keletkezett, születtek addig rejtett politikai kitörések a magukat immár valóban szabadnak képzelő emberek szájából és tollából.

Vőfélyverseket is ír Sándor.

A vers a legtöbb alkotóból spontán születik. Vannak kivételek, Sándor ilyen kivétel. Ő akkor ír verset, ha felkérik rá. Amikor megkérdeztem, hogy csak úgy önmagáért, kedvtelésből nem ír? *Minek* – volt a tömör válasz. Meglepődtem. Azóta is gondolkom e gyakorlatias szemléleten.

SZARKA ISTVÁN (1941)

Hullámsáv

Ipari táj zúg messze az éjben valahol,
Ideges fények töltik csordultig völgyeit.
Nehéz a lélek, laza homokban fuldokol.
Megállok. Itt kell otthonomra lelnem reggelig.

Lágyan forognak radarernyőim öblei,
Rezgőköreim világgá tárva zsonganak.
Én Európám gyümölcskertjén, hajnali
Tanyaóceán tajtékos zöldjén kél a nap.

*

S fölkel az ember, aki egykor, mint én most, megállt,
Eddig vezetve sós vadvizeken, buckákon át

Szőlők, gyümölcsfák hömpölygő, győztes ezredeit,
S félsivatagban kemény hazáját lelte meg itt.

Vár itt reám is szilárd kézfogás, szíves asztal,
Megint maraszt majd sok rokon barát jó szavakkal,
Vár reám a lét édes kalandja, roppant sereg.
Testvéri, forró hullámsávokon keressetek.

1968

Már tavasz épült

Roppant hal teje omlott el a tél végi égen,
pára ragyogott
a horizontig hullámzó dombokon,
a dombokon, hol dárdás búzafoltok
sivítottak elő a hó alól,
hómedvék heverésztek a búzán
s vadvíz tündökölt, születőben.

Kivilágított ködben a március
fényhúsa épült, bőre aranya
ikráskodott már; fácáncsapatok
ékei álltak, áttelelve, a tájban.

Mentem hazafelé; hogy is
emlékeznék a többire.

1970

Őszi terepszín béke

Süldőnyi, mázsás
arany, smaragd meg
gyöngyszürke tökök,
izzatok fel a
kukoricásban!
Szőlőhegyi nap,
kiszínesedő
lugasok közén
kóborolj még.

Engedjétek haza
a katonákat!

Lőtéri sárga
fű fölött
fúj a szél,
százezer éve
fúj a szél;
szoknya a zászlónk,
áttetszik, lobog.
Mázsás
dúcsejtjeink,
édes velőben
izzatok csak!

Engedjétek
haza a katonákat!
1971

Minden aszály után

Jókor jött eső, mossad csak arcomat,
valamint hajdan füvész–főhadnagy úrét.
Száz tonna ón, dőlj, folyékony alkonyat.
Szürcsöl az erdő, a smaragd húsú rét.

Verd éjen át az ablakot altatón
s Aszály királyunk pokla megdől.
Csizmámban tocsogj, csorogj a hátamon,
nevetni oly jó csiklandó hidegedtől.

Áradó vizek ágya sistereg,
Iszik a kút, a gyár, a hajszolt inú vad.
Tarts még, neveld föl, csöndesült permeteg,
kedvünket, vagyonunkat.
1972

Hadiút

Bakancsnyomunk a lőtéri homokon,
abroncsnyomaink.
Szélvédőhöz nyomom a homlokom.
Törpefenyvesek illata ring.

Jár a nyomunkon Január Farkas,
Május Menyétke.
Férfiországban, hogy állva alhass,
két össztűz között teljes a béke.

Sátorban lámpa leng alkony s hajnal között,
rádió csipog, tarka térkép terül,
kályha bőg; kívül csaholó ködök,
hó, beteg őz, és csillaglepte űr.

Kívül fekete augusztusi lombok,
szárazvillám, sistergő meteor,
bévül nyilallás, katona-gondok,
szemöldökön vad hadiúti por.

Micsoda múltból jövünk! Ki tudja
és miért kérdezem:
hova vezet még a hadak útja?
Hol éleződik a gyémánt értelem?
1972

Szépen halódó

Az éjjel mind lefújta
zúzott üveggel az ősz
a mezőt,
Nap-tócsa loccsan az útra,
Napláva-folyó rohan felém,
az őszi reggel, az enyheség, a fény
bősége árad,
őszi varázzsal telt el reggelig
a sok parány csalit
s maradék lombok sejtetik
a langy tanyákat.

A sors keményebb. Itt a nap
előbb jő, mint a pirkadat,
és öreg estelig
szikár tenyerek melengetik
a munka madarát.
Szólani nincs kivel, a csönd kiált,

magány sikolt, hogy messze a világ,
oly gyér a hír,
és villany se gyúl.
Szépen halódó sziget,
az ifjú jövő másfelé üget.

Fagy enyhe csókján ízesül
az ereszt húzó tonna paprika,
forr már a bor, és töpped a fürt,
hat hízott bika
dübög s tucatnyi vaskos malactól
Föl-fölriad a színben a traktor.
Terepjáró zihál a sárban,
dollár lapul az elhízott libákban.
Tél jön, fagy-páfrány, tündöklő lepel.
Disznótorok közt az élet áttelel,
köhögős csöndben, boros magányban,
öregen és soványan.

A gyermekek? Szívük máshol honos,
kincseik közt más rendet tartanak,
idegüket már a város őröli,
elmés, elektromos
Szipoly- és szolgahad,
Hitvány-szép lábbeli,
patikatiszta járda.
Álmaikban kimennek a tanyára.
1972

Álom a ködben
Ízes Mihály teteme fölött

A jég előrevetett osztagai
beúsztak már az ég alá,
kötélzetén a Vijjogó Ötvenesek
nyoma, hallgat a hajó, és nincs sehol.

Te csak dobáltad tonnaszám a
hálózsákot, gyógyszert, hitet és kutyatápot
s rossz ripacs-ívben dobtad a tested is
a hullám tiszta domboldalába.

Szomorú bolond,
nélküled telelünk már
Füstölgő Öbölben, a gejzíreknél, hol a Faház dacol
s tenger madár zabál majd a hemzsegő vízen.

*

Merre a hallgatag hajó?
A radartorony nem bukik elő a ködből,
a kurta kifutón meg nem csillan a hold,
az olajszagú langy sötét

nem várja haza soha már
csukódó szárnyú fáradt madarát,
halak lebegnek a hangáron át.

Hol a bőrkabát, fiú,
szőrmétől csiklandott nyakad,
villogó mosolyod mögött a pirinyó
nyüszítő félelem?

Gyönyörű szörnyed vízbe bicsaklott,
hajtóművei lehűltek sisteregve,
baljós terhével elpihent, meszes
iszapként ülepszik reád
a sós víz billió döge.

*

Macskacsontváz az elhagyott hajó,
elhúzódott tőle a tenger;
korhadt sólyán, messze a szárazon
fekszel, fölver a gyom,
bordáid közé kígyó ver tanyát.

Álmod fénylik a ködben:
iramló víz emel,
fenyves hajol föléd,
meztelen lány hever langyos deszkáidon
(lüktető hártyákban kúszik a fény
pihés hasán)...

Szántás

Gyér hó alól alőragyog
fölszántott, bevetett hazám,
az ország, amit meghagyott
az étvágy, s megmarad talán.

Állt eddig, mert egy tavaszon
német pap, olasz ács jöve,
és patkós lett a patanyom
s épült a népek börtöne

s míves, bányász, firkász, zenész,
zsidó, cigány s ki még – csak áradt,
fösvény öröm s bő szenvedés
malmába dőltek a tájak,

szántott, vetett, hitt és okult
immár a rabló-pásztor ős,
míglen ím vastag lett a múlt,
véres csodákkal viselős.

Templom, vár, polgárház szökellt
s hányszor! Az üszkös rom fölé,
újfent alant kinyílt a kert,
prés oldalán megfolyt a lé,

fogantak, szültek, dohogott
hajó, malom, méhes kemence,
fölcsapó új dalt dadogott,
népek hazája épült benne.

Gyér hó alól előragyog:
fölszántott, bevetett hazám,
az ország, amit meghagyott
a század s megmarad talán.

Megmarad, mert egy tavaszon
viselős lesz a jövő,
csizmahúzó földutakon
hívő, okult nép jön elő,

ő maga jön, tenger kezével,
továbblépő gondolatával,
mindenféle természetével,
emberég csillagával...
1979

Szarka István soha nem lakott Akasztón. Kiskőrösön élt 1967–80-ig. A laktanya hivatásos fogorvosa volt. Katonaként, vadászként és barátként járt Akasztón. Éveken át járta a környéket. A falu határában gyűjtötte élményeit, s az élményekből születtek versei. A többi alkotóhoz viszonyítva ő kívülálló, csak részben élte meg a falunk meleg vendégszeretetét. Azt a közösségi viszonyhálózatot, amely megtart: leköt és felemel. Gyermekkorát ő is az Alföldön töltötte, de ifjúkorát már Tatabányán. Onnét került vissza e sík hazába, ide a szomszédunkba.

Részletek a költő önéletírásából.

1941-ben születtem, az Oroszlán jegyében, Dévaványán az Antalffy-zúgban, földes, nádtetős vályogházban. Tizenkét éves koromig éltem ott, eszméletem és nyelvem forrásvidékén, Juhász nagyapám birodalmában, temperamentumos kis nagyanyámmal és kishúgommal együtt. Petróleumlámpánál fejeztem be első versfüzetemet és a hatodik osztályt.

Apám az utolsó békeévekben és a háború alatt Pestre járt dolgozni anyámmal. A koalíciós időkben szívszorító hittel vett részt a pártharcokban. A negyvenes-ötvenes évek fordulóján katonaiskolát végzett, aztán Tatabányán szolgált haláláig. Serdülő és ifjú éveimet már apám környezetében éltem, albérletekben és szükséglakásokban, emberré és költővé levésem földjén. Tót, sváb, magyar falvakból és kolóniákból, iszapolások, palahányók, füstölgő kénvirágos salakdombok félsivatagából, gubancos kötélpályákból és távvezetékekből, iparis szörnyekből és türelmes erdőrészekből fájdalommal született a Város.

60-ban sikerrel felvételiztem a budapesti orvostudományi egyetemen. Katonacsalád gyermekeként elnyertem a honvédelmi minisztérium ösztöndíját. 64-ben hivatásos állományba vettek. A költészetben ezek voltak a legtermékenyebb éveim, közben megmegújuló szorgalommal készültem az orvosi pályára.

Friss diplomásként Kiskőrösön foglalhattam el első beosztásomat. 67 márciusában, Kodály halála napján költöztem Tatabányáról. Meleg volt, ablakok tárva; a bérház százegy konyhájából ömlött a Fölszállott a páva, amikor elindultunk Kiskőrösre. A távoli helyőrség, az ezredorvosi lét, az egzisztenciateremtés parancsa és lehetetlensége sok volt

egyszerre a pályakezdéshez. De aztán évek múltak, s lassan szeretett orvosa lettem egy közösségnek. A katonaélet természete bensővé vált, a távoli helyőrségben szaporodni kezdtek a város jelei, s a genius loci, a Szülőház delejes mezejében vissza-visszatért az ihlet is.

75-ben hozzácsapódtam a Magyar Orvosíró Körhöz. Ez tulajdonképpen Hankiss János professzor baráti társasága, író-festő-szobrászkodó-zenélő orvosok jó amatőr vagy profi színvonalon működő laza csoportja. Jó periódusokban a kör tiszteletre méltó erő, kellemes szellemi környezet.

79-ben befogadott a csengődi parasztok vadásztársasága. Vadban nem sok kárt tettem azóta sem, de a természet és emberközelségnek sokat köszönök. Sorsom, életanyagom kiskőrösi–akasztói–csengődi rétege nem pótolható, fiatal felnőttkorom aranyhomokja itt van velem.

1980-ban a Tiszti Kórházba, a mai Budai Honvédkórházba helyezték. Lakást Békásmegyeren kaptak. Azóta itt él feleségével és három gyermekével.

Költészettel való kapcsolatáról így vall a költő: *Hogy mikor is kezdtek zakatolni bennem az ősi formák, nem emlékszem. Arra sem, mikor csapódtak hozzájuk a rigmusszövegek, a falusi gyermeki lét zsánerei, a mögöttes titkok sejtései. Mindenesetre, versíró kedvvel 52-ben, tizenegy éves koromban nyúltam először tollhoz. A kezdeti évek terméséből csak mutatóba maradt, ezek egyikét-másikát ma is vállalom.*

57-től, a gimnázium harmadik osztályától kezdve Payer István adta elő az irodalmat, az Új Forrás későbbi főszerkesztője. Az első órán gondozásba vett. Azóta költőnek tudom magam.

58-tól publikál viszonylag rendszeresen a tatabányai újságban. Majd különböző antológiákban jelenik meg és az Alföldben, Jelenkorban, kecskeméti Forrásban, Magyar Ifjúságban stb. A hetvenes évek derekától viszont alig publikált. Súlyos betegségei és két műtéte ébresztette rá az idő múlására, s kötelességére: ismét kezébe vette a tollat. Első önálló kötete 1989-ben jelent meg, az utolsó, egyben gyűjteményes kötete 2000-ben.

Számunkra természetesen kiskőrösi tartózkodásának évei fontosak. Mint minden újonnan érkezett lakos, először ő is Kiskőrössel ismerkedett meg. Évek kellettek ahhoz is. Itt élő kapcsolatban volt Izes Mihállyal, Gyuris Istvánnal, mindketten benne vannak a *Rejtett rímek* vonzáskörében, melyet az akasztói neves és névtelen verselők akkor még csak részben ismert sora, köre jelentett. Amikor itt élt a szomszédban, és itt vadászott az akasztói–csengődi határban, nem tudtam róla. Pedig itt őrizte a fácánkertet az akasztói határban, és még a mi Tóth Pista bácsink is vadászbarátságban volt vele.

Most utólag derül fény sokévi kutató és gyűjtőmunka után, hogy hány személy tartozott akaratlanul is e látens csapathoz. Anélkül, hogy tudtak volna egymásról. Összekapcsolja őket a genius loci, a hely szelleme. Mind a három személynél külön-külön vizsgálni lehetne. Mi köti össze a különböző korban élő, különböző kvalitású, foglalkozású, tehetségű és küldetésű költőket? A legszorosabb kapocs a költészet és személyiség.

Öntudatlan találkozási pontunk volt Izes Mihály temetése: akik közel álltak hozzá, ott voltak. Szarka István is, én is. Viszonylag sokan kísértük őt utolsó útjára a kiskőrösi evangélikus temetőben. Már, költő létéhez mérten.

1999-ben jelent meg a költő *Minden versem* című kötete. A tanulmányt Szuromi Lajos írta, tőle idézzük az alábbiakat: *Szarka István született költő, poeta natus, eredendően lírikus... Immár több, mint négy évtizede írja verseit a szerző, e tájon hagyományosan küzdelmes alkotói magányban, közösségi érvénnyel, e borzalomszázad, e tragikus ezredvég magyar költőjeként hirdetve reményt és hitet az emberi élet értelmében, menekvési esélyt mutatva a személyes életeknek, ezáltal a bennünk rejlő humánus értékeknek. Az önkény, az erőszak eszközökben, módszerekben változatos, de a pusztításban, a személyes és a társadalmi minimum tekintetében egyaránt kíméletlen uralkodása idején, a kifosztott emberség korában a mai ... századvég áradó hangulatában mondja a nemeket és az igeneket, menti az emberi lényeget a süllyedő hajókról... A lét maradék vígaszát védi és sokasítja e líra, kitüntetett figyelemmel az elhagyottak, elesettek iránt, a sanyarú körülmények között létező, vergődő lelkeket nemesíti-erősíti, mert ki kell bírni a kibírhatatlant. A Szarka-líra érdembeni jelentősége a méltó emberiség értékeinek védelmében, kietlen világunkban a hitelesen képviselt igenekben rejlik.*

Természetesen azokból a versekből válogattam kötetünkbe, amelyek itt születtek, s árasztják magukból e táj virágillatát.

Művei:
Magunk felé. Száz vers 1957–1986. Bp. 1989.
Alant az Olimposz. Száz vers 1957–1988. Szerzői kiadás. Bp. 1990.
Periklészre várva. Száz vers 1957–1990. Szerzői kiadás.Bp. 1991.
Lakható hazát. Száz vers 1952–1992. Szerzői kiadás. 1992.
Nemlettél tengerész. Élet és pályametszetek. Szerzői kiadás. Bp. 1993.
Talán a repülés. Hetvenhét vers 1992–94-ből. Bp. 1994.
Virágöböl. 103 vers 1994–96-ból. Bp. 1997.
Minden versem. 1957–1960. A szerző kiadása. Bp. 1999.
Róla:

Simor András: Ajánlás Szarka István versei elé. In: Magunk felé, 56.
Mohai V. Lajos: Szarka István költészetéről. In: Alant az Olimposz, 93–96.
Szarka István: Versek végére. In: Lakható hazát, 93–100.
Szuromi Lajos: „A visszavett kert". Szarka István költészetéről. In: Minden versem, 511–532.

UJVÁRI IGNÁCNÉ TURÁNI MÁRIA (1941–2000)

[Egy vasárnap délelőtt]

Egy vasárnap délelőtt
Macska ül a pék előtt.
Egy rossz gyerek elkergette,
Kihalt lett a pék eleje.

A szerző gyermekkori verse. Nyolcadik osztályos korában "írta", 14 évesen, 1955–56-ban. Egyik osztálytársának rögtönözte, aki elmulasztotta megírni kötelező házi feladatát.

Közölte élőszóval, emlékezetből 1993. április 2-án. Még megjegyezte: iskolai feladatként több verset is írt.

Akasztón született, itt élte le életét. Iskolái: nyolc általános után négy év közgazdasági technikum, majd felsőfokú tanítóképző (Baja). Egy évig könyvelő volt az ÁFÉSZ irodában, majd 1961 augusztusától tanítónő az általános iskolában nyugdíjazásáig.

Ez a kis vers egy iskolai eseményre emlékeztet, egy adott pillanat emlékét rögzítette Mária emlékezetében. A helyzet, a szociológiai szituáció, mindannyiunk életében előfordulhatott. Mária barátnője nem csinálta meg a leckéjét, és ez az óra kezdete előtt néhány perccel derült ki. Mária segít, lediktál egy kis verset. Ez volt a feladat.

A kötelesség elmulasztása és a közeledő számonkérés szülte kínos feszültség arra készteti a barátnőt, hogy segítsen. Igen ám, de a segítség egyben erkölcsi vétség. Mária segítsége, baráti kötelesség, ez pozitív jelenség. De az, hogy a barátnő sajátjaként mutatta be a verset a tanító néninek, tehát becsapta őt, már helytelen, ez negatív jelenség. Jó példa a hamis tudat kialakulására a gyermekkorban: a másik eszével is érhetünk el eredményt, legalábbis fedezhetjük a mi mulasztásunkat ideiglenesen. A rossz (a kötelesség elmulasztása) és jó (a barátnő segítsége)

összeütközésének drámai pillanata maradandó élmény a szerzőnek.

Mi, az olvasók, több mint negyven év távolából, hajlamosak vagyunk elnézni az erkölcsi vétséget, és a szituációt mint alkotásra ösztönző körülményt tekintjük. Magát a művet pedig a gyermekszerző tehetsége, versíró képessége, hogy ne mondjuk alkotó képessége korai bizonyítékának.

A verses forma pedig nagymértékben segíti az élmény megőrzését az emlékezetben.

KISS BENEDEK (1943)

Sóhaj

Van egy falu, Akasztó.
Mellette egy halastó.
Potyka, kárász, keszeg benne –
Ott /hon?/ lenni de jó lenne!

Téli alkonyon

Ilyenkor, ködös, téli alkonyon,
olyan, mint mikor szemem lehunyom,
ahogy nézek az ablakon kifele,
s a köd úgy fog körül, mint halk zene,
mint gomolygó, tej-színű illatok,
mint mikor, rég, mezőkről állatok –
tehenek billegtek hazafelé,
port gomolydítva az utcák fölé...
Nézem, nézem az utca tej-ködét
az ablakon át- szitál már a sötét –,
s közben hallgatom azt a halk zenét,
mi bennem sajdul – ó, régi nyarak!
elhagytatok, s én is elhagytalak
titeket! mégis, tüzetek olvasztgatja
– miként majd kint –: bennem, most, a havat!

De szép is voltál, én gyermekkorom!
Nem emeletre zártan – szabadon,
szabadon és szilajon nőttem én,

s mi köd most: fény volt minden, csupa fény.
Mi hatalmas volt, akkor, ott az ég!
Nem hinni – megélni lehetett Istenét:
naponta Benne éltem – oktalan
Kölyök-állat, de kinek értelme van;
mint Ádám és Éva a bűnbeesés előtt:
nem szégyelltem a meztelen Időt,
mely végtelen volt, mint a Szeretet,
amiben fogantattak mindenek.

Ilyen naív az Éden lehetett!

Naív, s boldog... Vagy csak most gondolom,
érett fővel már, sok-sok fájdalom
kráterétől hegyvidékké válva,
innen nézve vissza a sík tájra?

Meglehet. Mert még átkoztam is.
Az a kép mégsem torz, mégsem hamis:
minden idegen úgy rezdül ma is,
hogy perli vissza, perli örökét,
ami övé volt: a való mesét,
hol föltámadni lehet, sőt muszáj,
s a munka – játék, s a csoda – szabály.

Kutyák ugatják a Holdat

A béka-koncert már régen
végetért kertünk végében,
leperegtek a levelek,
varjak hajhásszák a telet.

Kispadon sóhajok ülnek,
nénikék már ritkán ülnek
melléjük úgy estefelé,
ha csorda jön hazafelé.

Mind hűvösebb esték jönnek,
hurutos vének köhögnek,
csörgetik a pincekulcsot,
asszonyuk a tálat, csuprot.

Száraz kukoricaszárat
nyálaz jászlában az állat,
rázza, rágja, néz kifelé,
hályogos szemmel tél elé.

Kutyák ugatják a holdat,
lakodalmasok danolnak –
úgy illik legényhez, lányhoz:
eltaláljanak egymáshoz...

Gubancos fák alatt

Műhely mögött nem gömbakác -
gubancos fák: két szilfa állt,
itt szakadt rám két gyerekkor
s vadkanagyar-döfte alkony.
Sebzett öröklét fölöttem,
ájulatban a mesén nőttem,
műhely mögött kölyök-szilfa,
lábán bilincs-zöld tökinda.
Hol csillagok nyiladoznak,
hosszú száron lengedeznek,
virágágyát csillagoknak
most vetem meg!

Az ég virágos vadmező,
Libákkal-ékes legelő –
nagyanyám, ki libát tömött,
így mondta a műhely mögött.
Hogyan fiú? a csillagok?
halott emberek laknak ott! –
nagyapám ki már mit se várt,
így mondta, hol a szilfa állt.
Hol csillagok nyiladoznak,
hosszú száron lengedeznek,
virágágyát csillagoknak
hadd vetem meg!

Régen volt. Ki mondta, szegény,
ő is ott lakik már, kezén

idelátszik a tetovált
szív s a pipa, hol szilfa állt.
Nagyanyám is egyre készül,
Haja-tolla kifehérül,
Szálljon – várja a nagy-ködöt,
kihűlt, üres műhely mögött.
Hol csillagok nyiladoznak,
hosszú száron lengedeznek,
virágágyát csillagoknak
most vetem meg!

Sötétbársony

Fülem tövén aranydarázs,
döhöng bennem a szorongás,
most egy lendkerék iramlik,
de egy sóhajtás kihallik.

Megiramlik egy lendkerék:
anyám pörgeti a gépet,
sötétbársony az a ruha,
vakon veszi a mértéket –

milyen furcsa dallamra jár!
szakállat ereszt a homály,
szédület száz billentyűjén:
játszik varrógép-orgonán –

rágörnyed a kopott gépre,
tőzi, varrja,
kinek varrja?
varrja immár ötven éve,
gombostűzi, símogatja,
bukik gyilkos hangszerére!

Emlék? bánat? vígasztalás?
Dallá csapódott a penge!
Felzokogva, megzizegve
dühöngj hát, te aranydarázs!

Így füstölög gyerekkorom,
veríték az ablakokon,
pára száll föl szememből is,
lecsapódik, nem baj, hagyom,
úgy hallgatom azt a zenét –
azt a zenét el nem hagyom!

Kenyeret anyám úgy eszik

Kenyeret anyám úgy eszik,
mint aki folyvást éhezik,
s darabkájáért, ha lehull,
pokol jár irgalmatlanul.

Narancsot anyám úgy eszik,
mint aki közben vétkezik,
mint aki lop, bár nem zsebes,
s fél, hogy valahogy rajtaveszt.

Anyámat a gondok úgy eszik,
harapja, rágja mindegyik,
tépdesik, bár csak csöpp falat,
hogy rajta naggyá hízzanak.

Tábori Posta

Évek óta készülök neked levelet írni nagyapám! Évek
óta halogatom már ezt a levelet – de mit neked az
évek:
fekszel hanyagul, hetykén, huszonhárom-nyarasan,
így
fekszel valahol immár hatvanhat süket esztendeje,
melledre szorított kezedben golyó ütötte seb lilioma.
Mit neked az évek, az én eszeveszett szarvas-futásom
a napok rengetegében! Felzúgnak pedig érted a
nyárfák:
az én tüdőm itt ez a nyárfaliget, s felzokog érted.
Világnak futattott: mi dolgod volt neked Tiszákkal,
Habsburgokkal? Tudtad-e, mi köti a bakanóták híres

ferencjóskáját ARAD városához? Tudtad?
Nyárfalomb-
tüdővel zokog föl életem érted! Jól tudom, mit sem
tudhatsz azonban rólam.
Tudatom hát veled: lányod megszületett, a neve
Mariska,
s ő az anyám. Micsoda kínok közt szülte árvának
szép
nagyanyám! Tizennyolc éves volt akkor, beszéli
gyakran,
s beszólt a cigány Mátyás bácsi apjának udvarába:
Gazduram, levél gyütt, meglűtték a fiját! – s ájul el
menten, sápadoz folyvást azóta is, és beszéli gyakran:
előző éjjel ott jártál álmában nála, ott voltál nála
elbúcsúzkodni, álltál az ablakkeretben rövidre nyírva,
egyetlen szavad nem volt, álltál csak bocsánatkérő
mosollyal távolodva, s tudta már, tudta már, hogy
nem lát
többet. Emlegetnek az öregek is még olykor, mesélik
harsány
nevetésedet, nyűhetetlen kedved, dícsérik kezedet,
régvolt
számtalan mestermunkád, huszonhárom-nyaras
ezermestert:
hatvan év távolából is megemlegetnek: Eszt a
meccőollót itt
né, még ű csinyáta! Szükség van itthon rád ma is,
látod
nem kicsiség ez! Csak somolyogsz az ilyen beszéden,
látom,
jólesik mégis a szó. Mit is szólnál? S én mit is írhatnék
többet? Befejezem hát: Régen nem láttunk, kérj
szabadságot
nagyapa, gyere haza: felzúgnak érted itthon a
nyárfák!

Tc.
Szépreményű
Pusztai György honvédnek
Szerbia földje
Tábori Posta:

Bújócska

Holdudvaron, holdudvaron
halott gyerekek
bújócskáznak,
keskeny arcukon álomszín zománc,
s aki elbújt, rá
sosem találnak.

Elbújtam én is egyszer majdnem
az udvarunkon
mindörökre,
Őszvégi arany szalmakazalnál.
Ősz volt, kilencszáz-
negyvennégy ősze.

Egy repülő, mint ragadozómadár
udvarunkra csapott
a délutánban,
s másfél éves fiút, meggépuskázott.
Bőgött a gép, én is
bőgve álltam.

Akár a szalma, aranyos-szőke
volt a hajam még,
fénykép mutatja,
mikor a gyanútlan délutánban
hullott körém a
halálos manna.

Elképzelem most anyám arcát,
pincesötétben
kérdése lobban:
Jézusom a gyerek! s mostoha nagyapám
bukdos ki értem
Vas-zivatarban...

... Holdudvaron, holdudvaron
halott gyerekek
bújócskáznak,
keskeny arcukon álomszín zománc,

s aki elbújt, rá
sosem találnak.

Elbújtam én is egyszer majdnem
az udbvarunkon
mindörökre,
őszvégi arany szalmakazalnál.
Ősz volt, kilencszáz-
negyvennégy ősze.

Hetes-huszár

Kolontó vizében sok a pióca.
Ott él, tanyán a vén hetes-huszár.
Issza a bort, rúgja a port,
de az asszonyt nem kívánja már,
csak morog, hadonász és ordibál
Jónás Mihály.

Ráz hangja tanyákat, asszonynépet.
Rezegetett rég üvegcsillárokat,
mikor egy kávéházba tévedt: " Hát ti itt véditek a hazátokat?!
Kifelé! Azt a szakramentom...!"
S pucoltak is kifelé az urak.
Paraszti kardja rendet vágott,
márványtáblákon konyak borult,
metszett poharak cserepe csörrent.
"Egy őrült, kérem, egy tébolyult..."
S szilfák szép rokona, Jónás Mihály,
márványasztalra zokogva hullt.

S elvitték persze. Angyalruhát,
feszeset húztak az angyalbőrre.
Törte két háború, kapott-adott seb.
A végrehajtó kitért előle.
Gyerekek nevetik: gürcöl, gajdol,
s beszédül néha, úgy néz, néz a vízbe –

Kolontó piócás, békás vizébe.

A havazás mögött

Kívánkozok el e hóesésből
– nem is nyárba: –
gyermekkori télbe,
félve nézem ezt a vad kavargást,
félve, félve.

Tél bennem is.
Mogorva a kedvem.
Ments ki innen, gyerekkor hava!
Mikor ropogós, ripők hidegben
röpített széllel a korcsolya!

S korcsolyával aztán a tanyára,
rokonokhoz, a jeges uton...
A pusztának ködfal volt határa,
s túljutottam minden ködfalon.
Hová lett a régi sok rokon?

A vadvizek fenékig beállva...
Csatangoltam térdig csatakosan
fácánok rozmaring-léptén járva,
s alig vettem észre:
este van.

És az esték! Hímes téli esték!
A kis szoba szinte fölrepült,
szikrázott a csillaggal kivert ég,
Dávid
Jézuskának hegedült.

Mese szólt: háborúk, végrehajtók,
a csepp kenyér meg a nagy árvizek...
Nagyanyám főtt kukoricát majszolt,
buggyant gyakran
a borosüveg.

Mi kicsik, lestünk elefánt-fülekkel,
a varrógép bele-belehadart.
Egyszer volt... Régen volt...

De volt egyszer!
Már mindent barbár havazás takar.

Sík határ

Sík határ a földem,
egem sík határ,
a csöndet harangszó
béleli puhára.
Esténként felindul
fészkéből a táj,
szimatol utánam
nyomaim bejárja.

Szurdok állja útját,
tornyozódik bástya –
szülő nagy szívéhez
sehol visszahíd?
s zöldellőbb hazára,
örömösebb tájra?
hogy híznának rétjén
romlott napjaink!

Utak keresztje

Buda Ferencnek

FUTÓ, KIRÁLYNŐ –
tolonganak
az utak portábláin paraszt,
ritter és báró –
készül a sakk.
Lelkünk tájait sanyargatják.
Játszanak.
Hát csak hadd játsszanak!
Hej, komák,
végváriak,
vegyük számba, mi reánk maradt:
fillér,
picula,
Fabula-ország!

A TENGERRŐL MIT MONDJAK ÉN –
esőcsepp a fogyó felhőt mondja.
Tipródik, legel a víz a dühén.
Új falka nyomul a régi nyomra.

Kiskunság! avarok, rácok,
kunok, cigányok, bunyevácok,
ködménesen mély rézkolomp!
Kiszáradt, fehér lókoponya,
birkakoponya, homlokcsont:
Alföld! virágos csonttanya!

ÖKÖRHUGYOZÁSOS
makadámok mellől
meglépett Jézus
a rozzant keresztről.

Hej, puszta, álompuszta –
véres köpés a homokon!
Lóg, törött a nyárfák szárnya.
Kőcsontököl a víztorony.

Virágzik a teamező.
Hej, könnyű szöcskelábak!
Szikes arcomon évelő
tüske és kamilla-bánat.

SZÉL HABZIK, NYAKAMIG ÉR,
hulláma rajtam átcsap.
Mindig szélein járok én
e szögletes világnak.

Utak köves keresztje!
Kézfogás-csillag!
Hazám ráteregetve
petrenceként szikkad.

Kiszikkad a sorsom,
szemem kiszárad,
utak keresztjét hordom,
szorítom arcomra ezt a tájat:

kendő! könycsipkés, vérmonogramos
kendője szép magyar Veronikánknak!

Kékszilva-esték

Kékszilva-hamvas estéken
itt is, ott is madár csetteg.
Közelébe így közelít
a fészeknek
hamvas kékszilva-estéken.

Már a csönd hűlt madárfészek
Kékszilva-messzi estében,
hol harangszó szárnya alól
kipillogatva, elnéztem:
hogy zsiborgott, hogy szállt a fészek!

Ráncos kékszilva-estémben
most madarak zuhannak belém,
vagyok verebekkel rakott
Zsupházfedél –
zsupházfedél én lettem, én,
kékszilva-estéken!

Zápor alá régen álltam

Zápor alá régen álltam:
verne bágyadó szemembe.
Levetkőzve meztelenre
verje fejem, mellem, vállam!

Zápor alatt sokat álltam,
szálltam csattogó szelekkel,
hangom csattant mennykövekkel,
tócsák vizén tapicskáltam.

Homok itta az ég könnyét,
szőlőlevelek suhogtak –
nem terem sehol maholnap
olyan borulatú friss ég!

Levetkőznék meztelenre:
verje eső mellem, vállam.
Zápor alá régen álltam:
verne bágyadó szemembe.

Futok-e még záporokban,
két karom kitárva szárnyként?
Szelekkel csattogva szállnék –
de az én nyaram már hol van?

Fiam röpköd szemem rétjén,
ő csattog füttyös szelekkel.
Játsszon már ő mennykövekkel,
álljon ő záporban, mint én!

Az öreg csősz

Miska bácsi, az öreg csősz,
künn lakott a szőlőhegyen,
pipázgatott, szőrös arcán
pajzán jókedv és fegyelem
bújt meg a ráncok árkában.

Kódorgott a tőkék között,
kezében szép fényes botja,
s útjában az egész környék
cigánymeggyét beojtotta:
ismert minden fát és bokrot.

Tudta, hol legjobb az alma,
melyik a legszebb cseresznye,
s a kis vadóc-hajtásokat
Ojtogatta-szemezgette,
s várta első termésüket.

S Miska bácsi, az öreg csősz
meghalt künn a szőlők hegyén;
Gazdagított-csinosított:
most varangyos föld ül szivén –
de a fái virágoznak!

Kadarka

Gyerekkorom bora,
Tinta-piros kadarka,
hogy feledkezhetnék meg rólad?
Bizony, kadarka-szőlőnk volt nekünk
gyerekkoromban!
Légy áldott, nagyapám pincéje,
te bújtattál a bombázások idején,
mikor még alig tipegtem,
s tebenned találtam menedéket
legelső ifjúi viharaim közben.
Kadarka-bor!
habzó és vörös, akár a vérem:
rejtettünk szárkúpba, ástunk földbe
végrehajtók és finánccok
mohó szeme elől,
hisz te voltál nekünk
az egyedüli forrás,
téged váltottunk vastag
bivalytejre!
Emlékszem édes-csípős murci-ízedre:
hosszú nádszálon át titkon
mily gyönyörűséggel szippantgattalak,
míg pattogva rózsaszín habbal
baba-nyugtalanságod nem csillapult,
hogy aztán, zimankó jöttén,
tuskó-hasogatás közben
Egy-két korty érett cseppeddel
magunkat megerősítsük: én s nagyapám.
Mert erőt adtál te, milyen erőt!
somolyogtam csak, hogy nagyapa,
aki volt csendes kis töpörtyű-ember,
estére kelvén némelykor hogy nekibátorodott:
ki akarta szórni tüzelve
az egész pereputtyot,
legelébb ingerkedő nagyanyámat.
Micsoda hangja kélt estére tőled
a kisembernek!
Én előbb remegtem,
majd somolyogtam,

végtére is kezét
kamaszerőmmel csendben lefogtam,
ágyát megbontottam...
S nem feledhetem döbbenetét.

Kérés Istenhez

Akasztón születtem –
vajon hol végzem?
Kárpitozott, szép,
zöld karosszékben
csücsülök, s konokul
egyre azt kérem
Istentől: jelenjen meg
Láng-fehérben,
Füst-szakállas arcát
szemmel hadd érjem,
hadd kérdjem sorsomat:
hogyan is végezem?

Akasztón születtem –
nomen est omen?

Rázd fejed, Istenem:
ó, nem, nem, ó nem!

Háború volt éppen –
háború viszen el?

Rázd fejed: nem úgy lesz! –
s megnyugszom, Istenem.

Nyaggatott szegénység –
szegényház várna rám?
Vagy girhes ebként
egy kaptató oldalán
dőlök el remegő
lábszárral, térddel?
Rázd fejed, Istenem:
ó, nem, nem, ó nem!

Bűnös vagyok Uram,
mégis azt kérem:
ágyban... és párnák közt...
s ha lehet: még nem...
Gyarló vagyok, Uram –
ezt add megérnem!

Létem, temetőm!

Fejemet, ím, már fölemelem –
néztem lefelé soká, soká!
Néztem földemet, földem porát,
el amivel majd keveredem,
naponta fölhúrozott életem
rezgése hogyha végképp szűnik.
Láttam mécsvirág-gyúlást, búzavirágos
tengerszemeket, földalattjáró csont
zöld periszkóp-csápjait,
s érzetem: sütnek a vadrózsalángok,
pipacsos mezőtüzek,
mert alájuk vér
feketedett,
mert valaki
lakik a gyökerek lábujjhegyénél,
liftezve szárak szűk kürtőiben
ki föl-le jár.

Tépdess, szél! hazám ez,
Viharok-nyilazta Duna–Tisza-táj,
lépteim esőjét itt issza be
a mindig szomjas homok,
ahol a rózsából is betyár
szomorodik, hol a szőlők fájdalom-feketén
boronganak,
de méz-sárga jáspist ragyogtat már
szomszédos tőkéjén a remény.

Itt lengek lobogó jelképeimmel,
élek fönt lentiek magvas szívén,
s nem futhatok már el soha innen.
Kócolok sörényes, buksi mezőt:

Ide zúg,
ide lejt,
ide tér minden –
munkám ez, szerelmem,
létem, temetőm!

Fejemet lassan fölemelem.

Kiss Benedek a falu költője, ahogy eleink mondták: poeta laureatus, koszorús költő. Az összes költő közül ő az egyetlen, aki életének *egészét* a költészetnek szentelte, vagyis főhivatású költő.

Akasztón született 1943. március 19-én. Apja Kiss Károly, nyírségi származású, papnak tanult, de onnét meglépett, kitanulta az útmesteri szakmát és a környéken dolgozott. Anyja Pusztai Mária, régi akasztói család sarja. Korán árvaságra jutott. Hat osztályt végzett. Pesten cselédkedett és mellette kitanulta a varrónői szakmát. Ha körülményei engedték volna, komoly énekesi pályát futhatott volna be.

Bence az általános iskola nyolc osztályát Akasztón végezte el. Az iskola egyik kitűnő szavalója volt. Végig szavalt elsőtől nyolcadikig. Hatodik osztályos koráig anyja tanította be neki a verseket, utána Petkó Jenő vette át ezt a szerepet.

Emlékszem – mondja Bence –, *a szomszédunkból Országh Julis néni áthozta négy évvel idősebb fiának az olvasókönyvét, benne három Ady-verssel. Úgy gondoltam, akkor kisgyerek fejjel, Ady Endre három verset írt életében összesen.*

Nyaranta Kullérba járt a nagybátyjáékhoz, Jónás Mihályhoz és Istvánhoz. Bence nagy olvasó és „munkakerülő" lévén megkapta István bátyjától *Vörösmarty Mihály válogatott költeményeit.* (s.a.r. Gyulai Pál, Bp., 1902.) Bence máig nagy becsben tartja e könyvet, nemrég magam is kezembe vehettem.

Bence meleg szavakkal emlékszik édesanyjára:

Anyámtól kaptam a legtöbbet indításul. Sok verset tudott. Tőle tanultam Vörösmarty, Arany, Petőfi, Tompa verseit. Például Arany Jánostól a Családi kört és Tompa Mihálytól Gólyához címűt. Amikor megtudta, hogy verset írok, biztatott, hogy csak írjak, írjak.

Jót mulatott első versemen. Ez az első versem, amire emlékszem és ma is vállalom. Sehol sem közöltem. Így szól:

[Nézd az ürgét]

Nézd az ürgét,
Azt a fürgét,

Nézd azt a kis
Síma szőrét,
Úgy áll ottan, mint a bot,
Meg sem mozdul,
Úgy áll ott.

Hatodik osztályos volt, amikor Petkó Jenő a faluba került és magyartanára lett. Hatodik osztály után, a nyári szünetben a Csillebérci úttörőtábor lakója volt. Itt megnyerte a nagytábori szavalóversenyt Arany János *V. László* c. versével.

Nagy hatással volt Bencére az a három év, amelyet Petkó tanító bácsi keze alatt eltöltött. Ekkor kezdett először tudatosan szétnézni az irodalom világában, s tőle kapta a szakszerű útbaigazítást. Tanár és diák közti baráti beszélgetéseken alakultak az ifjúvá serdülő gyermek ismeretei, szemlélete, gondolatvilága.

Életre szóló élmény volt nemcsak Bencének, hanem minden szereplőnek, az iskolának és a falu lakóinak egyaránt Molnár Ferenc *A Pál utcai fiúk* c. színdarabjának előadása 1956 őszén, a forradalom leverése után.

A gimnázium négy osztályát Kalocsán végezte el. Első osztályfőnöke Cziráky Imre tanár úr volt. Író, korábban a Délvidéki Magyar Írószövetség elnöke, aki azonnal felfigyelt rá. Tőle további irodalmi ismereteket és szeretetet kapott.

Ennyit az indulásról!

Az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen magyar-népművelés szakos tanári diplomát szerzett.

Több munkahelyen dolgozott rövid ideig. 1967 óta szellemi szabadfoglalkozású. Költő.

Tagja volt a *Kilencek* költői csoportjának.

Meg kell jegyeznem – mondja Bence –, *hogy a Kilencektől többet kaptam, mint az összes egyetemi előadásból. Véresen komolyan bíráltuk meg egymás verseit, alkotásait. Onnan számítom magam költőnek. Akkor kezdtem megjelenni országos folyóiratokban is.*

A válogatásnál az volt a célunk, hogy lehetőleg még nem publikált alkotások kerüljenek a kötetbe. Végig szem előtt tartottuk e sarkalatos szempontot, de nem abszolút érvénnyel, néhány alkotó esetében pedig jócskán eltértünk tőle. Az egyik Benedek, ő is szerette volna, hogy kevesebb fiatalkori és az életmű kezdetéről való alkotás kerüljön a kötetbe. Tőle jórészt publikált verset közlünk. A verseket ő maga válogatta.

Utak keresztje

(A költő vallomása a mű keletkezéséről)

Általában gyorsan írok, ha egyszer megindul bennem egy gondolatsor vagy egy képsor (bár másnap vagy egy hét múlva belejavítok, húzok, változtatok). Ez a négyes versfüzér azonban évekig alakult a lelkemben és a papíron. A legkorábbi érettnek vélt verseim közül való, mikor még általában nagyon sokat dolgoztam egy-egy költeményen. A hetvenes évek elejére-közepére tehető.

Érettségi után, 1971-ben egy nyáron át jártam az Alföldet autóstoppal, de leginkább gyalogszerrel, lévén, hogy akkor még ritka volt a gépkocsi az alföldi utakon, s az utak is mások, leginkább makadámok voltak. Nagy élményt jelentett: ekkor éltem át már tudatosan is, hogy ez: a szülőföldem. És persze kaland: sok emberrel megismerkedtem, sok segítőkészséggel és zsiványsággal is találkoztam. Többször megpihentem a falum határából kivezető úton egy fakeresztnél (mellette két bombatölcsértó is volt, amiben valamikor horgásztam), melyen pléh Krisztus függött, míg el nem lopták. A forró nyári napverés a poros utakon egy életre a bőrömre sütötte szűkebb pátriám: a Kiskunság képét. De már korábban is, gimnazista koromban, ha kedvem úgy hozta Kalocsáról kerékpárral Harta felé mentem haza Akasztóra (nyaranta is átjártam oda, mert jó barátom lakott ott), s számtalanszor elmentem Állampuszta és messzire látszó víztornya mellett anélkül, hogy igazán tudtam volna, micsoda szörnyű világ van ott. Később tudtam csak meg, amikor Buda Ferivel megismerkedtünk, hogy annak idején ő is éppen ott raboskodott. Sokat beszéltünk róla.

Mindezek az élmények kívánták, követelték a megfogalmazást. Sok versem szól szülőföldemről, de legátfogóbb talán ez, az Utak keresztje.

Nem egyszerre, darabonként íródott, külön-külön versezetekként. Melyik előbb, melyik később, magam sem tudom már. Ekkor már mögöttünk állt a Kilencek antológiája, az Elérhetetlen Föld, erre utal a nyitó strófában a „komák, végváriak" kifejezés. Ám arra is emlékszem, hogy első kötetemnek szerettem volna a Szögletes világ címet adni, ez meg az utolsó részben van, de Szaggatott világ címmel nem sokkal korábban jelent meg Bella István kötete. Szóval, a 70-es évek közepén jutottam oda, hogy a 4 külön részből Utak keresztje címmel kialakult a füzérvers, utalva a kereszt négy szárára is.

És még sok év kellett hozzá, hogy rádöbbenjek: ezt a verset, több okból is, Buda Ferencnek kell ajánlanom. Ekkor, ezzel nyerte el végső formáját.

A szülőföld meghatározó ereje
(Kiss Benedek költészetéről)

Számos alkotói vallomást ismerhetünk, amelyek arról szólnak, hogy az életút első évtizede maghatározó volt az egész pálya szempontjából. De nem kevesen vannak azok sem, akik ennek az ellenkezőjét vallják, egészen addig menve el, hogy "buta" kisgyerekek voltak. Aki csak egy kevéssé is megbarátkozott már Kiss Benedek költészetével, az elkerülhetetlenül felismerheti, hogy ő az első csoportba tartozik. Falun született 1943 tavaszán – Akasztón természetesen – a gimnazista koráig itt élt. Fiatalabb nemzedékek talán kevéssé tudják, hogy fél évszázaddal ezelőtt nemcsak azért volt másfajta a világ, mert nem volt televízió és internet. Bizony mosógép se volt, sőt a lakások jó részében folyóvíz sem, de nem ez a lényeg, hanem az, hogy a modern technika uralma – áldásai és átkai – előtti korszakban egészen másfajta volt az élet.

"Ódon és korszerűtlen", ámde sokkal természetesebb, sokkal természetközelibb és emberszabásúbb. Ez utóbbin ne csupán a természethez való viszonyt, a benne létezést értsük, hanem az emberek közöttit is. Egészségesebben létezhetett a család, a gyerekek, az egész falu közössége. Mindezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert a mai idősebb költők lírájában a gyermek- és az ifjúkorra való visszaemlékezést nemcsak a végérvényesen elmúlt életszakasz fölötti borongás teszi elégikussá, hanem annak tudása is, hogy az általuk és elődeik által megélteket újabban már aligha lehet megtapasztalni. Folytonosság és megszakítottság hullámmozgásában tehát az utóbbi válik nyomatékossá: nemcsak egyéni életutak zárulhatnak le, hanem életformák, őket megtartó kultúrák is. Az itt olvasható versek azonban – egy-két kivételtől eltekintve – nem visszautalnak az eredetre, hanem maguk az eredet. Ifjúkori versek, "tizennyolc évesen", kicsit korábban, kicsit később keletkeztek, s eddig sehol nem voltak olvashatóak. Az ilyenfajta anyag, a zsengék ciklusa inkább a szakembereket szokta foglalkoztatni: ezekben a versekben többnyire fel lehet lelni néhány, az érettebb költészet felé vezető motívumot, poétikai eszközt. Természetesen most sincs ez másként. E korai verseknek van azonban másfajta érdekessége is, s ez az igazi önértéke. Aki nagyjából egyidős a költővel, az elmerenghet azon, milyen is volt negyven esztendővel ezelőtt kamasznak, érettségiző, felnőtté váló diáknak lenni, s bizony sok mindent felismerhet, sok mindenre ráeszmélhet önnön egykori érzéseiből, álmaiból. Mindez tanulságos lehet az újabb nemzedékek számára is, hiszen legelsősorban azért azt fedezhetik fel, hogy – bármennyi is a változás évtizedről évtizedre haladva, s bármennyire sűrített is volt az utóbbi fél évszázad

magyar történelme –, az ember lényegében nem változott meg. A mai ifjak talán kevésbé lelkesek, talán rezignáltabbak, de életrevalóbbak, "racionálisabbak", s lehet hogy így kevesebb csalódás fogja majd őket érni. De azért számukra is komor feladat sokszor az iskola, s ők is boldogan mennek haza a kollégiumból hétvégére, vakációra.

Akasztó az Alföld peremén fekszik, de Kiss Benedek költészetének forrásvidéke a lírai világkép centruma. A szülőfalu is, a közelében lévő s szinte mítikussá váló Kiskőrös is, s maga az Alföld is. A még szinte alig szennyezett természet és a régi falukép formálta az első években boldog gyermeki öntudatlanságot, s ezt legelőször igazán, költői értelemben is tudatossá Petőfi Sándor lírája tette. A természet, a szabadság és a természetesség költészete.

A lírai tehetség viszonylag korán szokott magnyilvánulni, ám a huszadik században egyre hosszabb időt igényelt a saját hang megtalálása. Ezért különösen fontossá vált, hogy kellő időben jó, számára való mestereket találjon az, aki költővé szeretne válni. Első mesternek szinte magától értetődően adódott Petőfi Sándor. A másodikra való rátaláláshoz azonban már véletlen szerencse is kellett. Juhász Ferenc az ötvenes évek végén félreállított, "nem-szocialista" költőnek számított, könyvei nem jelenhettek meg, a kalocsai diák mégis megismerkedhetett az 1957-es gyűjteményes kötet varázslatos világával, amelynek egyik kiindulópontja egyébként szintén a Petőfi-líra volt. Mindazonáltal ezek a zsengék sem Petőfi – vagy Juhász Ferenc utánzatok. Az a Kiss Benedek készülődik bennük – először inkább rapszódikus, szabadversformájú művekben s kevéssé a később rá oly jellemző dalokban –, aki az életszeretet és az élettisztelet jeles költőjévé válik majd, s aki nagyon hamar rádöbben arra, hogy a világ nem váltható meg, már az is nagy eredmény, ha az életet elviselhetővé tudjuk tenni. Már az is varázslat.

Vasy Géza

Művei:
Gazdátlan évszak (versek), Kozmosz Könyvek, Bp., 1970.
Békesség nektek, utak! (versek), Szépirodalmi Könyvkiadó, Bp., 1973.
Csiga, csiga, facsiga (gyerekversek), Forrás Könyvek, Bp., 1976.
Korong Matyi álma (mese), Móra Kiadó, Bp., 1980, 1982.
Szemem parazsa mellett (versek), Szépirodalmi Kiadó, Bp., 1982.
Zenebona (gyerekversek), Móra Kiadó, Bp., 1982.
Napok és szemek (versek), Szépirodalmi Kiadó, Bp., 1985.
Fütty úrfi (gyerekversek), Móra Kiadó, Bp., 1986.
Március perzselt mezőin (válogatott versek), Eötvös Kiadó, Bp., 1989.
A világ örökbefogadás (válogatott versek), Anonymus Kiadó, Bp., 1993.

Szűkülő szemmel (versek), Felsőmagyarországi Kiadó, 1994.
Nap–Hal–Nap (gyerekversek), Zrínyi Kiadó, Bp., 1996.
Dimbesdombos, madaras (gyerekversek), Lord Kiadó, Bp., 1996.
Sára könyve (gyerekversek), Littera Nova, Bp., 1999, 2000.
A havazás mögött (versek), Littera Nova, Bp., 2000.

Fordítások:
Krasztyó Sztanisev: Mesék a híres vándorcirkuszról, Móra Kiadó, Bp., 1981.
Angel Karalijcsev: A Gólya Szilján (balkáni népmesék), Móra Kiadó, Bp., 1964.
Önrekviem (bolgár poémák), Littera Nova, Bp., 1998.
Peter Alipiev: Költemények. Littera Nova, Bp., 1998.

Kitüntetések:
Radnóti-díj, 1970.
József Attila-díj, 1979.
A Magyar Köztársaság Tiszti Keresztje
Cirill-Metód-emlékérem
József Attila-díj, 1999.

Róla:
Győri László, az *56-os Intézet* könyvtárosa, állította össze a Kiss Benedekről megjelent dolgozatok bibliográfiáját 13 oldalon. Belőle válogattam.
Juhász Ferenc: Néhány szó Kiss Benedekről. In: Költők egymás közt. Tizenöt költő. Bp. Szépirodalmi Könyvkiadó, 1969. 177–178.
Izes Mihály: Költőt köszöntök: Kiss Benedeket! Életünk, 1971. 5. 475.
Tamás Attila: Kilenc elsőkötetes lírikusról. Tiszatáj, 1971. 8. 746–753.
Szakolczay Lajos: Kiss Benedek költői világáról. Forrás, 1976. 1. 72–75.
Görömbei András: "Ismereteink passzívak." Beszélgetés Kiss Benedekkel. Alföld, 1977. 8. 7–14.
Varga Lajos Márton: Szerep és sors. Kiss Benedek költészetéről. Forrás, 1977. 56. 34–41.
Czine Mihály: Jelenkor, 1983. 78. 733–734. (Szemem parazsa mellett c. kötetről)
Csanád Béla: Új Ember, 1983. 20. 4. (Szemem parazsa mellett c. kötetről)
Ágh István: A világ örökbefogadása. Kiss Benedek költészetéről. Hitel, 1993. 9. 99–105.

BESZEDICS GYULA (1943)

Búcsú

Nagy nap ez a mai, ballagásunk napja.
Búcsúzik az iskolától ötven diákja.
Elbúcsúzik, elmegy az ötven diák.
Várja őket, várja az élet, a világ.
Útrakész s elindul a fehér hadsereg.
Belőlük lesznek tán majd az emberek.
Tizenhét számtan és huszonhat magyar
Két héttel ezelőtt még ezt számoltuk
Lesz még nyolc kémia nyolc fizika és majd
Azután hajrá szabadulunk.
És ma ... itt a szabadulás, itt a vége,
Nyolc évünknek learatva minden gyümölcse.
De furcsa mégis hiányzik a hajrá.
Pedig hát itt van már a régvárt szabadulás.
Nyolc évig jártunk ide az iskolába.
Bepillantottunk a tudományokba.
Kis elsősök voltunk, félénk gyerekek.
Az ó betűről azt hittük, hogy bekap,
Amikor bennünket idevezettek.

Megtanultunk olvasni, írni, s a számtant,
Megtanultunk ..... tanítóink megtanítottak
Sok-sok munkájukért a hála mi lesz?
Fáradozásukért mi lesz a köszönet?

Budapest XVII. Rákoshegy Bánya u. 29.

Kaland a vízen

Vasárnap déután Jancsi s Anti,
Elszöktek hazulról csónakázni.
Elcsenték szépen a mosóteknőt,
A csatorna sekély, rátették ők.

Siklott a vízen a teknő tova,
Dehát: mindkét barátunk ostoba.

Nevettek őkelmék. – Felborultak.
Jajt kiáltottak és máris úsztak.

Anti a partra ért szerencsésen,
De Jancsi evickélt keservesen.
A vízből Jancsi is kikapálózott,
De ekkor a teknő már elúszott.
Akasztó, 1953. május 18.

Kaland a cseresznyefán

Következő héten a két gyerek,
/Jancsinak s Antinak hívják őket/
Cseresznyére éheztek őkelmék,
Két barátunk elindult..... No, ez szép!

Megláttak távol egy cseresznyefát,
A két fiú odáig meg sem állt.
Felmásztak gyorsan, /hiszen ez semmi/
Kezdték az éhségüket elverni.

Rakják a zsebbe és ingderékba,
De jön ám kiabálva a gazda.
Leugrani nem mertek, maradtak,
A gazda kiabált s ők vacogtak.

Ordít a gazda, jön a nagy fia,
Lejött hát most a két haramia.
A cseresznyét elszedték most tőlük,
Hogy leszedték: "No ezt köszönjük."

De jön a mese jobbik vége
/Barátaink nem nagy örömére/
Elkapták őket és elporolták,
Bizony a cseresznyét jól megkapták.
Akasztó, 1953. június 4.

Kezdődik a szünidő

Gyorsan telnek, múlnak a napok,
Holnapután megkapjuk az első szünnapot.

Pezseg a vérünk, készülünk a nyárra,
Készülünk mi már a víg nyaralásra.

A vizsgák már most elmúltak. Csak
A nyolcadikosok vizsgáznak /és izzadnak/.
Nem baj ezt mi nem érezzük idén már
Sej-haj fiúk, itt van a napsütéses nyár.
Akasztó, 1953. június 10.

Viharos Balaton

Még nem lengedez szellő,
De már közeleg a felhő.
A Balaton még nyugszik,
Gyűjti erejét.
Színjátékra készül itt a Föld és az Ég.
Szép is a vihar a vízen,
Csak a csónakosok nincsenek
Ezen véleményen.

Jönnek ki a csónakok,
A vitorla is duzzadoz.
Sietnek az emberek,
Félnek a víztől,
A haragos Óriás nagy erejétől.
S a Balaton zöld lesz
Fújni kezd a szél is, hullámok
Jönnek. Jaj de szép is ez!

A túloldalon megjelenik az első tarajos,
A zöld alapon fehérek a kis csíkok.
Hullámok kergetik egymást, nagy és kicsi,
A hátulsó az elsőt mindig elnyeli,
De ez a hullám se táncolhat sokáig,
Csak a következő nagy hullám torkáig.
Megvillan a sötét égen a legelső villám is...
Várunk egy picikét... nagyot csattan máris
Nem sokára megint villan, ismét dörrenés
Sötét palástba burkolózott a kék ég.
Palástját a villámok be és beszegik.
Sötét szegve pirossal, gyönyörű ez is!

Végtére már lepottyan az első kövér esőcsepp.
Vagy nagy zivatar, vagy felhőszakadás lesz.
Zuhog az eső, bömbölnek a hullámok,
Süvít a szél és csattognak a villámok,
Tombol a Balaton, haragos és mérges,
Ezt a színjátékot megnézni érdemes.

De a bún győz a jókedv.
Lassan itt is jó idő lesz.
Megnyugszik a Balaton,
Elül a szél is,
Elszállnak a felhők, a Nap győzött mégis.
Elmúlt a vihar, a veszély,
A győztes Nap nevetve nyugszik,
Elmegy a Nap, leszáll az éj.

Balatonboglár, 1956. július 9.

Akasztón született 1943. szeptember 4-én. Apja neve Beszedics János, kereskedő, anyja neve Urbán Margit. Az általános iskolát Akasztón, a gimnáziumot Kiskőrösön végezte. Kitűnően érettségizett 1961-ben. Orvosi egyetemre jelentkezett Szegedre, de nem vették fel. Kerülő úton jutott el az egyetemig, mint oly sokan abban az időben. Segédmunkásként kezdte felsőfokú tanulmányait, aki nem a pártállam ideológiájának megfelelő családi környezetből származott. Karrierje a Kőbányai Gyógyszergyárban kezdődött segédmunkás munkakörben, bár nem segédmunkát végzett.

1963–65 között a Német Demokratikus Köztársaságban, Drezdában dolgozott, ill. vegyi ipari szakközépiskolát végzett. A Műszaki Egyetem Vegyészmérnöki karán vegyészmérnöki diplomát szerzett, közben két évig katona volt.

Munkahelye mindvégig a Kőbányai Gyógyszergyár volt. Segédmunkásból kutató lett az évek múlásával, majd üzemvezető.

Élt a rendszerváltás által felkínált lehetőségekkel. A kilencvenes évek elején kft.-t alapított. Ma a Finomvegyszer Szövetkezet ügyvezető igazgatója, és több kis vállalatnál vezető vagy résztulajdonos. Sokat dolgozik.

A versekkel kisiskolás korában került ő is szorosabb kapcsolatba. Petkó Jenő tanító bácsi tanítványa volt ő is, de ez nem jelenti azt, hogy tőle kapta az első versélményt. Mégis a tanító bácsi egyik kedvence lett. Sokat szerepelt: verset mondott, színdarabban játszott. *A Pál utcai fiúk*ban ő volt Nemecsek Ernő. *Csodálatosan játszott* emlékezik vissza

a tanító bácsi. Boka János szerepét Kiss Bence játszotta.

1957. március 5-én Vörösmarty-előadást tartottak a faluban, ahol Gyula a *Harci dal*t szavalta, Kiss Bence a *Honszeretet*et, Szabó Pali a *Szabad sajtó*t, Bartek Margit a *Hontalanok*at. Egy életre szóló élmény volt Gyula számára e szavalat.

20-22 éves kora körül elégette a verseit, mint érdemteleneket a megőrzésre. Ám az érzékenységét nem veszítette el a versek, a költészet iránt. Ha lejjebb is süllyedt a tudatosból a tudattalanba, ott van azért, amit elárul egy-egy ösztönös mozzanat, gesztus, vélemény, mosoly. 1996. február 3-án meghívtam a művelődési házba. Megmutattam neki a Népköltészeti Gyűjteményt s ezen belül a Rejtett rímek kéziratgyűjteményét. Csak ennyit mondott:

– Megható, hogy ilyen kis faluban mi minden összejön!

VARGA TIBOR (1943)

Magyar Néphez

Ötvehatos jó magyarok,
Ti igazi hősök vagytok.
Nem úgy, mint a bolsevikok,
Kikre ti is haragusztok.

Bolsevikok rongyos hada,
Kikből lett az Kommunista.
Kezük alatt paraszt hada,
Sír böbmölve hazám fia.

Fegyvert fogott a magyar nép,
Ki jármát tépve színre lép.
Ez a lépés egy álomkép,
Ez a forradalmi jelkép.

De ezt a szent forradalmat
Megölte szovjet akarat.
Megölte a fiainkat,
Eltiporta országunkat.

De az igaz magyar eszmét
Mégsem tiporhatta ő szét.

Törjük le a Hruscsov-eszmét,
Szórjuk a szovjet hadat szét.

Hatvanban kell forradalom,
Én és a nép ezt akarom.
S még mozgatom a karom,
A forradalmat szolgálom.
1960. szeptember 22.

Ezt a verset akkor írtam, mikor a faluban azt beszélték, hogy újra kezdődik a forradalom. Ekkor a Suhajda Misa bátyám már az internáló táborban volt. 1956-ban vele voltam minden megmozduláson, ami a faluban történt. Sőt én hívtam a községházára, mert ott már az emberek (párat tudok név szerint is) dobálták ki az iratokat az udvarra. Ott találtam apámat is. Az ő hazahívására hívtam oda Misa bátyámat, de ebből az lett, hogy Ő is ott maradt

Fegyvert a magyarnak!

Fegyvert a magyarnak!
Fegyverbe mindenki!
Mert szabadságot,
Csak így vívhatjuk ki.

Régóta sorvadunk
Szovjet iga alatt.
Szabadságot mindenkinek!
Ez az egy akarat.

Ne hagyjuk magunkat,
Magyarok, testvérek!
Mutassuk, hogy bennünk
Most is van önérzet!

Fogjunk fegyvert most is,
Ne csak ötvenhatban,
Vívjuk ki ügyünket,
Ebben az órában.
1960. december 3.

Misa bátyám börtönévei alatt írtam. Reménykedve, hogy újra kezdődik a forradalom. Reménykedtem, mint annyi ember akkor a faluban. A hírek itt később jártak, mint a fővárosban.

T. Magdikához

Kis csillagom, kis gerlicém,
Miért nem vagy olyan mint én?
Olyan volnál, de jó volna,
A szerelmünk egybe forrna.

Magasan jársz az egekben,
Csillagokat szór a hajad.
S e csillagok világítják
Este előttem az utat.

Tudniillik minden este
A házatokig szaladok,
S én ott reád minden percbe
Epedezve várakozok.

Várakozás eredménye
Mindig, de mindig elmaradt.
Keserűen, szomorúan,
Hagyom én ott a házadat.

Mond meg nekem meddig tart ez?
Meddig hagysz itten egyedül?
Meddig kínzod árva szívem,
Mely mindig csak érted hevül.

Szállj le hozzám az egekből,
S végre légy az enyém, Magdi!
– Én nem bírom ki nélküled,
Mert csak téged szeretlek.
1960. december 3.

Ablaküveg

Hej, Te ablaküveg,
De sokat mondhatnál,

Ha egyszer, csak egyszer
Te is megszólalnál.

Elmondhatnád rólam,
Amit most elmondok,
Téged kisegítve,
Magamhoz fordulok.

Fürkésztem az utat
Vizsla tekintettel,
Nem jön-e valaki,
Ki engemet kedvel.

Jött ott számtalanszor
Nem egy, de tán száz is,
Sógoromtól kezdve
Az jó nagyapámig.

Minden rokonságom
Felvonult a sorba,
Csak az az egy kislány
Nem volt ott lapulva.

Pedig nem rokonom,
Csak egy – ismerősöm,
De én őtet mégis,
Többre is becsülöm.

Meddig elnézném én
Aranyos fürtjeit,
Melyek a homlokát
Igen dúsan fedik.

Gyönyörködnék benne,
Százszor megcsókolnám,
Ha én azt a kislányt
Mindig itt láthatnám.

Hej, Te ablaküveg,
De sokat mondahatnál,

Ha egyszer, csak egyszer
Te is megszólalnál.
1960. december 4.

Háborog a lelkem

Háborog a lelkem, ha arra gondolok,
Hogy én a magyar hazának fia vagyok.
Mert a mostani magyar nép, mely itten él,
Nem az igaz ügyért, csak a haszonnal él.

Ki az ilyenekkel az élet sorából!
Ne szívjon levegőt, igazak honából!
Ne fertőzze meg a magyaroknak vérét,
Mert fertőzött vérrel e szabadság is elvész.
1961

Misa bátyám börtönévei alatt íródott. Ekkor már tudtam, hogy minden elveszett és nem lesz feltámadás.
Mikor a börtönből kiszabadult Misa bátyám, megmutattam neki a verseket. Ő azt tanácsolta, hogy dugjam el és soha ne mutassam meg senkinek, mert nem egy ilyen fiatalt, mint én kevesebbért is felakasztottak. Eddig őriztem tanácsához híven.

Akasztó története

I.

Valamikor hajdanán
Ezt mesélte nagyanyám,
Hogy néki is úgy mesélte
Valamikor még a nénje.

Elmesélem én is néktek,
Soha el ne feledjétek
Akasztónak történetét,
Szülőfalum eredetét.

Régi századoknak
Múltjába tekintve

Fölrémlik e tájon
Akasztónak képe.

Vad nádas és mocsár
Terült e vidéken.
Szárcsák, gémek, ludak
Röpködtek serényen.

Röpkedtek és zúgtak
Madarak és nádak
Éji menedéket
Adva a betyárnak.

Tőle pár mérföldre
Kis falucska tornya,
Körülötte házak
Álltak némán sorba.

Bennük éltek szépen
A szittya magyarok.
Halásztak, vadásztak
S terelték a nyájat.

Nappalok, éjszakák
Váltakoztak sorba,
Semmi sem történt
Széles e pusztába.

Egy éjjelen aztán
Kis falucska tornya
Messzire kongatott
Sírt-rítt a pusztába.

Miért-e nagy sírás?
Nem tudhatja senki,
De rá egy fertályra
Tudta már mindenki.

Falut körülvevő
Nádas halkan susog,

Tatárok csordáját
Elfedi s sustorog.

Hej, te drága magyar
Tudnád, hogy mi készül,
Kapát, fejszét vennél
S harcolnál vitézül.

De úgy volt megírva
A sorsnak könyvébe,
Hogy ezen éjjelen
Ne ébredjél fel te.

Hiába lármázott
A jó öreg harang,
Nem ébredtenek fel
A drága honfiak.

Meglepte hát őket
Az átkozott tatár,
Szolgaságot nyomort
Tűzt és halált osztván.

Az a jó pár vitéz
Felvette a harcot,
Mely hát éppen akkor
Álmából kifogyott.

De hiába minden,
Sokáig nem állták.
Erős fürge karjuk
Erőből kifogyván,

Tatárok serege
Dúlt és fosztogatott
Rabszíjra fűzött
Kicsiket és nagyot.

A drága honfiak
A vesztüket látva

Hátráltak mind beljebb,
Messze a nádasba.

Magukkal cipelték
Nőjüket, anyjukat,
S mindent, amit tudtak
És sok-sok barmokat.

Ismerték az utat
Az ingoványos nádba,
Eltűntek hamar
Nádak odujába.

Üldözte is őket
Tatárok serege,
De mind többen fultak
Ingoványba bele.

Meglátva a veszélyt
Tatárok vezére,
Visszahívta népét
S elindultak délre.

Házakat égették,
Embereket ölték,
A jó öreg tornyot
Félig ledöntötték.

Áll ma is a pusztán,
Kissé már alacsony
És a neve régi,
Most is Csonkatorony.

II.

Tatárok után
Nem maradt más hátra,
A kiégett puszta
És a sok-sok hulla

Az elpusztult falu
Bújdosó kis népe
Hát elindult messze
Nádas közepébe.

Tatárok vezére
Gondolt szépet, nagyot,
Itt hagyta országot
Melyben fosztogatott.

Rohant haza gyorsan,
Hogy első lehessen
A kiüresedett
Fejedelmi széken.

Közben a kis falu
Megritkított népe
Keresésre indult
Jobb falut remélve.

Így jutottak beljebb
Mocsár közepébe
S találtak kis halmot
Nádassal benőve.

Itt megállapodtak,
Sárházakat raktak,
Siratták a régit
És a sok halottat.

Látva ezt királyunk,
Hogy kihalt a puszta,
A sok Kunt behívta,
Így legyen az lakva.

Népe a falunak
Kezdett szaporodni,
Pár ház helyett most már
Duplát kellett rakni.

Ekkor szép templomot
Emeltek a dombon,
S őrt állítottak ők
Fent a magas tornyon.

Közben keveredett
A két nép serényen,
Kis idő múlva
Már teljesen egy lészen.

Népe a falunak
Lassacskán feléledt,
Vándoroltak oda
Különböző népek.

Kezdték elfeledni
A régen történteket,
Nem gondoltak arra
Tatár megint jöhet.

Jött is egyszer aztán
Végig a nagy pusztán,
De nem a tatár Kán
Hanem a török szultán.

Roppant nagy sereggel
Dúlt és fosztogatott.
Rabszíjra fűzött
Gyereket és aggot.

Hanem a mocsár
Aztán útját állta,
Nem tudott menni
Tovább a nádasba.

Mivel az utat
A török nem tudta,
Lovát, barmát, magát
A mocsár lehúzta.

Okasztó, Okasztó, Okasztó,
Hangzott a panasz szó,
Törökök ajkáról
Pergett a sok zokszó.

Őseinknek tetszett
E panasz áradat,
Ezt a nevet adták
Ennek a falunak.

Könnyeket fakasztó,
Törököt akasztó,
Falu neve innen:
Akasztó, Akasztó.

Így hát e mocsarat
A török kikerülte,
Falu népének
Megmaradt élete.

Bizonyíték rája,
Te is láthatod,
Dinnyeföldek mögött
A régi Csonkatornyot.

Még most is láthatod
Azt a két csatornát,
Melyen a mocsarat
Régen lecsapolták.

Ott áll most is büszkén
Fent a magas dombon,
Az ujjáépített
Katolikus templom.

Szeretett falucskám
Rólad szól ez ének,
Így állítok néked
Örök emléket.

1962-ben a dinnyeföldek mögött Soltszentimre határában ásatásokat folytattak. Itt van egy Csonkatorony, melyről már régen hallottam.

Elmentem megnézni. Az itt dolgozó emberek, akkor még nem tudták, hogy mikori, de török aranypénzeket is találtak ott a munkások.
Nagyanyám meséiből tudom, hogy a régi Akasztó területén sok víz és mocsár volt, nagyapám is ezekben a vizekben tapogatóval halászott. Azóta ezeket a mocsarakat lecsapolták. Hét csatorna is van Akasztó körül. Tudtam azt is, hogy az akasztói templom jobb oldala műemlék.* A "Kalapos tanya" mögött Kiskőrös határában tőzegbánya van. Ezek az adatok és a most feltárt Csonkatorony ihlették e történet megírását. Leírásom mindennemű történelmi hitelességet mellőz.

1962–1964 között írtam

* A templom tornya műemlék

Most mi az igazság?

Most mi az igazság?
Hangzik el a kérdés,
Rossz-e ez a rendszer?
Megmarad vagy elvész.?

Jobb volt a régi!
Sírnak az öregek.
Olvasni se tudtak,
Akkor az emberek.
A gyerekek?
Csak egyszer kaptak cukorkát
Karácsony este,
Ha várták a Jézuskát.
Reggeltől, estig
A földet túrták,
Napszámba jártak,
S imádták a pópát.

Ezzel szemben,
A mostani gyerek
Ír, olvas,
Jobban mint az öreg.
"Elvették a födet,"
Sír a paraszt bácsi,
Nem gondol arra,
Hogy nyolckor megy kapálni.

A lánya és a fia?
Úgy jár, mint egy dáma.
Abroncsszoknya rajta,
S a divat bolondja.

De ki győzné mindezt
Elsorolni, hogy
Mennyivel különb
E rendszer, mint a régi.

Ebből kell ítélni,
Mindenki látja,
Sarló és kalapács az
Mely friss cipót ád,
Minden asztalra.

Megbízásból írtam ifjúgárdista koromban egyik vállalati gárdista gyűlésre a Finommechanikai Vállalatnál. A lelkem is háborgott, mikor írtam, meg azóta is ha elolvasom, de nem tagadhatom le, hiszen az én szülöttem.

1964. február 2.

Köszöntő

Elmúlt a tél,
Virágzik a kikelet,
Szívemben újra élnek
A régi szerelmes versek.
Ezekből kötök most
Csokrot tenéked,
Virág gyanánt fogadd el,
E szerelmes szívet.
Ha az asztalnál ülve,
Kezedben pohár bor,
S isznak egészségedre,
"Állj meg egy percre!!!
Gondolj régi hívedre,
Kit szavaid
Messze elkergettek,
Nem állhat melletted.
De vissza is hívhatnak,

Akkor örömmel megyek,
Fogadd névnapodra,
E kellemes kis verset.
1964

Levél a mamához

Kedves édesanyám,
gyászos mosoly hagyja el az orcám,
szomorú levelem,
elküldöm postán.

Panaszra tárja,
szívét drága fia,
üres a zsebe,
korog a gyomra.
Szörnyű nagy városnak,
lármája, zaja,
kirakatok csábító mosolya,
felébreszté bennem,
a benső harmóniát,
vérkeringésbe hozta,
fiának a gyomrát.
Dübörög és zúg,
zakatol, mint a gép,
felkorbácsolja,
az ember idegét,–
már az egész bensőm remeg,
rájövök, hogy éhezek.
A kirakatok előtt állva,
drága fiának, csorog a nyála.
Párolgó hús, főzelék,
forró leves, oh, kell-e még?
A szemem bedagad,
ködön át előttem táncol,
a kolbász a tányéron.
Nyúlok utána,
már majdnem megfogom,
de sajnos,
csak a levegőt markolom.

Drága édesanyám,
üres a pénztárcám,
arra kérem hát,
Töltse meg a kamrám.
1964

Eskü

Elérkezett a nagy nap,
melyet régen várva,
készülődünk szorongva,
mint egy nagy csatára.

Izgulunk és félünk,
egyszersmind örülünk,
hogy hazánk zászlajára.
esküt tehetünk.

Félünk, mert tudjuk,
a feladat nagy,
ki ezt megszegi,
minket cserbehagy,
sújtsa hazám átka,
tulajdon vére,
ne tudjon nyugodni
a föld mélyében.
Esküszünk hazánknak,
esküszünk a népnek,
Édes Hazám,
megvédünk mi Téged.

S ha ránk tör az ellen,
dühödt haraggal,
ott lesz a fronton,
e milliónyi kar.
Akkor nem vész el e haza.
S ha zászlónk mégis lebukna,
utolsó csepp vérünk
tisztára mossa.
1965
Katona koromban, a katonai eskü letételekor írtam ezt a verset

Sorsom ez

Rám nem vár karrier,
s fényes jövő.
Oly sok ember sorsát egyengető
nagybácsi, rokon,
kik mindent elintéznek,
kézbeadják a kész,
sima életet.

Kavargó örvény, mely leránt,
küzdenem kell, hogy megálljak,
az élet tövisekkel tűzdelt útján.
A buktatókon, ha elesem,
fejemet szilajul felvetem,
s törtetek tovább.

Nincs külföldön rokonom,
havonta kétszer
nem jöhet csomagom,
a nagybátyám nem miniszter,
s nem igazgató,
nem vagyok lángész,
mely milliókat hozna,
csak egyszerű ember.

Munkám! – a kenyerem,
melyet izzadság fakaszt,
számomra csak ez,
a jó ízű falat.
Nem kell hajlonganom,
és megalázkodnom.
Büszkén, felemelt fejjel,
állhatok a világ elé,
s kiálthatom!

Ti! - Ti! elnyomott proletárok,
Afrikában szenvedő négerek,
Mikor fogtok már?!
kalapács s kasza helyett fegyvert,
mikor ülhetünk már mind,

mind egyenlőn,
az asztalok mellett?!

Addig kiáltozom,
s verem a vészharangot,
míg minden elnyomott,
fegyvert nem fog!!!

– S egyszer majd –
nem kell külön ország,
nem kell fegyver,
mert eggyé olvad,
minden ember.
1966. Hitvallásom

A volt Fehér Ökör vendéglő

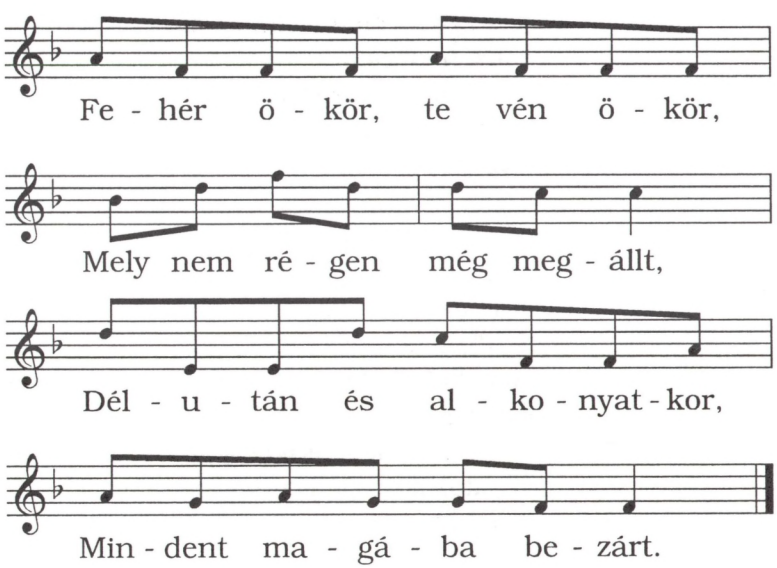

Utcalányok és csavargók,
sápadtarcú némberek,

rozzant pultnál fél pereccel,
égő szemmel rám néztek.

Ha az ember olykor-olykor
teli zsebbel belépett,
spanyolgallér, üres zsebbel
egy sikátorban ébredt.

Szemet szúrt az embereknek
ez a romlott környezet,
eldöntötték, leépítik,
s építenek modernet.

Fél évig is építették
a modern nagy vendéglőt,
kitűzték egy szép napon
az ünnepélyes megnyitót.

Modern bútor, modern asztal,
modernek az edények,
modern szakács tálalja a
legmodernebb ebédet.

Látva ezt a modernséget,
rámjött a nagy őrület,
bemegyek, hogy megegyek egy
ingyen modern ebédet.

Fohászkodtam és beléptem,
elfogott a rémület,
modern bútorok közt ültek
a régi törzsvendégek.

Vágyom utánad Budapest

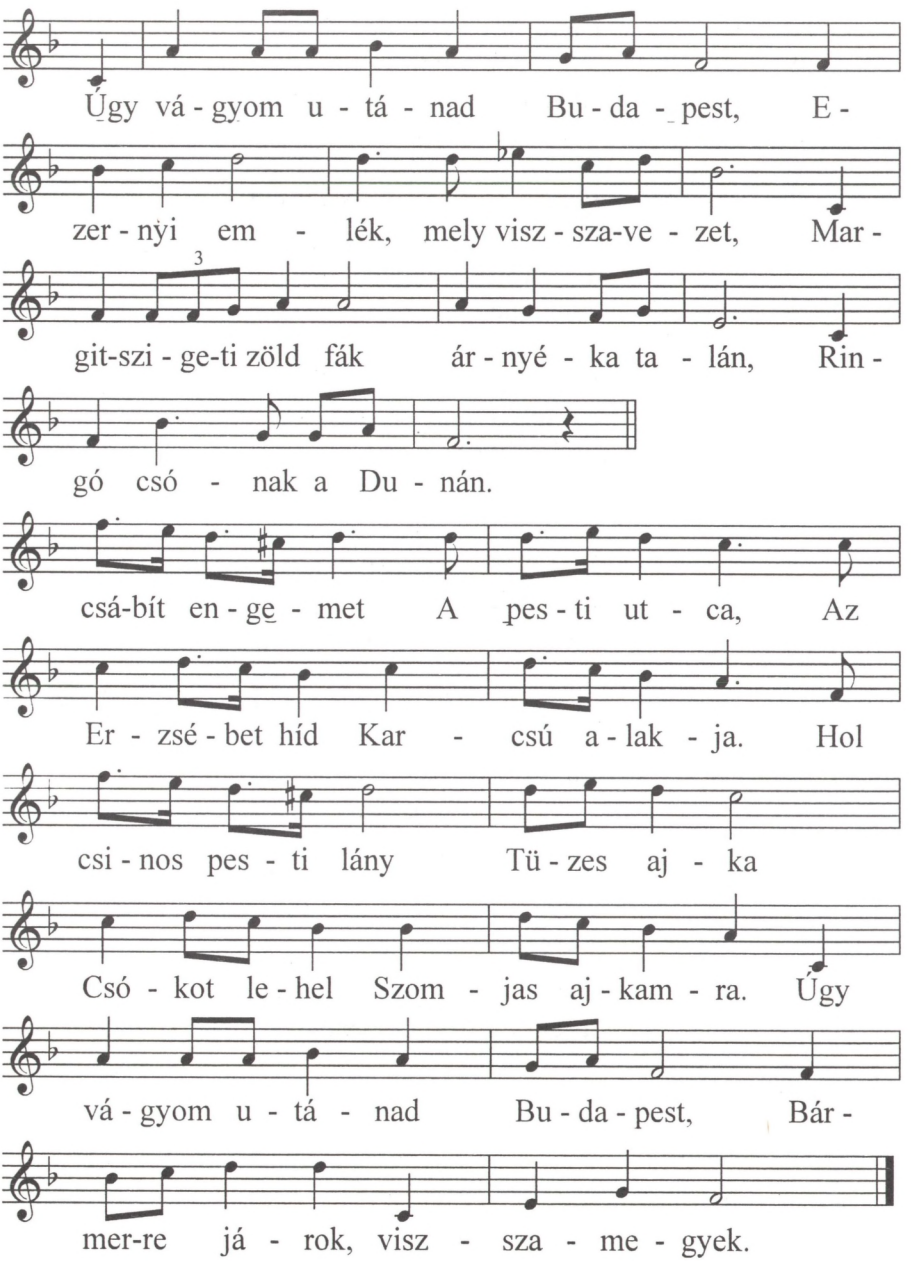

1967

Újra tavasz van

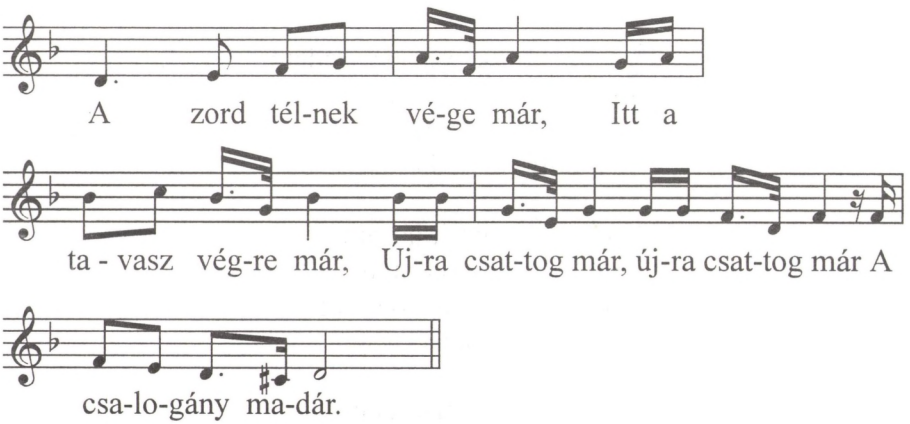

1967

Tanár Úrnak jelentem

Tanár Úrnak jelentem,
Ismét megjött a kedvem,

Játszani a gondolattal,
Rímet faragni a tollal.

Így hát én most versbe szedem,
Hogyan telt el az életem,
Amióta elballagtam,
Iskolából kimaradtam.

Négy évig a gimit jártam,
Utánna meg iparkodtam,
Tanulni egy jó kis szakmát,
Két év után tettem vizsgát.

Aztán engem is behívtak,
Katonának besoroztak,
Töltöttem ott életemet,
Hónapokból huszonhetet.

Leszerelvén megnősültem,
Két gyermeket szült a nejem,
Egyik Tibor, másik Marcsi,
Van már kiről gondoskodni.

Azóta így éldegélek,
Tanulok és nevelek,
Dolgoznom kell, hogy megéljek.
Most hát, már én nem henyélek.

Tanár Úrnak jelentem.
Ötven év áll mögöttem,
Nem járok már iskolába,
Nem készülök az órákra.

Amit öntől egykor kaptam,
Nagyon sokszor használhattam,
Lelkem mélyén babusgattam,
Fiamnak is továbbadtam.

Most, hogy látom örömömre,
Jól szolgál az egészsége,

Mást, már nem is kívánhatok,
Élte legyen hosszú, boldog.
1993.

Petkó Jenő tanár úrnak, régi magyar tanáromnak: *Neked küldöm e verset, kedves Jenő bátyám. Fogadd olyan szeretettel, mint amilyennel én írtam.*
Tibor

Az osztálytalálkozón fel szerettem volna olvasni, de aztán úgy alakult, hogy mégsem tettem. Most közreadom.

Akasztón született 1943. november 24-én. Szülei kereskedők. Az általános iskolát helyben, a gimnáziumot Kiskőrösön végezte. Érettségi után elektroműszerész szakmát tanult, majd elvégezte a Kandó Kálmán Híradásipari Technikumot (4 év).

A budapesti Finommechanikai Vállalatnál dolgozott 1962–68-ig, majd utána az Irodagéptechnika Vállalatnál 1990-ig.

A versekhez Petkó tanító bácsi vitte közel. Ő őrizte meg Gyula gyemekkori verseit is. Legalábbis, amiket itt közlünk. Először szerelmes verseket írt a lányoknak. Később önmagát próbálta kifejezni. Nagy szeretettel és ámulattal hallgatta nagymamáját, Veronika nénit, aki sok mesét, mondát, apokrif történetet, balladát stb. tudott. Ő volt az egyik ihletője, és az egyik legkarakterisztikusabb népi elbeszélő a faluban. Gazdag lírai-epikai kinccsel rendelkezett. A különböző történeteket, amiket nagymamájától hallott, jóval később újra fogalmazta Tibor, de már a saját stílusában.

Nem írt sok verset és nem is iparkodott megjelentetni műveit. Legfeljebb a honvédségnél a faliújságon olvashatták mások a verseit. Igaz, keveset, de még ma is ír. Mondhatjuk jó bajtársa volt a költészet, hisz napjainkig kísérte.

1956-ban ott volt a falusi forradalomban Akasztón. Nagybátyja miatta került börtönbe, ugyanis ő hívta oda a tanácsházához, mert az édesapja is ott volt. Versei jól tükrözik a gyermekifjú lelkivilágát. Az a fojtott lelkivilág, mely nem nyilvánulhatott meg a mindennapokban, ezért volt kénytelen titokban, rejtett rímekben megszületni.

Epikai hajlama érezhető.

Összesen mintegy 42 verset írt. Közülük válogattunk közösen.

TARTALOMJEGYZÉK

Horváth János

Jégvirágos 9
A vág 9
Kakukk madár 10
Hegyes völgyes 10
Falu szép virága 10
Nem szeretem 11
A kenyér 11
Próbára tett 12
Az éjjel is 13
Anyaföld 13
Ganc kocsi gyárban 14
Letörte a vihar 14
A Városligetben 14
Kint élek én 16
Hej, de igen 16
Sír az asszony 16
Mandulafa 17
Kecske 17
Búzakenyér 18

Tót[h] Joakim

[Tót[h] Joakim könyve ez ....] 20

B. Nagy Ferenc

Falumhoz 21
Hazámhoz 22
Kedvesem levelével 22
Tábori tűz mellett 23
[Fent a hegyen katonasír domborul] 24
[Borongós a lelkem] 24
A Jozsefstadti fogolytáborban 25
[Messze Csehországba] 25
[Nincs énnékem más örömem] 26
[Feljött már a hajnalcsillag az égre] 27
[Borús a táj, nem melegít már a Nap 27
[Elszakadt a lantom húrja] 27
[Itthon vagyok] 28
[Melegebb már a napsugár] 30
[Álmomba szólt hozzám] 31
[Barna kislány, ha meguntál szeretni] 32

[Barna kislány, miért csaltál meg engemet?] 33
[Elszál[l]t már a fecske, gólya] 34
[Szomorú az élet] 34
[Elhagyott a régi kedvem] 35
[Őszi rózsák hervadozó levelek] 35
[Tiszaparti vén csárdában] 36
[Vígan csendül fel az ének] 36
[Kiskunsági rónán] 37
[Újszeged hűs ligetében] 37
Nép dall (Oroszból) 38
Kelemen lovag 38
Orbán József
[Riad a lelkem] 49
Magyar könyörgő 50
Az én dalaim 51
Béla Kettő - verses levél 51
Hála 55
Sorshoz 55
Kedves Barátaim! 55
De bánatos a temető 56
Hűtlenségem oka 57
Vasárnap 57
[Találja meg minden zsák a maga foltját] 58
Ének 58
Apám! 59
Egyetemista Trianon-országban 60
[Szeged...Korona utca...] 60
Irigyellek... 61
Ügyetlen vagyok én 62
Erdő mellett első ölelés közben 62
Új asszonynak, aki vár 63
Feleségem! 63
Az öngyikosok 64
Jó volna egyedül 65
[Annyi nóta él még bennem] 65
[Puha meleg voltál] 66
Nyomorban 67
[Gyermekem!] 67
[Ma ismét sírok fiam] 68
Ujvári József
[Hantos ül...] 71

[Indiblánsz …] 71
Skuta Mihályné Bartek Anna
A mi kis házunk 72
Oravecz Andor
[Ím megrendült lélekkel] 74
[Amikor itt állunk most] 75
[Az ég olyan derült volt] 76
[Egy szomorú hír jött] 79
[Megkondult kisharangunk] 80
[Az időskor Istennek – nagy ajándéka 1.] 83
[Az időskor Istennek – nagy ajándéka 2.] 84
[Ó, Istenem, tekints le] 86
[Korporsód körül állunk] 87
[Hetvenhárom év után] 88
Mészáros Istvánné Ujvári Erzsébet
Hét ajándék 92
Nagycsütörtök 93
A kisértet 93
Miatyánk 95
Világ teremtője 95
Postás Böske 97
Mária születése 98
Békabál 99
Boldogabb tavasz 100
Hófehérke és a hét törpe 101
Kendermagos 104
Öreg kemence 105
Esik eső csendesen 106
Jézust leveszik a keresztről 106
Suba 107
A teremtő 107
Az égő csipkebokor 108
Betlehem 108
Március 15. 109
Mesterem a király! 110
Gyümölcstelen fügefa 111
Anyám! 112
Királyi gyermek! 112
Gyermekláncfű 113
Futó fájó gondolatok 114
Hozzád vágyom Istenem! 114

Beke Károly
[A családom] 119
Nagy János
Álom 121
Varga Józsefné Loványi Ilona
[Szomorúan szóltak most a harangok] 123
Binszki Istvánné Barna Julianna 126
Fodor Mihály
[Szeretettel, boldogságban vesz körül az Isten] 129
Istenem, könyörgünk hozzád 130
Barna József
Édesanyám emlékére 133
[Pitymalodik, szól a kakas] 134
[Kellj föl párnáidról] 135
Pénz és ember 136
Bordal 139
B. Nagy Julianna
[Jézuskám, a Te „Vilmosod" beteg] 140
Emlékezés 141
Csanád Béla
Tárogató 142
Magyar nyár 142
A mező 143
Itt járt Krisztus 144
A jó gondolatok 144
Tavaszi jambusok 145
Van-e szebb hivatás? 146
Egy szegény kisfiú 147
Karácsony este 147
Fekete varjú a tavaszi fán 149
Viszontlátom szülőfalum 150
[Sorsunk nem volt soha földi éden] 150
Gyümölcsoltó 151
Ecce Homo 151
Virágének 152
A postáslány 152
Késő szombat délután 153
Akasztó 154
Böjti szelekkel 155
Gyökér a földben 155
Aki síkságon született 156

Anyám szeme 156
Vadászat 157
Egy régi szélmalomra 157
A kanász 158
Bájoló 158
Sziksós néni 159
Apám vacsorázik 160
Sziksó 161
Egy rozmaringbokorra 161
Dal 162
Szülőházamra 162
Dulai Sándor
Centenárium 166
Próba szerencse 168
Megjárt az ördög 171
Levél Oroszországba 174
Katókának 176
Emlékezzünk az árvízre 176
Cigányok a láthatáron 181
Fájós fogam kihúzattam 184
Sajó kutyánk fejfájára 184
[Add anyukám kicsi kezed] 185
[Tam t´i je chl´eba] 186
[Ott van a Kenyered] 187
[Mikor én a határt nézem] 189
[Itt, e kihalt és csendes pusztaságon] lásd 2. kötet
Doró Ernő
Nyugdíjba megyek már! 190
Meghívó 1. 191
Meghívó 2. 192
Meghívó 3. 194
Rátkai István Miklós köszöntése 195
Kadarka köszöntő 197
Tóth Ferenc
[A mi unokáink nagyon jók] 200
[A búzatábla még aratatlan] 200
[Mikor téged látlak] 200
[Olyan mély gondolatok] 201
[Szegény vagyok, semmim sincsen] 201
[Három üveg vodkát hozok] 201
[Szép a szemed, szép a szád] 201

Orbán József
Ő és Én 203
Emlék nagyanyámról, emlék a gyermekkorból 204
Azon a tájon 205
Primitív költemény 206
Áprilisi szél 207
[A csengődi határba] 208
Tudok-e még? 208
Önéletrajz 209
Raffai Sarolta
Tanyára szakadtan 214
Bús Lajosné Kupsza Rozália
[Édesanyám, te rózsató voltál] 215
Emlékvers 215
Gubányi István
Házasságának első nevenapjára 216
Ujvári Benjaminné Sztraka Zsuzsánna
Életem napjai 217
[Egyszerű parasztasszony vagyok] 219
Első szerelem – 1944 220
Az én uram 220
Tanyán élni 221
Isten súgja 222
Magamról vallom 222
Az ihlet 223
Berúgott Magyarország 224
Dugott vers 225
Felejthetetlen 225
Magyarnak érzem magam 226
Pici dédi 227
Gyönyörű Mónika 227
Bözsi néninek 228
Családfa 229
Csak egy anya 229
Nemzetiség 230
Festészet 231
Nem vagyok akasztói 233
Vén Antalné Turánszki Julianna
Nyílik a sok virág kinn a réten 240
Elmennék én tihozzátok egy este 241
Az a sárgarigó, az a sárgarigó 242

Esik eső, jaj de nagyon fúj a szél 243
Gyere velem, gyere velem az erdőbe 244
Dalol a rőzseláng 245
Égi anyánk királynője 246
Kecske 247
Szerelem 248
Magány 248
Csillag, csillag, fényes csillag 249
Édesapám! 249
Karácsony éjjelén 250
Adventra 251
Vízkeresztre 251
Hőseink emlékére 252
Hazajöttem 252
Unokáim 254
Visszavonulás 254
Iszony 256
Ima 256
Vén diófa 257
Szélmalom 258
Szemem könnye 258
Sós a könny 259
Tóth István
[A mágocsi iskolába] 265
Petkó Jenő
Göndör Berci balladája 268
Egy Kis Fajankó nagy kalandja az Erdei Fekete Szűzzel 270
Mátyás király komédiája 276
Gelányi Ferenc
Vágyakozás első áldozásra 290
[Blaskó Mária: Mi még csak elsősök vagyunk] 290
A Lourdes-i zarándoklat története rímes jegyzetekben 291
Németh Pál
[Nekem nincs már szívem] 296
[Láttam Lourdesban Máriát] 296
Mészárovics Jánosné Mészáros Mária
Tavasz – Nélküle 297
A türelem 298
Anyák napján 299
Vágyódás 299
Tavasz és ősz 300

Csodálatos Margitsziget 300
1995. november 25-re 301
Elmúlás 302
Tél 302
Oh, Fájdalom! 303
A Fáklyavivő 304
Az Úr hívott el Téged 304
Az Úr felé figyelek 305
Kiszabadult lélek 305
Szabó Jánosné Radvánszki Julianna
Kinyílott a hóvirág 307
Akasztó bár nem is város 308
Hittanverseny csodás dolog 308
Szent kereszt, üdvünk záloga 309
Szép ünnepre gyűlt ma össze 310
Első áldozásra 311
Kántornőnknek névnapjára 313
Kedves Tanító néni/bácsi 1. 313
Kedves Tanító néni/bácsi 2. 314
A plébános úr köszöntése 315
Házassági évfordulóra 315
Édesapám 316
[Mély gyásszal van telve szívünk 1.] 317
[Mély gyásszal van telve szívünk 2.] 318
[Hosszú, csendes, mély álom] 319
[Megtört, fájó szívvel] 320
Tóth Imre
Pünkösdi kirándulás 322
Megérkeztünk 324
Égig érő fa 325
Az első vonat 326
Csaba János
Locsolóvers 333
Róka koma 333
Cinege 333
Géró Sándor
Féltelek, oh, magyar! 334
Szent István Király emlékére 335
Álomszerelem 336
Utazó marasztaló 337
Szabad vagy hazám!? 338

60 év után 339
Bolsevizmus tündöklése és bukása 340
Szarka István
Hullámsáv 343
Már tavasz épült 344
Őszi terepszín béke 344
Minden aszály után 345
Hadiút 345
Szépen halódó 346
Álom a ködben 347
Szántás 349
Ujvári Ignácné Turáni Mária
[Egy vasárnap délelőtt] 353
Kiss Benedek
Sóhaj 354
Téli alkonyon 354
Kutyák ugatják a holdat 355
Gubancos fák alatt 356
Sötétbársony 357
Kenyeret anyám úgy eszik 358
Tábori Posta 358
Bújócska 360
Hetes-huszár 361
A havazás mögött 362
Sík határ 363
Utak keresztje 363
Kékszilva-esték 365
Zápor alá régen álltam 365
Az öreg csősz 366
Kadarka 367
Kérés Istenhez 368
Létem, temetőm! 369
[Nézd az ürgét] 370
Utak keresztje 372
Vasy Géza: A szülőföld meghatározó ereje 373
Beszedics Gyula
Búcsú 376
Kaland a vízen 376
Kaland a cseresznyefán 377
Kezdődik a szünidő 377
Viharos Balaton 378

Varga Tibor
Magyar Néphez 380
Fegyvert a magyarnak! 381
T. Magdikához 382
Ablaküveg 382
Háborog a lelkem 384
Akasztó története 384
Most mi az igazság? 391
Köszöntő 392
Levél a mamához 393
Eskü 394
Sorsom ez 395
A volt Fehér Ökör vendéglő 396
Vágyom utánad Budapest 398
Újra tavasz van 399
Tanár Úrnak jelentem 399

ISSN 15862241
ISBN 963 00 7487 7 (1–2. kötet)
Kiadó: Községi Önkormányzat, Akasztó
Számítógépes szedés: Kisléghy Györgyné, Réthey Prikkel Miklós
Kottaszedés: Énekes Katalin
Nyomda: Hubert Nyomda, Akasztó
Felelős vezető: Hubert János